Adrian Adamache

INCERTITUDINILE COMISARULUI

EDITURA ALBATROS

COLECȚIA AVENTURA

Adrian Adamache

INCERTITUDINILE COMISARULUI

EDITURA ALBATROS
BUCUREȘTI • 1984

Ilustrația copertei GH. MARINESCU

I

Marți 20 mai 1869, subcomisarul culorii de galben al urbei Bucureștiului, dumnealui domnul advocat Mihalache Sabin Postelniceanu, era dejurnă la poliție. Și era cald, tare cald, ca-n luna lui cuptor... Își scosese mundirul, își desfăcuse jileteа și se vîntura cu *Buciumul,* gazeta domnului Bolliac. Îl trimisese pe Ilie Goanță amploiatul să-i aducă o stacană de vin roșu de la crîșmă, din colț. „Vezi, Goanță, să fie rece, de la pivniță, Goanță, rece !“ ținuse dumnealui să-l anunțe.

Și acum, stătea în așteptare — erau vreo unșpe ceasuri și răsucea filele unei cărțulii a fraților Goncourt — cînd ușa cancelariei se dădu de perete și ca o furtună intră un om mărunt, sfrijit, cu numai cinci, șase fire lungi de păr pe toată țeasta. Era numai în jiletcă, cu cămașa desfăcută la piept, fără guler tare, dar cu manșetele imense care-i fîlfîiau în jurul brațelor slabe și goale.

— Dom' Comisar... Iute !

Domnul advocat Mihalache Sabin Postelniceanu se opri din vînturatul ziarului.

— Da' ce-i, neică, arde ?

— A murit...

— A murit ?! Cine, neică, cine ?

— Aia... Praporisita aia...

— Cum ? Care ?

— Îs cu birja... M-o trimis conu' Grigore și părintele...

— Măi omule, zise Postelniceanu, încheindu-se la jiletcă, stai jos și fii mai de înțeles ! Cine a murit, frate ?

— Păi, nu am zis ?...

— Ba ai... dar nu e de-ajuns. Trebuie să scriu la condică...

— A, la condică !... da' de ce să scrii ? !

— Iac-așa, că trebuie...

— Ei, dacă trebuie, iacă, stau... Da' mai repede !

— N-a murit ? De ce mai repede ?

— Ba a murit !

— Atunci ? Dacă a murit, a murit, mai poate să aștepte !

Omulețul se așeză în cele din urmă pe scaunul pe care i-l dădu subcomisarul.

— Așa, făcu Postelniceanu, terminînd să-și pună mundirul și așezîndu-se și el, deci... Cum te cheamă pe dumneata ?

— Ion sin Ilie.

— Ion sin Ilie. Ce profesie ?

— Adică ?

— Cu ce te ocupi, omule ?

— Aaa ! Mi-au venit boii acasă. Îs țîrcovnic la beseareca Sfînta Precistă din mahalaua Băldărăști, știi matale, la părintele Seftea.

— Bine... bine... Și ia zi acum, cine a murit ?

— Aia... Cucoana... Cucoana aia, procopsita...

— Care, omul lui Dumnezeu, care ? Cum o cheamă, că doar are și ea un nume...

— A avut, c-acuma a murit...

— A avut... în fine...

— Păi dă un' să știu eu ? Știe părintele... Că el știe multe... Da eu... îs un amărît de țîrcovnic...

— Bine, bine, bine... Da' unde șade ?

— Acasă la dumneaei...

— Mă, omul lui dumnezeu, ce uliță, ce casă ?

— A, păi nu v-am spus ? Pă ulița besearecii, alături de conu Grigore Lumănăraru, ăl de ține stabilimentul de la barieră...

Postelniceanu s-a lămurit. N-avea cu cine să se înțeleagă. Dar nu știa cum să-l mai oprească pe Ion sin Ilie care turuia înainte.

— Bine, omule, bine, bine ! Gata, gata ! Am priceput, nu înțelegi, am priceput...

Totul în zadar. Țîrcovnicul bisericii Sfînta Precistă din mahalaua Băldărăști se pornise să toace toată mahalaua nu cu venin, ci cu o falsă modestie sfătoasă care-l plictisi la început pe Postelniceanu, dar pe urmă îl atrase. Își aminti cuvintele maestrului Corbeaux de la Prefectura poliției pariziene : „Nu întrerupeți niciodată pe martori. Ei vă vor spune multe nimicuri, dar s-ar putea ca din aceste mărunțișuri să vă intereseze multe !". Și cum între timp venise și Goanță cu vinul, îi turnă țîrcovnicului o stacană și-și destupă bine urechile.

— D-apoi, domnia ta, dom'le su'comisar, trebuie să știți că procopsita aia nu e dă mult în mahalaua noastră. O cumpărat de la conu Tăchiță măcelaru — îl știți dumneavoastră, ăl de are prăvălie la Crăișori, acana dă Podul Calicilor, o chișmilie, nu alta, dar are al naibii, doamne iartă-mă, numai carne sfîrc, de să duc toate cocoanele ale mari să cumpere dă la el. Ei, zic, a luat procopsita casa de la conu Tăchiță, adică n-a luat-o, că a luat-o Ghideon și de la el ea..., a zugrăvit-o, a pus de i-o zidit zaplaz dă piatră înalt și cu zăbrele sus. Nimeni nu știe de unde s-a iscrășit dumneaei pe la noi, nimeni, nici părintele Sfetea care le știe pe toate, că

citește la cartea sfîntă și la jornal, nici sfinția sa nu știe ! Mi-o zis chiar cînd o ridicat aia zaplazu' și l-au chemat pă sfinția sa să facă slujbă : „Bă Ioane, zice, asta are arginți nu glumă, de parcă l-ar vinde pă Hristos odată pă lună !" Așa glumește părintele — dumnezeu să-l ție !, că e plin de pildă ca evanghelia de la Matei ! — și cum zic, zice părintele și mergem. Cocoana ședea și ne aștepta, împopoțonată ca nimeni alta. Și era frumoasă, mama ei... Ei, dar noroc și să trăiți, dom' su' comisar !

— Noroc, noroc, dar zi-i mai departe !

— Apoi o să-i zic. Da' un' rămăsesem ?

— Cît era de frumoasă...

— Aa ! Era frumoasă. Și înhăimurită ca o boieroaică... Și avea niște mîțe mari și rotunde, grase dă le pleznea pielea pă ele. Of, ce mîțe ! Iac-așa, blănoase și lucioase la blană și legate cu o șfoară din aia dă piele. Și ale dracului, doamne iartă-mă, să gudurau și să înfoiau în jurul fandositei și ea să lăsa jos și le gădila... Mamă doamne... Da' hai să mergem, dom' șu' comisar, că ne așteaptă părintele și conu' Grigore Lumănăraru.

— Da, da ! Ai dreptate, hai ! Goanță, vezi c-am trecut la catastif unde mă duc... I-o moartă la... În fine oi vedea eu unde... pe undeva pe lîngă biserica Sfînta Precistă din Băldărăști... Dacă mă caută domnul comisar, să știe unde sînt. Vezi că dumnealui vine mai tîrziu. Strînge și tu pă aici și trimite-l pe Leorcă să ducă cănile și ulciorul la crîșmă. Eu am plecat ! Hai, Ioane !

În poartă aștepta o birjă de piață, de fapt o căruță țărănească căreia i se pusese un fel de coviltir din pînză în partea din spate și mai multe pleduri pe banca din spate, drept perne. Doi cai, numai piele și oase, dar bine țesălați, așteptau rontăind iarba de pe marginea drumului.

— Ei, Bădică, zise Ion sin Ilie, pune-le căpăstru să mergem !

Bădică, un găligan, scuipă ultima sămînță pe care o mîncase și se sculă alene, deșirîndu-se parcă la nesfîrșit, dădu din cap, drept salut către subcomisar, coborî, puse zăbala fiecărui cal, cu o mișcare lentă și în silă. Îi bătu ușor peste grumaz pe cai, apoi urcă pe capră.

— Ai, bă, Bădică, dă-le bici odată !

— No, că doar n-or da turcii ! răspunse birjarul. Ai și mata puțintică răbdare ! No, hai, căluții tatii !

Și birja se porni hurducăind prin gropile drumului pînă ieși în Podul Mogoșoaiei, tîrnosit cu bîrne mari de lemn de stejar. Aici Bădică dădu bice cailor, iar Ion sin Ilie îi dădu drumul înainte...

— Și a plătit, dom' su' comisare, domnește, nu alta. Numa' ruble din cele de argint, dă pă vremea moscalilor. Și mie mi-a dat una că am dat răspunsu' la leturghie. Ce mai, domnu', procopsită cocoana... A, da' să vezi mata ce boieri o vizitariseau, numa' unu și unu ! Cu caleașcă d'aia de stăteau și mîțele-n coadă și se iscrășau la dînsa. Spunea coana Mița, știi mata, nevasta lu' conu Grigore, că șed alături ea. Pfu ! Zicea dînsa, că șade după amiezile la poartă, că și-a pus un scaun de ăla cu mîini, de-i zice fotel, și împletește toată ziulica lu' conu Grigore, că e frig iarna la lumînărie, tot felul de tîrlici și flanele. Zice dumneaei, cum ziceam, „bă, Ioane, că așa îmi zice ea, bă, Ioane, cînd mă vede, ba că să-i tai și eu o găină, ba să-i mai sparg niște lemne, om să fiu, ce să fac și sărac. Să supără el părintele, da' eu, dă la besearecă, iau bani puțini, numai cînd e cu botezu', de întîi, mai am și eu cîte ceva, da-n rest vai dă măiculița mea, așa că mai fac și eu cîte ceva pă la gospodari. Și zîce coana Mița : „Bă, Ioane, să vezi bonjuriștii ce vine la cocoana asta de peste gard", iertați dumneavoastră; dar s-a stricat lumea, umblă la pantaloni și-și zic numa' bonjur în sus și bonjur în jos, de parcă n-ar mai fi și vorbă românească pă lumea aista.

— Bine, nea Ioane, dar mai zi-mi de cocoană... Nu ştii cine o vizita ?

— D'apoi dă un' să ştiu eu, dom' su' comisar, că doar nu mă învîrtariseam prin juru' dumneaei. Niciodată nu mă chema ca alte cocoane să-i fac ceva. Nu, ea era altfel. Avea un vlăjgan şi o zîrhoavă dă fată care-i făceau toate. Da' nimeni nu scotea o vorbă dă la ei, aşa erau dă gură pecetluită !

— Dar ia zi, nea Ioane, cum aţi găsit-o moartă ? Cine a găsit-o ? încearcă să rupă torentul Postelniceanu.

— Cum ? Aţi zis ceva, domnu' ? păru Ion sin Ilie că se trezeşte.

— Am zis : cine a găsit-o moartă ?

— Safta, cine altu' ? !

— Care Safta ? N-ai pomenit de nici o Saftă !

— Ei, Safta..., zvîrluga aia de fată a cucoanei. Fusese plecată cu Sandu, Sandu să cheamă flăcăul ăla de slujeşte şi el la cocoană, şi cum zic, fură plecaţi, că-i trimisese după nişte vin, cu căruţa lui Blagovă, căruţaşu' ce şade peste drum de Cavafi, tocmai la Căţeleni, la unu Laiotă, vechil bătrîn al unui prieten al 'mneaei. Şi au fost plecaţi vreo două săptămîni, şi cînd veniră înapoi cu vinul, ziceau ei, că era Safta, Sandu şi Blagovă de intrase să-şi ia obolul cuvenit cu ei, au dat dă uşa închisă. Aşa că s-au dus pe din dos, unde ştiau ei că să află şi cheia, şi au intrat. Au crezutără la început că 'mneaei nu e acasă, dar au auzitără miorlăiturile mîţelor, că v-am spus că avea patru mîţe una şi una, să te minunezi nu alta dă făloase şi blănoase ce erau... Safta zicea că sîntără din altă ţară, dă pă la turci, d-acolo...

— Bine, bine, lasă pisicile...

— Da, da, las pisicile, deşi tare sînt altfel decît mîţele de pe la noi...

— Ei, ce naiba...

— Ptiu. doamne iartă-mă, dom' su' comisar, nu vor-

biți cu păcat ! Și cum ziceau ei lu' părintele, zic și eu : Au intratără în cameră, deși era închisă pe dinăuntru. Și au găsit-o pe cocoana mîncată la gît, șezînd în pat și dusă întru Domnul. Pisicile cînd au văzut...

— A fost vorba, nea Ioane, să lași pisicile...

— D'apoi cum să le las, că ele o mîncaseră, deși puțea că murise dă mult cocoana și pisicile se învîrteau în jurul ei... Cocoana, zice Safța, era toată numai sînge și pă piept și pă perne cum era trîntită acolo în pat. Pă urmă, ei au ieșit fuga și au venit la domnu' părinte care era la dumnealui la casa parohială și domnu' părinte m-o chemat pă mine care tocma' măturam în besearecă că ieri a fost dumeanecă și am deretecat eu un pic, dar n-am măturat că era păcat. Așa cum zic, mă cheamă părintele și zice : „Ia, Ioane, o birjă de la Bădică și dă fuga după domnu' comisar că a murit cocoana aia cu zidu' de peste drum dă dom' Grigore Lumănăraru", și eu am venit...

— Păi, atunci de unde știi de cum au găsit-o pă moartă ?

— Dă la el, dă la Bădică, că s-a aflat... În mahala să știe tot, dom' su' comisar, tot... Dă cîte ori și-a bătut ăla nevasta, ce-a mîncat ălălalt la prînz, cîți pureci are pe coadă cîinele lu' cutărică, mă rog, tot să știe...

Și Ion sin Ilie tăcu. Se făcu mic pe bancheta pe care abia îndrăznea să șadă lîngă subcomisar. Abia acum Postelniceanu îl văzu mai bine. Pipernicit, cu fața cît pumnul, golașă de păr, și de culoarea cartofului... Birja zdrăngănea din toate încheieturile prin hîrtoapele prăfoase ale mahalalei.

O clipă simți tot colbul amestecîndu-se cu sudoarea. Ce l-o fi făcut să se întoarcă iar aici în țară ? Vodă Cuza nu mai era. Iar el numai față de Măria Sa era obligat. Era un mărunt conțopist la Prefectura poliției și se trezise într-o seară chemat la Vodă, el și cu încă unul, Ilicioiu, de la Iași, și trimeși la Paris să facă dreptul la Universi-

tate, apoi să şadă pe la Prefectura poliţiei franceze să înveţe... „La ţară nouă, ne trebuie oameni noi. Poliţia nu-i un lucru prea plăcut, dar e necesar, măi băieţi ! Voi trebuie să învăţaţi să faceţi poliţie nouă, să faceţi poliţie cu mintea şi nu cu bîta !“ le zisese Vodă şi din caseta personală le dăduse banii. „Vi-i dau pe toţi, a mai zis Vodă, să vă ajungă în toţi anii, că eu şi cu Mihalache — şi-i zîmbise Kogălniceanului care era şi el de faţă — avem de rezolvat lucruri mari aici în ţară şi nu se ştie niciodată ce-o să mai fie... Dar voi învăţaţi şi întorceţi-vă oameni noi, pentru ţara asta nouă pe care începem s-o facem noi acum !“

Căderea lui Vodă o aflaseră la Paris, dar ei s-au întors, cum fusese vorba. Cînd s-au dus la domnul cel nou, nici nu i-a primit, iar unul de acolo aproape că i-a dat afară : „Bă, le-a zis, nici nu furăţi la Berlin, acolo să vedeţi voi poliţie...“ Şi el şi cu Ilicioiu se gîndeau să se întoarcă la Paris, că maestrul Corbeaux le spusese : „Moldovalahilor, voi aveţi pe dracu-n voi, şi minte cît zece poliţai ! Vodă al vostru s-a dus, aşa că ce să căutaţi voi acolo acum ? Nemţăloii ăştia s-au întins pînă la voi... Rămîneţi aici că vă găsesc eu nişte locşoare. Poate nu la Paris, dar s-o afla pe undeva ceva şi pentru voi. Şi cu timpul...“ Dar ei, nu şi nu, că au o vorbă cu ţara.

Şi umblau de colo colo, pînă ce se întîlniră cu conu Mihalache. Oprise doar pentru ei caleaşca. „Ce-i, mă flăcăilor, cu voi ?“ „Păi, ce să fie, coane Mihalache ? !“ şi s-au uitat la ghetele lor Wellington pe care le luaseră pentru noroaiele Bucureştilor, cu carîmbii lor înalţi, dar desfăcuţi acum. „A, va să zică aşa, nu v-au dat nici măcar o pîine...! Lasă, flăcăilor, că văd eu ce e de făcut ! Unde şedeţi mătăluţele voastre ? !“ „La Avraam“. „Bine, vă trimit eu veste ! Pînă atunci luaţi punga asta. E ceva bani în ea... Mă duc să-i sporovăiesc eu ceva lui Ionache Ghica, că el e bine văzut la Curte şi la Guvern. Pînă atunci, luaţi-vă ceva haine şi încălţăminte ! Nu avem

noi mulţi ca voi ca să vă lăsăm să muriţi ! Aşteptaţi vorbă de la mine !"

Şi ei s-au dus la han, au mîncat bine, s-au îmbrăcat de sus pînă jos ca nişte domni şi s-au pus pe aşteptat pe prispa hanului în faţa unei ulcele bune.

Şi n-au aşteptat mult că s-au trezit cu un om al Kogălniceanului care-i vesti că au fost numiţi, el, Postelniceanu, subcomisar la Galben, iar Ilicioiu la Tîrgu-Ocna, poliţai al oraşului.

Au tras un chef de pomină de despărţire şi, a doua zi, Ilicioiu a plecat.

De aici, pentru Postelniceanu au început zilele fripte cu domnul comisar, un individ burtos şi brutal care-şi temea scaunul mai dihai decît Vodă. Ei, dar iată că au ajuns... Birja trăsese în faţa casei cu zid de piatră. O mulţime de oameni din mahala se strînseseră ca la urs. Bădică abia reuşi să se strecoare. Oamenii îl priveau cu gurile căscate, dar făcură loc repede, că era mai bine să nu ai de a face cu poliţaii...

— Un doctor aţi chemat ? întrebă Postelniceanu.

— Un doftor ? Da' ce să-i facă, că e moartă ? întrebă cineva.

— Chemaţi un doctor ! şi subcomisarul culorii de galben coborî din birjă urmat de Ion sin Ilie. Nea Bădică, dă fuga şi adu un doctor.

— Mda, mormăi Bădică, dar dă unde ? E numai o doftoroaie pe aici... E bună ?

— Nu, un doctor. Stai niţel.

Scoase din buzunar un caieţel şi notă adresa dr. Cruţescu, pe care îl cunoştea. Îi dădu foaia. Bădică o privi pe o parte şi pe alta şi mormăi :

— Io nu ştiu, domnu', să citesc... Vreţi să ziceţi dumneavoastră unde, că-l găsesc eu...

— E cam departe... Ştii unde-i Podu' Mogoşoaiei ?

— Ştiu, cum naiba să nu ştiu...

— Dar unde-i biserica lui Nicolae Dîrvaș, Sfîntul Nicolae ?

— Știu...

— E cam dărăpănată... Vezi că pă alături stă Clucerul Nicolae Trăsnea. Îl știi ?

— Cum să nu !

— Ei, alături e o casă cu un cat, la stradă... O știi ?

— Oho !

— Ei, acolo, șade doctorul Cruțescu. Îi spui că-l chem eu...

Și intră dincolo de poarta mare de lemn cu ghinturi. O grădină uriașă, și în fund casa.

II

O grădină uriașă, cu alei ce se întretăiau savant, cu peluze ce alternau cu ronduri încărcate. Dincolo de gardul de piatră se deschidea o lume neașteptată, complet neașteptată pentru Postelniceanu căruia îi venea să închidă ochii și să-i redeschidă pentru a se vedea în grădina Luxemburgului. Numai că acum nu-l urmau Ilicioiu, sau Mirrou și Gabrielle, ci un cîrnat de om bogat în slană și turnat în sutană, numit părintele Sfetea, și un mustăcios uriaș, cu mîinile cît cazmalele, îmbrăcat într-o cămașă roșie, pantaloni de dimie țărănească, albi, și o vestă grecească. Mustăciosul se ștergea mereu cu o batistă mare galbenă și pufăia de parcă ar fi tras un car de grîne după el. „Are astm", gîndi subcomisarul, „năduf, cum se zice pe la noi !"

Postelniceanu mergea repede pe aleea cu pietriș roșcat și se gîndea că această femeie care trebuie să fi fost bogată, pricepută și poate mult călătorită...

— Ce pămînt bun, părinte, stricat pentru marafeturi de-astea de flori... Ce pămînt bun ! Să fi pus, părinte,

aici niște varză și niscai cartofi... hîî, și pă urmă, cu piața aia aproape... Și mustăciosul hîrîi din nou.

— Da' mergi, taică, mai încet, zise popa, că abia ne ținem după matale ! Și cînd subcomisarul micșoră pasul, îl auzi : că noi sîntem bătrîni...

Postelniceanu nu răspunse. În mintea lui încerca să cîntărească tot ce vedea și auzea. „Lasă-i pe oameni să se dea ei singuri pe față. Tu privește-i și ascultă-i. Și cînd vei crede că știi cînd și unde va bate, pune paie pe foc și el o să se dezvăluie și mai mult !" îl auzea parcă pe maestrul Corbeaux.

— Da, da, zise în fine, dar ia zi, părinte, și se întoarse din mers brusc spre cei doi care-l urmau, ce-a fost înainte aici de a se muta decedata ?

— Cum, taică ? și popa tresări, sau cel puțin așa i se păru Postelniceanului.

Și subcomisarul repetă întrebarea. Părintele se dumiri :

— Păi ce să fie, taică, iacă era grădina unui zarzavagiu, unu Cristea... Făcea ceapă și usturoi, varză și altele. A murit, săracu', și fii săi, Tăchiță Măcelaru și un altul, care s-a făcut boier la primărie, a vîndut-o și-a luat-o cocoana asta...

— De mult ?

— Păi să fie vreo trei ani dă paștii care au trecut...

— Aha ! Da' pe ea cum o cheamă ?

— Apoi dumnezeu știe, că nu se amesteca cu poporenii. Nici la beserecă nu prea dădea... O singură dată m-a chemat să-i fac slujbă la zid. La casă nu ! Casa a făcut-o înainte. Nu știe nimeni cum e, că a venit cu niște zidari de aiurea, de nu știau nici românește. Da' conu Grigore vă poate spune mai mult, că, de, e vecin...

— Apoi, eu ce să spun, sfinția ta, că furăm vecini, dar fu ca și cînd nu furăm. Nici mălai n-a venit să-mi ceară, nici lumănări n-a luat dă la mine... Iac-așa, chiar dă ne întîlneam — dumneaei în caleașca dumneaei, eu în

brişca aia ce-o am — trecea mîngîindu-şi pisicile şi nu mă vedea. Mereu era cu pisicile alea ale ei. Odată cînd aveam nişte oameni la pus şiţa pe acoperiş, m-am urcat şi eu, vai dă oasele mele, că ştii matale, domnu' poliţai, am ceva aici în pept şi răsuflu greu... şi cum ziceam, mă urc la ăia sus să văd cum fac treaba, şi cînd să cobor, dau cu ochii de dumneaei că se plimba şi ridicase capul şi să uita la mine. Dau să scot pălăria, da' numai că o văd că întoarce fuguţa spatele şi pleacă urmărită de mîţele dumneaei. Ce să vă zic... Lumea spune multe... Conu Ghiţă Aluxidis, nu-l ştii mătăluţă, unul din ăia... care îs mai iubăreţi... ştii mata ce vreau să zic, holtei bătrîn, dă-i la canţelarie la palat şi şade mai acana, spre mănăstirea Mihai Vodă, şi care umblă pă la locantele alea de pe la crucea de piatră, zice că ar fi văzut-o pă acolo. Da eu nu cred. Lumea e rea dă gură şi ce nu ştie, băsmuieşte...

Între timp ajunseră în casă. Postelniceanu urcă treptele-peron ale casei şi se văzu în faţa unei uşi masive de stejar ţintat cu nişte cuie cu floare mare, din bronz. Apăsă pe clanţa din bronz şi se pomeni într-o uriaşă cameră întunecată. Cîteva clipe nu văzu nimic decît nişte pereţi albi şi ceva mobilă. Dar curînd ochii i se obişnuiră. Se duse la ferestre şi trase perdelele grele de catifea persiană. Deschise şi geamul uneia din ferestre căci aerul era stătut şi prăfos.

Camera era dreptunghiulară şi foarte mare. Zugrăvită complet în alb. Pe peretele opus ferestrelor era un imens crucifix din lemn închis la culoare. În mijloc, o masă mare pentru 24 de tacîmuri, din stejar masiv, nelăcuită, era înconjurată de scaune înalte, grele, din acelaşi lemn. Tot mobilierul era de o simplitate neaşteptată. În cele patru colţuri ale camerei se aflau patru dulăpioare tot din stejar înnegrit de timp. Pe fiecare se afla cîte un

sfeşnic de argint masiv, cu cîte patru braţe şi cu lumînări negre.

În capetele lungi ale camerei — două uşi mari.

Cei trei se înfiorară cumva de această austeritate.

— Ptiu, făcu părintele, parcă sîntem într-o mănăstire !

Postelniceanu se apropie de crucifix. Era o piesă veche. Lemnul căpătase patina timpului şi strălucea stins.

— Mda... Acum pe unde o luăm ?

— Păi trebuie să fie pe aici Săftica sau Sandu, zise hîrîit conu' Grigore Lumănăraru care se desprinse de lîngă sfeşnice. E ceară naturală de albine ! constată simplu în drum spre uşă. Ieşi şi-i auzi pasul greoi pe prundişul de lîngă casă.

— Ce părere ai, părinte ? întrebă Postelniceanu, nu pentru că ar fi vrut să audă părerea popii, ci mai mult ca să spargă liniştea. Dar vocea i se părea că devine rece şi necunoscută.

— Nu ştiu ce să zic, fiule, parcă n-a fost locuită niciodată. Şi privi podeaua de cărămidă roşie, smălţuită.

Postelniceanu făcu cîţiva paşi. Se duse şi deschise, aşa într-o doară, unul din dulapurile din colţ. Erau vase. Luă una din farfurii şi privi inscripţia de pe dos. O puse la loc şi închise dulapul.

— Era bogată cucoana, părinte, vase de Faenza ! De unde nai'... Iartă-mă, părinte...

— Pentru nimic, fiule, pentru nimic !

De afară se auziră iar paşi, uşa se deschise şi prin ea intră conu' Grigore şi o fetişcană înăltuţă, brunetă şi cu ochii negri şi focoşi. Era îmbrăcată curios : piesele costumului ţărănesc, dar făcute din alte materiale şi fără cusături. Purta o iie din mătase galbenă, o fotă din catifea neagră şi pe cap o basma din mătase verde. Era încălţată cu papuci turceşti cu vîrfurile ridicate.

— Ea e Safta ! hîrîi Lumănăraru. Iar domnia lui, domnu'su'comisar, fa Safto !

— Pe aici, domnu' subcomisar ! răspunse Safta şi îi conduse spre uşa din stînga pe care o deschise. O scară spiralată începea brusc din uşă.

— Ăsta-i singurul drum către dormitorul doamnei !

Scara era abruptă şi, pentru a urca, Postelniceanu, care era înalt, trebuia să se cocîrjeze.

„Parcă sîntem într-un episod de-al lui Eugène Sue !" gîndi el. Şi-şi aminti şi comentariul hîtrului inspector Coulcoreaux : «Tipul ăsta are imaginaţie, dar ori l-a crezut pe ta'său criminal, sau nu a întîlnit în viaţa lui vreunul !»".

Ajunseră într-un fel de mansardă cu un perete de sticlă, cu aceleaşi scaune imense de lemn, aşezate acuma însă în jurul unui cămin englezesc uriaş. Pe consolă, un alt imens crucifix, avînd de o parte şi de alta două mari vase de marmură. Perdele mari din tiul atîrnau la fereastra-perete. Pe jos, un covor gros de Smirna. Pe pereţii laterali, două tablouri uriaşe în ulei înfăţişînd una şi aceeaşi persoană : o femeie splendidă, cu părul roşu şi rochie lungă din catifea verde închis, puţin ţeapănă. Tablourile erau identice.

— Pe aici, domnule subcomisar ! zise Safta.

Se duse la tabloul din stînga şi-l trase. Tabloul era o uşă mascată. Cei trei fură izbiţi de un miros greu. Păşiră într-o cameră tapetată cu oglinzi, cu un singur geam, uriaş şi acela. În cameră nu era decît un pat simplu, dar foarte larg. Între perne zăcea o femeie cu părul roşu. Era cea din tablouri. Se învineţise acum şi avea capul sfîşiat, nasul mîncat şi la gît o rană închisă la culoare, dar înfiorătoare încă.

Postelniceanu îşi scoase batista, şi-o puse la nas, deschise geamul larg. Trase în piept aer la fereastră şi apoi se îndreptă către moartă cu batista la nas. O privi. Femeia se zbătuse, căci lucrurile erau risipite şi boţite. Cămaşa de noapte din tiul vernil îi dezgolise picioarele

chircite în spasm. O vînătaie mare deasupra ochiului stîng. Partea cărnoasă a nasului lipsea. Ochii exprimau surpriză şi spaimă. Amîndouă mîinile îi erau duse spre gît spre rana adîncă şi puturoasă. Era evident că se atinsese marea arteră cervicală. Sîngele, închegat acum, negru-roşcat umpluse mîinile femeii, decolteul şi pernele de mătase.

Postelniceanu se retrase scuturîndu-se.

Din camera alăturată se auzi un miorlăit strident. Tresări şi închise uşa cu portret. Un vag simţămînt de vomă îl chinui. Deschise încă un geam şi în camera de alături. Se aplecă în afară şi gîndi că în ziua aceea era al treilea geam pe care-l deschide în casa asta. Perdeaua de tiul îi flutură pe la frunte şi îl făcu să tresară. Miorlăitul nu contenea. Era ceva strident şi sălbatec în el. Pisicile... îşi aminti.

— Unde-s pisicile ?

— Dincolo ! făcu Safta. Sînt înnebunite... A trebuit să le prindem într-o cuvertură. Au stat o groază de timp închise în cameră cu Doamna...

— Da, da... Probabil de foame i-au mîncat nasul. Cînd i l-au mîncat murise. Rana n-a sîngerat...

Safta se scutură ea însăşi.

— Şi acum ce facem ? întrebă părintele.

— Ce ? tresări subcomisarul.

— Ce facem ? E cald... S-a împuţit, trebuie îngropată... Îmbolnăvim mahalaua.

— Să vină doctorul.

— Asta-i bună ! E moartă doar. Ce să-i mai facă doctorul ? Doar n-o s-o-nvie ? şi popa rînji sigur de propria-i glumă.

— Poate fi o crimă...

— Şi ce dacă ? Împute toată mahalaua...

Postelniceanu dădu din mînă a lehamite.

— Stai cuminte, părinţele ! S-au schimbat vremurile.

Trebuie să constate un medic moartea și de ce a murit. E prea evident că nu de bătrînețe. Ascultă, fetițo, se adresă el mai departe Saftei, cum o chema pe stăpîna ta, de fapt ?

— Suzana.

— Suzana și mai cum ?

— Suzana... așa o știu eu... Da' poate știe Lixandru, că el e dă mai mult timp. Să-l chem ?

— Cheamă-l ! Dar ia spune, ceva înscrisuri nu avea cucoana ta ?

— Ba, da, alături, dar sînt pisicile în cușcă.

— Bine, cheamă-l pe Lixandru !

— Da' cu moarta ce facem ? O îngropăm ? Îi facem slujbă ? Vorba aceea, creștinește... Că doar oameni sîntem... Are rude ? Pentru parastas, de...

— Om vedea, părinte ! Nimeni nu e singur pe lume, mai ales cînd îi rămîne o casă ca asta... Îi facem... nici o grijă. Că mata doar de aia ești slujitorul lui dumnezeu, și dumneaei în parohia dumitale... Fetițo, condu-l pe părintele și pe conu' Grigore... or fi avînd treburi... Nu vreau să-i mai reții. La nevoie, o să vă cerem ajutorul dumneavoastră.

În momentul acela pisicile din camera alăturată începură să miaune iar îngrozitor.

— Luați și javrele astea de acolo...

— O să trebuiască niște lumînări la moartă ! Să trimit să aducă ? hîrjîi conu Grigore.

— Nu, mulțumesc ! Cum vor hotărî rudele... Pînă una-alta, sînt jos în salon... o să-i aprindem cîteva...

— Da' loc de veci are ? Că eu mai am cîteva în cimitir.

Lui Postelniceanu îi sări țandăra :

— Da' bine, părinte, de unde dumnezeu să știu ? ! Eu nu știu nici cum o chemă și dumneata vrei să afli dacă are loc de veci. Poate-i papistașă, sau luterană... De unde să știu...

— Da' cum te rățoiești așa la mine, domnu' ? Te aranjez eu...

— Coane părinte, interveni hîrîitul Grigore, coane părinte...

— Ce coane, ce coane... Nu vezi ? Năpîstrocu' are dinți... Auzi, papistașă, la mine-n parohie, papistașă !...

— Vă rog, părinte ! E o moartă alături... Nu e cazul să ne certăm ! Să respectăm mortul, părinte...

— Eee ! Să respectăm o papistașă... o aia... de la Crucea de piatră ! Ia mai lasă-mă, dom'le, cu firoscoșenii de-astea ! Eu întreb ca un bun creștin dacă-i facem slujbă, dacă o ducem la groapă cu tot dichisul, ca la un bun creștin. Dacă să-i trimit steagul... și mata mă iei la trei păzește. Da' cine ești dumneata, dom'le ? Un ăla, un polițai...

— Hai, Sfinția ta...

— Părinte, nu vreau să mă cert cu domnia ta, dar trebuie să înțelegi că eu nu am nici un drept aici. Sînt un funcționar de stat care-și face datoria și atît. Te rog... Nu-s în măsură să hotărăsc ce și cum o să fie. Îndată ce voi afla ceva, voi lua legătura cu familia și ea o să hotărască. Eu... ce pot să fac, eu...?

— Are dreptate, părinte, are dreptate... Hai să mergem !

— Pe aici, părinte, pe aici ! făcu și Safta, care ședea în ușa deschisă. Atenție la trepte, părinte !

Ieșiră, și subcomisarul se trezi singur în camera aceea cu covorul ei gros, cu firul lung, de ți se îngropa piciorul, cu scaunele alea de lemn, mari și incomode, cu femeia aceea în dublu exemplar ce se priveau între ele cu ochii verzi ca marea și cu un surîs trist acum.

— Cine naiba ai fost, femeie ? întrebă cu voce tare Postelniceanu unul din tablourile în fața căreia se oprise.

Și în momentul acela un nou concert de mieunături, dramatic de sfîșietoare și umane parcă, se auziră din camera alăturată. Și parcă portretul clipi misterios.

Subcomisarul își trase unul din acele scaune incomode și tari și se așeză chiar în fața tabloului. Încercă să vadă viu personajul. Pictorul, probabil italian, după manieră, fusese îndrăgostit de modelul său. Pastația era vie, dar femeia fusese stranie. Dreaptă, teribil de dreaptă, de parcă ar fi suferit de o boală a coloanei... Surîsul ei era chinuit, dacă priveai mai atent. Era ascuns însă de o adevărată paradă a dinților intacți. Vizibil, femeia voia să pară veselă și plină de viață. Încercarea era grea pentru sufletul ei. O rețea fină de pliuri ale pielii ochilor făcea un contrast izbitor între partea de sus a feței și cea de jos. Da, femeia asta ascundea o suferință nedeclarată poate nici ei...

III

Pe la șase ceasuri ale după-amiezii, domnul comisar de galben își făcu apariția la cantelarie. Era prost dispus. Mîncase la prînz o tocăniță de iepure pe care cucoana Leana, soția dumnealui, o făcuse după toate legiuirile meseriei — și iepurele fusese proaspăt — dar îi căzuse la burtă ca plumbul și acum suferea al naibii. O apăsare îngrozitoare în capul pîntecului îl înnebunea, și tot oțetul de trandafiri al cocoanei Lenuța nu-l ajutase cu nimic.

Cînd ajunse la cantelarie, nu-l găsi decît pe Goanță și pe Leoarcă. Goanță mai făcea și prostia să citească *Buciumul* pe care domnul comisar nu putea să-l sufere de cînd redactorul ăla avusese neobrăzarea să se dea la dumnealui pentru că 'bătuse un zarzavagiu în piața de flori. De atunci, domnul comisar declarase război gazetei, iar domnii amploaiați mare amor aceleiași „fițuici năbădăioase și afurisite", după cum o catalogase șeful.

De la venirea lui Postelniceanu, toți îl văzuseră pe acesta ca pe viitorul șef și se aliaseră lui și modului lui de lucru, ceea ce îl scosese și mai mult din minți pe co-

misarul culorii de galben. Vechi funcţionar încă de înainte de revoluţiune, de pe vremea agăi Manu, dumnealui credea în puterea nesecată a bătăii ca principal mijloc de căpătare a informaţiilor. Acesta era principiul numărul unu. Al doilea principiu : Ăi mari nu pot fi niciodată vinovaţi. Al treilea principiu : Dacă şefu' zice că e neagră, să ştii apoi că e neagră, chiar de ţi-ar scărmăna ochii cu albeaţa.

Şi uite aşa avea vreo zece principii pe care el le numise porunci — după modelul decalogului —, îl pusese pe Goanţă să le scrie cu scrisul lui rotund şi caligrafic şi le afişase în toate încăperile poliţiei culorii de galben, „spre grabnică şi întocmai însuşire de către amploiaţi".

Acum tocăniţa de iepure, *Buciumul* lui Goanţă şi lipsa lui Postelniceanu îl scoseseră din minţi. Urlă :

— Am mai spus, Goanţă, de cîte ori... am mai spus să nu vă mai prind cu foiţa asta nenorocită şi idioată prin poliţie ! Am spus, sau nu ? Da' eu vorbesc şi la voi flutură vîntul printre urechi! Şi domnişoru' ăla de Postelniceanu unde-i, mă rog ? Iar şi-a luat beţişoru' la plimbare pe Podu' Mogoşoaiei, ai ? Ce crede dumnealui că ăsta-i sat fără cîini, ai ? Sat fără cîini... Las' că-l aranjez eu ! Hm... Şi, ia ascultă, Goanţă, cum a ajuns la *Românul* dela aia a noastră cu găinaru' de Bădăucă, ai ? Nu ştii, nu citeşti jurnalele şi dumneatale... Ai ? Probabil Postelniceanu.. că el e cu gaşca aia din Pasaj... Las' că ştiu eu ! Umbla cu c... prin mai multe luntri dumnealui... Cînd cu Conu Mihalache, cînd cu pripăşitul ăla de Bulbucat... Parcă nu-l ştiu eu pă greco-talianul ăla şi toată şleahta lui... Auzi, dom'le, delele poliţiei Capitalei să ajungă la jornal, să-l citească toţi găgăuţii de pieţari şi precupeţii de la Obor ! Nu, asta e prea de tot ! Las' că vă arăt eu vouă !

Şi ieşi trîntind uşa. Goanţă îşi şterse fruntea. Îşi mai desfăcu la o cheutoare jiletca şi se lăsă pe scaun la masa lui.

— Uf, a-nnebunit şefu' de tot !

Dar nu se aşezase bine că uşa se trînti de perete şi comisarul intră din nou.

— Am pus o întrebare. Şi nu mi se răspunde...

Goanţă sări iar în picioare şi începu neîndemînatec să-şi caute bumbul şi cheutoarea ...dar parcă era un făcut...

— Aaa ! Dumneata stai aici ca la cafenea, la Vasiliadis, desfăcut la jiletcă, ai ? !. De cîte ori am spus, domnule Goanţă, că nu se învoieşte amploiatul să steie la slujbă descheiat ca la crîşmă sau la cafenea ? ! De cîte ori ? Uite ce scrie aici, la porunca a şaptea (şi bătu cu pumnul în „Decalogul poliţienescu" lipit pe peretele încăperii) : „Nu-e-voie-ca-amploaiatul-satului-să-umble-descheiat-la-oniformă,-că-nu-sîntem-la-piaţă !" Ce zici, scrie, ori nu scrie ?

— Scrie..., mormăi Goanţă, scrie, să trăiţi, şi-o să mă învrednicesc prea umil !

„Învrednicirea prea umilă" era vorba de aur a lui Goanţă. Şefu' se înmuia pe dată, de parcă-l ungea la suflet. Se dezumfla imediat şi devenea mîngîietor ca un balsam. Goanţă o folosea destul de des pentru că avea interesul. Era om sărac, cu doi fraţi mai mici şi o mamă oloagă. Toată reţeta melodramatică, dar el rămînea un băiat vesel la poliţie şi trist acasă. Şi de data asta şeful se schimbă :

— Bine, bine... Of, mă Goanţă, mă doare pîntecul de nu ştiu ce să mai fac ! M-a doftoricit nevastă-mea, dar degeaba...

— Dar ce-aţi mîncat, domnul şef ?

— Mă, nimic aşa cu ochi... O ciorbiţă de văcuţă, o tocăniţă de iepure, vreo două-trei chifteluţe şi o fripturică dă berbec, aşa bine friptă, să-ţi trosnească în măsele... Cum ştie nevastă-mea să facă... Zău, Goanţă, ar trebui să te însori şi tu, să nu mai mînînci prin birte...

— Tocăniţa, şefule, tocăniţa v-a făcut-o !

— Așa zic și eu, dar nu mai pot, mă Goanță, nu mai pot !

— Șefule, am găsit eu doftoria...

— Ei, nu... Ești mare, mă Goanță, dacă mă lasă. Nu, ia zi...

— O știu eu de la mama... Mă duc colea la crîșmă, la Boroboață, și o fac. Ce ziceți ?

— Du-te, Goanță, du-te ! S-o treacă în seama mea.

— Atunci mi-am luat picioarele la spinare.

— Ia-ți-le, dar spune-mi mai înainte unde-i bastonașul ăla de Postelniceanu, că era dijurnă...

— La o delă, șefule, pă undeva prin mahalaua Băldărăștilor... vezi mata că e trecută la catastif...

Și Goanță plecă grăbit, să nu se răzgîndească șefu'. Nu de alta, dar oboseala șefului era pe inima lui, că nu pusese nici anaforă în ziua aceea în gură, iar vinul băut cu Postelniceanu i se cam urcase la cap. Plus de asta, simțea stomacul cum măcina în gol.

Începuse să însereze și să se răcorească puțin. Mușterii năpădiseră deja crîșma și Goanță se strecură pînă în odaia din fund unde se adunau de obicei clienții mai de soi ai lui Boroboață. Jupînul tocmai îl servea el însuși pe domnul judecător Ciuflea, care ședea la masă cu Vasiloae Măcelaru și Miticuță Ghioagă, marele negustor de postavuri din Lipscani.

— Iote, dom'le, și pă Goanță polițaiul... El trebuie să știe !

— Șezi cu noi la masă, mă Goanță ! Jupîne, încă un pahar ! porunci domnul judecător de instrucțiune. Șezi, omule, și ia zi ce mai știe poliția dăspre moarta aia din Băldărăști...

— Păi, eu nu știu nimic ! Jupîne, adă și o friptură, dar grabnic, că e șefu' la cantelarie. Eu nu știu nimic... E dom' subcomisar acolo, iar eu rămăsei dijurnă.

— Cum, dom'le, că vuiește tîrgul...

— Zău că nu știu ! Poate dumneavoastră, dom' judecător. Că de, sînteți ofițialitate, dar eu...

— Ai, lasă, dom'le... Pă mine doar m-a anunțat... O chiamă Suzana Avelștoc și e supusă cezaro-crăiască. Da' așezată dă mult aici la noi...

— Hăhă ! rîse scurt Vasiloae Măcelaru.

— Da' de ce rîzi, jupîne Vasiloae ?

— Păi cum să nu rîd, că a dat-o în baltă părintele Sfetea. Dă azi dimineață să tot învîrtea pe acolo că doar, doar i-o cade o-mormîntare și niscaiva parastase, dar așa... asta ori e evreică, ori papistașă, și zbîrr și 'mormîntarea și zbîrr parastasele... Acum cred că i s-a lungit boiul dă necaz și a mai strîns oleacă brîul... Și mîine-poimîine cade și la pat să bolească dă necaz... Haha !

— Nu rîde de necazul altuia, jupîne, că nu să știe niciodată ! zise Boroboață care tocmai adusese friptura lui Goanță. Nu rîde...

— Jupîne, mai prepară dumneata o doftorie de-ăia de-a noastră cu piper, rachiu de ienupăr și...

— Da' ce, dom' Goanță, iar îl doare burdihanul pă dom' comisar ?

— Îl...

— Păi, de, i-a zis doftorul ăla neamț, cum îl chema, Grathurf, dracu' să-l ia, că ți se încurcă limba în gură, i-a zis să nu mai înghită fără măsură, da' mnealui : „Ce, dom'le, să mă usuc pă picioare ca pomul neudat ? !"

— Așa-i românul, jupîne, cînd are, mănîncă cît îl țin brăcinarii, cînd n-are rîgîie după ce-a fost, rînji Miticuță Ghioagă.

— Da, săracul, dar mai mult rîgîie, decît mănîncă ! mormăi în barbă judecătorul de instrucțiune.

— Dacă-i potoros, dom'le, zise Ghioagă iar rînjindu-se și mîngîindu-și burta imensă pe care se răsfăța un lanț de aur.

— Atît de puturos, că nu are pe ce-și culca putoarea, vai de capul lui !

— Hai lăsaţi, domniile voastre, asta ! interveni Vasiloae. Sîntem la un pahar acum. Ia mai bine zi, dom' judecător, ce-i cu aia din Bălăreşti. Suzana şi mai cum ziceai matale...

— Avelştoc ? Băi, prea multe nu ştiu nici eu. Ia mai toarnă un pahar, jupîne ! A mîncat-o propriile-i pisici...

— Aoleu, doamne sfinte...

— Da ! A stat închise cu moarta trei zile, că servitorii erau plecaţi după nu ştiu ce... Şi, cînd au venit, au găsit-o cu nasul mîncat, gîtul şi urechile...

— Să mai ţii pisici acasă... De cîte ori nu i-am zis eu lu' Marghioliţa mea să dea dracului mîţele... Le ţine la masă cu ea, le culcă cu ea în pat, le spală şi le ţugulește... Ba mă pune să-i aduc de la măcelărie numai sfîrc şi ţiţă proaspete ca să nu i se bolnăvească jivinele.

— Ar cam trebui s-o măriţi, coane Vasiloae, mărit-o şi să-i toarne bărbat-său vreo cîţiva plozi, şi pe urmă uită ea de mîţe şi pisoi...

— Păi ar cam trebui, jupîne Ghioagă, că are şaptîşpe ani. Zestre are, că, de, îs şi eu ceva avut şi-i singură, aşa că după moartea mea, a ei o să fie totul, altfel cum ! !... Numai să găsesc un băiat bun. Şi azi...

— Uite, l-ai pă Goanţă aici, interveni şi judecătorul de instrucţie, băiat bun, tînăr, frumuşel, de viitor, cu ceva carte...

— Eee... Să mă ierte domnu' Goanţă, şi eu zic la fel. S-ar potrivi Marghioliţei mele... Frumoşi amîndoi... dar... dar...

— Nu-ţi face griji, jupîne, ştiu, am dangaralele mele. Ştiu... dar nu te speria, nu mă supăr eu... Şi încă nu mi-e de însurat... Ei, dar trebuie să plec. M-aşteaptă şefu'... Gata, jupîne, doftoria ?

— Gata !

— Treci doftoria la şefu' în socoteală şi friptura mea la mine.

— Doftoria ca doftoria, interveni domnul judecător

Ciuflea, dar friptura eu o plătesc, că doar eu te-am invitat la masa noastră...

— Lăsați, dom' judecător, lăsați, vă mulțumesc, dar lăsați...

— Nu se poate, măi Goanță, nu se poate !

— Vă rog !

— Bine, cum ți-e voia...

Dădu mîna cu fiecare. Își puse chipiul și se îndreptă spre ieșire. Auzi în urma lui hăhăitul lui Miticuță Ghioagă :

— Săracu' nu-i sărac, dacă nu-i și fudul ! Hăhă, săracu' nu-i sărac dacă...

La ușă, Neață, băiatul de prăvălie, îi înmînă sticla și Goanță ieși salutînd în stînga și în dreapta.

Ajunse la cântelarie unde-l găsi pe comisar într-un nou acces de furie.

— Unde dracu' ai umblat ? L-am trimis și pe Leoarcă după tine... Mereu dispăreți așa pe nepusă masă și eu îmi spărg capul aici cu treburile comisariatului... Unde-i Păuliș ? Unde-i Corcovăț ? Nu știi, ai ? ! Niște aiuriți... Și eu, ăl mai mare din voi că nu vă dau afară, să scormoniți prin gunoaie ca găinile... Ai adus aia ?

— Am adus-o, șefule, și mă iertați umil de așteptare, dar, să vedeți, doftoria cere timp ca să fie făcută. Trebuie să se fiarbă țuica cu piperul, să se răcească cu rom și pe urmă să se astupe. În fine, trebuie făcut ceai de scorțișoară și coada șoricelului... Să se amestece...

— Las-o naibii ! Dă-o încoace și dă-i bice în strada Cailor, că a fost un furt de porci la unu Ghiță Ciacîru'...

— Atunci eu plec, șefule, dar nu uita mătăluță că trebuie băută doftoria la un sfert de oră cîte un gît...

Și Goanță își trînti pe cap capela și ieși. „Bine că mîncai cel puțin !" gîndi el în timp ce o lua agale către barieră, pe unde era strada Cailor.

Între timp, comisarul luă sticluța și-i dădu drumul întregului conținut pe gît. Simți că ia foc, că-i ies ochii

din cap, că-l apucă cu năbădăi, că i-a spintecat cineva gîtlejul cu un cuțit înroșit în foc.

— M-a ucis, scîrnăvia, m-a otrăvit... ajutoor ! îngăimă.

Dar cînd focul i se prelinse în stomac pîrjolind totul, chiar și durerea, făcu trei cruci mari și încete, de parcă l-ar fi cuprins evlavia evlaviilor. Se răsuci în scaun, lăsă capul pe spate și adormi.

— Of , doamne, dulce-i odihna șefului ! gîndi Leoarcă închizînd ușor ușa. Venise să-l anunțe că nu l-a găsit pe Goanță, dar ce rost mai avea acum ?

IV

Ghideon Abramovici, zis Papion, închise prăvălia, puse obloanele și se pregătea să se retragă în chișmilia lui din fund unde-și ținea ațica și ibișirul, postavul talienesc cu urzeala verde de Florența, și cîteva cutii cu horbotă franțuzească „il primo". Toată mahalaua cumpăra de la el bumbi, aba, postav și ață, ba mai împrumuta și bani cu dobîndă mică de numai 20%.

Pe la ceasurile șase și ceva, Postelniceanu intrase în prăvălie și-i spusese să închidă ușa că are ceva de discutat cu el. Ghideon nu avu încotro, deși vadul se cam însuflețea către seară. Nu-i plăcea niciodată să aibă treabă cu poliția, dar era mai bine să fii amabil decît să te bumbăcească ea cînd o avea nevoie... Așa că-l invită pe subcomisar în chișmilia din fund, aprinse o lampă de gaz ca să fie lumină și termină să pună obloanele și să ferece ușa, gîndindu-se și tot frămîntîndu-se ce avea domnul polițai cu el. Nu se știa el prea curat, dar oricum nu făcuse cine știe ce afacere dincolo de obiceiul pămîntului.

Curiozitatea îl făcu să se grăbească, se lovi la un deget și îi dădu sîngele, așa că intră, sugîndu-și-l, în odaia din fund.

— Cu ce pot servi eu pe domnul comisar ? !

— În primul rînd, jupîne, dacă nu te-ar supăra prea mult, cu un pahar de apă...

— Să mă supăr ? Să mă supăr ? De ce să mă supăr ? Şi cum să fie paharul rece ? Să aibă pe lîngă el şi o dulceaţă, sau un şerbet... Are Ghideon un şerbet de trandafiri de o să-ţi lingi buzele, domnu' comisar ! L-am primit deunăzi de la Adrianopole... Trandafiri de Kazanlîc, o grozăvie, ascultă la Ghideon c-a stat ani lungi la Turchia şi ştie ce e' bun...

— Bine, bine, hai, cum o fi, apă să fie...

— Imediat, domnu' comisar, că aici le are Ghideon pe toate... Că scrie şi la cartea sfîntă să fii bun cu cei care sînt buni cu tine... Şi eu sînt bun, domnu' comisar..., atît cît mă lasă negustoria asta a mea, dar eu sînt negustor cinstit, domnu', sînt negustor cinstit... Nu fur, nu înşel oamenii... Sînt cinstit... Dar ce am făcut, domnu' comisar, cu ce am greşit, de a ajuns să se interesuiască poliţia de mine ?... nu, pentru numele lui Iehova, cu ce am greşit ? Ghideon e negustor cinstit, poţi mata să întrebi pe toţi negustorii din tîrg, chiar şi pe cei de la Lipscani... Şi e sărac Ghideon... Păi asta-i negustorie ? Aţică, niscai horbotă acolo la domniţe... Vai dă bătrîneţile mele ! Da' ia poftim, dom' comisar, aici la mine un şerbet cum n-a mai mîncat neam de neamul dumitale, dar iartă-l, domnul comisar, pe prostul de Ghideon... zice şi el ca să zică ceva, cum să nu fi mîncat neamul dumitale, neam de boieri mari ! Doamne, că prost e Ghideon ăsta !

— Hai, lasă, lasă, că n-a mîncat ! Dac-ar fi ştiut tata că e boier n-ar mai fi vrut să moară... Într-adevăr, e un şerbet ca la sofaua seraiului...

— E, păi n-am zis eu ?! Mai vrea domnu' comisar ? Un borcănaş pentru cucoana domniei voastre... Ce ziceţi ?

— Las' că n-am cucoană...

— Vai, să poate, dumneavoastră, bărbat frumos, cu carte, cu ţidulă dă agă la mînă ? ! Nu, nu să poate... Şi-s atîtea boieroaice... care sospină după un june ca mata...

— Lasă, lasă... Om vorbi altădată de asta.

— O să mai fie şi altă dată ?

— O să mai fie. Mai bine spune-mi ce ştii despre Suzana Avelştoc !

— Eu ? Nimic...

— Ghideoane...

— Jur... jur !

— Ghideoane... Fii atent !

— Sînt atent, domnu' comisar... da' nu ştiu mare lucru... E din cezaro-crăime... Doamnă mare... Lua de la mine horbotă... şi atlaz... şi catifea... Atît !

— Ghideoane, să te-ntreb ce fu cu povestea aia cu unu... ce-i zice Bîldîbîc...?

— Aoleou, n-a fost nimic, domnu' comisar... El a cerut, eu i-am dat... a adus postavul ăla de la Lipsca... De unde să ştiu eu că el...

— Bine, atunci să te întreb şi eu...

— Ăăă ! S-o lăsăm, cocoane, zău, s-o lăsăm ! Nu ştiu ce învîrtea cucoana, zău că nu ştiu, dar bani avea. I le plătea un domn... dar nu ştiu cum îl chema.

— Ghideoane, ce-a fost cu vameşul ăla ?

— Apoi, dacă mă iei aşa, domnu' comisar... da, îl cheamă... îl cheamă... Mavrodi.

— Mavrodi...

— Îhî...

— Mavrodi... şi mai cum ?

— Nu ştiu...

— Iar ? Ascultă, Ghideoane, te rog să termini cu ţîrîita asta ! Sînt destul de obosit. Vreau să ştiu tot ce ştii. Femeia a fost omorîtă. E o chestie de crimă şi sper că nu vrei să fii amestecat în asta...

— Vai dă mine, dă păcatele mele cele multe şi cele

grelę; dar eu nu știu nimic dă crimă... Ce amestec am eu ? Ce amestec, domnu' comisar ?

— N-am zis că ești amestecat, dar uite... În hîrtiile moartei am găsit numele tău trecut.

Se lăsă un moment de tăcere. Ghideon Abramovici începu să se uite la propriile-i mîini, de parcă le vedea pentru prima oară.

— N-o să mă credeți, dom' Comisar, dar eu nu știu prea multe... Acum vreo trei ani a venit văru-meu Isidor... Isidor, zarafu, la mine și mi-a zis : „A dat norocul peste tine, Ghideoane ! Fă cum știi și adă niște covoare bune, Smirna, sau Șiraz, dacă poți vreo treizeci de coți de voal frîncesc și atlaz cît poți !“ „Da' dă unde bani, măi cărpănosule ?“ „Iacă-ți dau și eu și împărțim...“ „Da' de ce nu faci tu totul, că eu mă țin de aţica mea !“ „Mă, că tu ești prost, mă Ghideoane, ești prost... Eu vreau să te fac om, și tu...“ Și am făcut-o, că nu cade des o așa pleașcă pă mine. Am adus niște Buhara, cîteva persane, voal și atlaz. A venit Isidor cu domnul Mavrodi și cu cucoana aia... Au cumpărat tot, dar au lăsat marfa la mine. Era chestie de cîteva mii de galbeni și m-am mirat. Pe urmă, vine Isidor și zice : „Ghideoane, vezi că eu am grija averii tale... Am auzit că Tăchiță Măcelaru din Crăișori ar vrea să vîndă locul ăla din ulița Sfînta Precista, unde și-avea ta'său grădina... Ca să nu să certe cu frate-său, care-i la primărie contopist. Fă și tu un drum pînă la el și cumpără-l !“ Eu, prostu', că nu e sub stele un prost mai mare ca Ghideon Abramovici, mă duc și cumpăr. Și iar vine Isidor cu domnu' Mavrodi și cucoana, îmi dă alți bani buni pă loc, le dau chitanță de bani și zice Isidor : „Ghideoane, domnu' Mavrodi a cumpărat locul pentru domnișoara Avelștoc, dar nu vrea să să știe... Așa că la primărie o să figurezi tot tu dă proprietar, pînă una alta... Și uite, domnu' Mavrodi îți dă, drept mulțămire, o mie de galbeni acum și în fiecare an cîte o sută de galbeni pentru osteneală ! Cît timp va

crede dumnealui că trebuie să pari dumneata propietar. Bine ?" Cum să nu fie bine ? ! Nu vindeam eu atică şi bumbi de o sută de galbeni în cinci ani. Şi unde-ţi cade pă de pomană o sută ? Zi-i şi mata, dom' comisar, că de, eşti dieştept. Unde mai pui că pe urmă am făcut contract, dă faţă, că arendez locul dom'şoarei. Şi suta îmi venea drept arendă. Să cam minunară mulţi că pă două hectare de pămînt iau o sută de galbeni, dar de, aşa scria la patalama... aşa era... Au zis mulţi atunci : „Iăcă ce bune afaceri face Ghideon Abramovici !" Şi nu ştiu dacă s-au bucurat ei, dar eu ştiu că m-am bucurat. Dar cine rîde la urmă, rîde mai bine... Uite şi matale în ce am intrat... Şi spunea săracu' taică-meu : „Ghideoane, nimeni nu dă nimic dă pomană !" Şi eu care era să-l cred nebun, după afacerea asta ! Dar mare tîmpit, aşa un tîmpit ca mine, nu cred că mai este cineva pe lumea asta !...

— Hai, lasă, lasă... Mai bine-mi spui ce ştii despre acest domn Mavrodi !

— Păi ce să vă spun eu, e boier mare, cu case pe Podul Mogoşoaiei şi în mahalaua Broştenilor. Are şi ceva moşii pe undeva prin Muşcel, dacă capul ăsta prost al lui Ghideon nu-l înşală, la Crivești are şi un conac mare şi o crescătorie de cai. E de neam domnesc printr-o legătură cu familia Mavrocordaţilor. E însurat cu o Băleancă şi are doi copii, destul de mari, pe undeva în Franţa sau în Germania. Dar nu cu Băleanca, cu alta... Da' mereu se împrumută de la văru-meu Isidor, de are ăla un teanc de pituie cu semnătura dumnealui. Îi plac caii, muierile şi vinul dulce. Zicea văru-meu Isidor că se dă în vînt după bureţi pregătiţi mănăstireşte, în oţet şi ulei de măsline... Umblă cu o caleaşcă cu blazon, cu patru cai negri şi însteuaţi.

— Dar despre femeia aia ce ştii ?

— Pă ce mi-e mai sfînt, să mă trăznească Iehova, dacă mint ! Nu prea ştiu multe... Atît că era tare frumoasă, ţicnită şi tristă...

— De ce era ţicnită ?

— Păi, nu i-aţi văzut casa ? Mai bine în chişmilia asta a mea. E murdară, e prăfuită, e înghesuială, dar e omenească. La ea însă totul e frumos, dar e tare rece şi nu ştiu cum, fistichiu. Se îmbrăca numai în verde şi liliachiu. Duminica, îmi zicea Agachi Limanian, armeanul de lîngă Bărăţie, că se plimba cu caleaşca prin tot tîrgul, apoi se ducea la slujbă şi şedea îngenunchiată toată slujba, nu să mişca, de parcă era stană de piatră. Se termina slujba, plecau credincioşii, dar ea rămînea acolo ore în şir în aceeaşi nemişcare. O fi omul credincios, habotnic, dar nici aşa...

— O fi avut femeia ceva pe suflet...

— O fi avut... Şi avea, că doar trăia, cum să zic..., în păcat cu domnul Mavrodi... Lumea zice că a scos-o domnul Mavrodi dintr-o aia... Gura lumii... gura lumii... Era prea frumoasă şi avea privirea prea goală ca să nu fie şi ceva de astea... Da' eu nu pot să zic. Nu am a ştire eu, Ghideon Abramovici, negustorul de aţică care vînează fiecare muşteriu de două parale...

— Ei, dar asta nu-i de ajuns ca să spui că era ţicnită...

— Ba era, domnu' comisar, era ! Cu pisicile alea ale ei... Mă cheamă într-o zi să-i duc nişte olandă, ştiţi dumneavoastră, pînză din aceea ce vine din Olanda... Iau vreo douăzeci de coţi şi mă duc. Ştii mata ce făcea ? ! Dau să intru şi-mi zice Safta să mai aştept. Mă aşez acolo unde sînt cele două tablouri ale ei... Mă duhnea a parfum. Mă, ce dracu e ? zic eu. Mă învîrt în sus, mă învîrt în jos. În fine, iese dumneaei ţinînd măţele alea în nişte şaluri de horbotă din cea bună, lioneză, că mă pricep, că dă la mine o luase. Le-mbăiase în parfum, domnu' ! E, asta nu-i ţicneală ? Mă sufoca mirosu' şi alea, măţele, să uitau la mine chiorîş. Şi vorbea cocoana cu mine şi le pupa pe bot, iar măţele-şi întindeau botu', dar-ar benga-n ele dă măţe ! Altădată mă duc iar după suta mea dă galbeni, şi o găsesc mîncînd, ea dintr-un taler de

lemn, în vreme ce mățele mâncau din farfurii, din cele de Faenza... Și vrei mata să spui că nu era așa... dusă...?

— Bine, bine... Dar pe văru-tău, Isidor, unde-l găsesc acum, la ceasurile astea ?

— Păi... știu eu... Da' nu mai luați un șerbet... sau poate... poate vreți să împărțiți cu mine, domnu' comisar, umila mea cină... Am un crap umplut... Ptiu... nici că vă închipuiți dumneavoastră minunăție mai mare...

Dar Postelniceanu salută și plecă. Rămas singur, Ghideon Abramovici se întreba ce va ieși și din povestea asta. „Dar, pînă la urmă, care să fie vina mea ? Am trăncănit, am trăncănit, poate prea mult, dar nu îndeajuns. Ar fi mai bine să-l vestesc pe Isidor de toată tărășenia".

Și începu să-și îmbrace repede caftanul lui vechi cu care obișnuia să iasă în tîrg, deși era ros și nenorocit, dar numai să arate cît era el de sărac și amărît. Dar se răzgîndi. „Și dacă mă urmărește vreunul ? ! Mai bine trimit pe cineva. Da, e mai înțelept !"

Ieși pe ușa din dos și strigă :

— Ioane, bă Ioane, ia fă-te-n'coa' !

Un cap ciufulit și hirsut se ivi dintr-o odăiță din curtea plină de bălării. Ion era sluga neștiută a jupînului, slugă neștiută ca să nu-l biruiască stăpînirea mai mult.

— Bă Ioane, ia aici cinci parale și te du pînă la Tocală găzaru și ia de două parale gaz de lampă... După aia, te duci cu trei parale la Halid și-ți iei tu ce vrei, și numai după aia, numai, fii atent, treci pe la conu' Isidor și spune-i — să nu uiți, bă, că te știu eu greu de cap, așa că bagă bine la cap — spune-i lui Isidor că s-a acrit putina aia de varză pentru boier Mavrodi și să știe ! Repetă acum...

Ion repetă tot.

— Acum pleacă, dar să nu încurci borcanele că te smintesc din bătăi, auzit-ai ?

Şi mulţumit de sine, Ghideon Abramovici se reîntoarse în odăiţa lui.

V

În camera lui singuratecă de la hanul lui Avraam de sub dealul Mitropoliei, Postelniceanu începu să se dezbrace încet. Turnă apă în lavoarul de sub fereastră şi începu să se spele pe faţă, pe gît. Era tot năclăit de transpiraţie şi se simţea lipicios. Trecuse pe la cancelarie, dar nu mai era decît agentul dejurnă, Corcovăţ, şi află că şefu' era bolnav şi morocănos, că Goanţă era plecat după un furt de porci în strada Cailor, Păuliş, dumnezeu ştie, că nu apăruse toată după-amiaza. Lăsă vorbă ca, a doua zi, Păuliş — care se pare că nu prea avea ce face — să-l caute la han, dis-de-dimineaţă, că avea treabă cu el.

În fine, termină cu spălatul şi se aşeză în faţa mesei, unde băiatul de la han îi adusese un cîrnat mare de porc prăjit, o salată şi un sfert de pîine. Începu să mănînce tacticos, învelit doar în cearceaf. Se lăsase seara, dar nu se răcorise îndeajuns. Pe lespezile de piatră de afară se auzeau trecînd caleşti. Deschise geamurile şi zgomotul paşilor trecătorilor, bocănitul căruţelor ce treceau spre piaţa de flori, lătratul îndepărtat al cîinilor, precum şi lălăitul unor cheflii din locanda de la parterul hanului pătrunseră în cameră odată cu adierea unui vînţuleţ vărătec.

„Repetitio est mater studiorum", îşi aminti dictonul latin atît de des folosit de maestrul Corbeaux. Îi lipsea acum. Îi lipsea şi Ilicioiu.

„Ar trebui să-mi caut o cameră în tîrg sau să mă însor ! gîndi Postelniceanu. Seara e prea rău să fii singur..." Dacă Goanţă n-ar fi fost după porcii ăia, l-ar fi chemat să bea ceva amîndoi. De ce nu i-o fi lăsat vorbă să-l caute ? Dar Goanţă are totdeauna problemele lui de

familie. Şi poate că nu ar fi venit... Îi zisese cineva, undeva, de o cameră... Dar unde şi cine ? ! Şi cînd se gîndea că acasă, în Argeş, avea o hărăbaie de casă ce stătea goală... Ar trebui să o vîndă şi cu banii să-şi cumpere o casă în Bucureşti, sau să se mute la Argeş, poliţai. Mai ales că acum conul Mihalache era ministru la Interne... Îl atrăgea însă Cetatea asta a lui Bucur. Nu ştia de ce, poate pentru că semăna undeva cu Parisul, cu un Paris mai mititel şi mai de margine, dar cu aceiaşi oameni deschişi, amestecaţi, uşor aiuriţi, glumind şi de bine, şi de rău. Da, da, ar trebui să vîndă hărăbaia. Da, dar acolo sînt toţi ai lui, şi vii, şi morţii...

„La naiba cu toate gîndurile astea... Ce facem cu frumoasa Suzana ? Repetito est mater... Care va să zică, moare. Doctorul Cruţescu spunea că rana de la gît şi artera aia este ruptă după lovitura de la tîmplă, căci sîngele a curs. Dar sfîşiatul de către pisici a gîtului încurcă lucrurile. Nu se poate şti ce fel de rană a fost ab originem. Deci nu ştim care rană a provocat propriu-zis moartea, nici cu ce obiect s-a făcut vătămarea. S-ar putea ca s-o fi lovit cu ceva dur, apoi să-i fi tăiat artera. Pisicile, înfometate, au fost atrase de rană la început...

Aiureală ! Un punct de nesiguranţă.

Bun, dar cine e această Suzana Avelştoc ? Ştim cu certitudine că era întreţinuta domnului Mavrodi, că e austriacă prin căsătorie, catolică, născută undeva prin Italia. Nu ştim de ce a venit în ţară. Ce a făcut înainte de a fi amanta de lux a lui Mavrodi, de ce a fost omorîtă. Ştim doar că a fost angajat jidovul Ghideon Abramovici să-i cumpere pămîntul şi casa, că ea şi-a ridicat un zid de piatră, dar, deşi catolică, a chemat un popă ortodox să-i slujească gardul. Casa şi-a modificat-o cu zidari italieni. Dar nu-i ştim cine sînt. Ce l-a făcut pe Mavrodi să-şi ia toate măsurile alea cu Isidor şi Ghideon ? Nu e primul boier mare care are amantă... De

ce o ascundea ? Îi era amantă ? Safta şi Lixandru nu i-au văzut niciodată decît discutînd... şi slugile ştiu de multe ori mai mult decît oricare altul. Ce discutau ?

Bun, stăm cum nu se poate mai prost..."

Termină de mîncat cîrnatul, strînse firimiturile pe tava cu care i se adusese totul şi le scoase afară pe sală. Se urcă în pat cu sticla de vin pe care n-o terminase, renunţînd la pahar.

„S-ar putea ca Suzana Avelştoc să-l fi avut cu ceva la mînă pe jupîn Mavrodi... S-ar putea, zic. Dar care o fi rolul lui Isidor aici ? Apoi, Suzana asta era tare sucită... Modificarea casei e de-a dreptul stranie... Sînt cam multe în neregulă aici... În fond, n-am văzut nici toată casa".

Începu să se îmbrace repede. Închise geamurile, camera şi o porni repede pe scări în jos.

— Jupîne, strigă Postelniceanu, jupîne Avraam, ai pe aici o birjă ? Am nevoie repede de o birjă.

Găsi un birjar care-şi lua tainul de rachiu.

— Hai, nene, dacă vrei ceva parale, hai repede !

— Stai, bre boierule, că mergem... Oleacă... că doar nu dau turcii acuşica...

— Ascultă, jupîne, mergem sau nu ? Eu nu am timp de aşteptat !

— Îţi naşte nevasta, boierule, de te pristăveşti aşa cu goana ? Stai, că viaţa e lungă !

— Mă, omul lui dumnezeu, mergi ori nu ?

Birjarul dădu pe gît rachiul şi oftă din rărunchi :

— Aşa sînteţi dumneavoastră, boierii de acum, vă alergaţi viaţa într-o clipită !

Ieşiră afară, se urcară în birjă.

— Ei, acum, boierule, încotro ?

— Încotro... încotro ?..., făcu pe gînduri Postelniceanu. În strada Precista din Băldărăşti. Îţi spun eu unde să opreşti...

— Aoleu, atît de departe ? ! S-a făcut, boierule, acolo te duc.

Birja era dintre cele noi, cu perne şi felinar şi Postelniceanu se simţea tare bine. Era răcoare. „Şi îmi trebuie Goanţă, neapărat Goanţă... E băiat isteţ. Cum de nu mi-a venit în gînd să caut acolo ? Goanţă, da, da, să lase porcii pe seama altuia...".

Şi începu să-şi chinuie gîndul cu toate acele necunoscute aduse de moartea năprasnică a Suzanei Avelştoc.

În capul străzii Precista, opri birja. Coborî şi vîrî în mîna birjarului o monedă de argint.

— Săru'mîna, boierule, săru'mîna !

— Stai, te duci în strada Cailor, la unul Ghiţă Ciacîrul şi-l cauţi pe domnul agent Goanţă. Dacă e plecat, te duci în Bărăţie, pe uliţa din dosul bisericii papistaşe, la nr. 17, vezi că e un nuc mare şi umbros, intri în curte — nu are cîine — şi în fund pe stînga, a treia uşă, baţi bine, şi-l cauţi pe acelaşi domn agent Goanţă. Îi spui să lase totul şi să vină aici, că-l cheamă subcomisarul. Ai înţeles ? !

— Curat, boierule, şi mă iertaţi că nu v-am recunoscut, dom' su'comisar...

— Nu face nimic, iar după aia îl aduci aici şi mai iei ceva parale din chestia asta. Acum întinde-o !

Birja se pierdu în noapte şi Postelniceanu plecă spre casa Suzanei Avelştoc. Mahalaua era adormită. Ici-colo, cîte un cîine se asmuţea singur la lună. Subcomisarul bîiguia încet drumul prăfos în lumina care se cernea difuză. Un pic de ceaţă, mai repede un abur nesigur, se ridica dinspre grădini. Ajunse la poartă şi un moment se gîndi să bată cu mînerul mare de fier. Dar casa era atît de departe şi nu se ştie dacă-l auzea cineva. Aşa că se întoarse în dreptul zidului, unde un copac răsărise rebel chiar în marginea drumului. Îşi aminti cum se urca pe vremuri, cînd era copil, pe copaci. Îşi scoase ghetele, le legă şireturile şi le atîrnă de umeri. Pe urmă, în ciorapi,

încercă să urce, dar alunecă, așa că și-i scoase și pe aceștia și urcă. O ramură se apleca peste gard și el porni pe ea, dar craca cedă și era cît pe aci ca subcomisarul culorii de galben să facă un buf de toată frumusețea, dar în ultimul moment se prinse de grilajul de fier cu care se termina zidul. Ghetele îi scăpaseră, dar el se încordă și trecu gardul.

Apoi se îndreptă către poartă, o deschise, își căută pe orbecăite ghetele, și se întoarse. Lăsă poarta deschisă pentru Goanță, și deodată își aduse aminte că Goanță nu știa unde poate veni. „Las' că-l trimit pe Lixandru !" se liniști el și porni spre casă, care era în întuneric toată, cu excepția unei camere, probabil camera unde se afla moarta. O luă cu pași mari pe alee.

Odată ajuns, încercă ușa de intrare, dar aceasta era închisă. O luă pe lîngă clădire și ajunse în spate. Apăsă pe clanță dar și ușa asta era închisă. Bătu puternic și așteptă. Nici un răspuns. Mai bătu o dată și tot nimic. Se reîntoarse la ușa principală și bătu și aici. Casa vui a goală.

O luă pe lîngă clădire neștiind ce să facă. Un prim moment ezită, apoi începu să încerce toate geamurile de la parter. Dar toate erau închise. Mormăi ceva în barbă înciudat. Se căută prin buzunare, scoase batista, își înveli mîna stîngă și lovi unul din geamuri. Cu un zgomot surd, geamul se sparse în partea de jos. Strecură o mînă și deschise ivărul. Apoi trase geamul, se agăță de marginea ferestrei și intră în cameră. Pe orbecăite, o luă pe lîngă pereți, pînă ce găsi unul din sfeșnice. Era gol.

— Ptiu, făcu, le-au luat ! și merse mai departe pe lîngă pereți pînă ce dădu de celălalt dulăpior cu sfeșnic. De astă dată avu noroc. Într-unul din brațe era o luminare. Se căută în buzunare, își scoase amnarul, scăpără și aprinse luminarea.

La lumina tremurîndă a lumînării negre camera părea lugubră. Scaunele acelea cu spătar înalt păreau

imense, greoaie, iar umbra ce se întindea stăpînitoare îndărătul spetezelor păreau niște uriași prăvăliți peste masă.

Și tăcerea care domina casa fu deodată sfîșiată de urletul îndepărtat al pisicilor.

Postelniceanu nu era un om fricos, dar o clipă carnea i se răsuci pe el.

— Ei, strigă, nu e nimeni pe aici ? !

Era de-a dreptul caraghios, gîndi, dacă ar fi fost cineva, nu ar fi trebuit să spargă geamul. Își luă inima în dinți și porni spre ușă. Ușa de intrare. Deschise și lumina cernută a lunii descoperi în sîngeriu mai o parte din podeaua de cărămidă roșie. O pală de vînt flutură în toată lungimea imensele perdele de tiul de la geamul pe care intrase. Undeva, un cîine urlă.

— Ptiu, drace. făcu subcomisarul, o adevărată scenă de groază !

Porni spre ușa care ducea sus. O deschise. Un curent de aer puturos îl izbi și ușa de la la intrare se închise cu zgomot, gata-gata să-i stingă și lumînarea. Urcă scara abruptă și răsucită. Se pomeni în camera cu cămin deasupra căreia trona crucifixul. O lumînare mare, galbenă, ardea pe consola căminului, între cele două vase mari de marmură, la picioarele Cristului răstignit. Ușa-tablou era deschisă larg. Cu oarecare teamă. aruncă o privire spre patul din dormitor.

Tresări. Patul era gol.

Intră. Ceva i se părea nelalocul lui. Dădu de o parte cuvertura. Așternutul era curat. Doar două pete insesizabile de ceară neagră pătau una din fețele de pernă. Avu senzația că cineva îl privește. Se întoarse brusc. O figură imobilă, gălbuie îl țintea cu niște ochi aprinși de după ușa-portret.

Nu-și putu abține un icnit. Ridică lumînarea.

— Ptiu, fir-ar al dracului ! Am început să fiu slab de înger.

Era un tablou în ulei, agăţat după uşă şi pe care la amiază nu-l zărise. Cineva pusese o lumînare pe un dulăpior ca şi cele din camera mare de la parter. Dulăpiorul era mai înalt de astă dată şi avea o cornişă care ascundea lumînarea. În semiobscuritatea din cameră, lumînarea nu lumina decît palid capul din tablou, în timp ce dulăpiorul părea un corp nemişcat.

Se apropie. Era un cap de Crist din şcoala germană veche. Deschise cu o teamă de neexplicat dulapul. Înăuntru nu era decît rufărie. Îl închise, se întoarse lîngă pat. Se aşeză.

— Unde dumnezeu or fi dus cadavrul?

Le spusese la plecare să pună gheaţă în jurul moartei, dar să n-o mişte.

Se sculă în picioare. Trebuia să facă ceva, căci altfel începea să acumuleze groaza. O simţea cum urcă nebănuită în el.

— Aiureală, se batjocori singur, cu voce tare, pentru a-şi face curaj, aiureală...

Dar ochii i se opriră asupra unei lămpi de gaz cu abajur ce se afla lîngă un scaun-jilţ, altfel decît celelalte din casă, un scaun-jilţ din cele moi, cu arcuri... Se apropie şi aprinse lampa. Parcă şi spaima se risipi odată cu lumina.

Se aşeză în jilţ, dar sări repede ca ars. Din pernele moi ale scaunului îl înţepase ceva. Se aplecă şi văzu între perna spetezei şi perna părţii orizontale a jilţului ieşind ceva strălucitor. Apucă atent cu degetele acel ceva strălucitor şi trase. Perna orizontală alunecă dezvelind o ascunzătoare neaşteptată. În partea de jos, sub pernă era o casetă de lemn. Capacul se deschise imediat: înăuntru se aflau o groază de bijuterii din aur, brăţări, coliere, inele. Printre ele un mic carneţel cu scoarţe aurite. Instinctiv, îl luă şi şi-l vîrî în buzunar. Apoi închise caseta. În momentul cînd se pregătea să împingă

perna, auzi un scîrțîit prelung. Se întoarse cît putu de repede, dar nu văzu decît stele verzi și o izbitură îngrozitoare îl fulgeră în mijlocul frunții.

VI

Birjarul îl găsi pe Goanță acasă. Tocmai îl certa pe unul din frații lui mai mici ce slujea la un cîrciumar din vecinătate. Făcuse o boacănă și acum urla că nu se mai întoarce la stăpîn, că „o să-l cotonogească jupînul" și că lui nu-i place să fie crîșmar, „să ia minții la oameni și apoi și banii", în fine, că mai bine se face căruțaș, că a și găsit unu' care să-l ia pe lîngă el.

Goanță terminase toate poveștele și sfaturile și se pregătea să treacă la sfătuirea cu cureaua de la nădragi, cînd se pomeni cu birjarul. Cînd află despre ce e vorba, îl mai amenință pe puști cu pumnul, își înhăță mundirul și capela și o întinse.

Pe drum, se auzi strigat și-l văzu pe Păuliș făcîndu-i cu mîna să oprească. Opri și acesta sări în birjă.

— Pe unde umblași, măi Tudorele, întrebă Goanță, că azi fu șefu' cu gură mare...

— Așa e el mereu și nu știu de ce-mi mai spui. Mai curînd să-mi zici cînd o fi cu gura mică ca s-o trec în calendar cu cruce roșie. Mai bine să-ți zic eu o vorbă creață : Popa Musceleanu iar s-a apucat de divan-taifase la Radu-Vodă...

— Și ce-i cu asta ? !

— Ai dreptate, tu ești nou. Măi, Musceleanu ăsta e un om ieșit din tipic. Unul din popii ăia cărora nu le mai ajunge cădelnița și amvonul. Scrie, scoate o gazetă, unelțește, dumnezeu știe ce mai face. Politicește pare apropiat de liberalii lui C. A. Rosetti și Brătianu, ba chiar de Bolliac uneori. Pare a vrea o reformă a bisericii, serios vorbind nu-i nimic sigur. A fost pe vremea

lui Cuza și fonctionar de stat la Culte și Instrucțiune. A făcut o potlogărie cu niște brînză...

— Cu brînză ?

— Da ! Atunci, la inundații, a fost însărcinat de guvern să ia niște brînză pentru cei care nu mai aveau nici casă, nici masă. Guvernul i-a dat banii, dar sfinția sa i-a păpat, negustorul a protestat că nu i s-a plătit... Chestia a ajuns și prin *Buciumul*. A ieșit tărăboi, a fost dat afară din minister. Gata, gata să-l și caterisească, dar chestia s-a așezat pînă la urmă. A rămas curator la mănăstire, la Radu Vodă. În sfîrșit, tipul se-nvîrte prin politichie, dar nimeni nu știe ce hram poartă.

— Dar ce-i cu divan-taifasele alea de care vorbeai ?

— A, alea... De vreo șase-șapte ani adună o groază de popi și diaconi la mănăstire, într-o sală. Nimeni nu știe ce se tăifăsuiește acolo. O singură dată, acum vreo trei ani, un agent, Ghiță Scorescu, nu-l știi tu, a murit, săracu', fie-i țărîna ușoară, a reușit să intre și el. Se îmbrăcase călugăr și-i dădea cu „doamne miluiește", pînă a intrat și el acolo. Era o întreagă cacialma acolo. Se adunau, făceau o slujbă, aprindeau lumînări, aruncau anateme lu' conu Mihalache și lu' vodă Cuza, pe chestia secularizării. Pe urmă făceau niște aiureli cu lumînări lipite. Oricum, Ghiță, n-a prea priceput el mult, că totul era pă grecește și el săracu era tuf'ă la așa ceva... Stăpînirea a făcut anchetă la toată tărășenia, dar ori n-a ieșit nimic, ori se vîrîră niște cozi mai stufoase de sfinți din ăi mari, că toate căzură baltă cu porunca numai de a-i ține sub supraveghere pă toți. Și...

— Cocoane, am ajunsără ! Aici l-am lăsatără pe dom'su'comisar.

— Bine, bine ! Îți datorăm ceva ?

— De, zicea dumnealui... dar las' că îl mai văd eu la han și ne socotim noi...

Goanță și Păuliș coborîră. Birja se întoarse și plecă.

— Unde naiba o fi dom' advocat ? întrebă Păuliș.

— Eu de unde vrei să știu ? Dar era cu o delă de crimă... Trebuie să fie la moartă.

— Și aia unde e ?

— Prea bine nu știu, cînd a venit țîrcovnicul ăla de la beseareca — uite beseareca — zicea de un gard mare de piatră. Trebuie să fie, pe undeva, pe aici... Hai !

O luară încet, bîjbîind prin iarba de pe lîngă garduri. Apoi ieșiră în drumul mare, unde, de bine de rău se vedea oleacă la lumina lunii.

— Uite zidul ! arătă Păuliș o pată neagră.

— Ăsta trebuie să fie. Mamă, zid de cetate, nu alta ! Și ce poartă de stejar... Bă, asta a costat o groază dă bani...

— Lasă, Goanță, că boierii nu se plîng de asta. Ei nu vînează paraua ca noi ăștia, sărăntocii. Eu cel puțin... am niște găuri la coperiș, de mai mare dragu', pun talere prin casă cînd plouă. Dar de unde să iau un galben, c-atît mi-ar trebui, să pun șiță nouă ? De unde ? Din leafă ? ! Abia îmi duc zilele și mai vin și cotonogit, de a năucit coana propietăreasă punîndu-mi cataplasme. Of, doamne, că prea ai milă cu unii și îi uiți pe alții !

— Ce-i dumnezeu vinovat, mă, lasă-l acum, și hai să intrăm că poarta e dată în lături.

Intrară. Goanță înainte, Păuliș după el.

— Tu-i dumnezeul ei de treabă, îl auzi Goanță pe Păuliș, frumos e, mă Mitică !

Și Goanță îi dădu dreptate. Luna se aninase departe, undeva în niște plopi avizi de înalt. Era senin, călduț. O veritabilă seară de mai, cu atmosferă transparentă. Stelele luceau ca niște briliante.

— Of, Doamne, polițai trebuia să mă fac ! Să umblu teleleu cît ți-e noaptea de lungă și să bombăn prin puzderia de stele nenorociți ca și mine, care n-au avut de ales decît a se face borfași.

— Azi nu ești cu boii acasă, Tudore !

— Nu-s niciodată, măi Mitică. Cînd mă dădu tata la ceva carte, ostenindu-şi spinarea peste ciubotele rupte ale mahalalei întregi, credea că mă face domn. Şi ce domn am ajuns ! Îmi dau cu tifla toţi beţivanii, toţi cîrciumarii şi toată liota aia de pungaşi care fac pe propritarii. Iar eu îmi rup pingelele pe uliţi ca să le fie lor tîlhăria liniştită şi prosperă. La naiba, şi vrei să-mi fie boii acasă ? Unde naiba, doamne iartă-mă, că a de-i zic eu casă, e cocioabă de-a binelea ! Prinzi cîte un amărît că a furat o pîine pentru că-i mureau pruncii de foame, îl bumbăceşti bine şi dacă-i dai drumul de milă, îţi freacă ţie ridichea domnu' comisar, că el nu suferă decît de prea multă mîncare. Şi vrea să-l cred pe el : „Domnule agent Păuliş, tîlharu-i tîlhar şi dacă calcă legea sfîntă şi strămoşească a proprietăţii, e bai mare, că altfel am fi toţi tîlhari de sus şi pînă jos, şi n-ar mai trăi nimeni în linişte cu ce agoniseşte !" Parcă nu-s tîlhari de sus şi pînă jos. Cel mai tîlhar e el însuşi. Ştii povestea cu Bărdacă... L-a prins cu ocaua mică, i-a dat drumul, şi acum pofteşte cînd vrea domnul comisar la crîşmă, papă, bea pe săturate şi pa ! Bărdacă fură cît zece, mai trimite cîte ceva şi domnului comisar şi tu nu mai poţi să zici nimic, că te cheamă domnul şef : „Domnule agent Păuliş, de ce nu-ţi vezi, dom'le, de treabă ? Te bagi cu nasul şi unde se orînduieşte şi unde nu ! Fii atent, domnule agent, că te zvîrlu afară cît ai zice peşte !" Na, şi-ţi dă Bărdacă cu tifla. Şi cîţi de alde Bărdacă nu-s ? !

— Ei, Tudore, aşa-i de cînd lumea !

— Fir-ar ea de lume să fie...

— Ssst ! Ia taci din gură ! Parcă se aude ceva. Uite colo...

— Ce-s cu ăştia ?!

— Nu ştiu... La naiba ! Vin drept spre noi. Să ne ascundem !

Două umbre alergau nebuneşte către poartă. Cei doi agenţi se fofilară după nişte tufe şi aşteptară. Ceilalţi

nu-i văzuseră și veneau către ei. Cînd mai aveau un pas de tufe, Goanță și Păuliș țîșniră în fața lor.

— Stai că trag ! țipă Păuliș.

Dar, parcă la un semn, cei doi se despărțiră. Goanță se aruncă înainte și prinse picioarele unuia dintre ei. Păuliș îl scăpă pe celălalt. Strigă din nou :

— Stai că trag !, dar umbra alerga înainte. Trase un foc în aer și imediat acela se opri.

— Nu trage, dom' șef, nu trage, că stau. Iacă stau.

— Vino încoace, iubitule ! Fă-te mai aproape... Așa, nu lăsa mîinile în jos că te belesc de nu te mai cunoaște soacră-ta ! Cine ești, pruncule, mînca-te-ar mama, de iubițel frumușel și găgăuț ?

Și tot trăncănind, Păuliș îi aplică un pumn în falcă de-l dădu de-a berbeleacul. Și înainte ca acesta să-și revină, era deja călare pe el, îl răsucise cu labele la spate și-l legase cu o frînghie de mătase pe care o purta la el de mult. Începu să-l caute prin buzunare :

— Hopa, domnul meu are și pocnitoare ! Știi, bobocule, că asta te costă dacă nu ai și țidulă ? Acu' scoală, țăndrălache, să-ți vadă nenea boiul la lumină. A, ce domn măreț și falnic, și sorcovă veselă înhăimurat ! Șefule, se pare că ai parale ! Nemțește, nemțește, pocnitoare, pocnitoare... A-ntîia... Ia pășește mătăluță înainte, dar să nu faci care cumva vreo năzdrăvănie că-ți fac fundu' strecurătoare ! Gata, Goanță ? L-ai înhămat și pe ălălaltul ? Bun ! Ia ia-o și tu înainte, găselnița mă-tii ! De ce fugeați, mă ? Ce căutați voi aici ? Ai, mama voastră de cățălăndrăi...

— Domnu', fii atent, domnu'...

— Ce, mă, ai și limbă ? și piciorul lui Păuliș se opri din viteză în partea de sus a picioarelor prizonierului lui Goanță.

— Domnu', orăcăi cel lovit, vedeți că dumnealui e boier Mavrodi...

— O, ce onoare ! Ce onoare pe umila mea privire să vadă un coşcogeamitea boierul dînd bice propriilor lui picioare ! Ia zi, boierule, cum se face de văzui una ca asta ? S-a stricat caleaşca ? V-o murit herghelia ? ! Eu ştiam că boierii merg călare sau în caleaşcă... Nu-i a bună, nu, nu-i deloc... Te pomeneşti că ţi-am mutat falca, mii de scuze, boierule, dar de unde să ştiu eu ce falcă am mutat ? Hai, intraţi în hruba asta ! Phu, ce duhneşte ! Te pomeneşti, boierule, că nările matale fine, de-aia fugeau, de duhneală. De, cam aşa e...

— Mergeam la poliţie, domnu' ! făcu cel lovit. E un hoţ înăuntru.

— Cum ? ! Alt boier ! Băi, Mitică, aici o fi o sindrofie, o soarea şi noi venirăm aşa...

— Ia mai tacă-ţi fleanca, Tudore ! Zi, mă, ăsta care ai gură mai mare, cum ne cocoţăm acolo unde-i lumină ?

— Ne trebuie o lumînare. Că e întortochiată rău scara. Daţi-mi drumul şi aduc eu un sfeşnic.

— Zău, mă ? ! Nu mai spune ! Tu nu-l cunoşti pe domnul agent Păuliş, flăcăule ! A închis el atîţia ochi de oameni că nu pleacă niciodată fără lumînare şi amnar, ca să nu-i facă taica popa slujbă de mort fără lumînare şi nespovedit. Ai grijă, Goanţă, pînă-mi cotrobăiesc prin buzunare. Aşa. Să fie lumină ! Şi a fost lumină... A, uite că avem şi o lampă pe aici. Ia să facă tata ziuă... Iiim ! Ce păsări rare, Mitică, ce păsări rare. Da' ia zi, gură mare, unde-i hoţu' să-l aranjez ?

— Sus !

— Ia-o înainte ! Preaplecat vă urmez, dar cu amorul meu cu butoiaş plin de foc mai dihai decît toată ţuica crîşmelor urbei ăsteia. Sus piciorul şi repede ! Atenţie că ăsta face bum şi lasă lat !

Urcară scara în salonaşul de lîngă dormitor.

— Ce zici, Mitică, reîncepu litania lui Păuliş, mai văzuşi tu covor mai boieresc ca ăsta ? Nici salteaua ta de paie mucezite nu e aşa moale cum îi aşternutul de pi-

cioare la boieri. Mamă, şi ce credincioşi sîntem ! Uite, Goanţă, ca la Bărăţie, nu alta. Ce crucifix ! Ei, doamne, doamne, ce osîndit te-o fi muncit cu încredere în tine !

— Tudore, ţine-i bine ! Dom' subcomisar e colo...

— Mamă, ce i-aţi făcut, mă, că vă pristăvesc acum ! Pistolul ăsta al meu e cam năbădăios. 'Tu-vă muma...

— El e hoţul, dom' poliţai !

— Gura, dumnezeii tăi de sclifosit ! E dom' subcomisar al nostru. Ce are, Goanţă ?

— E pălit, rău, Tudore. Drept în mijlocul frunţii. Ne trebuie apă. Ţine-i bine, grijania...

— Şedeţi colo, sclifosiţilor, că vă aranjez eu ! Să nu mişte unu' că-i cîntă prohodul nenea popa ! V-am zis că pistolul ăsta al meu e cam cu năbădăi...

— Ţi-am spus, domnule poliţai, că nu ne ferim din faţa legii..., zise şi celălalt.

— Aaa, ai prins şi tu grai, pasăre rară ?

— Eu sînt boier Nicolae Mavrodi, aşa că dă-mi drumul la mîini, dacă nu vrei să te reclamuiesc la Vodă...

— Ei, nu zău, te duci şi la Vodă, ai ? Nu, bobocule, n-am chef de o bubuială drept în mijlocul frunţii. Hoţ, ai ? Mama voastră ! Şedeţi în jilţurile aloa. Aşa ! Să vă aranjez puţin. Cu ce naiba... A, da...

Şi Păuliş desfăcu cordoanele ce legau perdelele de la fereastra peretelui-geam. Îi legă bine de scaune şi intră în dormitor.

— Te-aranjară, şefule, păcat de boiu ! Că erai flăcău frumos... E, dar ce contează o despicătură de astea la faima definitivă a marelui poliţai Frunte-hărtănită ? !

Îl luă de jos pe subcomisar, şi-l întinse pe pat. Îşi scoase batista — o basma uriaşă şi înflorată. Tamponă rana.

— Mda, nu mai supurează. Mda...

Se întoarse alături. Îşi trase unul din scaunele acelea cu spătare înalte, îl întoarse cu spetează către acei

doi. Deschise mundirul, își scoase chipiul și-l aruncă pe un alt scaun. Încălecă scaunul și scoase pistolul.

— Ne mai ții mult așa legați ? întrebă cel ce-și spunea a fi Mavrodi.

— Ei, acum să discutăm între noi, domnii mei ! se făcu Păuliș că n-aude. Cine ești tu ?

Și îl arătă pe cel mai tînăr dintre ei, un flăcău de douăzeci de ani, cu un boiu puțin oriental, ochi mici, alungiți spre tîmple, cu sprîncene ușor ridicate, dar groase, cu nas mare și turtit. Era îmbrăcat într-un pantalon negru, o cămașă largă, albă și un ilic negru de sub care se vedea un brîu roșu-foc. În picioare purta cizme.

— Ei, pui de cuc, ia spune-mi cine-mi ești ? Dă-i bătaie, că n-am timp de tine mult. Văd că prietenul de alături nădușește să zică cine e. Hai !

Dar tocmai intrară Goanță cu Safta. Aduceau ștergare și apă rece. Fata aruncă o privire celor doi și mai-mai să scape cana din mînă.

— Dom' Mavrodi... dumneavoastră, dumneavoastră... și legat... Puse jos cana și tot ce avea și se repezi să-l dezlege, să facă ceva. Dar o opri Păuliș.

— Fetico, sst ! Lasă-l așa că-i stă bine cum e în par !

— Bine, dar e domnul Mavrodi, boier Mavrodi...

— Pentru polițaiul Păuliș de la vopseaua de galben nu sînt decît oameni cinstiți și tîlhari, ori domnul a fugit și numai tîlharii fug de polițai. Hai dincolo să vedem ce i-au făcut subcomisarului..., și îi puse în brațe cana de apă și ștergarele, apoi o împinse ușurel spre dormitor.

— Dar e boier Mavrodi, domnu' polițai, e domnu' Mavrodi..., repeta Safta năucă.

— Unde-ai găsit-o pe nebuna asta ?

— În spate, la bucătărie. Dormea.

— Greu mai dormi, fetico, că noi am duduit ca la spart de lemne și tu nici nu ne-ai auzit. Să-ți fie de bine...

Muiară în apă un colţ de ştergar şi începură să-l spele pe Postelniceanu. Acesta tresări, se chirci şi deschise ochii. Năucit încercă să se ridice.

— Uşurel, uşurel, şefule, că-i ca-n poveste : „Mult ai fi dormit, dacă nu eram noi"...

Subcomisarul îi recunoscu, le zîmbi, se căută într-un buzunar şi apoi căzu la loc cu un zîmbet de mulţumire.

— Ăsta parcă e fericit că-l păliră aşa cum îl păliră ! mormăi Păuliş.

Îi puseră un ştergar ud pe frunte şi-i dădură cu oţet de trandafiri pe la nas.

Postelniceanu redeschise ochii.

VII

Domnul Mavrodi ţinuse să precizeze tot ce făcuse în ziua aceea nu din motive de dezvinovăţire, ci pentru a le flutura celor trei poliţai pe la nasurile lor scîrnave cîteva nume sonore politico-sociale : o prinţesă Cantacuzino şi un Mihalache Sturdza cu care jucase dimineaţă crichet în parcul palatului Cantacuzino ; luase masa la Jockey Club cu Vintilă Creţulescu şi Sandu Ghica, apoi dormise pînă îl trezise vizita lui Iancu Bellu care l-a tîrît, „da, domnilor, chiar m-a tîrît" pînă la Leiba Matulovici, marele bijutier, unde a dat de Lulu Brîncoveanu şi logodnicul ei, Cristache Bozdog-Mănciulescu, care veniseră să-şi comande o pariură de smaralde. Apoi toţi patru plecaseră la locanda lui La Voliure unde el băuse un Porto, iar ei cîteva sticle de Tokay. Tocmai se despărţise de ceilalţi şi o luase de unul singur pe Podul Mogoşoaiei. Să tot fi fost vreo opt ceasuri cînd s-a auzit strigat şi Lixandru a sărit dintr-o birjă şi i-a spus pe nerăsuflate că Suzana a fost omorîtă. A ţîşnit într-o birjă, dacă nu se înşală, dar era atît de turburat, era chiar birja cu care venise Lixandru, dar nu e sigur, nu

s-a oprit decît aici. Au ridicat moarta şi au dus-o la subsol, că era mai răcoare şi l-a trimis pe Lixandru la gheţărie de a adus gheaţă...

— Erai ibovnicul domnişoarei ? întrebă direct Păuliş.

Nu, nu era, dar avea nişte obligaţii faţă de ea.

— Te-avea cu ceva la mînă, sau, numa' aşa, creştineşte ? rînji iar agentul.

Se lăsă un moment de tăcere. Apoi domnul Mavrodi îngăimă ceva cu o recunoştinţă pentru că fusese cîndva salvat de la moarte.

— Bine, bine, domnule Mavrodi, vom mai discuta noi asta, interveni Goanţă, continuaţi cum aţi făcut de l-aţi pălit pe subcomisar.

Mavrodi îşi reveni puţin şi începu să povestească cum auziseră el şi cu Lixandru mişcare în camerele de sus, atunci cînd o vegheau pe moartă, şi ştiind că domnişoara avea şi ceva bijuterii, fugiseră sus şi pe întunericul din cameră îi dăduse în cap cu o măciucă pe care o luaseră de jos, o măciucă pe care o avea Lixandru pentru orice ocazie. Nu se uitaseră cine era jos şi fugiseră să anunţe poliţia pînă nu-şi revenea hoţul, cum crezuseră ei.

— Atunci de ce nu v-aţi oprit cînd aţi fost... ?

— Am crezut că sînt tovarăşii primului, şi cum aveam bijuteriile la noi..., sări Lixandru.

— O adevărată halima ne înşiraţi aici ! şi Păuliş dădu din mînă cu dispreţ.

— Adevărat, interveni şi Postelniceanu, toată povestea asta nu prea rezistă. Unu : cînd m-aţi lovit, nu era întuneric. Ardeau trei lumînări, ba, nu, patru, două la capul patului şi două pe dulapul de după uşă, una mai veche şi una pusă de mine. În plus, eu aprinsesem lampa de pe măsuţă. Doi : Lixandru mă cunoştea foarte bine, şi eu sînt în uniformă, aşa că un hoţ în uniformă e mai greu de crezut. Trei : M-aţi privit şi din spate şi din faţă, că eu m-am întors, de aceea m-aţi şi lovit în frunte

și nu în ceafă. Patru : Oricine, cînd surprinde un om, are reacția instinctivă : „ce faci aici, dom'le ? !“ Ori dumneavoastră nu ați avut această reacție, ceea ce mă face să cred că m-ați urmărit destul de mult, timp în care puteați să observați mundirul de polițai. Frumoasă povestea, domnule Mavrodi, dar eu nu o cred... Doar atît cred că ai auzit că am venit, pentru că am strigat de cîteva ori dacă nu e nimeni acasă, nu m-am ferit să fac zgomot, ceea ce un hoț n-ar fi făcut. M-ai urmărit și ai vrut să afli ce caut și cînd ai văzut că am dat de ascunzătoarea din jilț, te-ai repezit spre mine. Probabil că nu erai în cameră și n-ai văzut decît începutul și sfîrșitul căutării. A fost timpul care l-ai pierdut venind de alături. Altfel m-ai fi căutat și în buzunare. De fapt, unde este caseta ? După ce mi-am revenit, am căutat-o și nu am găsit-o. Probabil că în momentul în care i-ai întîlnit pe Goanță și Păuliș ai aruncat-o. Goanță, ia o lumină și du-te de caută caseta. Asta căutai, nu-i așa, dom'le Mavrodi ?

Și Postelniceanu scoase din buzunar carnetul cu scoarțe aurii. Celălalt tresări vizibil.

— Încă nu știu ce conține, domnule Mavrodi, dar e la mine acum. Domnule Mavrodi, sînteți liber ! Sînteți om prea mare să vă arestuiesc, știu asta, și chiar de aș face-o, o mie și unu de domni ar protesta și tot ți s-ar da drumul. Așa că te las să te duci la matale acasă, dar nu vei avea voie să ieși decît însoțit de un agent de-al nostru. Păuliș, te duci pă la comisariat, îl iei pe Leoarcă de unde o fi, i-l agăți de gît pe domnul Mavrodi și tu vii înapoi. Dar mai întîi treci pe la dom' comisar, îl scoli din somn, chiar de te-o înjura, îi spui toată tărășenia, să nu zică domnia lui că nu știe. Apoi vii fuguliță aici.

După ce Mavrodi și Păuliș ieșiră, subcomisarul se întoarse către Lixandru care, posomorît, stătea pe scaunul lui.

— Băiete, acum am rămas numai noi doi. Eu zic să

spui din fir-a-păr tot ce știi. Domnul Mavrodi va scăpa pînă la urmă, chiar dacă va fi puțin mototolit. Sînt prea mulți mari care să nu se vîre pentru a-l scăpa, așa că toată dandanaua îți va cădea ție în cîrcă și te va turti de n-o să te recunoști nici tu. Ți-o zic pe șleau, ca să știi la ce să te aștepți. Eu nu-ți promit să ieși curat ca sfînta scriptură, dar mai ajutăm și noi oamenii noștri. Mai uităm să spunem cîte ceva în fața judecătorului de instrucție, mai punem și cîte o vorbă bună. Pricepi ?

— Da !

— Bine ! Să-mi răspunzi clar și atent. Cum te numești ?

— Alexandru Cotigă.

— De unde ești de fel ? !

— Din Brăzdari, județul Saac...

— Cum ai ajuns în slujba Suzanei Avelștoc ?

— Is băiat de om sărac, dom' subcomisar. Brăzdarii îs moșia lu' boier Mavrodi primită ca zestre. M-a luat boierul întîi la conac, apoi m-a adus la București, că zicea că sînt destoinic și-i place de mine. Acum vreo trei ani m-a chemat boierul în berou, era de sfîntă Mărie, îmi aduc bine aminte că era ziua jupînesii și avuseseră mulți boieri și jupînese dă oaspeți. Era puțin cherchelit și posomorît, că așa e boieru', cînd bea se posomărăște. Io eram obosit și cu ochii cîrpiți de somn. Și zice boierul : „Lixandre, ia-ți bulendrele și mergi cu mine ! Spune-i lui Cristea să înhame caii la caleașcă, și urcă cu ce ai pe capră, că vin și eu îndată !" Mi le-am strîns toate, că nu aveam prea multe, și m-am urcat pă capră lîngă Cristea. Și am mers aici. M-a arătat cucoanei : „Uite, ți-am adus un flăcău să-l ai de slugă aici !" și a rîs. Era vesel de cîte ori o vedea pe cucoană, foarte vesel. Dumneaei a zîmbit ușor și m-a-ntrebat : „Cum îți zice ?" Eu am răspuns : „Licsadru". „Eu o să-ți zic Sandu, e mai frumos și mai scurt. Acum hai să-ți arăt unde stai. N-ai niște haine mai bune ? !" „Am !"

am zis eu. „Să ţi le pui de mîine pe acelea, pînă o să chem un croitor să-ţi facă altele". Atunci boierul a zis că-mi arată el unde voi locui. Am coborît, am ieşit din casă şi ne-am dus într-o căsuţă care era pînă mai acum un an în spatele casei. A pus cucoana s-o dărîme după ce ne-a făcut cămeruţele din pivniţă, de lîngă bucătărie. Pe drum boierul mi-a spus că eu rămîn şi de acum înainte tot sluga lui. Să nu-mi iau nasul la purtare şi să-i spun cu grijă toţi care vin pe la cucoană şi dacă pot să aflu şi ce vorbeşte şi să-i spun lui că o să mă dăruiască pentru asta. După vreo trei zile a venit şi Safta ca bucătăreasă şi cucoana m-a chemat şi mi-a spus că ştie că şi eu sînt tînăr, şi Safta tînără, dar să nu-i facem boroboaţe...

— Ascultă, Lixandre, cine o vizita pe cucoană ? Ai făcut cum zicea stăpîn-tău ?

— Am încercat. Odată cînd era plecată cucoana cu Safta în tîrg, am intrat în camera ce se află îndărătul ăsteia, e un fel de salonaş cu rafturi pentru cărţi. Cucoana păşea rar pe acolo şi nu ştiu pentru ce o ţinea. Nu primea decît aici sau în dormitor. Rar, cînd erau prea mulţi, îi invita jos, în sofragerie. Aşa că m-am dus şi îndărătul cărţilor am făcut o gaură în zid către dormitor şi una către salonaşul ăsta. Amîndouă dau în sobăle astea de le zice cămin. Dar erau prea mici, puteam vedea, dar nu şi auzi. Mi-a fost teamă să dau unele mai mari.

— Ce ştii despre cucoană ? Cine o vizita ?

— Prea multe nu ştiu despre ea, că nu am avut de la cine să aflu. Era cumsecade, ca stăpînă, abia că ne supăra cu ceva. De vizitat o vizitau mulţi că... de... ştiţi dumneavoastră... nu era uşă de biserecă... dar era credincioasă mare. O duceam cu caleaşca pînă la Bărăţie la toate slujbele şi stătea şi după slujbe. Şi o vizitau mulţi. Au fost pe aici o groază de oameni. Au venit boieri mari... Nu le ştiu eu numele la toţi... dar au fost şi con-

sului cezaro-crăiesc, și domnul Brătianu, și domnu' Ghica, ăl de a fost bey de Samos. și părintele Musceleanu de la Radu Vodă...

— Hopa ! scăpă Postelniceanu.

— Da, continuă Lixandru, fără să fi remarcat tresărirea subcomisarului, un pantofar din Sibii, unul Kruzinski, și alții. Ăsta cel puțin era de inimă. Cînd venea, se închidea cu el...

— Dar alții au mai venit ?

— Da, și unii mai mărunți. Unu' Smădeanu, de-i fotograf, și unu' Isidor. care-i negustor. Mă rog dumneavoastră, au fost mulți. pe care eu nu prea am de unde-i cunoaște...

— Dar despre moartea stăpînei ce știi ?

— Aproape nimic, dom'subcomisar. M-a trimis cocoana pînă la moșie la boierul Mavrodi, la Cățăleni în Ilfov, cu Safta. să aducem niște de ale de mîncare. Niște saci de cartofi, un vițel tăiat și cîțiva miei. Cînd ne-am întors și m-am dus să-i spun cocoanei că am venit..

— Păi ați lăsat-o singură...

— Singură, că să vedeți dumneavoastră, cucoana nu era ca altele, îi plăcea să coboare și la bucătărie, cînd n-avea altceva de făcut. Și se pricepea. Safta zice că a-nvățat multe de la ea. Așa, cum ziceam, mă întorsesem și dau să intru la cocoana. Ușa-nchisă. Bat, strig. Nimic. Mă reped jos : „Safta, zic, nu știu ce-i cu cocoana, e-nchisă pe dinăuntru și nu răspunde". Ea se uită la mine, de parcă i-aș fi spus că am văzut stafia lu'moși-său țesălînd calul de la căruță. Îmi dă apoi dumnezeu mintea românului cea din urmă. Alerg în casă, intru în camera în care se găseau găurile alea făcute de mine și mă uit. Doamne-dumnezeule, ce-mi puteau vedea ochii ! Cocoana ședea trîntită în pat cu mîțele culcate lîngă ea. Năpăstuit de cele văzute, nu știu cum fac, dar dărîm cîteva din ceasloavele de acolo și mîțele încep să miaune, să urle alături înfiorător. Și mă pune naiba să

mă uit iar. Şi mi-a venit să vărs, nu alta, mîţele să urcaseră peste moartă şi trăgeau de ea, de ce apucau, ca nebunele. Am ieşit de acolo rătutit de tot. Dau s-o cat pe Safta, ia-o de unde nu-i. Muierea asta fugise la popă şi la vecinul, la conul Grigore Lumănăraru. Eu rămăsesem cu chestia aia în ochi şi m-am dus mai departe, după nişte copaci, şi mi-am descărcat pîntecele de tot ce mîncasem şi nu mîncasem... Cînd am scăpat de acolo, am început să alerg din nou spre casă. Am spart uşa de intrare către scară. Cînd încercam să deschid uşa aia cu tabloul, au venit popa şi jupîn Grigore. Împreună am spart cheutoarea de la uşă. Cînd am deschis-o, mîţele alea s-au zbîrlit spre noi. Am trîntit uşa la loc. Şi nu ştiu care a zis să luăm un plocad. Safta a adus plocadul şi noi am stat în uşă în vreme ce dincolo începuseră iar miorlăiturile alea turbate. Şi zice Conul Grigore : „Lăsaţi-mă pă mine, fraţilor, că eu ştiu, că am mai prins şi un cîine turbat !" şi a început să-i zică cum o fost cu potaia. Îşi desfăşoară plocadul şi cînd uşa s-a deschis, mîţele s-au repezit şi el le aruncă aia în cap. Le culege apoi una cîte una ţinîndu-le de ceafă şi le bagă în cuşcă. Acolo se mai liniştiră mîţele şi le duserăm în camera de alături unde le mai ţinea stăpîna cînd avea oaspeţi. Acolo se mai liniştiră. Le dădu printre gratii Safta apă şi mîncare şi se liniştiră, dar mai urlă din cînd în cînd...

— Dar pe domnul Mavrodi cînd l-ai anunţat ?

— Am dat o fugă chiar de dimineaţă, dar nu l-am găsit. Pe urmă aţi venit domnia voastră şi nu mai m-am dus. Cînd aţi plecatără, am mai dat o fugă. L-am găsit pă Podul Mogoşoaiei. Umbla aşa, pă jos şi-şi învîrtea beţigaşul ăla cu măciulie. La doi, trei paşi în spate umbla calcaşca dumisale cu caii la pas. Cînd i-am zis, a trimis calcaşca acasă şi el a sărit în birja cu care am venit... Şi am dus-o într-o goană pînă aici. Am luat moarta şi am dus-o la pivniţă în cămeruţa mea, că zicea dumnealui că ar fi mai rece. Am pus gheaţă pă ea şi ne-am în-

tors sus. A început să caute prin pat, prin toate dulapele. „Ce cauți, boierule ?“ am zis eu. Domnia sa s-a zbîrlit la mine : „Eu ? ! Nu cat nimic, nu cat nimic! Mai bine te-ai duce jos și-ai aprinde niște lumănări la moartă !“ Și eu am plecat. Cînd m-am întors, el tot căuta. Cînd m-a văzut, m-a luat : „Ascultă, Lixandre, n-ai uitat că tu ești sluga mea și nu a altuia, n-ai uitat, Lixandre, nu ? ! Și nu știi tu unde-și ținea înscrisurile cocoana asta a ta ?“ În gîndul meu : „Dacă umbli cu ștîta zor după ele, nu-i curat ceva, boierule !“ El se gîndește o clipă și-mi ia tăcerea ca arvună : „Ascultă, Lixandre, dacă dau de ele, te fac om, mă, om cum n-a mai fost nici unul din tot neamul tău !“ Dar eu îmi zic : „Mă faci tu, boierule, om, dar ce e-n mînă nu-i minciună !“ Zic tare pe urmă : „Păi erau dincolo, în berou, unde o umblat polițaiu' !“ „Aoleu, face dumnealui, de ce i le-ai arătat unde-s, mă nătărăule !“ „Păi eu de und' să știu, păcatele mele, că era și treaba domniei voastre, boierule, de und' să știu, că mă făceam turc la tot ce zicea el“. Și zice el iar : „A luat ceva ăla de aici ?“ Zic și eu : „N-a luat, boierule, doar le-a frunzărit așa oleacă și dumnealui...“ „Atunci hai acolo și mi le dă !“ Și am mers alături și a început să vîre nasul în hîrțoage. Era tare grăbit... Și numai că vă auzim pă Domnia-voastră pă jos. Strînge dumnealui tot la loc și zice : „Unde e gaura aia a ta ? Hai acolo !“ Deschid eu ușa, îl duc la ceasloave, le dau de o parte și se pune dumnealui la pîndit. Se uită, se uită și odată-l aud : „Hai, mă nătărăule, că polițaiu' a dat de ascunzătoarea pă care tu... Degeaba te-am plătit eu...“ Venim tiptil, pă la spate, tocmai împingeați perna jilțului și vă trăznește dumnealui cu măciuca în cap. Nu știu de unde o avea. A zis dumnealui că era a mea, dar nu era. O avea la el în buzunare. Pe urmă a aruncat-o cînd am ieșit din casă. Dar atunci, după ce v-a pocnit, a tras repede perna jilțului și a început să caute. „Asta are vreun dedesubt“,

a zis el şi a scos toată caseta. A luat-o în braţe şi a zis : „Hai, mă, cu mine". A luat-o la goană pe scară în jos şi pe urmă prin grădină. Eu după el. „Vezi, mi-a zis el în fugă, dacă întîlnim pă cineva, zici că e un hoţ în casă..." Pă urmă ne-au prins ai dumneavoastră. Asta e tot... Eu n-am nici o vină, domnu', zău, pă ce mi-e mai sfînt, dacă... Să mă trăznească sfîntu' dacă vă mint...

— Ascultă o clipă. Ce ascunzătoare ştiai tu ?

— Aia, domnia ta, aia din jilţ, am văzut-o pă cucoana o dată...

— Mă, Lixandre, tu minţi !

— Să mă trăznească dacă mint, boierule...

— Atenţie, Lixandre, cred că n-ai uitat ce ţi-am spus mai adineauri. Ia zi, ce-i după tablouri ?

— Uşile, domnu'...

— Hai să vedem !

Începură să încerce toate tablourile din casă, le dădură în lături, le desfăcură, dar nimic.

— Hai la oglinzi...

Intrară în dormitor. Postelniceanu tresări. Abia acum îşi dădu seama de ce să înspăimîntase atît de mult, de ce simţise că e privit din toate părţile. Cristul acela se reflecta la nesfîrşit. La fel şi figura sa care, luminată de jos — avea în mînă lampa — părea de coşmar... Dar nici oglinzile nu aduseră nimic.

VIII

Goanţă năvăli în dormitor ţinînd sub braţ caseta.

— Am găsit-o, şefule !

— Bine ai făcut ! Ia ascultă, Goanţă, dacă ai vrea să ascunzi ceva, unde ţi-ai face ascunzătoare ?

— Păi ştiu eu unde, dom' subcomisar ? ! Pe undeva pe aproape, să-mi fie sub nas, dar nimeni să nu bănuiască. Şi-apoi cam ce vreţi să ascundeţi ?

— Ceva hîrţologie.

— Apoi asta e plată. Ceva care să le ţină drepte. Mama şi le ţine, şi banii, şi înscrisurile, că ştiţi, noi sîntem de fel din Prahova, de la Văleni, şi cîndva am fost chiar moşneni... Mama ţine vechile înscrisuri, la ce i-o fi folosind, Dumnezeu ştie, dar le ţine... Le ţine între lucrurile curate, printre perinile cele de bune, plocade, la ladă, de fapt vechia-i ladă de zestre...

— Printre rufe, ai zis ? ! Bă Goanţă, tu eşti băiat deştept, bă ! Şi Postelniceanu-şi aminti că atunci cînd căutase în dulăpior văzuse nişte rufe zănticite de umblătură.

— În ladă, astă e !

Se aşeză în genunchi în faţa dulăpiorului şi începu să scoată jupoane de olandă, cămăşi de mătase, unele transparente şi subţiri ca nicicum altele, corsete de mătase dublate cu pînză şi iar mătase, în sfîrşit o mie de nimicuri ce ţineau de dedesubturile unei femei elegante. Postelniceanu le scotea, iar Goanţă şi Lixandru le scuturau. Nimic însă. Postelniceanu ajunsese la săculeţii cu levănţică şi începuse să se desumfle. Se enervă chiar, şi ultimii săculeţi îi trînti. Unul din ei foşni.

— Ia staţi ! Goanţă, ia dă-l puţin pe ăla de lîngă piciorul tău, nu ăla, celălalt. Aşa...

Desfăcu sfoara care-l lega la capăt. Printre florile de levănţică, ce se făcuseră praf acum, se găseau două hîrtiuţe răsucite. Subcomisarul avu o clipă de emoţie. Îi tremurau mîinile.

Erau două foiţe lungi şi înguste : „Chez nous : Nicolas Mavrodi, le père Musceleanu, le père Eliodor, Heléas Movidoraquis, le vicaire Nifon, Marie Resbourg, Isidor, le march. Răducanu, M. Smedeanu, le père Adolf, le père Carlo Marcus, le père Pentacopolis, Agamemnon Krouzakis..." Lista cuprindea treizeci şi ceva de nume. Pe spate, o altă listă : Pour... Mihalache Kogălniceanu, Alecu Odobescu, Dumitrache Bolintineanu, Chezar Bol-

liacu, le père Gheorghe, Nicolas Busuioceanu, le père Visarion, Jules De la Rue, Ştefan Morescu.

În fine cea de a treia listă cuprindea aproape toată fruntea liberalilor începînd cu Brătianu bătrînul.

— Ce naiba pricepi din astea, Goanţă ?

Goanţă o citi şi el.

— Poate conul Mavrodi să ştie ceva. În orice caz, cucoana ta, Lixandre, avea cunoştinţe înalte şi nu era prea curată la suflet.

— Da' eu ce vină am, domnu' poliţai, în toată povestea asta ?

— Nu ştiu, om vedea... Goanţă, ia dă-mi caseta ! Să nu ascundă şi ea ceva. Lixandre, ziceai parcă, la un moment dat că Mavrodi spunea ceva în legătură cu o ascunzătoare în casetă.

— Da, aşa a zis.

— Ia dă-o-ncoace, Goanţă !

Goanţă se răsuci pe călcîie şi aduse caseta. Postelniceanu o luă cu un fel de emoţie.

— Ce ziceai că a spus Păuliş despre Musceleanu ăsta ?

— Că şi-a început din nou adunările de la Radu Vodă...

— Mda, da...

Mîinile îi tremurau uşor. Răsturnă pe jos bijuteriile şi începu să întoarcă caseta pe toate părţile. Nimic nu lăsa însă să se vadă că ar fi avut un al doilea fund.

— Care aveţi un cuţit pe la voi ?

— Eu, zise Goanţă şi scoase din sîn un mic pumnal. Îl ţin să-mi ascut pana !

— La naiba ! zîmbi subcomisarul, şi-l şi revăzu pe amploiat aplecat peste hîrţoage. Avea scris frumos, mare şi rotund, şi tot ce ieşea de la cancelarie pentru alţii era scris de el, sau cel puţin copiat.

Luă cuţitaşul şi începu să se căznească a scoate o aşchie cel puţin. Nimic nu se clinti.

— Parcă-i fier, dumnezeii ei ! mormăi el.

— N-o fi existînd nici o ascunzătoare, şefule !

— N-o fi existînd, mormăi şi subcomisarul, în timp ce scutura caseta goală. Te pomeneşti că Mavrodi se gîndea la chestia asta.

Scoase din buzunar carneţelul cu scoarţe aurii. Îl răsfoi. Dar nu înţelese nimic. Era ceva scris, dar într-o limbă necunoscută lui.

— Tu înţelegi ceva, Goanţă ? şi-i întinse carnetul.

— Nu, şefule, să mă ia dracu' dacă pricep o iotă...

— O fi în nemţească, domnule ! interveni şi Lixandru. Cucoana vorbea des cu unii din mosafirii dumneaei... O dată i-am zis şi eu ce păsărească vorbeşte şi ea mi-a zis rîzînd că e limba de la ţara dumneaei... Şi e nemţească...

— S-ar putea ! făcu Postelniceanu. Uite, aici e un *das*. Asta e articolul în limba nemţească.

— Ştiţi, domnu' subcomisar, eu cunosc un neamţ, unu' Cristof Bugelstorfu, de la judecătorie, e amploiat acolo. Pot să mă duc să-l rog să-mi zică ce scrie aici. E şi vecin cu mine. Ce zici, şefu ?

— Bine, lasă-l, dă-l încoa ! Om vedea... Pare a fi într-un dialect...

Luă carnetul şi-l băgă în buzunarul de la piept al mundirului, se sculă de pe jos, adună foile de hîrtie pe care le găsise. Le citi din nou. Dădu din cap, apoi scoase din nou carnetul, împături foile de hîrtie şi le puse între filele carnetului.

— Goanţă, strînge, pe aici totul, ia caseta şi aşteaptă-l pe Păuliş ! Mă întorc îndată ! Dom' Lixandru, ia du-mă să-ţi văd ascunzătoarea şi celelalte camere...

Lixandru o luă înainte şi subcomisarul îl urmă... În uşă se pomeni însă cu Păuliş.

— Şefule, l-am dat în mîna lui Leoarcă şi am trecut şi pă la dom' Ciuflea, d-am luat o hîrtie din aia, ştiţi dumneavoastră, de des... Cum dracu-i zice...

— Descindere, mă... Să trăieşti ! Eu şi uitasem ! Tu, Păuliş, flăcăule, eşti îngerul meu păzitor întru cele legale !

— Aşa o fi, că prea ziceţi cu foc ! şi Păuliş rînji. Apăi, şefule, eu îs păţit şi de-aia. M-o înjurat el dom' judecător, dar nici eu nu l-am lăsat, mai cu seamă că tot îl trezisem din somnu-i dulce de lîngă cocoana dumnealui. I-am zis : „Cocoane, dacă mata dormi, poliţia nu doarme, ci lucră şi dimineaţa şi seara. Şi mata te ofensariseşti că te-am dat jos din pat pentru o clipă ! Ce, doamne iartă-mă, făcuşi ţăndări acum ?! Scoate hîrtia, dă-i cu pana şi ad-o la taica, că se perpeleşte pe loc !" Mă gîndeam să nu carecumva să se burzuluiască oarecine că umblăm prin casa răposatei fără patalama la labă, aşa că n-are decît să se scîrbească dom' Ciuflea de mine acum decît să urle tîrgul mîine şi gazeturile ca franzele cadă...

— Ascultă, Păuliş, nu ştiu cine naiba te-a tîrnosit prin poliţie, măi băiete ! Tu trebuia să faci politichie, că tare-ţi mai place să te auzi singur behăind ! zîmbi Goanţă din uşa dormitorului.

— Na-ţi-o că ţi-a zis-o ! zîmbi şi Postelniceanu.

— E zi mare, dom' subcomisar, dacă s-a zbîrlit mutulică al nostru.

— Lasă, lasă, că ţi-o tot zic, şi tu nimic. Parcă ţi-a făcut dumnezeu moară la gură şi o învîrţi şi dacă ai grăunţe şi dacă nu ai...

— Bine, bine, terminaţi-vă între voi anchetuirea gurii, că eu am treabă dincolo. După ce veţi fi terminat şi cu una şi cu ailaltă — Păuliş, vezi de-l ajută pe Goanţă la pusul lucrurilor la loc — veniţi şi voi după mine, dincolo.

Îl urmă pe Lixandru care începu să deschidă uşile. Casa avea o groază de camere şi cămăruţe.

— Aici e, domnule subcomisar !

Şi Postelniceanu se trezi într-o cameră mare cu o

bibliotecă cum nu mai văzuse el niciodată. Zeci de cărți legate în piele se înșirau cuminți pe rafturi.

— Nu prea umbla la ele ! constată Postelniceanu cînd Lixandru aprinse toate lămpile — vreo trei așezate toate pe măscioare mici cu picioare contorsionate — ca la mănăstirea de la Argeș, gîndi el — și lustruite. Lîngă ele erau aceleași scaune din lemn natural, cu speteze înalte și drepte. Era o distonanță agresivă în mobilier, între măsuțele fragile și jilțurile masive, între lămpile cu picior de porțelan pictat și tomurile greoaie ce se îngrămădeau lîngă ele. Peste toate însă era praf.

— Parcă e un decor ! își zise pentru el subcomisarul.

— Cum ? Ați zis ceva ?

— Nu, nimic. Doar că nu se prea umbla prin ele.

— Rar, dom'le, rar ! Numai cînd veneau unii din mosafirii cocoanei ! Îi invita aici și le dădea fie să citească cîte ceva, fie chiar să le ia acasă.

— Și știi cine erau ?!

— Apoi, destui. Unii care scrie la gazeturi ca dom' Bolliacu, ăl de scrie și stihuri, sau un domn lung și chel și cu barbă de la Universitate, dar nu știu cum îl cheamă decît pă numele mic... ăă... parcă Aaron, pe urmă domnul ăla cu ochii bulbucați de la *Românul*. Dar sînt mulți, domnu', sînt mulți, de nu le mai știu numele la toți așa, deodată...

— Bine, bine !

Începu să privească titlurile cărților. Aristotel, Platon, Cervantes, Pliniu, Mercator, Strabon, Galilei, G. B. Vico, *Études sur les droits et les obligations des monastères roumanies dédiés aux Saints-Lieux d'Orient par l'Archimandrite Otmenedec, Îndreptarea legii cu Dumnezeu, Învățăturile lui Neagoe Basarab, Alexăndria*...

— De unde are stăpîna ta toate cărțile astea ?

— Nu știu. Cînd am venit eu aici erau deja. Ba mai mult, unele fuseseră chiar și împrumutate... Dar de ce ?

— Întrebările le pun eu, ce zici ?

— Mă iertaţi ! Aşa, din...

— Bine, bine ! Sînt cărţi foarte preţioase pentru noi. Şi rare. Înţelegi, rare... În Franţa am văzut multe biblioteci, şi mai mari, dar rar am văzut o bibliotecă atît de bine aleasă. Numai mari autori... şi cărţi rare.

— Apoi, domnu', nu-l cunoaşteţi pe Măldăran de la Podul Calicilor ?! Ăla mulţi bani o înghiţit cu negoţul lui de terfeloage de la cucoana. Aur, domnu' comisar, aur curat... Numai monezi din cele de aur. Şi Măldăran al nostru căra cărţile pe care le cerea dumneaei. Din piatră seacă le scotea, zău, nu ştiu, dar le scotea...

— Ea citea ?

— N-am văzut-o, boierule, niciodată. De obicei stătea pe jilţ, cu mîţele în braţe, le mîngîia şi să uita la văzduh. Sau să plimba prin grădină cît era ziulica de lungă, dacă nu era plecată sau cu careva-ntr-o viziteală... Zău aşa... Vorbeam cu Safta de multe ori, „bă, ziceam, asta şade ca proasta-n corcoduş", iertaţi dumneavoastră, dar ştiţi că sluga are gura slobodă dă multe ori fără să-şi dea seama, că e proastă şi vorba o mestecă aşa în gură şi o slobozeşte ca pe lătura puturoasă ce i-a-nnegrit sufletul ! Şi zic, tare ne mai miram eu şi Safta de muţenia cocoanei. La început ne mai vorbea, dar pe urmă începusem să o înţelegem dintr-o singură ochire. Şi apoi nici nu era greu, că totul era ca după ceasornic : se scula, se plimba, da mîncare la mîţe, pe urmă iar se plimba, mînca şi dumneaei cu mîţele jos la sofrajerie, pe urmă să culca, să scula, să plimba, avea sau să ducea în vizite şi iar să culca. Asta era tot. Ca boierii, de, fără altă treabă...

Un moment se lăsă linişte. Pentru Postelniceanu totul se încîlcea şi mai tare în minte. Din ce aflase de la Lixandru, personajul îi părea curios şi incomod. Un personaj plat ca o scîndură, drept ca o scîndură, fără

relief, construit numai din netezimi curioase, dar de care nu te puteai atinge şi agăţa.

— Da, da, e cazul să mergem mai departe...

Se întoarse spre o uşă.

— Uşa asta unde duce ?

— Către un fel dă foişor. O scară şi pă urmă un foişor. Ceva aşa, ştiu eu cum să vă zic ? O să vedeţi şi dumneavoastră... Un fel dă...

Dar fu întrerupt de năvălirea lui Păuliş, a lui Goanţă şi în urmă a Saftei care rămăsese în uşă.

— Dom' şef... O ciosvîrtă de miel haiducesc merită fetica asta..., fă, nu sta în uşă ca joiana la poarta raiului, fă-te-ncoace cu trupuşor cu tot, dincoace de prag că doar n-oi fi vrînd să te port pe sus ca pă miresele mironosiţe. Alea zic cel puţin că se tem de aşternut şi-şi suflă-n batistă încetineala mirelui la despuiat.

— Ho, Păuliş, că turui vrute şi nevrute !

— Şefule, oi turui eu şi pe placu-ţi şi pe neplacu-ţi, dar fătuca asta-i mai poliţai ca noi...

— Ce vrei să zici ?

— Apoi să spună ea. Hai, prunca tatii, dă-i gură că domnul subcomisar mîncă muierile altfel şi acum nu-i cazul. Hai, frumoasa mea, dă-i bice la guriţa ta ca fraga !

— Păi...

— Păi dă-i drumul !

— Păi...

— Of, doamne, şi cu asta...

Şi lui Păuliş îi sclipiră ochii ca la diavoli. Zîmbi văzînd-o pe Safta pierdută toată. „Na-ţi-o şi pe asta ! Altă inimă frîntă pe altarul şefului !" Ştia el ce ştia, Postelniceanu era într-adevăr un bărbat cu succes la muieri. Înalt, subţirel, cu umeri largi şi mîini vînjoase, cu obraz smead şi ochi mari, albaştri, cu fruntea înaltă şi păr des şi negru, plăcea al naibii tuturor codanelor de sus şi de jos pe scara socială. Mai avea şi un fel al

lui de om cumsecade, calm şi măsurat, dar, nu ştia nici el cum, şi de zăpăcit simpatic în acelaşi timp, care îi deschidea toate porţile sufletului feminin. Nu era Safta prima şi nici ultima care amuţea în deliciul admiraţiei.

— Of, doamne, doamne... Şefule, ştii că eu îs tare la zisuri, aşa că o fac şi de astă dată. Uite, ce ne-a povestit mutulica asta dincolo mie şi lu' Goanţă. Pă scurt, ca să nu ţi se scarmene pofta de a-mi scărmăna mie fundul cu un picior... Deci, vine fetica şi ne povesteşte cum c-au scăpat mîţele alea şi s-a dus după ele. Le-a găsit lîngă moartă pe toate patru. Stăteau aşa în patru labe şi o priveau. Cînd s-a apropiat de ele au început să mîrîie. Atunci ea a luat un baston şi a încercat să le dea jos, ele nici nu au catadixit să se mişte. Dar la un moment dat, fără să vrea, a lovit capul moartei. Atunci mîţele s-au repezit la gîtul stîrvului cu o furie nesfîrşită şi au început să muşte ca apucatele. Urlau, mîrîiau, se zborşeau. Ei i s-a făcut frică şi a ieşit. A închis uşa şi a ieşit. Pe urmă a venit într-o goană sus la noi. Era albă ca varul şi tremura. Nici nu putea să vorbească. A trebuit să-i dea Goanţă nişte apă şi s-o pună să stea jos puţin, să-şi revină.

— Erau aşa bîntuite de nebunie, conaşule, de parcă, nu ştiu nici eu cum să zic, turbaseră, le apucase strechea. Şi în vocea fetei se simţea o panică imensă.

Apoi se făcu linişte în cameră. O linişte de-ai fi auzit şi un ac lovind podeaua chiar prin covoarele groase de Smirna.

— Haideţi acolo ! Păuliş şi cu Goanţă, prindeţi pisicile ! Lixandre, tu caută-mi o sfoară..

IX

Marţi 20 mai 1869, poştalionul de Galaţi, prăfuit, cu toţi cei patru cai năduşiţi, de luceau în soarele primăvă-

ratec, se opri la hanul lui Avraam de lîngă Mitropolie. Şi ca totdeauna, o mulţime bizară se adunase acolo, mai toţi din curiozitate. Hanul se bucura de faimă bună, că ar avea vin pe cinste şi rece din podgoria de la Călugăreni, din cel negru, puterea ursului, şi cum mai găzduia şi cai de poştă, deci şi oprirea poştalionului atrăgea mereu gură-cască dornici să-şi cureţe gîtlejul cu un vin bun, să mai afle ce mai e prin ţară de la călători şi mai ales să vadă cine a mai venit că poate, de, pică şi cîte o tîrnosire de neguţătorie.

În ziua aceea de marţi, din poştalionul de Galaţi coborîră doar trei oameni : un negustor de cereale, Dumitru Spintecatu din Ialomiţa, un borţos ce se fudulea cu o pelerină englezească de călătorie în carouri şi cu o ladă de marafeturi pe care doi băieţi de prăvălie o cărară cu greu pe scări, în sus, la han ; un popă, Marin Cordel, din Tîncăleşti, Ialomiţa — slăbănog şi cu cîteva fire de păr drept barbă, dar care-şi cără singur desaga-i din lînă de casă în odaia hanului — şi, în fine, un individ înalt, slab, cu barbişon. Mergea drept ca la paradă. Purta un costum negru de postav, cam tocit el pe la coate şi subţiori. În mînă ţinea o geantă de piele de porc, cu cheutoare de aramă. În catastiful călătorilor se trecu : „Nicolae A. Popovici, cinovnic".

Luă o cămăruţă cu un pat şi un scaun, cu fereastra ce dădea spre curtea interioară a hanului, o cămăruţă ieftină, de numai treizeci de parale. Cum ajunse, se trînti în pat aşa îmbrăcat. Era mort de oboseală. Toată noaptea îl boscorodise, la cap negustorul şi-l tot îndemnase să bea dintr-o ploscă cu rachiu. Spre dimineaţă aţipise, deşi îi fusese frig şi acum îl durea capul.

Dar nu reuşi să adoarmă, aşa că se sculă, cobori la cîrciuma hanului şi ceru un rachiu. Se aşeză la o masă şi-şi anină capul în mîini.

Păru mult timp, celor din cîrciumă, că adormise. Stătea înţepenit, căci orice mişcare îi provoca dureri

îngrozitoare. Își aduse aminte că de fapt nu mîncase nimic și poate și de aceea îl înnebunea capul În fine, ridică capul prelung împodobit cu un barbișon stil Napoleon al III-lea, ceea ce-l făcea să pară și mai cabalin.

— Ce se poate mînca în crîșma asta ? întrebă pe unul din băieții de prăvălie.

— Varză cu afumătură, tocană de claponi, musaca de batal, frigărui, ciorbe... Ce dorește domul ?

— Ceva ieftin și bun.

— Hihi ! se hlizi băiatul de prăvălie, greu, boierule, și ieftin și bun, greu...

— Bine, bine... lasă asta ! Vreau ceva ușor. Mi-e tare rău de la măruntaie... Ceva fără grăsime.

— Atunci o supă, poate vrea boierul și o mămăliguță cu brînză de burduf...

— Adă-mi !

Băiatul plecă, iar Nicolae A. Popovici își pipăi cele trei monede de aur pe care le avea în buzunar. Era toată averea lui, ruptă cu greu de la gura copiilor. Dădu rachiul peste cap și începu să privească cu ochi cîrpăciți și roșii prin crîșmă.

— Aa, domnul Popovici ! auzi vocea negustorului Dumitru Spintecatu, domnu' Popovici... Nu v-ați culcat ! Spuneați că...

— Aș fi vrut, dar nu m-a lăsat de loc o durere de cap afurisită !

— Aa ! Și eu sufăr de asta, — și conul Dumitru se așează la masă, — cînd mănînc gras. Cînd mănînc gras, da, m-apucă o nebună de durere, uite aici, în umeri, și apoi se mișcă a naibii uite așa, prin tot capul, de nu pot pune geană pe geană... Dar are Caliopi a mea o doftorie grozavă, dom'le, grozavă, nu alta, o pană...

— O pană ?!

— Da, dom'le, o pană, o simplă pană de gîscă... Hehe, la Grecia, ce știi, dom'le, nevastă-mea e grecoaică

dé-aïa focoasă, ştii mata... ei, cum ziceam, la Grecia este totdeauna, în fiecare casă, cîte o pană. O ţin la icoană. Şi cum ţi se face rău de aplecătură, gata, dai cu ea pe fundul gîtlejului şi borăşti tot răul din tine. Simplu ca bună ziua, nu ?! Nu vrei ? uite, eu o am totdeauna la mine... E sus, în cameră... Vrei s-o aduc ?

— Mulţămesc, cocoane Spintecatu, dar, vezi, la mine e mai mult de băutură.

— Vai de mine ! Ţuica mea a fost curată, cocorachi mu, curată ca lacrima, nu alta...

— Dar nici că zic altminterea, dar, vezi, eu nu prea am obişnuinţa băuturii.

— Ei, să poate ?! Da' de ce trăieşti, nenicule, dacă să nu guşti din sarea pămîntului ăsta ?! Las' c-o să ne tot hrănim cu ambrozie şi lapte pă lumea ailaltă... Şi domnul comersant de grîne hohoti gîlgîitor de propria-i glumă. Aaa, dar iată-l şi pe sfinţia sa ! Părinte, ei, părinţele, nu vii la masa noastră ?

— Iacă vin, iacă vin, fiilor. Dumnezeu cu voi ! Se înseră, ai ? E vremea cinei celei de toate zilele pentru oamenii ce au trudit cu spor, cum zice la cartea sfîntă.

— Aşa o fi, dacă zici mata ! Numai că azi n-am prea chivernisit nimic din cele pentru care venii în cetatea lui Vodă.

— Ei, taică, drumurile domnului sînt încurcate, dărămi-te ale omului... Nu-i nici o gîlceavă o mică zăbavă... că doar nu ne-au intrat zilele-n sac... şi pîn'la judecata de apoi, tot o să mai fie...

— Aşa-i, părinte, adevăr grăit-a gura sfinţiei tale.

— D-apoi cum ! Haru', taică, haru'... Se naşte omul cu el, sau nu să naşte... Asta-i !

Veni băiatul de prăvălie şi conul Dumitrache pofti a mînca un clapon umplut, iar părintele o ciorbă şi nişte friptură la tavă. Pînă atunci cerură o bărdacă de vreo trei ocale de vin.

— Din cel rece, că începu să să facă tare cald ! ţinu să precizeze negustorul.

— Din cel rece aduc ! sosi prompt răspunsul băiatului.

— Dar ia zi, taică, cu ce pricină aici la cetatea lui Vodă ?

— Nevoile, taică, nevoile, nevoile duhovniceşti. La înalt prea-sfîntul... Trimese vorbă preacuviosul Callist de la Mitropolie să mă înfăţişez la înalt prea-sfîntul pentru poruncă. Ce altceva puteam face ? Lăsai acasă liota de dobitoace şi pă preoteasă şi mă înfăţişez la poruncă, mă înfăţişez...

— De, ce să-i faci, aşa e ! Iacă şi eu, vreau, nu vreau, cu treburi de neguţătorie... Mă aşteaptă la Brăila şi la Galaţi în schelă două corăbii pentru Levant şi eu mă plimbarisesc pe aici pe la capitalie. Şi dacă trebuie, pot zice ceva ? Vin, mă hurducăiesc pe drumurile astea nenorocite, de se pritocesc toate maţele în mine, şi o las pă Caliopi singură acasă, sărăcuţa... Ah, doamne, ce bunătăţuri aş mai mesteca acum ! Iar eu aştept un amărît de clapon, care te asigur că nu e clapon, iar castanele nu-s castane la umplutură. Ei, asta e şi basta ! Da' mata, domnu' Popovici, care-i baiul ce te-o pus pe drumuri ?

Popovici tresări. Îşi mîngîie alene barbişonul. Înghiţi de cîteva ori şi mărul lui Adam i se mişcă în sus şi în jos.

— Supărările fonctionarului fără fonctie, cocoane Spintecatu ! Cît trăieşti, tot îi tragi în dreapta şi în stînga şi tot nu-i bine !

— Da' ce-ai păţit, taică ?

— Ia, cîte n-am păţit ! Şi pătimit, părinte !

— Zi, taică, zi ! Uşurează-ţi sufletul, uşurează-l de obidă !

Şi din nou mărul lui Adam se răsuci în sus şi în jos sub barbişonul stil Napoleon al III-lea.

— Băiete, încă un rachiu ! strigă piţigăiat Popovici.

— Nu bei mai bine un vin cu noi ?

— Nu, n-am mîncat. Pe urmă... poate...

— Zi-i să-ţi aducă şi mata ceva. Fac eu cinste !

— Am zis, iar despre partea cinstei... Mulţămesc, dar...

— Nici un dar...

— Mă rog !

— Lasă, neicuţule, că la mine arginţii nu lipsesc, slavă domnului, dacă n-or fi curgînd ca la haznaua împărătească, tot pică... Copii n-am. Doar pe Caliopi. Şi, slavă domnului, dacă m-oi pristăvi eu mai înainte de vreme, are cu ce să-şi ducă zilele... Nu, eşti invitatul meu şi mata, şi părintele.

— Să-ţi deie dumnezeu sănătate şi blagoslovire, taică !

— Asemeni, părinţele ! Ei, băiete, ce faci cu claponul ăla, că doar nu l-oi scopi acuşica ?! Şi vinul ?

— Acum, acum, boierule...

— Nu mă mai boieri atîta şi adă vinul şi trei claponi, nu unul ! Sper că nu vă supără dacă vă invit la un clapon umplut cu castane, zîmbi mieros către comeseni...

— D'apoi de ce n-am mînca şi claponi, dacă zici mata ?!

— Hehehe, nu ştiu cum or fi. Dar să vi-i facă Caliopi ca la Muntele Athos ! Cică cînd a venit regele de la Grecia odată la Athos, l-a invitat protul în trapezărie. Se uită regele în farfurie şi pe urmă la prot. „Ce-i asta, preacucernice, o fi vineri, dar mata mă inviţi la fasule ?“ Dar protul să hlizeşte din toţi dinţii şi zice : „Mănîncă, măria ta, mănîncă ! Aşa fasule n-ai mîncat, măria ta, de cînd eşti !“ Şi mănîncă regele şi mai cere o porţie, şi încă una. Şi zicea Caliopi, că de la ea ştiu tărăşenia, c-ar fi suspinat regele : „Da' ce fasule-i asta, preacucernice ?“ Şi iar s-a hlizit protul. „Hihi, asta nu-i fasule, măria ta, ci ciorbă dă fudulii

dă cocoș". Și l-o făcut regele pă chestia asta arhiepiscop de Athena, ca să fie lîngă el și să-i mai facă !

— Haha ! rîse părintele Marin, sînt dați în aia... doamne iartă-mă preacucernicii ăștia. Știi, pe lîngă parohia mea duhovnicească e un schit, ceva mai la deal. Și mă cheamă odată starețul, acolo, la o slujbă de metoc, ce-l făcuse mai spre munte, pă o moșie ce-o avea acolo. Ei bine, taică, eu zic să preoteasa mea știe să mestece ca nimeni alta o mîncărică, dar să mă ierte dumnezeu dacă mint vreun pic, am mîncat acolo o ciorbă de cap de miel — că era după paști — parcă, în fine, o ciorbă și pă urmă o friptură, de n-am să uit cît oi trăi tîrnosirea aia, zău așa !

— Îi duce mintea, părinte, îi duce mintea ! Dar iată că ne veniră bucatele.

Și trei claponi frumoși se înfățișară ochilor lor hămesiți. Și fu rîndul fălcilor și nu al limbii. Și cum tămîioasa aia de Călugăreni ungea de groasă ce era, cum claponii erau tocmai bine copți, cum umplutura se topea în gură, și mai ales cum foamea lor era uriașă, apoi se băteau toți dracii la gurile lor. Conul Dumitrache Spintecatu mînca în dumicate mari înghițite aproape pe nerăsuflate ; părintele Marin mesteca lung, pierdut parcă printre copane, aplecat mult asupra farfuriei ; N. A. Popovici mînca bine, dar absent. Își ținea capul spînzurat încă într-una din palme și mesteca așa cumva într-o doară. Primul care sfîrși fu conul Dumitrache care împinse talerul plin numai de oscioare bine, bine curățate de carne și zgîrciuri.

— Mda, a fost cum a fost, nu ca la buna mea Caliopi, dar a fost ! Ei, ce mai mîncăm acum ?

— Apoi, taică, nimic. Eu nu cred c-o să-l săvîrșesc nici pe ăsta, zise popa Marin cu gura plină, din care i se scurgea ușor pe la colțuri grăsimea.

— Nici eu nu cred că voi mai putea a mînca ! și Nicolae Popovici împinse spre mijlocul mesei farfuria...

— Aoleu, mamă, mamă ! Ce oameni lingavi ! Apoi de aia sînteţi, fraţilor, aşa de străvezii. Băiete, mai adă o fripturică ! Uitaţi-vă aici, bubuie sănătatea în mine ! Nu tu un junghiuleţ, nu tu răceală. Doar aşa, din cînd în cînd, o îngreunare. Dar trece şi asta, că la mijloc îi pana lu' Caliopi !

Şi domnul Dumitrache Spintecatu începu să înşire toate cele cîte minunăţii este în stare consoarta dumisale, coana Caliopi, în cîte moduri poate fi umplut un animal — indiferent de sex, origine, denumire ştiinţifică latinească, încrengătură sau rasă — ce i-ar cădea în mîinile-i vrednice. Şi cu cît se goleau bărdacele, cu atît creşteau calităţile celei ce în faţa Domnului şi a lumii din Galaţi şi aiurea era stăpîna sufletului şi trupului prea cinstitului negustor.

Dar, la un moment dat, părintele Marin ajunse la concluzia că dacă mai creşteau mult calităţile madamei Caliopi, preoteasa dumnealui ar avea de pierdut din prestigiu. Aşa că dînd din coate — la figurat, că la propriu abia mai stătea pe scaun — îşi făcu şi el loc în vorbă şi-i comunică tovarăşului său de băutură că o fi cocoana Caliopi o damă pricepută şi gospodină, dar pe Zamfirița dumisale tot n-o poate întrece mai ales la făcutul sarmalelor la oală de pămînt, la pregătitul tecilor cu lapte acru sau la alte bucăţi pămîntene...

Dar, cum nici unul nu părea să-l convingă pe celălalt de superioritatea artei gastronomice practicată de nevastă, se ajunse la un moment în care ochii începură să scapere a harţă, şi domnul Popovici se văzu nevoit să iasă din muţenia 'sa şi să intervină spunîndu-le că arta gastronomică, ca orice artă, nu poate accepta scări de valoare.

Şi numaidecît cei doi comeseni şi adversari săriră :

— Dar cucoana dumitale, domnu' Popovici, cu ce bunătăţi te îmbie ?

— Apoi, domnii mei, cucoana mea se mulţumeşte

să gătească, nu să se ia la întrecere. Am patru copii, o soacră și o nepoată orfană pe cap, așa că la opt guri, cu mine și nevastă-mea, abia de ne ajunge să ne spurcăm gura cu merinde...

— Vai de dumneata, sărmanu', zise conu Dumitrache.

— Ei, taică, nu mînia pe Dumnezeu că te-a blagoslovit cu copii în ogradă. Eu și Zamfira mea oftăm în pustiu... că nu are cine ne zice nici bineți, nici mi-e foame, nici bună seara. Și iarna sufletului e atît de aproape și s-a dus orice nădejde. Am oarecare avere, dar n-am decît pe muierea mea...

Și părintele Marin începu să-și plîngă singur de milă. Îi dădură lacrimi adevărate, în vreme ce conul Dumitrache Spintecatu începu să se clatine cu ochii împăienjeniți de gîndurile proprii.

— Ei, și dumnezeu le face cum le face !

— Nu huli, fiule ! se trezi zicînd popa.

— Ba da, părinte ! Zău că le face cîteodată de mîntuială. Eu am patru copii, dar nici avere, nici slujbă. Dacă n-ar fi fratele Andreescu, să-mi mai dea și el de la gura lui, nici mămăligă n-aș avea să le pun pă masă, iar mata ai cîte toate cele, dar n-ai pentru cine. Și...

— Dar nu găsișî totuși și mata o slujbă la ocîrmuire ?

— De aia și vin aici, la Capitală. Am avut... Am fost poliţai la Galați și la Tîrgu Ocna, dar domnul Miler, prefectul de Bacău, îmi făcu vînt pentru unu' cu carte, unu' Ilicioiu. Vai de sufletul meu ! Am fost și voluntar la armie, dar cinci ani mi-au trecut din viață pînă mă făcură și pe mine caporal. Dacă nu te ajută nimeni... Și pă mine cine să mă ajute ?! În șai'jdoi am ieșit din armată tot căprar și am intrat la poliție. Ia, viață ! Cică am făcut potlogării eu. Am prins niște hoțomani ce treceau vitele în Ardeal fără hîrtii și ăia făcură jalbă la otorități că cică să plînge tot tîrgu' de mine. Aiurea... Să plîngea hoții și tîlharii că nu le lăsam

negoțul lor... de tîlhărie... că nu-i lăsam să fac cum vor ei... cum...

Și domnul Popovici se monta singur. Nervozitatea creștea în el și i se întindea prin tot trupul precum flăcările butucului din foc. Ceea ce la început se prelinge insidios prin crăpături și margini izbucnește deodată din plin și apoi mistuie tot.

La început, fostul polițai de Tîrgu Ocna povestise încet, aproape în șoaptă, ca o spovedanie de păcate grele. Dar mînia începu să crească, să crească nebună, să tălăzuiască aiurea. Ochii, da, ochii... se trezesc din fixitatea veche și adună fulgere.

— Dom' Popovici, dom' Popovici ! încearcă popa să-l liniștească.

În zadar ! Mînia a răbufnit. A spulberat decența, liniștea, calmul afișat și, zănatecă, rătăcește. Popovici s-a urcat pe scaun, apoi pe masă și mugește, urlă cuvinte, cuvinte fără sens, cuvinte ce nu mai sînt cuvinte.

S-a făcut liniște în han. O liniște în care mîrîiturile lui par a sparge tot. Oamenii l-au privit la început cu curiozitate, dar s-au înfricoșat și, unul cîte unul, s-au retras către colțuri. Îl privesc năuci, se crucesc pe ascuns. Li s-a făcut teamă. Tălăzuiesc și ei între curiozitate și teamă.

— Cine-i ? Ce are ? Ce l-a apucat ?

— E posedat, sărmanul, e posedat de diavol !

— Ssst ! Să nu vă audă !

— Ar trebui închis ! E nebun...

— De ce nu-l duc să-l închidă ? E nebun !

— I-ar trebui un maslu ! Sărmanul om...

— Aiurea ! Se liniștește el ! E beat !

Dar focul începu să se mistuie. Aproape dintr-odată ! Popovici tăcu așa pe neașteptate. Parcă se trezise ! Privi în jur golul care se făcuse, conștient că s-a dat în stambă într-o clipă. Se dădu jos de pe masă. Își puse

un pahar de vin. Bău şi-şi atîrnă capul între palme. Închise ochii şi parcă adormi.

Un moment, liniştea se prelungi. Apoi scaunele fură tîrîte pe podea, scîrţîiră şi oamenii începură să şuşotească comentarii.

— Ce chestie, dom'le !

— Eu aşa ceva n-am mai văzut !

— Doamne sfinte... Săracul om...

— Aiurea, a băut prea mult. Dar dacă ştie că nu poate să ducă la băutură...

— Ei, uneori dorinţa e mai mare decît puterea...

— Dar de la ce porni totul ?

— Dracu' ştie ? Părinte, părinte, o clipă ! De la ce izbunci ?

— Ştiu eu, taică ? Nici eu nu ştiu. Aşa, deodată ! L-am întrebat şi noi ca omul, de, cînd află că e din provincie, cu ce ocazie pe la capitală. Iar dumnealui a început să mormăie ceva cu patru copii, cu armata şi căprăria, apoi c-a fost poliţai pă la Tîrgu Ocna şi nu ştiu ce a făcut neguţătorie mare... şi l-au dat afară... Că pe urmă nu am mai înţeles nimic. Cam asta e tot. Că l-a şi apucat scrînteala şi ne-am temut... de, ca omul...

Şi părintele îl iscodi cu colţul ochiului mai bine pe Popovici căci toată iarna va avea ce să-i spună coanei preotese şi trebuia să-i spună bine. Şi de, mai ştii, poate o să toarne ceva învăţătură în vreuna din dumeanecele de preste an.

X

Leoarcă era tînăr, cam zbanghiu la unul din ochi — urmele unei hîrjoane din copilărie — cu o mustaţă uriaşă şi un moţ de păr cînepiu. Avea mulţi sfinţi că era cel mai mic la Comisariatul de Galben. Făcea mai mult diverse servicii agenţilor poliţieneşti decît primea

misii : cumpăra tutun comisarului, gazete subcomisarului Postelniceanu, acadele pentru dom' Nicolaide, celălalt subcomisar de galben, mîncare şi vin de la crîşmă pentru ăi ce rămîneau dijurnă... Suferea, săracul, singurul toată oratoria lui Păuliş chiar fără să crîcnească.

Acum, Leoarcă era la prima lui misie. Şi Postelniceanu o făcuse cu bună ştiinţă : ascultător şi întocmai îndeplinător al ordinelor, Leoarcă făcea exces de zel : îl înnebunise pe Mavrodi. Nu-l scăpa din ochi !

Copil de om sărac, orfan de tată, crescut din mila mahalalei Arhimandritului, Leoarcă se temea mereu că ar supăra pe careva chiar cu prezenţa lui. De altfel, făcuse înconjurul comisariatelor acel al lui : „Vă rog, să-mi fie cu iertăciune că v-am pocnit la mir, dar şi domnia voastră aruncaţi cu pumnii în sus şi-n jos şi aşa cer nevoile poliţieneşti !“ pe care-l îngăimase Leoarcă punînd cătuşele unui borfaş prins cu ocaua mică....

Acum poliţaiul se ţinea strîns după Mavrodi, scuzîndu-se mereu şi punînd în seama ordinelor primite toate cele cîte...

Îl oprise cu multă reverenţă să intre în bibliotecă, să se aşeze la birou, de fapt le şi sigilă uşile, se aşeză în spatele boierului cînd acesta stătu la masă, merse reverenţios la doi paşi în spatele lui cînd se plimbă, refuză plin de supuşenie orice încercare de a fi tratat cu ceva şi nu-şi pierdu clientul din ochi nici seara la culcare. Se trînti într-un scaun şi stătu treaz toată noaptea. Fu mai ales foarte atent la toate întîlnirile pe care clientul său le avu cu slujitorii lui şi chiar cu boieroaica dumisale.

Scuzele nu mai pridideau şi Mavrodi ar fi dorit de o mie de ori să fi fost mai bine la poliţie într-o celulă, căci Leoarcă era plin de prea multe „atenţii“, pînă şi acolo unde oricine se duce singur poliţaiul îl urmă, îi ceru să-l lase să intre primul şi numai după ce se convinsese că nu e nimeni şi nimic, îl lăsase singur,

iar cînd ieşi, îl găsi rezemat de uşă cu acelaşi zîmbet stupid de „nu sînt eu vinovat, dar aşa cer poruncile !“

Mavrodi încercase la început să nu-i dea nici o importanţă, să-l uite, dar era o încercare fără şanse de reuşită : gazeta ce trebuia citită era răsfoită de dumnealui înainte, şervetul la masă desfăcut ca să nu ascundă nu ştiu ce, cartea răsucită pe toate părţile, scuturată, filată, patul în care se odihnea verificat la perne, saltea, pleduri...

Enervat, Mavrodi nu se mai putu abţine :

— Domnule poliţai, mii de scuze, dar n-aţi verificat tot. Dedesubt... E ceva... Vreţi s-o vedeţi ? O oală de noapte.

— Aveţi dreptate. Vă rog să mă iertaţi, aşa-s poruncile ! şi calm scoase oala, o răsuci în mîini şi o puse la loc. Nu e nimic, puteţi să vă întindeţi şi iar vă rog să-mi fie cu iertăciune ! Ce vreţi, aşa-i la noi la poliţie, poruncile se aduc la îndeplineală !

Nu, Mavrodi nu avea nici măcar o singură şansă ! Se cruci şi atîta tot.

Şi cum numai asupra gîndurilor mai era stăpîn, deşi se apropia amiaza, el rămase întins în pat şi încerca să găsească o ieşire din situaţia în care se afla. Îl simţea pe celălalt cum îl ţintuia cu privirile, dar voia să pară prea puţin stînjenit de aceasta. Totuşi nu se putea aduna căci prezenţa aceea îl sîcîia în mod îngrozitor.

— Ce faceţi, vă gîndiţi, domnu', dacă nu vă e cu supărare ?!

Mavrodi tresări. Simţi cum urcă în el enervarea :

— Domnul poliţai are chef de conversaţiune ?

— De ce, domnu' ? De ce am chef ?

Boier Mavrodi simţi că e gata de explozie. Se abţinu. Se ridică într-un cot şi-l măsură pe Leoarcă, poliţaiul, care trona într-un scaun cu ochii cîrpiţi. „Ăstuia îi e frică să nu adoarmă !“ gîndi. Apoi cu voce tare :

— Domnule poliţai, dumitale nu ţi-e foame, nu ţi-e somn ?

— Foame nu, somn, da ! Cînd adormiserăţi domnia voastră, cu iertăciune din partea voastră, am fost la bucătărie şi am mîncat şi eu ! Bune bucate mai aveţi domniile voastre la masă ! Numai cînd mă gîndesc ce minunăţie fostără bureţii ăia cu unt şi-mi lasă gura apă şi acum !

Mavrodi zîmbi pentru el.

— Şi n-ai mai voi o porţie ?

— Apoi... Dacă s-ar putea...

— Du-te şi cere ! Din partea mea, du-te şi mai cere o porţie !

— Nu.

— De ce ? Ai permisiunea mea !

— Păcat, dar nu pot !

— Eu tot nu pricep, dacă-ţi dau eu voie !

— Ce să fac ?! Porunca este să nu vă părăsesc deloc ! Nu pot !

— Păi mai înainte cum ai făcut-o ?

— Atunci dormeaţi...

— Păi mă culc şi acum...

Leoarcă începu să rîdă, fapt care-l enervă şi mai tare pe Mavrodi.

— Şugubăţ mai sînteţi, boierule ! Să-mi fie cu iertăciune, şugubăţ mai sînteţi !

— Ai dreptate, şugubăţ mai sînt ! şi boierul oftă. Dar ce nu fac eu pentru un om ca domnia ta !

Trase de cordonul de lîngă pat. Un clopoţel sună undeva şi Leoarcă avu o tresărire de teamă. Cînd uşa se deschise şi intră unul din servitori, respiră cumva uşurat, deşi rămăsese în alertă.

— Domnu'...

— Adă o porţie de la bucătărie de ciuperci cu unt !

Ochii lui Leoarcă străluciră. Înghiţi în sec, îşi şterse cu mîna gura şi rînji :

— S-o pună la gazetă...

— Ce să facă ? întrebă Mavrodi.

— S-o pună la gazetă... să facă pachet... O iau... acasă... Mănînc şi mîine... Ştiţi, eu sînt amploiat sărac. Leafă mică... Mănînc mîine... Acum e burta plină şi pă urmă... Aşa, s-o pună la gazetă...

— Ai auzit ! Fă un pachet mare pentru domnul poliţai ! Limpede, Ioane ? Poţi pleca !

Mavrodi scăpăra în gînd. Cum naiba nu se gîndise pînă atunci. Zîmbi în sinea lui. Merita încercarea. Nu se putea să nu vrea. În ţara asta de la marginea Imperiului Otoman prinsese de minune obiceiul obolului pentru înţelegere.

— Ascultă, domnu' agent, ia zi... Cam cît cîştigi mata ?

— Eee, boierule... Puţin mai mult să nu mor dă foame ! Pîine amărîtă. Io îs numai gardian... Vai dă zilele mele ! Da' dă ce-ntrebaţi, dă nu v-o fi cu supărare ?

— Ai copii ?

— A, nici nevastă... Abia că-mi plătesc datoriile dă la o lună la alta la crîşmă, da' mi-te să-mi mai ţin şi-o muiere...

— Dă, aşa, una dă suflet nu ai, că eşti băiat frumos, tînăr, de...

— Am, că de, dragostea-i ca scaiul : să prinde dă tine cînd nici că-ţi umblă gîndu'. Da' dă ce mă-ntrebaţi dă nu vă-i cu supărare ?

— Păi, ea nu are nimic ? Tu ai slujbă, dar ea...

— Vai dă capu' ei ! Îi servitoare, fată-n casă... O plecat dă la ea din sat că mîncau numa' foloştine şi la prînz şi sara. Aăă, asta-i lumea...

— Dar ţie nu ţi-ar umbla capul la însurătoare ?

— Eee, capu' umblă, dar picerele au nevoie dă încălţări...

Se lăsă un moment de liniște. Boier Mavrodi se trînti iar în pat pe perne și se făcu a închide ochii. O sută. I-ajung și cincizeci. Și douăzeci și cinci... Dar dacă nu vrea ? Vrei, calule, ovăz ? Prețul să fie bun, cumpărătorii sînt cu duiumul !

— Ascultă, domnu' agent ! Mavrodi se ridică iar într-un cot. Știi ce m-am gîndit eu ?! Mi-ai căzut așa cu tronc, să-ți spun simplu, și m-am gîndit să te înzestrez... și poate, cine știe, să te cunun chiar. Ce-ai zice de douăzeci de galbeni din cei împărătești, nu monedă de-asta... Ai ?

— Hăhă ! Unde nu dă dumnezeu... Dar la sărac, nici caii nu trag, așa că, boierule, eu nu-mi fac baieram la suflet...

— Vorbesc serios, omule, ai de la mine douăzeci de galbeni !

— Bun, dar dă ce hatîr ? Că nu dă nimeni nici o ceapă dăgerată așa, dă ochi frumoși...

— Ești băiat deștept...

— Așa o greșit maică-mea, fie-i țărîna ușoară !

— Ei ce zici ?

— Da' eu cam ce trebuie să fac ?

— Să dormi !

— Douăzeci de gălbiori pentru a dormi cînd îți cade capul dă somn ! Nu, cucoane, asta prea sună a băsmuire !

— Vorbesc serios, omule ; tu te culci aici, în patul meu, adormi ca orice om cumsecade și cînd te scoli ai douăzeci de galbeni ! Ei, ce zici ?

— Și mata ce faci între timp ? Mă păzești pă mine ?! Hăhăhă ! Apoi nu, boierule ! Tata, dumnezeu să-i ierte greșelile la judecata dă apoi, zicea o vorbă : „Băiete, prea multă miere se face fiere și omul care s-a născut sărac, tot în cocioabă moare !“ Io dorm, mata faci ce ai dă făcut, iau gologanii, mă boieresc și eu, dar știu eu... mîine-poimîine cazi iar la năpastă și mă dai la iveală... Nu, nu... Mata, ca boier, scapi ieftin, iar eu sparg la

sare la ocnă... Mulţămesc dă gînd bun, dar mai bine sărac şi curat !

— Ascultă, flăcăule, n-ai de ce să-ţi faci gînduri.

— Las', cucoane, sînt dă ceva ani buni în poliţie şi-am văzut ! Scăpaţi domnia voastră şi de data asta, numa' c-o să vă coste ceva mai mulţi galbeni... Ştiu eu !

— Măi omule, naiba să te ia ! Dacă mă faci scăpat, eu plec din ţară. Nu mai auzi de mine. Dispar. Sau poate vrei mai mult... Cincizeci... O sută ! Ţi-ajunge, o sută ! Gîndeşte-te ! O sută... Cu atîta bănet îţi iei o moşioară, mă, o moşioară şi te faci boier !

— Ehei, cucoane, dacă dai mata atîta bănet, e ceva tare putred la mijloc... Şi laţu-i dă mătase. Nu, boierule, o fi viaţa asta a mea dă cîine răpciugos, dar e viaţă şi am doar una ! Păstrează-ţi banii mata, că eu nu vreau să mă trezesc asudat noaptea dă teamă şi la fiecare lătrat dă cîine să mă întreb dacă nu vine să mă ducă la ocnă ! Nu, cucoane, mulţămesc din inimă dă grija pă care o ai pentru mine şi muierea aia... de la inima mea, Ne-om lua noi şi-om duce-o cum om duce-o...

— Stai, eu zic să te gîndeşti, mai avem niţel timp ! Gîndeşte-te şi tu o su-tă de gal-beni ! O sută ! Înţelegi ?! O sută ! Îţi iei o moşie, boi, plug... Şi-o domneşti, măă ! O domneşti ! Te laşi de poliţie, de nopţile nedormite, de tîrîşul prin viaţă şi poruncile ce trebuie îndeplinite chiar cînd nu-ţi sînt pe plac... Şi nu te mai scuzi tot timpul ! Ţi-eşti singur stăpîn, măă ! Singur ! O să ai copii, o să-i dai la carte şi îi faci boieri şi pe ei. Gîndeşte-te, mă ! Casă, moşie, viaţă, măă, viaţă de om şi nu de cîine, cu slugi... Îţi dau o sută cincizeci ! Auzi ? O sută cincizeci ! Şi nu faci decît să dormi. Orice om cade de oboseală ! Ţi s-a făcut somn şi ai adormit ! Nici tu nu ştii cum, aşa, nu a venit să te schimbe şi ai adormit... Tu te scoli, mă găseşti aici — eu nu plec, îţi jur — îţi iei banii, cînd

vine careva mă dai pe mîna lor și gata ! Și pe urmă trai pe vătrai !

Cinstit vorbind, spusele jupînului îl agățau de suflet pe Leoarcă. Cînd ești sărac de n-ai nici după ce bea apă, visul de mărire și avuție te ia în brațe și te leagănă atît de duios încît greu i te mai poți smulge... Și cînd mai ești și pe punctul de a cădea de oboseală și nu ai siguranța reușitei cinstite...

Cu toate astea, Leoarcă a rezistat tentației.

— Ei bine, boierule, nu știu de ce, dar eu zic să-ți păstrezi mata banii și eu cinstea, de nu ți-o fi cu supărare... Io cred că nici nu aș ști cum să o duc altfel decît sărac, că vezi mata, boul e obijnuit să tragă în jug și cîinele să latre. Făr' de astea, nu-și găsește locul. Asta e și să mă lași în pace că mi se ostoiește sufletul de atîta miere !...

O clipă, Mavrodi rămase cu gura căscată. Nu putea să înțeleagă, să se dumirească de ce neisprăvitul ăsta dădea cu piciorul la o groază de bani. Spera la o sumă mai mare ? Era tîmpit ? Bubuia de cinste ? Prețul lui era mai mare și-l plătea altcineva ca să-l dea în vileag ? !

Nu, mintea lui nu era învățată cu astfel de refuzuri ! Cu banii se împămîntenise, își luase nevastă cu nume domnesc și datorii nesfîrșite la toți cămătarii Bucureștiului, pătrunsese pe ușile cele mai dichisite și simandicoase ale Principatelor Unite, își cîștigase bunăvoința celor mai intransigenți dintre puternicii timpului... Și acum, nătărăul ăsta, gloaba asta socială, calicul ăsta de mahalagiu, polițai de ultim rang ce-și suflecă mînecile să tîrască cu sufletul la gură bețivii din cîrciumi și hoții de buzunare, ei bine, acest sbanghiu nenorocit și vai de capul lui rezistă la o ofertă mai mult decît generoasă. Nu, mintea lui nu era în stare să înțeleagă asemenea treburi...

Se lăsă pe perne rătutit. Polițaiul se plimba prin cameră. Probabil se temea să nu adoarmă. Îi auzea pașii din ce în ce mai tîrșîiți.

„Pînă la urmă va cădea de somn ! gîndi Mavrodi, va cădea singur. Eu n-am nevoie decît de o clipă, o singură clipă să ajung la o carte, la *Republica* lui Platon ! Atît, o clipă ! Hai cazi, omule ! O clipă... !"

Toată ura nenumăratelor „Să-mi fie cu iertăciune", a refuzului, a nesfîrşitelor verificări ale serii şi dimineţii îl urmărea acum pe Leoarcă.

Acesta însă aţipise deja. Nenumăratele nopţi pe care le făcuse de serviciu la comisariat îl învăţaseră să doarmă de-a-npicioarelea : îşi alegea un spaţiu neted, fără obstacole şi îl parcurgea în sus şi în jos pînă ce totul devenea automat şi el se pogora într-o somnolenţă curioasă, dar odihnitoare cît de cît.

Acum defila tîrîndu-şi picioarele prin faţa patului unde se afla trîntit boier Mavrodi, fără ca acesta din urmă să bănuiască ceva. Îl credea căzut pe gînduri şi atîta tot. Avea chiar o uşoară tresărire de bucurie crezînd că poliţaiul rumegă propunerea lui.

XI

Se luminase bine de ziuă, cînd Postelniccanu şi cei doi subordonaţi ai săi ieşeau pe poarta masivă a casei Suzanei Avelştoc. Erau morţi de oboseală şi-şi cam tîrau picioarele. Afară era o zi minunată de mai, călduţă şi scuturată de o undă uşoară de vînt. Aerul proaspăt îi mai înviora. Mergeau tustrei cu hainele agăţate de umăr pe lîngă gardurile grădinilor ce încercau să oprească puzderia de flori a lunii mai să invadeze drumul.

Băldăreştii erau, pe vremea aceea, o imensă grădină cu ici-colo cîte o casă. Mai toţi locuitorii aveau livadă, grădină de zarzavat, puţuri. Spre margine, două stabilimente, „fabrica de lumînări" a lui Grigore numit de aceea şi Lumănăraru — uneori poreclit „Porcu" căci era

cam îmbelşugat în grăsimi — şi „Stabilimentul de cărămizi arse" a lui Cristache Dîţă.

Încolo, cîteva ateliere de hamuri, unul de postav şi zece crîşme.

Pe la cişmeaua lui Scrobeală, lui Păuliş i se năzări că ar fi bună în dimineaţa aceea o cafea cu o narghilea la Halid Bicisnicul, un turcaleţ ce ţinea o dugheană în uliţa Fierăstraielor, chiar acolo în Băldăreşti.

— Crezi că a făcut ochi aşa cu noaptea-n cap ? întrebă subcomisarul căruia îi surîdea şi lui ideea.

— S-a, şefule, că nu moare de muşterii ! Doar duminica-l calcă cîţiva grecotei de toacă zarurile la table, în rest... Şi face Halid ăsta nişte şerbeturi, şefule, dă urlă cîinii la lună în plină zi !

— E prea de dimineaţă pentru şerbet ! se băgă şi Goanţă în vorbă.

— Dar nici că ziceam să luăm aşa ceva, spuneam doar că face !... Şi-apoi, Goanţă, eşti invitatul meu, aşa că nu te mai frămînta de unde scoţi paraua !

— Mulţumesc, dar nu-s chiar aşa de zgîrcă, cum crezi tu !

— M-a ferit dumnezeu de asemenea gînduri, băiatule, ziceam numai aşa, ca omul, şi nu ştiu de ce te fudulești nevoie mare...

Se apropie mai mult de Goanţă şi-i şuieră la ureche :

— Am eu cu turculeţul o chestie, fii fără grijă, nu dau nici eu nici un firfiric ! Dar nu-i pot zice lu' şefu' asta... Aşa că gura şi fără fasoane, neamule, că nu ţine ! Clar ? !

O luară pe Fraţilor, ieşiră în uliţa Fierăstraielor şi ajunseră numaidecît. Păuliş o luă înainte. Intră în curte, o luă de după casă şi bătu la uşa din dos. Halid, un om mic şi sfrijit, galben la faţă, dar cu un fes roşu-pară şi ciucure galben ieşi cu temenele.

— Jupîne, te călcarăm de dimineaţă, dar zicem că nu am tulburat seraiul matale în aşa hal încît să nu ne

dai o cafeluță cum numai fiii lui Alah știu să facă. Ei ce zici ?

— Tumneata stăpîn la casa mea ești ! Poftește tumneata și soții, Halid fuge pus ibricu' !

— Să-ți dea Alah sănătate dacă ibricul o fi plin și cafeaua parfumată ! Dar vrem o masă undeva pe aici, în grădină.

— Facem !

Păuliș se întoarse și-și aduse tovarășii în grădină. Halid întinsese o față de masă curată pe o mescioară scundă dintr-un chioșc al grădinii, aduse perne vraf și-i rugă să șeadă pînă fierbe apa.

— Iute moșneagul ! zîmbi Postelniceanu.

— Nu-i prea moșneag, șefule, dar are cinci neveste, bătu-l-ar Alah în felul lui cu tot pilaful seraiului pădișehesc ! rînji Păuliș. Nu te uita că parcă l-ar zbura vîntul, e vînă turcaleț !

Și tăcură. Erau obosiți, dar și dimineața de mai își desfășura toate farmecele. Merii erau în floare, păsările se treziseră în cîntec. Fluturii își implantau alintul de culoare în văzduh, trandafirii se dăruiau cu generozitate în adieri de miresme.

— 'Tùi mama ei de treabă, se burzului Păuliș, multe lucruri minunate sînt pe lumea asta și noi alergăm după hoți de porci, bețivi și muieri ahtiate după pisici, sclivisealã și chiverniseală ! Halal să ne fie !

Și iar se întinse pacea și liniștea peste cei trei crai-cavaleri ai dreptății la comisariatul culorii de galben a Bucureștiului. Ședeau tolăniți în perinile chioșcului lui Halid Bicisnicul și încercau poate să fie cu sufletele limpezi după o noapte în care încercaseră să nu uite nimic în ascunzișurile unei case imense și întortochiate. Erau obosiți trupește și sufletește.

Cînd Halid aduse ceainicul cu cafea — un ceainic albastru-cer cu fire de argint răsucite vrăjitorește în arabescuri — și le turnă licoarea aceea neagră, parfumată

în cănuțe mici ca degetarul unui croitor de uriași, cei trei nici nu catadixiră să se trezească din amorțeală.

— Bem cafeaua, bre, cît estem caldă. Atunci parfum de la Alah estem !

Primul care se scutură cu izbîndă din moleșală fu tot Păuliș :

— Ascultă, Halid, de ce crezi tu a fi nevoie mare să te fandosești față de noi ? Trăiești aici, la București, de cînd te-ai născut și știi limba rumânească tot atît de bine ca și mine, pă cînd osmanlîia ta cred c-a ruginit de la început, de cînd te născuseși...

— Ascultă, bre efendi polițai, nu facem halima la capul meu... Ținem ori nu ținem cafenea ? Ținem ! Cafea bună turcii facem ? Facem ! Dacă eu vorbeam ca ghiaurii, cine veneam bea cafea la ghiaur ? Nu veneam ! Aferim, ori ba, bre ? Așa tacîm întreg estem ! Eu osmanlîu, cafea osmanlîie, tacîm osmanlîu ! Estem, efendi ?

— Bătu-te-ar norocul, Halid, estem, estem ! rînji Păuliș. Dar toate bune, ce facem cu narghilelele ?

— Sali pregăteam, Halid aduceam !

— Las' pe Sali s-aduceam ! Sau face poc Coran că vede ghiaurul fata fără feregea și alte marafeturi ?

— De Sali nu glumeam, bre ! Estem la voi ghiaurii vorba : Cîte bordeie estem, atîtea obiceie estem !

— Ptiu, bată-te-ar sfîntul Alah și da-ți-ar pilaf cu ghiotura, Halid, începuși să-ți dai arama pe față ! Vezi să nu te afle grecotimea ta de clientelă, cocorachi mu, că-și găsește altă tarabă să frece zarurile ! Și multe ziceri de-astea de-ale noastre mai zac în mintea ta de turcaleț ?

Dar Halid nu apucă să mai răspundă. Un fluierat scurt, puternic și abraș se auzi dinspre tinda casei, așa că o luă la fugă lipăindu-și papucii de modă veche istambulicească.

— Îl cunoști de mult, Păuliș ? întrebă Postelniceanu.

— Pe Halid ? De mult ? Din totdeauna ! Făcea alviță, susan în zahăr și bragă pe vremuri ! Umbla cu tava de

gît prin piață pe la Sfîntul Gheorghe. Știți, acolo era pe vremuri o școală, într-o chilie de la biserică... Acolo am învățat și eu, la preț de două firfirici, niscai carte. Ei, zilnic luam — că-mi dădea taică-meu, fie-i țărîna ușoară — dă la Halid alviță. Doamne, și ce bună o mai făcea ! Cu nuci și stafide. Acum să făcu prăvăliaș, că să schimbară vremurile. Nu-i așa, vericule ?

Halid tocmai sosea, lipăindu-și papucii, cu trei narghilele uriașe cu vîrf de foc.

— Eu, nu ! zise Goanță și se rezemă mai bine de perini.

— Treaba-ți, flăcăule, se hlizi Păuliș, treaba-ți, dar cafea fără narghilea e ca viața fără muiere ! Nu-i așa, blereibegule ?

— Așa estem, efendi, așa estem !

— Păi dacă zic eu ! Dar ia zi, Halid, alviță mai faci ?

— Mai facem, mai facem... Și saraigli... Și șerbet... Dar bem cafea, bre, răcit ca apa de baltă puturoasă estem !

Cei trei își amintiră de cafea. Cu atenție luară ceșcuțele și sorbiră. Băutura catifelată și dulceagă le schimbă gura acră a dimineții de după o noapte nedormită.

— Ptiu, făcu Goanță, preferam o țuică de-a noastră !

— Cafeaua nu place la efendi ?

— Aferim grăit-a gura ta, cucoane ! Vrea țuică...

— N-avem ! și Halid se întristă. N-avem, juram, n-avem, dar estem mastica. La grechili mei placem mastica. Dam mastica, bre, la efendi !

— Aducem și mastica ! Dar să fie de Chios, nu altceva !

— De Chios aducem !

Și iar lipa-lipa.

— Ce-i aia mastică, Păuliș ? întrebă Goanță.

— O băutură, pruncule, o băutură, un rachiu grecesc parfumat și dulce ! După mine, singurul lucru bun adus din Fanar la Valahia ! Dar pe ce lume trăiești, verișcane ?

Tu n-ai intrat în crîşmă decît să numeri covrigii negustorului pe care i-a vîndut bostangiului pe o para netrebnică ? ! Şi ăsta-i bărbat, şefule, priveşte-l şi stucheşte-l să nu-i fie de dăochi !

Dar subcomisarul adormise şi narghileaua lui nu mai bolborosea. Adormise cu cafeaua nebăută, ca un prunc.

— Altă cacialma ! hohoti pentru el Păuliş. Uite cu cine mă duc eu la cafenea : cu un şef adormit, dar care se laudă c-a fost şi în ţara frîncilor, şi c-un poliţai de mîna a zecea care stucheşte cafeaua şi n-are habar ce-i mastica ! Dar ce facem cu el acum, năpîstroc ?

— Of, gură mare, dacă mai macini în gol trezeşti şi morţii ! Îl lăsăm să doarmă puţin ! Pînă spre zece ceasuri tot n-apare comisarul pă la cancelarie !

— Asta cam aşa-i ! Dar ce facem cu anchetuirea asta ! Ai văzut că şefu' era curios în ce-l priveşte pe popa ăla. Auzi, eu dau pe la Voiculescu dă la albastru, e băiat de zahăr, cît îi el dă comisar, şi-i zic să agaţe un scai dă anteriul popii ! Ce zici ? Ai ? Pă urmă-l caut pă dom' Nicolaide să trimită pe altu' în locul lui Leoarcă, pe Corcovăţ, pă Ionescu... o vedea el... Pă urmă oi vedea. Tu eşti obosit rău ?

— Mai mult dă vorbăria ta ! Nu, ce vrei ?

— Să-l mături niţel pă Isidor.

— Şi şefu' ?

— Îl lăsăm aici. Îi zic să-l învelească şi să-l scoale mai spre amiază.

— Cum crezi tu !

— Pe mă-sa ! Hai atunci la treabă !

Se ridicară amîndoi. Goanţă strînse mai multe perini în jurul subcomisarului.

— Dă, mă, cafeaua aia pe gît ! Ca pe-o doftorie, dă-o ! Ascultă-mă pe mine ! Te ţine treaz !

Cu strîmbăturile de rigoare, Goanţă îl ascultă pe Păuliş. Se îndreptară spre poartă. Halid tocmai ieşea. Păuliş

îi spuse ceva la ureche şi plecară. Pe drum Goanţă-l auzi iar :

— Ştii ce mi-a şoptit turcaleţul ?

— Îm ? !

— Că aseară tîrziu a trecut pe la el Ion, nevlegul ăla al lui Ghideon Papion, cel cu aţica şi ibişirul. Îl ştii ?

— Da, zicea şeful ceva despre el...

— Îi dăduse jupînul parale de susan. Trei parale... Ghideon să dea trei parale... Ai auzit tu aşa ceva ? Pe de pomană ! !

— Şi de ce le-a dat ? Poate l-o fi apucat aşa...

— Mă Goanţă, mă, tu un poliţai pe cinste n-o să fii niciodată ! Ghideon nici pă taică-său nu l-a îngropat !

— Bine bine... Lasă asta... Zi ce aveai de zis mai departe...

— Mda, ăsta-i felul tău de a fi, nu recunoşti cînd o iei pe alături de ţi-ar turna cineva smoală fierbinte pe creieri !

— Lasă acum creierii mei şi zi ce aveai de zis cu Ion, nevlegul lui Ghideon, că de el e vorba...

— Pfuuu ! A trecut pe la Halid şi zicea că fuge să-i spună lui Isidor că s-a stricat putina de varză a lui boier Mavrodi, sau cam aşa ceva. Ştii cum vorbeşte Halid. Asta ca să ştii că te duci la el doar..

— Mda... E o chestie...

— Aşa-i ?

— Aşa-i ! şi Goanţă aruncă o privire către cer. În capul uliţii se despărţiră. Păuliş îşi băgă mîinile în buzunar plecînd spre Mitropolie, spre comisariatul culorii de albastru, iar Goanţă, după ce-şi închise mundirul la toţi nasturii, îşi înfipse mai bine chipiul, o porni spre Podul Mogoşoaiei, către „Stabilimentul de fineţuri *Le Soleil* al domnului Isidor Crossenbaum.

Domnul Isidor era un bărbat înalt, bine făcut, cu o mustăcioară neagră întinsă peste buza de sus, dar răzvrătită şi buclată în dreptul obrajilor, ceea ce făcea ca po-

meţii să-i pară şi mai evidenţi, cu un nas subţire şi mereu pudrat. O meşă de păr alb la tîmple îi dădea distincţie. Purta mereu haine bine croite, foarte sobre dar cu o studiată neglijenţă. În fine, în lumea negustorilor la modă ai Bucureştiului era un fel de magister elegantiae şi asta îl asigura de clientelă ce nu face economie la bani. Adevărul e că a cumpăra de la domnul Isidor era de bon-ton pentru că aducea mărfuri de bună calitate şi bine alese din ultimele noutăţi pariziene. De fapt, preţurile erau destul de piperate şi domnul explica acest nivel destul de logic :

— Stimată madame, spunea el nu ştiu cărei coconiţe care se alinta cu cîte un „Vai, monsieur Isidor, ils sont très, très scump !" învăluindu-l cu un zîmbet dulce, stimată madame, dumneavoastră plătiţi marfa, transportul şi mai ales selecţia unui om de spirit ! Trebuie să înţelegeţi ! Alături vă puteţi adresa pentru mărfurile de bazar... Dar nu cred că bunul dumneavoastră gust va fi satisfăcut...

Apoi săruta mîna coconiţei care plătea fericită de selecţia ei din selecţia unui om de spirit ! Era o chestie de prestigiu pentru mondenele tîrgului să aibă ceva de la Isidor.

De fapt „Stabilimentul de finețuri", aflat într-o fostă casă boierească de pe Podul Mogoşoaiei ţinea numai bunătăţuri pentru simandicoase cuconeturi. Şi gîndise bine domnul Crossenbaum, cine e mai ahtiat în lume după fleacuri vestimentare ca muierile, fie ele din orice categorie socială ? ! Pentru bărbaţi — căci „legea comerţului este să dai la toţi ce-ţi cer" cum suna unul din principiile dumnealui — oprise o cameră mai în spate cu băuturi fine şi schimb de bani. Curioasă alăturare, dar unde şi cum se fac afacerile mai bine decît atunci cînd muşteriul e puţin afumat ? ! Aşa că stăpînul „Stabilimentului de finețuri", la un pahar schimbînd amabilităţi stufoase, cît se poate de stufoase, îşi strîngea bani,

schimba bani, împrumuta bani — dobîndă 50% — cu zîmbetul cel mai fin şi mai dulce din lume. Le făcea pe toate ca pe o favoare din partea clientului, el fiind mereu îndatorat pentru încrederea ce i se acorda.

Cînd Goanţă pătrunse pe uşa imensă de stejar care despărţea restul lumii de lumea mătăsurilor, parfumurilor şi bijuteriilor, domnul Crossenbaum tocmai asista la cumpărarea de către o cinstită postelniceasă — scundă şi grasă — a unor mătăsuri şi îi explica amabil că nimic nu scoate mai în relief un trup superb de femeie ca o mătase uşoară, care are unduiri, cade minunat totdeauna, creează iluzia îmbrăcării, dar de fapt dezgoleşte, iar alegerea dumneaei a unei mătăsi de culoare roz-bombon este nu numai desăvîrşită ca gust — o culoare cît se poate de „jeonă" — dar şi vine perfect la un decolteu delicios ca al domniei-sale.

Bondoaca tremura ca o frunză în vînt, extaziată pînă la nebunie de viitoarele succese mondene — oo, unde eşti, vornicească Stamate, să te bag la apă şi să alerg după săruri cînd vei leşina de jaluzie ? ! — mai ales cînd afla că principesa de sînge regal Alice — „Cum, nu ştiţi, e nepoata reginei Angliei, cununată cu ducele de Welgraham" — a ales aceeaşi mătase la rochia făcută pentru marele supeu dat în cinstea ţarului întregii Rusii.

Cînd îl văzu, îşi ceru scuzele de rigoare, ură cinstitei postelnicese acelaşi bun gust în alegere, multă sănătate şi plăcere în purtarea viitoarei rochii şi îşi exprimă profunda sa durere că trebuie s-o părăsească pe cea mai dulce dintre clientele sale şi va rămîne totdeauna încîntat să o reîntîlnească. Recomandă cu voce tare fetei de prăvălie s-o servească cu o deosebită atenţie mai ales pe domnia-sa şi se retrase cu adînci temenele.

— Cu ce putem servi pe cinstitul dom' poliţai ? Este o plăcere pentru noi şi sper a fi de bun augur venirea dumneavoastră în stabilimentul nostru. Posedăm mărfuri de cea mai bună calitate. Cel mai bun din cel mai bun !

Aceasta este legiuirea întregii noastre activitaţiuni de satisfacere a nevoii publice de frumos în vestimentaţiune. Speranţia noastră este de a vă fi cu foloase în toate cele pe care le aveţi în atenţiune.

— Unde am putea, jupîne, să stăm singuri de vorbă ?

— Oriunde, domnule poliţai, căci casa noastră vă aparţine şi dumneavoastră, ca la un musafir !, şi domnul Crossenbaum îşi trase cu o mişcare reflexă, dar nu mai puţin evident intenţionată pentru a-şi arăta butonii de aur, manşetele.

— Poftiţi cu mine, domnule poliţaiu ! Sîntem nespus de fericiţi a fi de ajutor autorităţii... Că doar dumneavoastră sînteţi apărătorii noştri, apărătorii liniştei, ori liniştea, domnule poliţaiu, este condiţia sine qua non a progresului şi prosperitaţiunii comerţului. Vă rog, doar, să mă urmaţi...

Şi domnul Isidor, îndatoritor, uşor aplecat şi întors puţin spre Goanţă, îl conduse într-o cameră mică, tapetată cu flori de bronz, unde trona un imens birou sculptat. Îl invită cu un gest larg să ia loc într-un jilţ moale, capitonat cu catifea reiată. Se aşeză şi el într-un altul, picior peste picior :

— Să auzim, domnule poliţaiu, cărui prilej îi datorăm vizitaţiunea dumneavoastră...

— Domnule Crossenbaum, o cunoaşteţi pe doamna Suzana Avelştoc ? !

— Desigur, domnule, am cunoscut-o chiar foarte bine ! Încă de la Viena, prin Hans Mischung, marele negustor de lengerie din capitala imperială. O femeie extrem de frumoasă... Din păcate, suferea de o betegeală a şirii spinării, nimic prea grav, dar devenea puţin fără suplete. În rest, foarte frumoasă, foarte frumoasă şi pe urmă, după venirea aici în Valahia, a devenit chiar o excelentă clientă. Cumpăra valori. Nu discuta niciodată preţurile... mă rog... O excelentă clientă ! Dar, dacă nu vă

este cu supărare, ce vă face a întreba despre domnia sa ? ! Sper că nu este o indiscreţie...

— Ştiţi la fel de bine ca şi mine, domnule Isidor...

— Eu ? ! Vai, dar nu aveţi încredere în cuvîntul meu ? !

— Am impresia că nu. De fapt, aţi fost anunţat de Ghideon... Ghideon Abramovici... ruda dumneavoastră...

— Nu-s, cu părere de rău, rudă eu cu Ghideon Abramovici ! Eu sînt un comersant, mare comersant de anverghiură... Se poate ? ! Mă jigniţi...

— Domnule Isidor... Fără vorbe multe... Sînt destul de obosit ca să mă lungesc cu domnia voastră la vorbe fandosite. Vreau să ştiu exact tot ce ştiţi despre acea frumoasă doamnă. De fapt, ştiţi că a murit...

— Eu ? !

— Excelent jucaţi teatru ! Adineauri v-a luat gura pe dinainte. Aţi zis : „Am cunoscut-o" şi nu : „O cunosc" ! Cred că e clar !

— Vai, domnul poliţaiu, dar omul nu dă importanţă atît de mult vorbelor... Faceţi din ţînţar armăsar, zău aşa... Habar nu am, vă jur...

— Mă rog ! Să zicem că am crede că nu ştiţi nimic. Vă rog, continuaţi !

— Dar vai, domnule poliţaiu, este dureros pentru un om de cuvînt cum sîntem, neîncrederea dumneavoastră...

— Cu ce se ocupa, acum şi aici, în Valahia, cucoana ?

Domnul Isidor scoase năfrămuţa lui de atlaz şi horbotă şi se şterse de o năduşală imaginară. Tuşi uşor afectat. Aerul era rece între ei, şi neisprăvitul ăsta de poliţai ca o nesfîrşită belea. Îl privea stins, şi pentru prima oară domnului Crossenbaum i se iscă teama. Surîse şi se aplecă confidenţial peste birou :

— O mică gustărică nu doreşte domnul ? Ştiţi, minţi el, eu sufer de pîntece şi trebuie să gust cîte ceva din cînd în cînd...

Se sculă şi trase de un şnur care făcea să sune după uşă un clopoţel. Continuă încercînd să cîştige timp :

— O gustărică nu face la nimeni rău, mai ales acum, dimineaţa, că nu-s nici zece ceasuri, vorba ceea, orice creştin trebuie să să gîndească şi la sufleţelul lui... Nişte icrişoare, şuncă, un muşchiuleţ fript bine, da' şi iute că domnul inspector se grăbeşte... adaugă el unei fete de casă spălăţele şi bine scrobite care intrase. Aşa, vezi şi un vinuleţ rubiniu din cel mai bun. Gata ! Ai venit ? !

Goanţă se scutură de somn. Era răcoare aici şi el era mort de oboseală. I se cîrpeau ochii şi făcea eforturi să-i ţină deschişi. Deschise gura mai mult ca să schimbe vorba :

— Am pus o întrebare, domnule Crossenbaum, aşa că vă rog să-mi răspundeţi !

— O, desigur, desigur... Suzana Avelştoc era amanta domnului Mavrodi, întreţinuta lui... Asta o ştiam toţi furnizorii dumneaei, căci toate cumpărăturile ei erau plătite de domnul Mavrodi. (Zîmbi fin.) Dealtfel, ce-i putea fi ? ! Poate sînt puţin gură rea, dar asta pare a fi adevărul...

— Ce venituri avea ?

— Cine, Suzana ?

— Da, şi ea !

— Mult mai mari de cît ne pare a crede ! Sincer vorbind, cred că boierul Mavrodi s-a sărăcit de-a binelea... Numai casa şi cele aflătoare înlăuntru şi te duc la o adevărată avere... Ştiţi, noi, comersanţii, ne avem destul de bine între noi. Ne spunem tot cînd e vorba de bani pentru a nu ne trezi că dăm de un falit care ne spînzură averea. Pricepeţi ?

— Cam încîlcit, dar, în fine...

— Nu, nu e încîlcit... Îl ştiţi pe Mitică Sîcîitul, cel cu covoarele persieneşti ? Ei bine, ăsta nu a crezut cînd l-a

anunțat un confrate că o anumită persoană, își zicea și ăla, anumita persoană, cum că ar fi comersant ca noi, că nu mai are nici o avere — își aruncase banii în niște afaceri idioate, scuzați, și nu mai avea nimic... Un confrate, cum zic, află și-i spune lui Mitică : „Fii atent, Mitică, că ăla nu mai are un sfanț, nu-i da credit !" Sîcîitul nu ascultă și a luat după jos pe urmă, nici mai mult, nici mai puțin de trei mii de gălbiori ! O avere, dom'le, o avere !

— Bine, bine, să revenim la Avelștoc...

— Da, cum ziceam, cred că l-a uscat de parale pe fandositul de Mavrodi... Dom' polițaiu, cheltuia ca o îndrăcită și numai de ce era mai scump și mai rar voia ! Iar boierul nu scotea o vorbă, un protest cît de mic. Vă jur că fac comerț cu fineturi de ani și ani și pîn' toată lumea și la Viena, și la Istambul, și la Veneția, chiar și la Paris am avut o prăvălioară, dar credeți-mă, este primul cuplu în care masculul nici nu clipea măcar la cel mai fabulos preț. Plătea și gata... De unde ? Eram totdeauna în gardă... Sincer vă spun. Eram în gardă. Boierii valahi sînt ei plini de bani și ușor de jumulit cînd e chestia de farafastîcuri de astea, mai ales dacă le zici că-s de unde și-a înțărcat naiba copiii. Ei bine, boier Mavrodi nu crîcnea. Plătea și zîmbea. Și, dom'le polițaiu, să fi fost stăpînul peșterii lui Ali Baba și n-ar fi plătit ușor ce mi-a plătit numai mie și lui Ghideon Abramovici... în ultimii doi-trei ani. Zău așa.

Între timp, fata cea scrobită și ochioasă nevoie mare aduse cu mult fast icre negre, friptură de purcel, brînză franțuzească din cea cu mucegai (su'comisarul le vorbise odată de multele feluri de brînzeturi ce se mănîncă acolo departe, la frînci. Acum o recunoscuse pe aia de-i zicea Roșefort...), un fel de pește umplut cu nuci și ceapă și vin, vin rubiniu ce numai prin strălucire și tot merita să fie băut.

Ba agentul Goanță mai primi și un zîmbet șăgalnic al fetei care-l trezi de-a binelea. „Ei, își murmură el cu tristețe, fetico, nu sînt eu nici așa de mîndru la boiu ca să uiți sărăcia mea, așa că nu te mai holba frumos la mine... Nu ți-s nici eu, nici tu de nasul meu!" Și, înghițind în sec, Goanță readormi parcă. Ținea ochii închiși și încerca să gîndească ce întrebări i-ar mai pune subcomisarul acestui domn atît de spilcuit și de-a binelea uns cu toate alifiile.

— Dar serviți, domnule polițaiu, sper ca bucatele mele să vă placă și să vă îndestuleze...

— Să fiu sincer, domnule Crossenbaum, aș prefera să mă îndestulați cu vești despre această doamnă răposată...

— Voi încerca, stimate domnule agent, pentru că pentru mine este o adevărată plăcere să vă ajut pe dumneavoastră, autoritățile, apărătorii noștri, în fața asaltului vulgului...

„Grijania mă'ti!" înjură în gînd Goanță, dar pe față zîmbi cu amabilitate :

— Desigur, desigur...

— Și totuși, nu găsesc ce să vă mai spun... Știu multe și nimic despre fosta domnișoară Avelștoc... (un moment de tăcere). Dar cred că cel mai bine ar fi să vă adresați unei anumite doamne... dintr-un anumit loc... O loretă pe care-am cunoscut-o cîndva... știți, eu sînt neînsurat și... vedeți, omul... are cîteodată... anumite nebunii... Mă rog... Am cunoscut-o la Paris... Acum e aici... la „La bellezza publica"... Se numește Marie Cochonnerie... Cîndva, ea mi-a spus că ar fi cunoscut-o pe Suzana. Cred că ar fi bine să dați pe la ea. S-ar putea să vă spună multe dintr-o anumită vreme a vieții acelei domnișoare. (Și domnul negustător de finețuri zîmbi fin.) Ei, dar ce faceți ?! De ce nu vă serviți, nu vă plac merindurile mele. Puteți fi sigur, neamul Crossenbaum a știut mereu să aleagă ce e mai bun în viață!

— Nici nu mă îndoiesc, domnule ! surîse îndatoritor Goanță și gustă în vîrful degetelor o bucată de brînză.

— Știam eu că o să vă placă. Voi, rumânii, ca și noi, franțujii, iubiți brînza bună și bine fermentată. Pot să vă asigur că e de cea mai bună calitate... Dar încercați și vinișorul ăsta rubiniu (și gazda turnă un rubiniu în cele două pahare, și-l luă pe al său, îl privi în zare, îl degustă încîntat). Nu-i așa că este spectuozamente belisim ? De fapt, domnule poliţaiu, sper că se va recunoaște că Isidor Crossenbaum ajută din plin ofițialitatea, nu-i așa ? ! Ce arome, ce parfum... E superb... Doar Vodă-și mai moaie adoratele sale buze în asemenea licori dătătoare de viață... Apropo, în Principate se face un vin foarte bun. Cotnari... Odobești... (și gazda plescăi admirativ), dar ce păcat că nu știți să-l aruncați pe piață... Și cît e de însetată piața de vinuri bune ! Spunea Excelența Sa Doamna — știți, casa Crossenbaum este furnizoarea Doamnei — cînd a venit aici la noi și am servit-o cu acest minunat vin, zicea, dacă mă credeți, că ceea ce iubește ea la români sînt vinurile... Dar să nu mă uitați, să spuneți domnului comisar că oricînd și la orice, sluga domniei sale sînt. Și a dumneavoastră, domnule poliţaiu, și a dumneavoastră ! Eu ajut mereu autoritățiunile... Cu toată încredrea... Cu toată încrederea...

Goanță își mască greu un căscat ! Într-adevăr îi era somn, un somn biruitor.

— Îmi permiteți să mă retrag, domnule Crossenbaum, și cu îngăduința dumneavoastră voi mai reveni... de va fi nevoie...

— Oricînd, oricînd, dragă domnule... ăă... domnule...

— Goanță mă numesc...

— Domnule Goanță ! Eu am făcut precizarea că sînt oricînd la dispoziţiunea ofițialității cu tot ceea ce știu și interesează. Îl conduse pe Goanță și nu uită să-i spună :

— Și să știți am un vinișor alb, o minune dumnezeiască. Dacă vă face plăcere, vă rog să poftiți ! Și cu

domnul comisar, şi cu domnii subcomisari. Că s-o găsi şi o fripturică pe lîngă... Ce nu fac eu pentru a servi ofiţialitatea...

Aerul proaspăt îl mai învioră pe Goanţă. „Al dracului fandosit, gîndi, orăcăie ca o broască înfierbîntată şi crede că prinde muşte să se hrănească !"

XII

Cînd Postelniceanu ajunse la Cancelarie, îl găsi pe Leoarcă dormind dus cu capul pe masa amploiaţilor, pe Ionescu mestecînd tutun în faţa unei ferestre, pe Păuliş cu capul atîrnat în pumni şi cu picioarele întinse pe sub masă, cît era de lung. Nicolaide, şeful mesei a II-a, se plimba nervos prin cameră, cu mîinile la spate, vîrîte sub curea. Cînd îl văzu pe Postelniceanu cu *Buciumul* sub braţ, înălţă capul şi-l privi cu ochii lui de viezure speriat :

— Unde fuseşi, nene, unde umblaşi, că vorba domniei tale, arde Troia şi nu are cine-o stinge... Auzişi ultima năzdrăvănie a lui Corcovăţ ? I-a murit prizonierul sub nas. Halal caraulă !...

— Care prizonier ?

— Cum care, nene, ăl de-l trimiseşi mata să-l păzească... Mavrodi, frate, Mavrodi... A adormit, zăbăucul, şi acum îi culege şefu' blana de oaie stearpă...

— Da' cine l-a trimis pe ăsta ? Nu ştiaţi că doarme-n cizme ?

— Eu, şefule, eu ! făcu Păuliş, din dosul mîinilor, eu... Era singurul care nu fusese ieri după prînz dijurnă. Eu îs de vină, o s-o suport eu, dar îi mut în praznic fălcile, pe dumnezeii mei, că şi aşa mă furnicau pe mine palmele...

— Ia mai potoleşte-te, băiete ! Asta mi-ar trebui acum... O bumbăceală de-a voastră şi pot să mă duc şi

cu jalba-n proţap. Cum a fost ? Încet, fără grabă, ziceţi-mi totul...

— Apoi, cum să fie, nene, să-ţi zic eu, începu Nicolaide, cum să fie... L-a schimbat pe Leoarcă, neisprăvitul, ăsta gardian trebuia să se facă ! L-a schimbat pe Leoarcă şi i-a zis băiatul : „Vezi că-i ispitit amicul să dea şi arginţii trădării numai să scape !“ „Las' că nu-mi scapă turturica aşa dă uşor !“ face Corcovăţ fudulindu-se. Apoi rămîne singur şi se pune pe scaun şi-i dă cu aghioasele... Pe la zece ceasuri să tot fi fost, cînd vine ăl mare şi-i spunem tot, păzea năpastă, nu alta ! Sare : „Bine, mă neisprăviţilor, cum v-aţi sumeţit voi să puneţi caraulă la aşa boier, cum, mă ? !“ Şi dă-i şi bubuie, de parcă bălăngăneau toate clopotele Mitropoliei prin odăile Canţelariei... Şi cînd ne hirotonea aşa în numele tuturor sfinţilor de dedesubt, numai că vine neisprăvitul şi spune că l-a găsit, cînd s-a trezit, pă boieru' spînzurat cu cordonul dă la ferestre şi că a venit cucoana dumnealui şi l-a luat la toate cele cum că i-a omorît nepreţuit-i odor. Că ne dă-n judecată, la gazeturi... mă rog, tot tacîmul. Ăl mare se face foc şi pară, că unde eşti, că de ce ai lăsat să-ţi scape aşa bucăţică... că oi fi mata, nene, cu rude la Irusalim şi carte multă, dar de poliţai nu eşti bun nici cît unghia de la piciorul lui, că se duce la conu' Mihalache şi-i spune ce nătărău îi proteguitul său, că i-a lăsat un martor de crimă să dea ortul popii... Şi cîte toate cele... Asta e !

— Mda ! Cam are puţină dreptate...

— Ce dreptate, şefule, ce dreptate ? ! sări Păuliş atît de tare că-l trezi şi pe Leoarcă care începu să-şi mijească ochii. Ce dreptate ! Eu am făcut-o, eu... l-am trimis pe Corcovăţ, nu domnia ta !

— Gata, Păuliş, gata ! Ştiu cît ţii la mine şi fără să te dai în vînt ca să mi-o arăţi... Acum am greşit eu. Şi e bine să recunosc pentru ca altă dată să n-o mai fac ! Am greşit nearestuindu-l... M-am lăsat şi eu întunecat

la minte de cinul dumnealui boierului Mavrodi. Vezi, aici am greşit eu... Mai mult decît Corcovăţ.

Se lăsă tăcere. Postelniceanu se aşeză şi el pe un scaun, îşi scoase batista, se şterse pe după gît şi pe frunte.

— Mda ! făcu el mai mult pentru a nu mai fi atîta tăcere. Mda... azi o să fie iar cald tare... Da, da, căldură mare...

— Ha, auzi-l, făcu Nicolaide, dumnealui îi arde că o să fie cald, cînd îi toacă dracu' la poartă... Ai să vezi mata căldurile iadului cînd te-o chema dumnealui ăl de dincolo...

— Stai cu tata liniştit, frate Nicolaide ! Afară de moartea lui Mavrodi, puţin importă restul. Ia uită-te pe ofisul aista, că pare a te interesa şi pă mata, dar numa' te uiţi şi nu zici nimic.

Scoase din buzunar o hîrtie împăturită cu grijă şi i-o întinse şefului mesei a doua. Acesta o luă, îşi scoase ochelarii şi-i şterse tacticos cu poala mundirului, în fine şi-i atîrnă de după urechile cam clăpăuge, îi trase spre vîrful nasului şi-şi roti ochişorii de viezure peste hîrţoagă. Postelniceanu îl urmărea cu zîmbetul pe buze.

— Frate, nene..., îngăimă Nicolaide. De unde o ai ? !

Şi iar se repezi s-o citească. Păuliş se sculă şi el să se uite, dar Postelniceanu o smulse din mîna lui Nicolaide.

— Dă-i lîngă el un scaun, Păuliş, altfel s-ar putea să se-ntindă cît e de lung !

— Da' ce-i, şefule ? întrebă Păuliş în timp ce împingea un jilţ sub Nicolaide care se lăsa fericit nevoie mare pe el.

— La timpul lui o să afli. Acum nu e cazul... De fapt, te cam interesează şi pe mata, dar mai ai răbdare...

Dar Păuliş nu mai avu vreme să intervină pentru a se ruga să nu-l lase în aşteptare, ros de invidia necunoscutului, că uşa se deschise şi vlăjganul cu ochii roşii,

Corcovăţ, ieşi cu spatele înainte. Închise uşa, oftă odată din adîncul sufletului, se întoarse.

— Cu iertare, dom' subcomisar, şefu' vă cheamă...

— Chemare-ar şi pe el dracii-n strungă, să-l mulgă ! mormăi Păuliş.

Postelniceanu îşi aranjă ţinuta. Ştia că dom' comisar de galben, cînd e la mînie, se-nfoaie tot ca un curcan fălos şi se ia de mundirul descheiat, pantalonul necălcat, sau părul nepieptănat. Aşa că se ferchezui ca pentru o mireasă şi intră.

Şeful trona încăperea într-un imens jilţ împopoţonat cu perne şi pernuţe şi pleduri pentru şale. În faţă-i o imensă masă pe care Ghiţă, feciorul de casă al conului comisar de galben Ilie Păsăritu punea în fiecare dimineaţă două blide pline cu acadele făcute de mînuşiţele dumneaei soaţa : alviţă turcească de casă, cireşe trase prin zahăr şi mai ales pătrăţele de susan caramelizat, preferatele dumnealui.

Domnul comisar îşi aduna picioarele sub el şi ronţăia. Toată ziua ronţăia cît era în biroul dumisale.

— Aaa, îl întîmpină el pe Postelniceanu, ţi-ai făcut milă şi de noi, stimabile şi ai mai venit şi domnia ta la Canţelarie, ai ? Bucherul nostru poliţaiu mai cunoaşte şi drumul obligaţiunilor poliţieneşti ? ! (Şi ronţ, ronţ un susan.) Buuun, buuun ! Ia ascultă, stimabile, dumneata ai să duci poliţia oraşului dă rîpă ! Trebuie să aflu de anchetuiri de la alţii... Ce-ai avut, dom'le, cu boier Mavrodi ? Ai 'nebunit de tot ? ! Vrei să ne dai pă mîna gazeturilor şi amicilor dumitale de la foile alea ? Să vină la mine feciorul jupăniţei Maria Mavrodi cu plîngere că i-ai trîntit poliţai în casă şi-i arestuieşti bărbatu' ? ! Eşti nebun, dom'le, eşti nebun ? Acum pe unde scoţi cămaşa că s-a omorît hahalera de velit ? ! Şi nu ştii că ăştia, veliţii, sînt aşa strînşi unul de altul şi o să facă jalbă la Vodă ? ! Să te vedem atunci, cu toţi sfinţii mata de la Ierusalem, să te vedem atunci ! Dar pînă acolo o să mă

picnească pă mine... că de, ţi-s şef... Dar îţi frec eu ridichea, stimabile, nu mă las ! Auzi, doamne-doamne, ce-i fată mintea bucherului ăsta ! Cine naiba mi te-a pus în cap ? ! (Şi cronţ-cronţ alt susan !) Să ieşi afară, nenorocitule, să ieşi ! Să-ţi faci demisia, că te dau eu afară altfel, priceput-ai ? Să ieşi ! (Postelniceanu porni spre uşă.) Unde pleci, fonfăitule, firţingăule, unde pleci, ai ? Stai dumnezeului jos colo şi zi-mi toată tărăşenia !

— Mă duceam să-mi scriu demisia, domnule comisar !

— Ho, că o să ai destul timp ! Zi ce-i cu fandosita aia moartă ?

— Domnule comisar, îngăduiţi să raportiruiesc ! Ieri a fost anunţată găsirea cadavrului numitei Suzana Avelştoc. M-am dus la casa zisei şi am constatat împreună cu un medic că a murit în urmă cu cîteva zile, în urma unui traumatism cranian.

— Ce-i aia ?

— Traumatism cranian ? o lovitură la cap...

— Şi de ce nu-i zici aşa, nene, nu mă bucherisi pă mine cu cuvinte sunătoare !

— Da ! Aşa, o lovitură la scăfîrlie, plus ruperea arterei jug... adică a venei gîtului... Cercetări ulterioare au arătat că...

— Ce fel de cer... cum ai zis ?.!

— După cîte am iscodit mai departe, a reieşit că, se pare, femeia a fost omorîtă de pisicile dumneaei...

— Ascultă, Postelnicene, eu nu vreau poveşti...

— Dar nu-s poveşti, domnule comisar, e adevărul adevărat... Curios sau nu, dar pisicile au o ură mare împotriva moartei.

Şi-i povesti toată tărăşenia cu pisicile văzută de Safta şi încercată de ei cînd legaseră capul moartei cu o sfoară şi dăduseră drumul pisicilor înăuntru. Cînd trăseseră de sfoară şi se mişcase capul, pisicile se aruncaseră ca nebunele asupra gîtului femeii.

— Doamne, doamne... Asta n-am mai întîlnit pînă acum !... (Şi iar cronţ, cronţ un alt susan.) Dar bine, Postelnicene, de ce mi l-ai arestuit pe Mavrodi ? Omorul era clar... Ce rost mai avea ?

Subcomisarul scoase atunci din buzunar caietul cu scoarţe aurii şi cele trei liste.

— Pentru că astea, cred, căuta domnul Mavrodi, noaptea, în casa moartei.

— De ce astea...? Poate altceva...

— Asta aş fi vrut şi eu să aflu. Dar... Sinuciderea lui, încercarea de mituire a lui Leoarcă, mă fac să cred că e altceva la mijloc. Îngăduiţi să continui anchetuirea ?

— Mda...

Dom' comisar Ilie Păsăritu mai vîrî în gură un susan şi mestecă gînditor.

— Mda..., mormăi, mda... E cam tulbure apa asta... Eu aş zice mai bine să nu ne băgăm nasul prea adînc, să nu iasă cine ştie ce dandana... Sînt mărunt, prea mărunt, iar ăi mari, prea mari... Zău, bucherule, s-o lăsăm moartă ! Crima, crimă, dar dela să poate închide fără zgomot. Am familie, casă... dureri de cap şi aşa... Aia-i moartă, ăla-i mort... ce să-i mai dezgropăm ? Nu-i aşa ? ! Mata, bucherule, eşti om cu carte şi ştii că ălor mari nu le place să ne vîrîm în trebile lor. Pare să fie aci politichie mare, nu glumă, ce să ne băgăm noi, nenişorule ? ! Ştii, eu îs în poliţie de mult, de pe vremea agăi Manu... Să-ţi zic eu, bucherule, ce păţii ? Era prin maiu, spre sfîrşit, înainte de revoluţiune cu vreo două sau trei săptămîni... Era pe vremea aceea unu Pîncescu ajutor la poliţie... Mă cheamă pă mine şi pă un alt gardian să ne ducem să arestuim pe un ăla, zugrav dă subţire, cum să zicea pă atunci piftorilor aceştia, unu' Negulici. Era ăla mare drăcovenie pă la revoluţie. Şi zice Pîncescu : „Bă, să nu vă scape, că e vai şi amar dă mămuliţa voastră dacă vă scapă !" „Să poate să ne scape nouă ? !" rînjim noi, tineri şi zvăpăiaţi la minte. Zis şi făcut, ne ducem

noi, îl luăm pe pantalonar din pat. Dar nu facem doi paşi că trece ministrul lui Vodă Bibescu, Ştefan Golescu, şi arestuitul nostru-i cunoaşte trăsura. Îl strigă, Golescul opreşte careta, coboară şi ne porunceşte să lăsăm slobod pă zugrav. Noi : „păi, să vedeţi, boierule, conu Pîncescu a zis şi a făcut !“ „Ce, mă, îl auzim pă ministru, voi staţi la taclale cu mine, mă ! Las' că vă aranjez eu la aga Manu, mama voastră ! Daţi drumul domnului Negulici, că vă fac şi vă dreg !“ Noi, ce să facem, lăsăm pe zugrav s-o întindă şi ne ducem la Aga Manu să-i raportăm toată tărăşenia. El zice : „Bine aţi făcut, băieţi, că boier Golescu e la inima lui Vodă ! Las' că dacă ce zice nebunul ăla de Halepliu o fi adevărat, îi prinde el căpitanul Gheorghe !“ Plecăm noi liniştiţi la căşile noastre, cînd numai a doua zi ne trezim că ne cheamă aga şi ne ia-n tărbacă, că sîntem nişte nătărăi, că piftorul a dat veste-n ţară şi au fugit toţi mădularii... P'ormă a izbucnit revoluţiunea... Şi pă urmă s-a făcut o comisiune de anchetuire a zurbagiilor şi m-am trezit şi eu la Văcăreşti, după gratii, şi în faţa comisiunii că cică aş fi făcut scăpat pă ăla pentru că aş fi fost mădular şi eu şi, vezi doamne, l-aş fi făcut scăpat ca să apuce ăla să anunţe capii cînd se trădase căuzăşia... Am scăpat numai cu spaima, dar de atunci mă vîr şi mai puţin în treburile astea de politichie... Aşa că, bucherule, eu nu vreau să se meargă mai departe în toată tărăşenia asta pentru că nu vreau să mă bag în ceva ceea ce nu pricep. Înţelesa-i, subcomisare ? Nu vreau, şi e o poruncă să vă potoliţi... Nu vreau să-mi supăr pă cei mari... Şi din cîte ai văzut mata, sînt destui din cei mari pe lista muierii ăleia.

— Domnule comisar, ţin să vă amintesc, totuşi, cu îngăduinţa dumneavoastră, că reacţia poate fi şi altfel.

— Ce anume ? !

— Nu pricep...

— Nici eu... ce să fie altfel ?

— A, da. Poziția celor mari față de ce ar putea să iasă la iveală. Am putea, domnule comisar, să cerem porunci scrise la minister.

— A, nu, nu ! sări comisarul. Pentru atîta lucru... Nu ! Și să nu te prind că te duci peste capul meu la conul Mihalache că... Că, bucherule, te pristăvesc înainte de vreme... E clar ? Anchetuirea asta s-a terminat ! E poruncă.

— Domnule comisar, gîndiți-vă... dacă sînt în primejdie știu eu ce interese naționale...

— Ascultă, bucherule, nu mă lua pe mine așa... cu povești de-astea. N-are decît să fie ! Eu am casa mea, averea mea și slujba mea orînduită după ani și ani de primejdii și obidă și nu vreau s-o stric acum... Să-ți fie clar, nenișorule, puțin importă restul. Deci ai poruncă să te astîmperi. Avem găinăriile noastre la mahalagiii noștri. Să lăsăm politichia pentru alții cu proptele mari. Pricepi, nu ? Am zis !

Și-i făcu semn că conversațiunea lor s-a terminat. Apucă un alt susan, îl vîrî în gură și înălță ochii spre tavan.

Postelniceanu ieși. Înțelesese că, cel puțin pentru moment, comisarul Ilie Păsăritu e spăimîntat de tot.

La ușă toți să grămădiră peste el.

— Ei, cum îi ? Cum îi ?

— Se-nchide dela...

— E nebun ? !

— Nu, fricos ! răspunse Postelniceanu. Și îl văzu abia atunci pe Ionescu zîmbindu-le amuzat dintr-un colț. Păuliș, urmărind privirea subcomisarului, îl descoperi pe omul de încredere al lui Păsăritu.

— Ascultă, Ionescule, drăgălașule, ai putea să-ți muți mustața aia bearcă dincolo de ușă ? Prea pute a usturoi și... ureche lungă...

— Da' ce, bă, și Ionescu rînji și mai tare, ți-e brînza

puturoasă şi ţi-e frică să nu-ţi fugă mireasa cu tambur-majorul de la cavalerie ?

— Ce, bă, ureche lungă şi gură strîmbă, ai început să fii fudul de auz cînd ţi s-a spus să tragi uşa după tine ? ! Dacă ai devenit şi olog te pot ajuta... periuţă pentru-nhăimuraţi !

Şi uriaşul Păuliş se puse-n mişcare. Îi scăpărau ochii şi Ionescu intui că e periculos pentru integritatea sa corporală să mai sfideze lumea amploiaţilor poliţieneşti ai subcomisarului, aşa că se desprinse din jilţ, la început tărăgănat, apoi căpătînd viteză, şi, cînd ajunse în dreptul uşii deschise, pitigăi :

— O să mă plîng la dom' comisar, huidumă !

— Şi eu ! rînji Păuliş, la moartea, că nu ştiu ce mai aşteaptă şi nu te ia, iscoada naibii !

Uşa se închise cu o bufnitură. Toţi zîmbiră amar, dar şi distraţi de rapiditatea cu care Ionescu ştersese putina. Numai Corcovăţ începu să se plimbe uşor prin cameră în sus şi-n jos prin dreptul uşii. Apoi, deodată, sări şi deschise. Ionescu se prăvăli înăuntru. De astă dată, Păuliş puse laba pe el, îl ridică frumuşel şi-l zvîrli în încăperea alăturată. Se scutură pe mîini ca de praf şi se întoarse spre Corcovăţ :

— Se pare, bîzdîcă, că uneori te mai trezeşti şi tu din somnul cel de veci ! Nu puteai să fii şi de dimineaţă la starea asta...? !

Corcovăţ se roşi tot ca un rac pus la fiert, se foi în jurul său şi a celorlalţi, apoi îngăimă ca pentru el :

— Ştiu, şefule, că am făcut-o de oaie, dar... Ce să mai spun !... Nu ştiu nici eu ce să mai zic... Nu dormisem azi-noapte... şi...

— A dracului hoaşcă, Corcovăţ, te pune la munci grele noapte de noapte, nu ? !

Corcovăţ rîse şi el, cam albastru rîse, dădu din cap a obidă la zisa lui Păuliş şi se fugări cu gîndurile lui într-un colţ.

— Ce hoaşcă, Păuliş ? zîmbi curios Nicolaide.

— Ce, chiar nu ştiţi, dom' Nicolaide ? Păi duduie tot Bucureştiul de ăst amor a lui Corcovăţ cu boieroaica — cam bătrîioară ea, cam fudulă, cam ţicnită, cam urîtă...

— Bă, Păuliş...

— Cam dăochiată...

— Păuliş !

— Cam ciufută...

— ...cam ditamai bărzăunoaica, dar — lasă-mă, mă, în

— cam ditamai bărzăunoaica, dar — lasă-mă, mă, în pace — dar, cum ziceam, ditamai cinul şi averea. Suta de chintale, suta de gălbiori, dar şi suta de peţitori... Şi-i încearcă pe putere... Şi munceşte băiatul nostru, şi munceşte, doar, doar s-o arăta mai cu sîrg şi mai bărbat... Dă o sută de chintale în stînga, altă sută-n dreapta... Şi munceşte, şi munceşte...

— Păuliş, auzi... termină... că mă supăr... zău...

— Taci cu tata, fătucule, că destul mi-ai făcut-o... Aşa, şefule, lasă-mă să mă termin. Mai bine să dau pe gură, decît prin pumni... Şi cum ziceam, cucoana se străduie, băiatul la fel... El — sufletul avere, sufletul cin, sufletul speranţe ! Ea de toate, numai boiu nu. Şi băiatul o înghite şi pe asta şi munceşte... Că de, se vrea ajuns... Casă în Dudeşti — casă ; soţ de postelniceasă — soţ ; cinci coţi de vie la Odobeşti — cinci coţi ; o moşioară la Odobeşti — moşioară ; pivniţă de vinuri şi alte acareturi care pe noi ne interesează mai puţin ! Băiatul munceşte, să muncească ! Mavrodi a murit — fie-i ţărîna uşoară ! La fel şi cocoanei aceleia, la fel şi la alţii care or să mai încapă pe mîna dumnealui ! La anul şi la mulţi ani ! Dar ia ascultă, mă năpîstroc, cînd îţi mîncăm sarmalele şi-ţi batem hora în bătătură ? Pă noi asta ne interesează ! Lasă că de mult cam oftezi cu ţiganii pe sub fereastră... Trage-o pîn' la popa, pune-i pirostriile şi nu mai veni la mine să te tot împrumuţi la două zile.

— Minte, şefu', nu-l credeţi...! Am dormit acasă azi-noapte, jur...

— Cin' te pune, mă, să juri, cin' te pune ? ! Eu nu ! Cu atît mai rău, cu atît mai rău... Dacă erai la jupîneasa... mai că te iertam de moartea lui Mavrodi, dar aşa...

— Ascultă, Păuliş, deschise şi Leoarcă gura, se vede că nu-i Goanţă aici să-ţi mai oprească potopul de vorbe.

— Bre, orice l-am ştiut pe Goanţă a fi în stare, dar numai pe post de sfînta Evanghelie nu l-am ştiut, de îmi închideţi gura cu ea prin zisa-i ! Tu taci acolo, nu te vîrî în vorbă, că ţi-e pufuşorul blond sub nas şi nu l-a mîngîiat încă briciul bine ! Taci şi suge-nţelepciune, mai bine...

— De la tine ? !

— Înţelept e cel ce-ascultă şi pe prost şi pe deştept !

— Eşti plin de eresuri, bre nenişorule ! conchise Nicolăide. Dar hai să lăsăm toate astea. Dom' su' comisar, ce-a zis ăl mare pînă la urmă ? !

— Să lăsăm totul. Fiecare-şi vede de treburile lui... dar fiind, ceea ce ştii tu, Nicolaide, printre picături nu lăsăm din mînă povestea asta ! Dacă nu are vreunul curajul, s-o spună de acum. Păuliş, ia zi, dar scurt, te rog, ce-ai făcut cu nenea Voiculescu ?

— De treabă omul ! Mi-a zis că nu-l pierde pe Musceleanu din ochi, chiar de s-ar lega de fusta popii. Zicea că i-a venit chiar de sus o depeşă să nu-l scape...

— Bine, ţine-te de el să aflăm tot ! Leoarcă, mi-l bîntui pe Ghideon Abramovici. Îl vreau cu ceva la mînă, pricepi ?

— 'Ţeles, şefule !

— Corcovăţ, eu zic c-am încheiat capitolul Mavrodi. Şi sper că n-ai să mai dormi aşa, tam-nesam ! Împreună cu Păuliş şi Goanţă vreau să ştiu tot despre părintele Eliodor, Heleas Movidorichis, Smădeanu, Agamemnon Kruzachis... doamne, mulţi greci pe aici... Carlo Marcus,

şi ăştia după lista asta în continuare. Ce vreau eu să ştiu e : cine sînt, ce hram poartă şi ce vor ? Atenţie, fără zgomot ! Clar ? Eu plec la conu Mihalache în legătură cu scrisorica aia !

— Eşti chemat de dom' ministru, şefule ?

— Da ! Dar ăl mare să ştie că-s după porcii lui ăla... Clar ? !

— S-a făcut !

— Bun ! Goanţă să mă caute după amiază la han.

Şi abia ieşi Postelniceanu, că Păuliş, Leoarcă şi Corcovăţ erau grămadă pe Nicolaide să le spună ce era-n scrisoare.

— Nu ştiu nici eu, dar îl cheamă să se ducă la domnia-sa azi pînă-n prînz. Ceva cu Mavrodi.

— Aoleu, tată, ce făcui ! se căină Corcovăţ, dar nimeni nu-l alină.

XIII

Părintele Musceleanu se sculă în dimineaţa aceea destul de devreme. Gîndul îi stătea la o predică pe care trebuia să o scrie, la un articol de fond pentru revista sa *Biserica— foae religioasă morală.* În consecinţă, se sculă pe la opt din pat, chemă slujnica, îi porunci să-i facă ceaiul de izmă pe care-l bea în fiecare zi şi trecu într-altă odaie, un fel de sufragerie-birou. Dumnealui Grigore Musceleanu, preot paroh la Radu Vodă, nu era un oarecare, se socotea a fi înainte de toate un oştean al domnului şi dincolo de amvon şi cădelniţă. Drept urmare, era al optulea an de cînd îşi edita revista, dar era prima oară cînd articolul de fond al săptămînalului îi scăpa printre degete. Toată noaptea nu dormise, sau, mai bine zis, veghease cu ochii închişi gîndindu-se că trebuie să doarmă, iar în răstimpurile în care picotise a somn avusese coşmare în care rolul principal îl jucase comisarul

de albastru, Voiculescu. Nu ştia ce avea cu el, dar se ţinea scai de anteriul său. Că se mai întîlnea cîteodată în clădirea şcolii cu alte prea cinstite feţe bisericeşti, că uneori se mai făcea şi ceva politichie la cîte o stacană de vin roş, mai ales se osîrdeau a-şi aminti bunele vremi de altă dată, de înainte de secularizare, că mai înjurau guvernul pentru că dusese de rîpă viaţa morală a pămîntenilor acceptînd pe toţi terchea-berchea să vorbească despre credinţă şi să facă apologia necredinţei... Dar astea erau normale. Mai ales de cînd se oploşise iar conu Mihalache la Interne, Externe şi Război, iar mergeau lucrurile de-a-ndoaselea în ţara asta. „Une cochonnerie !" exclamă părintele şi se întinse pe un divan ce-l avea în odaie pentru ca ceaiul de izmă să se prefire încet şi sigur prin măruntaie.

Şi stînd aşa culcat, îşi dădu seama că de fapt ceea ce-l supăra mai mult era scrisoarea primită de la prietenul său Stratonichias, vicarul Mitropoliei, fostul staret al Snagovului, cum că din cauza întîlnirilor pe care le organiza la el în parohie Ministerul Cultelor şi Instrucţiunii Publice merse pînă acolo încît să ceară caterisirea dumnealui. Din prietenie, vicarul ceruse Mitropolitului o măsură mai blîndă şi acum îl pusese în temă cerîndu-i să se cumineţească.

— N-a uitat, le rouquen, harţa noastră ! şi părintele Grigore puse totul în spinarea Kogălniceanului.

Dar nu-şi sfîrşi bine gîndurile, că slujnica intră iar :

— Părinte, iertare, dar vă caută un domn !

— Cine e ?

— Zice că-l cheamă Popovici şi vine trimis la sfinţia voastră de unu' Dumitru Andreescu din Bacău...

— Dumitru Andreescu... Dumitru Andreescu... Aa, da ! Ştiu ! Şi ce vrea ?

— Nu l-am întrebat...

— Uf, că proastă eşti, femeie ! Du-te şi întreabă-l. Roagă-l, mai bine, să mă aştepte niţeluş...

Şi părintele Grigore Musceleanu intră în odaia de dormit să se schimbe. Nu putea să se arate unui musafir cu cămaşa lungă de noapte şi cu un vechi anteriu lălîu pe care-l purta pe acasă.

În fine, reveni îmbrăcat la reverendă, cu barba pieptănată, cu părul prins bine în coada de la spate şi încins cu brîul roşu de protopop.

— Ascultă, Marghioliţă, strigă el slujnica, coana protească s-a sculat ?

— N-am văzut-o, prea sfinţia ta, coborînd, aşa că nu cred a se fi trezit...

— Bine, bine, invită-l pe Popovici ăla şi adă nişte dulceţi şi apă rece. Doamne, doamne, ce mi-i şi cu oamenii ăştia ! Să vină la tine cu noaptea-n cap... Să intre !

Părintele se aşeză la masa-i de lucru, risipi la repezeală cîteva cărţi şi hîrtii ca să arate cît are de muncă, şi, de, poate, oaspetele o fi mai grăbit să-l lase în pace. În fine, uşa se deschise şi Nicolae Popovici, fostul poliţai de Tîrgu-Ocna îşi tîrî picioarele în odaie.

— Sărut mîna, părinte Musceleanu, iertare, rogu-vă pentru derangiu !

— Ce derangiu, dom'le, ce derangiu... Prietenii prietenilor mei sînt prietenii mei, cum spune franţuzul. Bine ai venit şi ai loc mătăluţă, că oi fi ostenit nevoie mare.

— Apăi nu, prea sfinţia voastră, că vin de la han. Am venit de ieri, de nu o fi cu bănat, şi m-am hodinit bine. Cam pişcături de ploşniţe, dar de, ca la han, nu ca acasă...

— Lua-l-ar henga de prieten, gîndi părintele, trebuie să pun acum pă Marghioliţa să dee cu păcură pe la uşi şi să fiarbă tot de aici ! Auzi, „ceva ploşniţe" !). Ei, nu e nicăieri ca acasă ! zise tare, de astă dată, popa. Nu e

nicăieri ca acasă... Dar cu ce durere venit-ai, omule, la capitalie ?

— Apăi, necazurile mişcă şi munţii din loc, darmite oamenii ! Iacă o scrisorică de la frate-meu Andreescu, amicul dumneavoastră. Mi-a dat-o şi mi-a zis : „Du-te, frate, la Bucureşti, du-te la părintele Musceleanu, că el e om mare la capitală, cu influenţă şi amici mulţi la potere !“ Şi mi-a dat cartea asta pentru domnia voastră, sărut-mîna, sfinţia voastră...

Popa Grigore luă scrisoarea cu vîrful degetelor şi o desfăcu cu grijă de teamă să nu scape din ea vreo urîtanie de ploşniţă.

— Hîm, făcu el. Om cu putere, eu ! ? şi se gîndi la promisiunea de caterisire. Citi. Era toată povestea lui Nicolae Popovici scrisă de un om cu ceva carte. Andreescu îl ruga să intervină la Ministerul de Interne pentru ca fratele său fie repus într-o funcţie. Îi făcea şi o biografie. Aşa află popa că N. A. Popovici se născuse la Galaţi, că avea 45 de ani, că fusese militar de carieră, dar nu urcase mai sus de gradul de caporal, că fusese şi în poliţie şi avusese o tevatură întreagă cu tîrgoveţii şi se pomenise jelbuit la Miler, prefectul de Bacău, care-l azvîrlise în stradă, fără milă de el şi puzderia de copii.

— De-de ! făcu popa. Apoi aşa merge cu governanţii de azi... Aşa merge ! Le-o intrat republicanismul la cap ! Iar de cînd e hoţul ăl bătrîn, Mihalache, iar la govern... aă, duce lumea de rîpă... S-au înjuratără el cu Dumitrache Ghică ani dă zile. Şi acum să pupă-n bot unul cu altul şi fac numai ei governul ! Mama lor dă pezevenghi ! Doamne iartă-mă !

— Aşa, aşa, părinte... Nu mai are rumânul loc în casa-i că-l dau streinii afară... Milăr ăsta, părinte...

— Apoi, taică, aşa sînterăm noi, casă deschisă şi ne mănîncă toţi cîinii de-n traistă... Ei, dar ce sfat să-ţi dau eu... (Şi popa începu să-şi mîngîie barba lung şi

tacticos). Apoi, eu zic să faci mata o jalbă la hoțul ăl mare. Să-i scrii cîte toate, cît dă nedrept a fost prefectul ăla... să-i tragi cu țara și poporul... că prinde bine la nichipercea. Să te duci pă urmă cu ea la minister și să ceri mata voe să stai cu dumnealui dă vorbă și să-ți plîngi păsul. N-o fi Belzebuth ăsta chiar așa de negru la suflet. Ba chiar, zic, să te duci acasă la el, stă pe la rondul al doilea de la Șosea, că zice lumea că mai primește și acasă, mai ales mocani și mocofani, că așa e dumnealui, îi mai dulce cu țărănoii, decît cu boiarii... Eu așa zic.

— Da' mata, părinte al meu, nu' mă poți ajuta, să pui o vorbuliță bună acolo, unde știi mata... că de, lumea-i lume, și o vorbuliță bună curăță necazul mai ușor ca colbul, dacă e șoptită unde trebuie...

— Ei, am să-ncerc... am să-ncerc... (Caterisirea, caterisirea... Ce știi tu, amice ? gîndi popa Grigore, cu obidă. Treaba mea-i a mea... Și mai aproape-i pielea de om decît cămașa a mai fină !). Nu-ți promit nimic, dar de încercat o să încerc, o să încerc !

— Domnul Dumnezeu să vă dea sănătate, părinte, să vă ajute și să vă ocrotească !

Și Popovici sări să sărute mîna popii, dar acesta îl opri cu un semn și se ridică în picioare pentru a-l face pe celălalt să înțeleagă că discuția lor s-a sfîrșit.

— Dumnezeu să te binecuvînteze, fiule și să-ți conducă pașii spre bucuria ochilor și sufletului tău ! Acum, rogu-te, mă lasă, nu-ți fie cu supărare, dar am ceva de întocmit... O predică... O omilie...

— Dar eu nu vreau să vă supăr, sfinția ta, nici cu... Eu plec... Mă duc ! Am să vin să vă zic... ce am făcut...

— A, nu, nu... Doamne iartă-mă... Nu... Știi... dacă pun vorba aceea... Să nu să zică... vezi doamne... că aș avea un interes... sau mai știi... Nu, nu mai veni aici... Mă găsești în fiecare dimineață... pă la zece... în Pasajul *Românului*... Știi unde, da ? Pă Podul Mogoșoaiei. Da ? Acolo... Ne mai vedem pă acolo... Da ! Și acum iartă-mă.

Îl luă pe fostul poliţai de după umeri şi-l conduse.

— Am să fac, dragă domnule Popovici, tot ce pot, promit, am să fac tot ce e posibil... Dar, crede-mă, în situaţiunea actuală, cu acel pezevenghiu la Interne... greu... greu... că nu mă prea digeră el la burtă... dar eu... Marghioliţo, am, cum ziceam, să fac tot, tot ce e posibil... Dar sfatul meu... Marghioliţo, unde eşti femeie, cred că e bun... Aşa că urmează-l ! Te duci mata şi te amesteci cu mocofanii care-l jelbuiesc mereu, Marghioliţo, — venise slujnica — condu-l pe domnul ! Şi ne mai vedem noi, nu ? ! Ne mai vedem noi... Dumnezeu cu tine, fiule !

Aşteptă în uşă pînă ce Marghioliţa îl conduse la poartă îndepărtînd zăvozii ce se dădeau ca smintiţii. Şi se pornise o hărmălaie de cîini în toată mahalaua... „Ar trebui să scap de lătrătorii ăştia, gîndi părintele Musceleanu, prea stîrnesc haita de potăi din mahala, de nu poate să intre nimeni la mine ca să nu ştie toată lumea !"

— Marghioliţo, pentru ăsta, să ţii minte, fato, nu mai sînt acasă orice ar fi ! Pricepi ? ! Şi să duci dulăii ăia în spatele casei, că prea stîrnesc droaia !

Şi părintele intră în casă să se apuce de scris.

Cînd Popovici ieşise cu sufletul înnegurat — era clar că popa se cam spăla pe mîini şi, doamne, cîte nădejdi nu-şi pusese în el ! — dintre ruinele bisericii lui Bucur se desprinse un om. Era Ghiorghie Cireaşă, poliţaiu de la vopseaua de albastru, pe care comisarul Voiculescu îl pusese să vază cine vine şi pleacă de la popa Musceleanu. Ghiorghie era peltic şi puţin şchiop — îl lovise odată un cal şi-i rupsesé piciorul drept — nu mai avea nimic acum la el, dar el şontîcăia cu bună ştiinţă mai tare, cînd trebuia. Se luă după N. A. Popovici. Îl întrecu. Se aşeză drept în faţa lui şi se prefăcu a cade. Fostul poliţaiu de Tîrgu Ocna, mergînd gînditor, se împiedică şi căzu şi el peste Ghiorghie.

— Aoleu, ce făcuşi, nene, aoleu ! Mă împiedicai de matale... Iartă-mă ! Eram cu gîndul dus...

— Piciorul... piciorul meu...

Şi Ghiorghie Cireaşă începu să-şi mîngîie piciorul rupt. I se lipiseră oasele pe vremuri, dar puţin scălîmb, şi un vîrf îi ieşea prin piele.

— Doamne, ce făcui, ce făcui ? ! bombăni Nicolae Popovici. Omule, ce ai păţit ? Ţi s-a frînt piciorul... Vai mie, sfinte... Şi se aplecă să vadă. Da, da... E frînt... Şezi oleacă, omule, mă duc să aduc o birjă. Şezi oleacă cumineţel... Nu te mişca... Vin cu o birjă şi te duc, te duc la Colţea... Oleacă... Mama ei de treabă...

Cireaşă juca rolul ca un artist. Vai ce dureri, ce dureri ! Aplecat peste el Popovici nici nu ştiu cînd a fost buzunărit. Se sculă şi o luă la fugă. Trebuia să găsească o birjă. Dar unde ? În piaţă, lîngă Mitropolie... Da, da, acolo...

— Stai, omule, vin acum ! Mă duc după o birjă... Pe unde stai ?

— Lasă-mă, lasă-mă... Piciorul meu, piciorul meu..., se văicări Cireaşă.

Popovici plecă în fugă. Rînjind, Cireaşă se ridică şi desfăcu punga ce o găsise în buzunarul lui. Scoase apoi din sîn un ciot de creion şi o hîrtie. Însemnă. Camera 12-pce la hanul lui Avraam de la Mitropolie. Atît găsise în buzunare. O pungă cu doi galbeni şi cîţiva mărunţiş şi o cheie... O ştia el ! Ştia toate cheile din hanurile Bucureştilor, deşi erau destule. Dar aveau înfloriturі... şi le ştia. Mai avusese el Popovici şi altceva prin haină, dar era cusut, foşniseră, dar nu putuse să le scoată. Nu-i nimic. Dădea el de nătărăul ăsta. Vîrî cheia în pungă şi o puse jos, unde fusese. Se sculă, se scutură de colb şi urcă scările ce dădeau la biserica lui Bucur.

Nu trecu mult şi apăru din nou o brişcă de piaţă. Se opri. Popovici sărise din ea. Se uita în sus şi în josul străzii. Pe Cireaşă îl distra bălăbănitul din mîini ale nătărăului. Îi tot spunea ceva vizitiului. Apoi se căutase în buzunare. Apoi pe jos. Se dăduse din brişcă şi birjarul.

În fine, găsiră punga. Cireașă îl văzu respirînd ușurat pe nătărău. Îl văzu plătind birjarului și plecară amîndoi : birjarul cu birja lui înjurînd — vîntul aducea ceva zvon — iar Popovici pe jos.

Trei ore mai tîrziu, Vasilică Caledonie, agentul de la vopseaua de albastru, intra în hanul lui Avraam, în crîșmă, și se așeza la o masă. Ceru o bere și despături *Monitorul* la pagina cu *Misterele Romei* de Felix Deriège. Își aprinse luleaua și din greșeală aprinse marginea de sus a gazetei. O stinse repede, apoi începu să citească romanul-foileton. Din cînd în cînd se oprea, își îndesa mustața proaspăt lăsată, își răsucea vîrfurile semeț ridicate, dar încă firave, mai dădea o dușcă și-și arunca ochii prin gaura pîrjolului din ziarul ofițiale al României spre scara ce ducea în odăile de sus ale hanului.

Ochiul de vultur al lui Avraam îl recunoscu pe jupînul polițai, îl urmări cîteva clipe, și cînd văzu mîna ridicată a acestui mușteriu neplăcut pentru toți hangiii și crîșmarii vopselei, luă de la băiatul de prăvălie două halbe și fugi spre masă.

— Lasă, Nicule, că-l servesc eu pe dumnealui..., zumzăi abia auzit de flăcău.

Cu halbele în labă, se strecură abil printre mese, în ciuda mătăhălitului său trup.

— Să trăiești, coane Caledonie, gata halba ! Cinstea casei...

— Puicușorule, ai sdrelit-o iar !

— Vai de păcatele mele, coane Caledonie, ce harababură ai mai simțit domnia ta ? ! E casă cinstită hanul meu, coane Caledonie...

— Cine-i fandositul de la camera doișpce ?

— Apoi cine să fie, jupîne, știu eu... Călător... De, hanurile îș bătute de călători, știi și mata, coane Caledonie.

— Lasă firfiricul, nene Avraame, mai bine dă-i cu gălbiorul că are sunet mai bun...

— Vai, dar se poate să vă înşel eu pă dumneavoastră ? ! Spun tot ce ştiu, numai că nu ştiu nimic... Dar ce-a făcut năvlegul ăsta... dă interesuieşte o asemenea ofiţialitate în aşa măsură ?

— Mai încet, jupîne, să nu te coste pe urmă altă cădelniţă şi altă prescură... Mai încet.

— Ferească sfîntul, coane Caledonie, se poate ? ! şopti acum jupînul. Numai că nu prea ştiu multe decît că aseară se făcu rău şi urlă ca fiarele pe aici. Am părerea că e cam scrîntit. A venit ieri cu dilijenţa de poştă şi a cerut o cameră ieftină şi singur. Atît !

— La catastif cum s-a trecut ?

— Apăi să mă uit, coane Caledonie, că nu le ştiu pă toate pă dinafară, ca părintele mitropolit !

Şi jupînul se ridică cu un zîmbet măreţ şi important, se duse la tejghea, îl chemă pe Nicu, băiatul, şi-i porunci să aducă nişte pastramă bine pîrjolită şi un pic de mămăliguţă caldă la masa ceea.

Apoi îşi vîrî nasul în catastih, căută camera, găsi ce trebuia şi sublinie cu unghia pe hîrtie.

Se întoarse la masă.

— Fonţionar îi, coane Caledonie, şi-i zice Popovici A. Nicolae...

— Cu cine a băut aseară de se făcu fiară ?

— Cu un popă şi un negustor din Galaţi. Pă negustor îl cunosc, vine des la Bucureşci şi trage la mine... Îl cheamă Spintecatu, Dumitrache Spintecatu... om cumsecade... Mîncă bine, bea bine, nu-i din cei ce umblă cu joalda şi să uită în pungă...

— I-aici ?

— Îi, doarme sus. A venit pă la unşpce ceasuri şi o mîncat ce-o mîncat, că era cam cătrănit, şi s-o întins să să odihnească puţintel... Popa nu-i, n-a venit. Dar pezevenghiul e aiciea. S-o întors acum vreo două ceasuri, să tot fie, n-a mîncat, n-a băut, a intrat în cameră şi s-a închis pe de'năuntru. Teamă mi-i că-i de ăla fără

arginți și-o s-o-ntindă și o să mă lase cu buza mare... Da' ce-a făcut, coane Caledonie ?

— Pînă acum nimic, dar e sospect.

— So... so... cum ?

— Îi bănuit, jupîne, asta e, bănuit !

— Aha ! Da' bănuit dă ce ?

— E, n-o mai spun că e sicret !

— Auleu, dacă-i sicret, nici nu vreau să spui !

Și jupînul Avraam scoase o batistă mare cît un ștergar de nuntă cu economie și-și șterse fruntea îngustă și încrețită, pe urmă se șterse pe după ceafă.

— Iertare, coane Caledonie, dar căldură mare azi, căldură mare...

— Așa-i așa ! și pufăi din pipă.

Veni băiatul de prăvălie cu talerele și mămăliga.

— Cred eu, zise jupînul, că conu Caledonie n-o s-o ia cu bănat că zic să guste și'mnelui un pic din păstrămuța asta dă mieluțel...

— Apoi, de, jupîne, vulpoi ca mata... Știi că-mi place și mi se scurg balele după pastramă, ai ?

— Vai, cocoane, cinstea casei, să poată ? Vii mata ca oaspe și eu să mă fac a dormi în papuci... Să poate ? ! N-aș mai fi hangiu din neam de neamul meu... Să poa' ? !

— Hai lasă, lasă.. Așa zbenguială la pîntece bucură inima omului mai mult decît orișice !

— Numai că am și eu o rugăciune.

— Ei, care-i ? Pentru păstrămuță, fac orice năzbîtie oi vrea mata...

— Să lăsăm poșirca asta nemțească și să-i dăm cu un vinuleț, de al nostru, ca să fie în lege creștinească, coane Caledonie...

— Hehehe, așa grăit-a și Ioan Hrisostomul cînd blagoslovit-a sfînta anafură ! Cu vin, cu vin, că-i sîngele domnului ! Numai, jupîne, șezi mata în locul meu, și

cînd l-oi vedea pe insul ăla de Popovici că scoboară fă-mi mata semn...

— Aşa să fie, coane Caledonie...

Schimbară locurile şi se puseră a mînca cu o poftă neostoită.

— Să vii mata, odată, cînd n-o fi cu treabă aici, să ne zică ceva ţiganii ca de inimă arsă ! zise jupînul Avraam pe sub nasul din farfurie. Să vii s-o facem lată de tot, nu aşa pă fugă, ci ca la boierie. Ştii că pă vremuri, ospeţe, pă la ăi cu cin mare, să mîncau şi cîte douăzeci şi patru dă felurite mîncăruri, coane Caledonie...

— Nu zău ? !

— Zău !...

— Apăi de ce se opreau la douăzeci şi patru ? Eu mă mulţumeam şi numa' cu una...

— Apoi, naiba ştie, dar uite-l pe ins. Coboară acum...

Vasilică Caledonie înghiţi repede, se şterse din mers cu dosul mîinii şi se repezi spre scară.

— Domnul Popovici ?

— Da !

— Mi-a zis părintele Musceleanu că ar vrea să vă vadă, aici... Cînd vă reîntoarceţi, că văd că plecaţi ?

— Păi, ştiu eu ? peste vreun ceas, două...

— Să trăiţi !

— Şi mata !

Caledonie îl privi un timp în ochi. Celălalt, stînjenit, se căută în buzunar şi scoase o para. I-o întinse.

— Nu ! Iertare, dar mi-a dat părintele. Să trăiţi, coane !

Şi se dădu de o parte. Popovici trecu, iar Caledonie îl urmări cum iese. Ghiorghie avea dreptate, tare sleampăt mai îi era mersul.. Aiurea bălăbănea din mîini ca un alte-alea...

Se întoarse la masă. Jupînul îi întinse o cană de vin. Caledonie o luă, o turnă pe gît.

— Încă una !

— Nu mai e timp ! Dă cheia !

— Care cheie ? !

— Nu face pe prostul, cheia de la camera doișpce !

— Da' n-am !

— Uite ce-i, jupîne, de omenit, m-ai omenit, dar chestii d-astea nu țin cu mine !

— Pe dumnezeii mei, coane Caledonie, să-mi pice norocul în drum și să-l calce toți fanfaronii în picioare dacă te mint, coane Caledonie, n-am !

— Lasă-te de farafastîcuri, Avraame, dacă nu vrei să-ți închid taverna ta deochiată !

— Doamne iartă-mă, dacă-ți spun, cocoane, că n-o am... Pă copiii mei, na, dacă vrei, că n-o am, doar nu m-oi blestema eu pă copii pentru țăcălia aia. N-o am ! E singura cameră la care nu am încă o cheie... Mi-a pierdut-o pă prima un zălud, acum un an, într-o încăierare și uite acum n-o am !

— Ptiu, fir-ar al naibii și nu am decît o oră, poate mai puțin de-o oră ! Pîrlitul nu-i pe aici ?

— Nu-l văzui azi.

— Ăsta iar face vreo cacealma... și mîine umblu după el... Ptiu, fir-ar să fie !

— E Tîrneață !

— Tîrneață ? ! Știu eu ? ! Ăsta le face late rău și mîine-poimîine îmi cere să-l fac scăpat... Mai bine lipsă...

— Cum socotești mata, coane Caledonie !

— Mai termină și tu cu „coane Caledonie în sus și coane Caledonie în jos !" Adă-l pe Tîrneață !

Tîrneață, spaima tuturor negustorilor bucureșteni, era un moș fonfăit și chel, șchiop și buzat. Cunoștea ca pe propriul buzunar toate celulele Văcărețiului, căci din cei șaizeci de ani de viață, cel puțin patruzeci îi petrecuse la pușcărie. Era totdeauna foarte „aligant" îmbrăcat și, fie iarnă, fie vară, cu o mușcată roșie la cheutoare. De l-ai fi văzut, l-ai fi luat drept un biv velit și te-ai fi mirat că n-are o slugă după el să-l care în spi-

nare. Plănuia cele mai aiurite lovituri şi nu se dădea în lături nici de la cîte-o pălitură pentru cel care îl tulbura în îndeletnicirea de a sparge casele de bani ale negustorimii, era prieten la toartă cu toţi gardienii Văcăreştilor pe care îi ungea bine căci, deşi furase la viaţa lui milioane, nimeni, în nici un fel, nu-i scosese vorbă din gură despre locul unde ţinea ascunşi banii. Altfel spunea tot, cum a făcut şi cum a dres...

Chemat de jupînul Avraam, veni tîrîndu-şi picioarele.

— Să trăiţi, dom' şef Caledonie, să trăiţi o mie de ani şi încă o dată atît !

— Şi mata, ca să-mi dai de lucru !

— Deie ăl de sus, deşi piciorul meu îmi spune că ar avea, ăl de sus, ceva bani la puşculiţă şi-o să mă cheme să-i vîntur şi să-i număr !

— Lasă, lasă, Tîrneaţă ! Am treabă acum !

— Cu mine ? Ei, iată-te, doamne, că lucrăm şi cu poliţia !

— Lasă vorbele-n gîtlej, acum, că nu stăm de glumă ! Am nevoie de tine ! Hai !

Caledonie, urmat de Avraam şi de Tîrneaţă se opriră la primul cat al hanului în dreptul uşii cu numărul doisprezece.

— Vezi uşa asta ?

— Văd !

— Deschide-o !

— Cheia !

— N-am, că altfel nu te-aş chema !

— Aaa ! Păi... Şi Tîrneaţă privi în jur. N-am eu cheiţele mele... n-am cheiţele mele... Dar ce nu face Tîrneaţă la viaţa lui... N-am cheiţele mele... Dar pentru jupînul Caledonie... care ultima oară cînd m-a prins cu cioara vopsită nu mi-a scuturat turul pantalonilor decît o singură dată cu un picioruş drăguţ... Ei, dar să-l servim... Acum nu ne-nhaţă, nu ne-nhaţă... Ne răsfaţă... Are faţă, are faţă de iubit... Ce mai smintit... A venit... la scopit...

(toate Tîrneaţă le cînţa umblînd la cheutoare, de unde scoase floarea. De floare avea legată o sîrmuliţă lungă de oţel. Puse floarea la loc, rupse sîrmuliţa în două şi-şi făcu un şperaclu. Începu să umble la uşă.) Să nu-mi spui tu mie, dragă, mîndruliţo fa, dacă mandea n-o s-o dreagă, mîndruliţo fa ! E Tîrneaţă băiat meşter, mîndruliţo fa, are minte şi nu caier, mîndruliţo fa ! Gata, şefule, uşa vă e deschisă ! Eu vă zic pa şi m-am umblat... Jos e vinul ghiurghiuliu, mîndruliţo fa, şi acolo am să fiu, mîndruliţo fa ! Şi altă dată, şefule, cu cea mai mare plăcere... Viaţa-i dulce şi amară, mîndruliţo fa, cînd copoii stau pe-afară, mîndruliţo fa !

Plecă şontîc-şontîc şi intră în crîşmă ţinîndu-se de balustradă şi lălăind înainte : „Foaie verde de secară, mîndruliţo fa, o vreau dulce nu amară, mîndruliţo fa !..."

— Al naibii moşontîc ! Ai văzut, coane Caledonie, unde-şi ţine uneltele ? ! La botoneră, dom'le, la botoneră !

Dar Caledonie n-avea timp de completat. Începuse să răscolească taşca de călătorie a lui Popovici.

A doua zi, un curier de la comisarul Voiculescu îi înmînă lui Păuliş un raport al lui Caledonie.

XIV

Conul Mihalache şedea dărîmat în fotoliu şi-şi frămînta mîinile. Era obosit. Tocmai venise de la Cotroceni, de la Vodă, unde aproape că se certase cu Mitică Ghica, primul ministru. De fapt, între ei, trebuia să recunoască, era o veche duşmănie ce şi-o ascundea fiecare de cînd intraseră în guvernul de la 16 novembre. Şi-o ascundeau amîndoi pentru că ei erau factotumul în guvern, ceilalţi, Boierescu, Cantacuzino, ţinîndu-se numai de domeniile lor. Nu-i putea ierta lui conu' Mitică urletele de nebun din Adunare cînd cu reforma agrară ! „Spoliatorule, in-

cendiatorule...". Acceptase să intre în guvern pentru că mulţi încercau să-i dărîme opera, îl acceptase şi pe isteric, tăcea şi muncea din greu, dar la cea mai mică acţiune pe care trebuia s-o întreprindă, ura lor ieşea mereu la iveală. Şi în ziua aceea, fiind ad interim la Război, propusese să-l aducă pe locotenentul-colonel Baruţ ca director în minister, iar conul Mitică începuse să urle că vrea să-şi „semene oamenii lui peste tot" !

— Ce, Mihalache, iar te-a prins sminteala lui 2 mai ? !

Se abţinuse cu greu, că la bovine n-ai cum să le bagi mintea în cap dar de nu era boala, tare l-ar mai fi pocnit peste bot ! Ce să-i explice nenorocitului şi nemţăloiului ăla că istoria unui popor trebuie să fie un dux vitae pentru conducători ?

Ei, ei, mama lor de pezevenghi ! O fi el „duhul cel rău ce-a ars pînă în măduvă ţara", cel ce-a „comis atentat contra legii", „ministrul de tristă memorie", „călăul libertăţii publice"... O fi, dar n-a venit el să-i roage să-l pună iar ministru...

Pe urmă, Stan Cobzarul, vizitiul personal, fusese, în ziua aceea gata-gata să-l mai şi răstoarne-n şanţ... că şi ăsta goneşte ca la iarbă-verde...

Dar lasă, că pe Baruţ tot îl aduce el... Are nevoie de un om la Război, că prea îşi fac toţi de cap în ţara asta fără cîini şi cu guverne schimbătoare ca zilele de primăvară ! Sat fără cîini, asta e !

Se răsuci în fotoliu cu greu. Amorţise. Se sculă şi trecu în jilţul mesei de lucru. Ridică clopoţelul şi sună. Sarandi, poliţistul de gardă personală deschise uşa, intră şi luă poziţia de drepţi.

— Subcomisarul Postelniceanu a venit ? întrebă conul Mihalache.

— Aşteaptă de vreun sfert de oră.

— Să intre !

Sarandi ieşi. După cîteva minute, apăru cu subcomi-

sarul culorii de galben.

— Poți să ne lași singuri, Sarandi !

— Să trăiți, domnule ministru ! M-am prezentat la ordinele dumneavoastră !

Kogălniceanu îl privi cîteva secunde gînditor.

— Ia loc ! și îi făcu semn să se așeze pe un scaun ce se afla în fața mesei lui de lucru.

— Mulțumesc, domnule ministru !

Conul Mihalache se lăsă pe spate și-și așeză mîinile pe burtă, împreunîndu-și degetele. Era poziția lui favorită și parcă cea mai odihnitoare. Se gîndi că așa trebuie să fi fost și el în primele zile cînd fusese numit secretar al lui Vodă, după întoarcerea de la studii, puțin timid, puțin recunoscător, puțin mîndru de a fi chemat cu sarcini importante. Puțin de cîte toate... Frumos, poate nu atît cît băiatul ăsta, dar oricum... nu fusese nici el de lepădat. Și se gîndi cu nostalgie la vremurile trecute. Nimeni poate n-ar mai fi recunoscut în matahala care era acum pe tinerelul de ieri pus pe șotii, dar gîndind cu obidă la lumea întoarsă pe dos pe care o găsise altfel, după ce mintea i se luminase și începuse să vadă și să înțeleagă...

Și domnul ministru de interne, externe și război oftă gîndind aiurea.

Postelniceanu tuși ușor, stînjenit. Ochii Kogălniceanului îl măsurau și cîntăreau ușor ironici. Păreau doi tăciuni vii ce i se plimbau pe față și-i scormoneau creierul.

— Mda ! făcu, conu Mihalache. Ești însurat, flăcăule ? !

— Nu, domnule ministru !

— Atunci multe mai oftează cu nădejde... Nu-i așa ?

— Nu știu, domnule ministru !

— Cum mai vine asta, subcomisăre, nu știu... Dar ce pași mata, broaște la baltă ? ! Ai ? !

— Nu știu, domnule ministru !

— Nu știi, hai ? ! Ești adorabil, băiete... Și ca polițist, tot atît de puține știi ? Atunci se duce de rîpă aparatul polițienesc, mai ales că te-am făcut comisar de-a-ntregul acum ! Haha... Uite ce i s-a lungit fața dumnealui... Fii atent, băiatule, că-i vară aproape și să nu-ți intre vreo muscă în gură !

— Eu, domnule ministru ? !

— Tu, flăcăule ! Ascultă, să lăsăm dumirelile pentru mai tîrziu... să vorbim deschis, ca doi oameni cu capul pe umeri și greutate în viața asta și pe pămîntul ăsta. O să-ncep să-ți fac o mărturisire. Poate te-ai întrebat ce caut în guvern cu un alde Mitică Ghica și Cantacuzino, eu și cu Boierescul... Am să-ți zic ! Se-ncurcă iețele... Niște deștepți se cred acum trei ani mari politicieni imparțiali și-l dărîmă pe Sandu Cuza ! Zic dumnealor : de la divanurile adhoc noi am cerut un domnitor de neam străin care să fie imparțial, un domn străin care să încheie lupta pentru domnie în România. Între noi fie vorba... Avem atîția pui de domn în țara asta că de, de la Fanar, au fost tot unși și urmașii au rămas aici și s-au prințăit cu toții... Așa că umblă ei și-l dau jos pe domnul Unirii și se pun pe găsitul pe la curți străine a unuia să vină aici. Îl găsesc pe nemțăloiul ăsta și ni-l aduc năpristan pe tron. Nu știau găgăuții ce fac, nu știau ! Poarta acceptase pe Cuza și Unirea ca titlu personal. Napoleon la fel... Și gata-gata ca totul să se ducă de rîpă. În fine, altă durere de cap : nemțăloiul vine să facă avere, una, doi : dumnealui se vrea conducătorul de fapt al țării. Educația lui prusacă îl face să se vrea un Frederic cel Mare al românilor. Haida de ! Mă rog, iubiții mei găgăuți află după trei ani că nu-l pot învîrti după degete cum vreau ei și-s plini de revoltă... Vor acum să-l dea jos și să aducă pe altul... Nu-l apăr pe înțepenitul ăsta de Vodă, dar Rusia, Turcia și Austria asta așteaptă ! Aaa, vor zice dumnealor, nu vă puteți hotărî și disciplina voi, lasă că vă disciplinăm noi ! Și cei trei

împărați atît așteaptă... să ne împartă care pe care. Găgăuții noștri habar nu au că există un tratat secret între Austria și Rusia în sensul acesta. Habar nu au! Și urlă și complotează... Nicu Bălcescu spunea, mi-amintesc, ceva deștept: „Fraților, fără unire, nu vom exista nici ca stat și nici ca popor!" Dar dumnealor, găgăuții, au uitat asta. Și să mai spun că avem dușmani cu ghiotura ?! Țara asta, comisare, e prea bogată să nu adune profitori de ospăț cuceritor! Of, doamne, de ce nu ne-ai lăsat mai săraci și mai indiferenți pentru apetitele altora! Ar fi fost de mii de ori mai bine!

Conul Kogălniceanu intră în tăcere. Stătea nemișcat, cu ochii mijiți în pungile de grăsime ale ochilor. Postelniceanului nu-i venea să-și îngăduie nici să respire.

— Da, da, continuă ministrul, fără să privească spre ceva anume, da, da... Și Patriarhia de la Constantinopol zgîndără curțile străine, iar cu povestea secularizării... Turcia se uită chiorîș. Boierii noștri spumegă și speră iarăși pămîntul pierdut. Habsburgii se vor băgați pînă în măduva oaselor... Țarul gîndește la testamentul lui Petru cel Mare... Prusacii, dacă au prinț pe tron, ne vor parte din feuda lor... Iar alde Ghica, Brătianu și companionii fac politică... Numai țara geme... O, doamne, doamne, unde ți-s urechile, să auzi și să-ndrepți...

Și iar tăcere. Ministrul se răsuci puțin în jilț. Iarăși amorțise. Obezitatea lui îi dădea de furcă. Îl îndemna să stea nemișcat, dar îl și obosea nemișcarea. Se sculă și se uită pe fereastră. Un vișin în floare se proptise sub geam și se înfoia, în soare și zefir.

— Au înflorit devreme anul ăsta vișinii! remarcă conul Mihalache.

— Da, au înflorit...

— Dar ia zi, comisare, de ce nu te-nsori?

— Știu eu, domnule ministru, poate pentru că n-am găsit mireasa dispusă să mă ia...

— Aidade! Să-i spui tu asta cui oi vrea, dar nu

mie... Sînt prea tărbăcit prin lume ca să mai cred una ca asta ! Ia zi mai bine că nu ai intrat în săptămîna oarbă ! și rîse... Da, da... Nu ai intrat în săptămîna oarbă... Dar, de fapt, nu de asta voiam să vorbesc cu tine... Alta este povestea. Nici ca să-ți spun că te-am făcut comisar de vopsea... pe ăla... cum îl cheamă...

— Ilie Păsăritu...

— Așa, pe ăsta l-am mutat la negru, unde comisarul trece la Prefectură. În fine ! Voiam să-ți dau vestea bună, dar a intervenit o problemă nouă. Ce i-ați făcut lui Mavrodi ? Mi-a parvenit de la Marie un bilet că i-ați pus gardie la cap. Adevărat ?

— I-am pus, domnule ministru, să vedeți, dar...

— Măi, tată, tată... Pentru ce ?

— Era suspect...

— Postelnicene, ca să faci pureci în poliție trebuie să fii atent. Ai dovezi sigure ?

— Am una dintre cele mai sigure... S-a sinucis !

— Cuuum ! și conul Mihalache reveni brusc la masa de lucru.

— S-a sinucis !

— Doamne, Postelnicene, ce-ai făcut ? ! Marie Mavrodi e rudă cu toată șleahta asta de prinți... Te vor înghiți, pricepi ? !

— Dar am probe...

— La naiba cu probele, crezi că-și va pune cineva în saramură pielea pentru probele tale ? ! Și eu te-am făcut tocmai acum comisar... Doamne, doamne... Ce mă fac cu tine ? *Românul* lui Rosetti atît așteaptă. Și așa nu mă are la inimă... În fine, eu am încredere în tine. Zi ce probe ai. Zbori, dacă nu ai negru pe alb, pricepi ? !

— Domnule ministru, permiteți să vă prezint aceste documente ? !

Ministrul se așeză la masă, iar Postelniceanu îi puse în față cele găsite la Suzana Avelștoc.

— Și-mi permiteți să vă spun că domnul Mavrodi și

cu o slugă a sa m-au lovit deunăzi în exercițiul misiunii... Am și martori... Agenții Goanță, Păuliș și un servitor.

— Taci, doamne, doamne, omule, din gură... Știi ce ai aici ? ! Aici, în carnețelul ăsta ? ! Doamne, doamne...

Ridică o clipă ochii din carnețelul cu scoarțe aurii.

— Știi ce ai aici ? Mană cerească... Băiete, ai mînă liberă de la mine ! Poți să-l faci și pe Vodă să se sinucidă, dacă vrei. Dar ăsta îl lași aici, la mine...

— Domnule ministru, îmi permiteți...

— Ce mai vrei ? ! și ministrul își ridică ochii.

— Ce conține carnețelul ?

— Multe mai vrei să știi... Adică, da, ai nevoie... Nu știi nemțește, ai ? Mai bine, nu-ți spun... E mai bine pentru tine...

— Vedeți însă, domnule ministru, e cazul meu...

— Aaa... Tot ce trebuie să știi tu este că cea care a scris cele de aci (bătu cu mîna în carnet) făcea politică mare cu Austria și Constantinopolul... Atît îți ajunge... Băiete, comisare, adică, ai intrat într-o poveste urîtă... Ai mînă liberă, du-te la secretariat și ia-ți actele, preia comisariatul vopselei, și să nu știe nimeni că ai găsit caietelul ăsta... Va fi căutat bine și de mulți... Mană cerească, băiete, mană cerească, asta e !

— Am înțeles, domnule ministru !

— Bine, bine...

Postelniceanu începu să se retragă spre ușă. Se auzi chemat de conul Mihalache.

— Mînă liberă și atenție ! Vreau tot ce afli să-mi transmiți în rapoarte săptămînale... iar dacă afli ceva mai deosebit, intri după mine și la Vodă. Ordin, ai înțeles ? !

— Am înțeles, domnule ministru...

Și ieși. Era puțin turmentat. Sarandi îi zîmbi de sub chipiu.

— Cum a fost ? Cam repezit conul Mihalache, dar om bun !

— Da, da !

În vremea asta, conul Mihalache Kogălniceanu termină de citit, se ridică greoi cu un „hîm" pe buze. Se îndreptă spre portretul agăi Manu, făcut de zugravul Ioan Negulici, îl îndepărtă şi descoperi o tainiţă. Răsuci mînerul unei case de bani îngropate în zid, o deschise, apoi desfăcu o casetă şi cu mîini tremurînde puse carneţelul în casetă. Închise, îşi puse cheia casetei în buzunar. Trînti şi uşa casei de bani şi răsuci şi cheia acesteia. Trase tabloul la loc.

— Doamne, doamne..., murmură. Ce lume,.. ce lume..! Găgăuţii !

Se duse încet pînă la uşă şi-l chemă pe Sarandi.

— Sarandi, fără discuţii şi fără să se vadă prea bine... vreau un om, ziua, la uşă şi unul la geam... Iar noaptea, în plus, unul de încredere aici ! Clar ? !

— Am înţeles !

În vremea aceasta, Postelniceanu era deja într-o birjă, în drum spre Batiştei, unde era tipografia domnului Cezar Bolliacu. Nimerise un birjar muscal tăcut şi vîrtos, ce poate nu ştia limba rumânească, aşa că îşi prefira cu o mînă barba şi cu alta mîna caii numai din frîie, fără ocările, dojenile sau pocnete din bici ca la pluguşor. Avea doi bălani, buni trăpaşi, ce-şi vedeau de cale, şi muscalul îşi vedea de tors gîndurile în linişte.

Investirea nu-l încînta pe Postelniceanu, deşi, mai mult, sau mai puţin o prevăzuse. Nu-l încînta pentru că belele, toate urmau să se spargă în capul lui, iar vopseaua de galben era, poate, cea mai năstruşnică din toate vopselele capitalei. Cuprindea în sînul ei şi mărimi, dar şi mahalale nenorocite pline de sărmani şi obidiţi, plus trei pieţe ce adunau viermăiala umană cea mai diversă. Ori din sărăcie şi viermăială ieşeau pocinoagele, şi

cît era el de comisar acum îi era silă să fie braţ legii pentru cei loviţi de toţi.

Bîntuit de gînduri, coborî, plăti şi intră în tipografie. Iohann, meşterul tipograf al lui Bolliac, îi făcu semn de bun venit.

— Jupînul ? întrebă Postelniceanu.

„În birou", făcu semn meşterul şi zîmbi peste cutiile cu litere. Proaspătul comisar trecu pe lîngă presă şi masa de gravură şi intră în camera ce servea de birou poetului, ziaristului, arheologului, istoricului Cezar Bolliacu. „Bătrînul diavol", cum era poreclit scriitorul de slujbaşii lui, era în picioare, lîngă o masă plină de şpalturi, note, notiţe, paginaţii, plăci de gravură, tomuri savante şi broşuri încă mirosind a cerneală. Totul era un talmeş-balmeş de nedescris şi numai el, Bolliac, reuşea să se descurce, şi încă plin de grabă, de zburau toate în aer ca prinse de furtună.

Bătrînul diavol, cu ochelarii sumeşi pe fruntea boltită, cu părul puţin vîlvoi, cu cearcăne adînci de oboseală, cu degetele pătate de cerneală obişnuită sau tipografică, pufăia dintr-un imens şomoiog de tutun ce se voia a fi un trabuc stins şi reaprins de nenumărate ori. În gura lui, din acea faţă de maimuţă micuţă, părea de-a dreptul un capăt de rădăcină răsucită de capriciile naturii.

Ridică ochii din şpaltul ultimului număr al *Buciumului* şi pufni înnecat cu fum :

— Ţi-am spus, amice, să nu te mai văd în haina asta de opresor al poporului ! Ţi-am spus că la mine să nu mai vii aşa ! Ţi-am spus, dar eu am auzit şi tu nu... Te fudulești prin tîrg de parcă ai fi la ceainărie, în faţa cîtorva cucoane. Dar eu îţi zic şi tu n-auzi ! Ce mai vrei ? Ştii bine că orice om are nebuniile lui, iar eu am groaza opresiunii poporului, iar haina, cum zice neamul-ăsta străvechi, face pe om, şi cît mi-ai fi de simpatic ca individ, nu te pot înghiţi în funcţie...

— Domnule Bolliac, vă rog, viu de la minister... Ce altceva aş putea face ? !

— Ce poţi face, ce nu poţi face, nu mă întreba pe mine, dar scoate cîrpa că fac explozie, pricepi, fratemeu, pricepi, sau vorbesc tătăreşte pentru domnia ta ? !

— Obligaţii, domnule Bolliac...

— Ia nu mă mai tot domni atît că aude Vodă şi mă dă legat de mai ştiu eu ce pretenţii la tron... Şi aşa am eu destule piei de curcă plouată la catastif, ca s-o mai am şi pe asta ! Scoate cîrpa că aici nu mai ai alte obligaţii decît să nu te văd cu mundir, amice ! Şi ia zi — după ce Postelniceanu îşi scosese mundirul şi rămăsese în cămaşă — ce veşti mai vrei ? !

Bătrînul diavol era cunoscut la acea dată că ştie mai abitir decît toţi ce se mai întîmplă în urbe, de la cearta popii din Postăvari cu vecina dumisale, Veta lui Chirigiu, pentru două găini ce au mîncat la troacă porcul sfinţiei sale, pînă la ce culoare a avut cămaşa de noapte a doamnei cu o zi înainte de culcare... În ce mod le afla, nimeni nu ştia, dar de aflat le afla şi poate şi le umfla cu gînd scriitoricesc.

— Am venit pentru o afacere...

— O afacere ! Aidade ! Eu nu mai fac afaceri de ani şi ani de zile. Şi cred că mai proastă afacere n-a făcut mama de cînd e pînă m-a născut pe mine ! Ascultă-mă pe mine !

Şi bătrînul diavol se hlizi în barba lui hirsută, citind mai departe articolul său de fond.

— Fac praf cu asta toată monstruoasa coaliţie ! zise mai departe domnul Cezar Bolliacu şi bătu cu palma în şpalt. Iohanne ! Unde eşti, liftă, n-auzi, Iohanne !

Iohann, la urletul jupînului, crăpă uşa :

— Tomnu' ?

— De cîte ori să-ţi zic, liftă păgînească ce eşti, că român se scrie cu *o* şi nu cu *u* ? E de la Roma şi nu de la Rum ! De ce naiba ai venit de aiurea aici, dacă nici

numele poporului nu-l ştii bine... Şi mănînci pîine de la noi !

Şpaltul zbură peste capul Postelniceanului, o mînă se strecură prin crăpătura uşii şi-l culese, apoi uşa se închise cu grabă primind şi bubuitura unei cărţi ce urmase şpaltul.

— Doamne, ce mă fac cu nătărăii ăştia ? ! Dar mai nătărăi sîntem noi ! Am fost printre primele naţii care am adoptat tiparniţa şi acum nu avem noi tipografi. Ooo, pămînt oblojit cu netrebnici...

— Nu-s netrebnici, domnul Bolliac. Vremurile au fost vitrege...

— Aidade ! Dăm vina pe vremuri... Uite la matale... Om cu cap şi carte... Ce faci ? Poliţai... Mare scofală ! Bagi la popreală nenorocitul ăla care n-are ce mînca şi întinde o mînă descărnată de foame vitregă spre doldora buzunarului ălui care are prea mult... Ţi-am zis : lasă-te, băiete, de asta, azvîrle mundirul şi chipiul şi vino la mine să te fac jurnalist, să apărăm cu adevărat dreptatea !... Of, doamne, şi tot vitregia timpului vrei să spui că e ? !

Şi domnul Cezar Bolliac o luă din loc şi începu să se învîrte ca un leu în cuşcă trăgîndu-se mereu de un smoc de păr din barbă.

— Vitregia vremurilor... Unde am pus afurisitul ăla de tutun ? Vitregia... Ce uşor aruncăm cu vorbe. Ştii că am fost şi eu poliţist ? Da ! În timpul revoluţiei... Ba s-a şi atentat la viaţa mea. Ce te uiţi aşa ? ! Oi fi zicînd şi dumneata că cine naiba o fi avut nevoie de moartea mea ! Bătu-te-ar norocul ! Cîţi nu mi-or fi păscînd şi acum oile pe mormînt... Haha ! Dar nici că mă las ! Şi ce ziceai că vrei ? Aaa ! Da' să ştii că eu apăram atunci revoluţia... Nu uita, revoluţia... Pentru cauză am fost şi poliţai, nu pentru o leafă de mizerie... Să schingiuiesc oamenii... Mama ei de meserie ! Şi-n fond, ce vrei, dom'le ? Ce afacere ziceai că vrei ?

— Coane Bolliac, uite despre ce e vorba... Știu că știi, dar anchetuiesc o crimă care pare a avea ceva implicațiuni politicești... Și nu vreau să apară nimic în *Buciumul* mătale despre moartea lui Mavrodi.

— A grecoteiului ăla ? S-a spînzurat, dă-l încolo... De mortibus... Dar ce-ați avut, frate, cu el ?

— Povestea-i lungă. Te rog !

— Poate să moară și tot neamul lui... Nu văd ce mare brînză-i asta. Un trîntor mai puțin... Da' de ce nu vrei ? !

— Altădată...

— Altădată-mi spui ?

— Îhî !

— Mă rog, treacă de la mine, că văd că faci pe secretosul. Altceva ?

— Numele astea îți spun ceva ? și Postelniceanu îi dădu cele trei liste găsite la Suzana Avelștoc.

— Mda ! Bolliac le luă, se așeză și, orbecăind, începu să caute prin maldărul de hîțoage ochelarii. Îi căută, îi căută...

— Unde naiba i-am pus ?

— Ce ?

— Ochelarii.

— Pe frunte...

— A, da ! Caută măgarul de sub crăcane...

Își puse ochelarii și începu să studieze atent prima listă.

— Musceleanu... Ăsta-i un client de-al meu. Scoate o foaie bisericească. Un ăla fistichiu... Nu știu prea bine în ce ape se scaldă... Scarpină cam multe scroafe între urechi. E băiat spălat, dar pus pe afaceri. Prin șaizeci și patru a făcut-o chiar de oaie cu niște brînză... L-am și bălăcărit la gazetă. Luase niște brînză de la un oier în numele guvernului, n-a vrut s-o plătească, sau s-a făcut că uită banii în buzunarele lui, mă rog... Era să fie caterisit, pe urmă a scăpat. În fine, cam ciurar și fando-

sit. Plin de precepte creştine pentru ochii credincioşilor... Popa Eliodor... Eliodor... O fi Vîrcioveanu ?

— Cine-i Vîrcioveanu ăsta ?

— N-aş băga mîna în foc că e el. A fost preot de mir, apoi i-a murit nevasta şi s-a călugărit. Un timp a fost pe la muntele Athos, la schitul lui Cuza... Pe urmă s-a reîntors. Într-un timp, l-am întîlnit pe la Piteşti ca preot cu jurămînt. N-aş putea în orice caz să-ţi spun ce iarbă paşte dumnealui... Movidorachis... Aaa ! A fost mare drăcovenie la Constantinopole, profesor la Academia Patriarhiei... Preda dogmatica sfinţilor părinţi. Apoi reprezentantul Patriarhiei pe lîngă marile puteri în legătură cu secularizarea... E un mare pezevenghi cu fundul în două luntri, bate cîmpii cu seninătate şi distincţie. Acum, auzisem pe Odobescu spunînd că face pe marele grec. Aoleu, vorbeam de Vîrcioveanu, vezi că acum, mi-am adus aminte, s-a aranjat pe la Culte, un fel de secretar al lui Boierescu... Nifon... Ăsta trebuie să fie vicarul. A fost stareţ la Snagov. E un tip inteligent, chiar prea inteligent să nu unelteaască multe. Aspiră şi la scaunul mitropolitan. Şi pentru asta ar pupa şi pe diavolul între corniţe. În general, se dă după cum bate vîntul şi ştie să scoată castanele cu mîinile altora din foc ! Păzeşte-te de el ! Maria Resbourg... Asta nu ştiu... Habar n-am de ea. Isidor... Ăsta e mare negustor de fineţuri. Venit de la Viena. Are cîteva magazine, dar el figurează titular numai la unul... Învîrte bani mulţi şi nu numai pe chestii de comerţ... Eu, dar numai eu, am impresia că pute cam tare şi face negoţ şi cu trufandale feminine pentru caselé alea rău famate... Răducanu... Ăsta... Iar nu ştiu cine e. Negustor să fie ?! Smădeanu... Ăsta e Matei ! Ăsta-i cuzist ! A fost omul lui Sandu Cuza ! Ce aiureală ! Acum face pe fotograful. Are şi un magazin. Nu ştiu nici cine e popa ăsta Adolf ! Carlo Marcus... Alt nemerit... A fost secretar, sau cam aşa ceva, al episcopului catolic Parsi... În timpul revoluţiei, epis-

copul a plecat din țară și s-a dus la Roma, unde a și murit. Carlo, de fapt neamț de origine, a rămas un fel de conducător spiritual al școlilor catolice. E un apropiat al familiei Rosetti. Pentacopolis... Ăsta a fost stareț la un metoc al Patriarhiei, nu-mi mai aduc aminte care... Aoleu, Marcus să știi că mai trăiește, dar e bolnav și bătrîn. Încolo e un tip habotnic și cam nătăfleț. În schimb, Pentacopolis s-a lăsat de călugărie și face comerț acum la Brăila cu grîu și cherestea... Vine des în București și are prieteni mulți pe la agenția diplomatică austriacă. Ultima oară a trimis în Austria cinci vase de cherestea prima de fag. Și despre Kruzachis știu ceva. E comersant de covoare orientale. Vezi că are legături înalte cu Cantacuzinii, Brîncovenii... Se zice că se consideră urmaș de împărat bizantin și încearcă să reînvie o eterie a urmașilor marilor familii bizantine și că ar umbla cu jalbe-n proțap pe la agențiile marilor puteri. Un aiurit, care face totuși afaceri bune.

— Mulțumesc, dar ia te uită și pe a doua listă...

— Da ! A doua... Kogălniceanu... Ăsta ți-e ministru... Odobescu... știi... Bolintineanu, eu... Eu ce caut aici ?! Părintele Gheorghe... Busuioceanu... Visarion... Ia stai ! Ha ! Pute a drăcovenie popească, amice, a drăcovenie popească pute !

— Nu pricep...

— Ce să pricepi, măi băiete ?! Erai un atîtica atunci. Toți ăștia am fost într-o chestie... Busuioceanu, eu, Bolintineanu... Ha ! Ia-te uită, frate-meu, de unde se iscă păcatul ! Măi să fie ! Ștefan Morescu... Jules De la Rue... Ha ! Ăsta ce amestec are ?

— Ziceai, coane Bolliac...

— Ia stai ! Taci oleacă ! Nu pricep ce legătură poate avea De la Rue. Nu, nu pot pricepe...

— Cine-i De la Rue ?

— Tocmai asta e... Nu-i mare scofală. Profesor de limbă frînceasă la Măgureanu. Tocmai asta e, nu văd

legătura... Ceilalți toți au fost amestecați în secularizare, amestecați direct, dar franțuzul ăsta n-are nici în clin nici în mînecă... Nici Visarion nu prea văd ce rol joacă. Era mi se pare prin șaizeci și trei protopop la una din plasele Bucureștilor. Tac ! Știi că încep să cam scormonesc în sufletul tău, băiete, ce te face să te boscorodești cu toți tîlharii ?!... Ascultă, ia mînă tu pe careva pe urmele lui De la Rue ăsta ! În afară că-i franțuz, ce hram poartă ? Poliția asta îți pune capul la contribuțiune, asta e ! De-asta îți place și ție, un fel de ghimnastică a minții, nu-i așa ? Ha, de ce zîmbești, amice ? Am impresia că am ghicit... Și unde le găsișsi, frate, chestiile astea ?

— La una care a murit omorîtă de pisici...

— De pisici, 'ai nu mă-nebuni... Hihi ! Auzi, dom'le, să mai ții mîțele la cinste în casă... Hihi ! Cum o cheamă ?

— Suzana Avelștoc !

— Suzana Avelștoc ? Hehe... Ce bucățică...

— O știi și pe asta ?!

— Se poate ?! Nu știu ce poliței ești tu că habar n-ai, dar eu știu că sînt jurnalist și-s urechile și ochii tîrgului. Nu bucium eu cu toate, dar de știut, știu... Și cîteodată îmi prinde bine știința asta !

Și bătrînul diavol se așeză în jilț. Își aprinse iar trabucul, trase, tușsi, apoi oftă :

— Numai că-s tare bătrîn și bolnav, amice. Tare bolnav și spăimîntat ! Nu mai am nici iluzii, nici visuri... Sînt, așa, gol cu totul. Un fel de Tîndală ce cară apa cu ciurul... și se miră că boii mor de sete. Greu de scos apă c-o ciutură rebegită... Tun, fulger, cînt sau înjur, dar parcă mi s-au tocit toți dinții ca să mă mai ia cineva în seamă... Ei, dar ți-am promis ceva și despre Suzana Avelștoc, dumnezeu s-o ierte acum. E nemțoaică sau ovreică, sau și una și alta... Se zice că ar fi fost pigeon la Viena și unul din michés săi s-a îndrăgostit de ea și a

luat-o de nevastă. Proaspătul soţ a decedat la timp, lăsîndu-i ceva avere. A făcut un pic pe văduva îndurerată şi s-á învîrtit în nişte cercuri nesperat de sus. Ce-a făcut, ce-a dres nu ştiu, dar a şters-o încoace. Destul de golaşă a sosit s-a înhăitat cu acel Mavrodi — alt venetic, mare patriotard... A-ndestulat-o amicul nostru destul de bine şi cucoana a început să facă pe curtezana de mare clasă, ceva în stilul epocii marilor elini... Şi-a făcut o bibliotecă frumoasă şi a început să adune lumea cultă la ea... Profesoraşii noştri care, realmente, duc lipsa de cărţi, au năpădit-o. Şi eu am împrumutat cărţi de la ea, sincer vorbesc, şi cărţi bune... Uneori se adunau o seamă de oameni la ea. Se vorbea cîte în lună şi pe pămînt, dar ea nu participa niciodată la discuţii. Dacă nu ar fi dat nişte răspunsuri la locul lor — cu da şi nu — aş fi zis că nu cunoaşte limba română. Adunările se terminau cu cîte o masă îndestulată pe care ea o trona ca o prinţesă vrăjită a fi stană de piatră. Cam asta e tot ce-ţi pot zice, că nimic nu e mai greu de spus decît despre cineva care tace mereu şi pe care-l cunoaşte toată lumea şi nimeni fiindcă pare fără culoare şi anost... Altceva ?

— Mulţumesc ! Nu ştiu cum să întorc amabilitatea domniei voastre.

— Ziceam de Suzana, dar şi tu eşti cam la fel. Ce-o fi îndărătul frunţii ăsteia a ta ? Dumnezeu ştie. Dacă vrei să întorci ceva... Eu am să fiu primul care să public tărăşenia ?

— Fie ! Dacă se va putea...

— Bine, dacă se va putea şi va ieşi ceva. Altfel, nu uita că poate vei voi să-ţi scoţi haina asta înfirată pentru o haină de condeier la gazeta mea... Şi noroc bun acum, că Iohann al meu bombăne că nu i-am dat corectura la gazetă.

Şi domnul Bolliac se sculă, stinse trabucul şi-i întinse mîna lui Postelniceanu.

— Sper să ne vedem cu bine. Şi cînd oi mai avea nevoie poţi să vii. Cît va sta în puterile mele, te-oi ajuta, dom'le comisar

— Cum ?

— Felicitări...

Şi bătrînul diavol rînji cît îl ţinea gura sticlindu-şi ochii. Atunci pricepu el de ce era poreclit „Bătrînul diavol" dumnealui, Cezar Bolliacu.

Cu totul altul era redactorul şi directorele gazetei *Românul,* domnul C. A. Rosetti. Ascendenţa italo-grecească îi dăduse figura de meridional, coama bine pieptănată, barba uşor înspicată şi aranjată cu atenţie din foarfece, îngrijirea cu care se îmbrăca, măsura cu care se mişca şi vorbea, ştergea imediat prima impresie. Părea a fi distant şi oarecum zeflemitor. Pasiunea lui rafinat disimulată îi produse lui Postelniceanu un fel de teamă.

După ce se prezentă, domnul C. A. Rosetti îl invită să ia loc într-un fotoliu din somptuosul său birou de la redacţia gazetei.

— Cu ce pot să fiu de folos domnului comisar ? întrebă îndatoritoare gazda aprinzîndu-şi o pipă splendidă din lemn de mahon şi aplecîndu-se peste biroul masiv.

— Domnule Rosetti, să fiu sincer şi să evităm introducerile, am venit să vă rog ceva.

— Orice rugăminte exprimată de dumneavoastră este o poruncă pentru mine... Bineînţeles, dacă drepturile cetăţeanului nu sînt atinse...

— Domnule Rosetti, în mod normal, eu sînt principalul apărător al drepturilor cetăţeanului prin însăşi meseria pe care o fac.

— Aa, desigur, nici nu m-am gîndit altfel... Mă rog, şi care este rugămintea pe care vreţi a mi-o face ?

— Cît se poate de simplă, domnule director, să nu

apară nici în jurnalul dumneavoastră nimic despre condițiile în care a murit domnul Mavrodi... În interesul cercetărilor pe care le desfășor, este mai bine să se evite disputele și transmiterea către opiniunea publică a datelor problemei...

Domnul Rosetti se lăsă pe spate în jilțul dumnealui și pufăi scurt. Apoi zîmbi fin.

— Am impresia, sînt și eu tot atît de franc cum doriți dumneavoastră, cred că este împotriva cursului pe care cumva de un scandal public, mai ales că Marie Mavrodi va face totul pentru a-l provoca... Cît despre cererea dumneavoastră, cred că este împotriva cursului pe care eu personal vreau să-l dau publicisticii românești : respect față de dreptul cetățeanului de a fi informat. În consecință, cred că cererea voastră, domnule comisar, este potrivnică libertății presei...

— Cum credeți, domnule director, cum credeți... Eu veneam numai cu o rugăminte... Dacă nu se poate, eu nu continui să o susțin, însă cred de datoria mea de a vă face atențiune asupra faptului că în codul de procedură penală există un articol care apără desfășurarea unei cercetări polițienești de amestecul unor persoane străine. Speram să nu fie nevoie a cere intervențiunea organelor judecătorești.

— Trebuie să consider aceasta ca o amenințare ?

— Nicidecum ! Gîndeam cu voce tare. Scuzele de rigoare...

C. A. Rosetti izbucni în rîs. Rîse cu poftă, scuturîndu-și coama leonină.

— Dragă domnule comisar, ce vîrstă ai ?

— Are vreo importanță ?!

— Ești înfuriat ca un copil căruia i se refuză o jucărie !

— Credeți ?

— Îmi amintești de un vechi prieten al familiei mele, de pictorul Constantin Daniel Rosenthal. Era ca și tine...

Naiv, înflăcărat, uşor irascibil. Numai că el era în stare să se abţină de la controverse, deşi îi plăceau... De fapt, era adorabil cînd se abţinea...

Domnul Rosetti bătu uşor cu degetele în birou şi continuă egal, liniştit şi maiestuos :

— De fapt, domnule comisar, dacă mă gîndesc bine, ceea ce-mi ceri dumneata nu este imposibil... Moartea domnului Mavrodi nu este un eveniment politic, istoric, economic şi nici măcar cetăţenesc. *Românul* nu va duce lipsă de ştiri importante niciodată... Singurul lucru care mă deranjează în toată această poveste, după cum vedeţi sînt deosebit de sincer, este faptul că trebuie să-mi iau un asemenea angajament, care ar putea deveni mai tîrziu un precedent în activitatea cinstită de informare a publicului pe care ziarul *Românul* o exercită totdeauna prompt şi sigur de atîţia ani. Deci, ca să spunem aşa, mi-este teamă de a crea un precedent în călcarea libertăţiunii presei. Sper că sînt bine înţeles. Dar pentru dumneavoastră o fac cu o singură condiţiune...

— Vă rog, sper să fie rezonabilă...

— Vă asigur. Condiţiunea mea este de a nu spune nimănui şi niciodată că am cedat în faţa pretenţiunilor poliţiei. Adică să uitaţi cum am uitat şi eu că aţi fost aici... E bine ?!

Domnul Rosetti zîmbea. Zîmbi şi Postelniceanu.

— Dacă aţi vrea, am putea să considerăm şi asta ca o rugăminte ca şi pe a mea. Nu ştiu de ce, dar parcă sună altfel decît o condiţiune.

— Desigur... Desigur... mai omenească...

Dumnealui domnul comisar de galben, de cum ajunse la han, la odaie, simţi că ceva nu era la locul lui. Se aşeză pe pat şi începu a-şi roti privirea jur-împrejur. Ce anume ? N-ar fi putut să răspundă, dar cineva se ostenise să aranjeze după ce dăduse iama prin lucruri.

Nu se întrebă ce căutase pentru că bănuia ce putea fi.

Incepu să măsoare lucrurile cu ochii şi curînd descoperi amănunţimea care-i sărise în ochi de cum intrase. Stîngaci, dumnealui Mihalache Sabin Postelniceanu, îşi ţinea cana de apă în stînga ligheanului iar cel ce cotrobăise nu ştiuse, sau nu-şi dădu seama de asta. Apoi descoperi bălmăjeala lucrurilor în cuierul de după uşă. Insul sau inşii căutaseră prin boarfele atîrnate acolo. Era clar că cineva îi pătrunsese în cămară şi-i scotocise lucrurile.

Primul lucru, ca orice om lefegiu, comisarul îşi căută punga cu cei cîţiva galbeni ce-i avea în fundul lăzii de hanţe. Nu-i lipseau, deşi se vedea că cineva umblase grăbit şi acolo.

— Aşadar, gîndi, nu după lucruri de furat, umblat-au dumnealor.

Ieşi, închise uşa şi coborî. Îl găsi pe jupîn făcîndu-şi socotelile la o masă, în încăperea din fund. Tresărise cînd îl auzise deschizînd uşa şi îşi acoperise grămăjoara de bani cu palmele şi trupul aplecat peste masă.

— Fără grijă, jupîne, nu-s hoţii la mata ! Sînt eu, Postelniceanu !

— Aa, domnul comisar... („Ia te uită, gîndi dumnealui simbriaşul poliţiei Capitalei, cum mai merg veştile în tîrgul ăsta, nu m-am obişnuit eu cu noua mea funcţie, dar toţi vuiesc de cunoaştere !"). Poftiţi, poftiţi ! Care-i supărarea ?

(„De ce supărare ?")

— Apoi nici una, zise cu voce tare, nici una, numai că mă călcară tîlharii, aici, în hanul matale...

— Pă mata ?

— Apoi ?

— Haha ! Asta e bună ! şi jupînul Avraam începu a se bate cu mîinile lui grase peste burta strînsă în brîu liliachiu. Haha ! Asta e bună, bună de tot ! Auzi şi mata, poliţia călcată de lotri ! Şi să nu mori de rîs ! Au simţ de haz, au simţ de haz, dom' comisar, zău că au !

— Bine, bine, lasă asta ! Or fi avînd, numai că nu mi-au furat nimic, ci numai mi-au cotrobăit. Hai, nu face gura așa mare... Treaba este cine și cînd au intrat în odaia mea ? Mata trebuie să știi, că de aia își lasă călătorul lucrurile la han și nu în cîmp, la mîna căruia vrea !

Întorsătura îl spăimîntă pe jupîn. Înalță ochii spre Postelniceanu, rugător, de iertăciune :

— Numai că eu nu am nici o vină în tărășenia asta, dom' comisar, nu am nici de știre pînă acum, nici băgare de seamă, zău !

— Lasă, lasă, numai să-mi spui dacă știe cineva din slugile matale dacă m-a căutat careva, cumva și cînd...

— Păi să chemăm, să chemăm pe orișicare, să aflăm...

— Să chemăm, jupîne, să chemăm, că de aceea sînt aici !

Jupîn Avraam își strînse hîrțoagele, și cu osebire banii, cu sîrg și atențiune, de parcă ar fi avut în mîini ouă, le vîrî pe toate într-o lădiță cu două încuietori, puse cheile legate de gît, în sîn, apoi lădița se așeză la odihnă în dulapul ce-l avea dumnealui în cameră și iar încuie și răsîncuie, și iar își atîrnă de gît cheile.

— Acum să-i chemăm, cocoane, acu putem a-i chema !

Se sculă greu împingînd tare în brățarele jilțului.

— Să-i chemăm, da, să-i chemăm și să-i interoguim cum se cuvine !

Se lăsase seara de-a binelea cînd comisarul vopselei de galben al urbei Bucureștilor porni spre Cantelarie. Nu aflase mai nimic, față de ce știuse și înainte : că-i fuseseră cotrobăite odaia și lucrurile. Nimeni nu văzuse nimic, muierea care făcea curățenie nu fusese în cămară în ziua aceea, vecinii erau aceiași.

Postelniceanu coborî dealul Mitropoliei și o luă încet, pe jos, pe lîngă cheiul Dîmboviței. Seara era molcomă, călduță. Un vînticel de seară se hăituia singur, cărînd zvonuri de aiurea.

Cu mundirul descheiat, cu chipiul dat pe ceafă, dus pe gînduri, dumnealui părea atît de puțin polițaiu, pe cît se și simțea. Fierberea de înserare cuprinsese orașul și el uitase și de delă și de călcare. Viermuiala de căruțe în fuga de cu seară spre piețele orașului, frumoasele demoazele ale tîrgului plimbîndu-și umbrelele roze de la Isidor, țigăncile cu coșuri în care zugravii de subțire ar fi găsit toate vopselele pămîntului printre flori, mirosmele de trufandale de mai ale crîșmelor de pe chei poftind nările trecătorilor la mas spre orele tîrzii, zvonuri de lăutari cu gîtlejuri de aur și scripci vrăjite, alergătura de nevoi a mulțimii tîrgoveților, toate alungau gîndurile de la trebile polițienești ale comisarului.

„Mamă, lumea este plină de miere trecătoare, numai eu mă strofolesc în gînduri pîsmașe!" Și Postelniceanu se simți dintr-odată oblojit cu suferință peste farmecul sufletului. „Da, dar așa trebuie, ca eu să păzesc liniștea tîrgului, plimbarea demoazelelor, scîrțîitul carelor, înjurăturile surugiilor și coșurile de parfumuri, cheltuirea pitacului de slujbă credincioasă și strofoleală zilnică...".

Dar seara nu aștepta filozofeala dumnealui asupra pricinilor trebilor polițienești, ci se lăsa tot mai mult, golind ulițele, alungînd oamenii pe la casele lor cu opaiți de prelungirea zilei în noapte. Proaspătul comisar al vopselei de galben ajunsese prin dreptul bisericii Gorgani, mai acana de Prefectură, cînd se pomeni... Nu, văzu numai stele verzi și se trezi în praful drumului cu o durere groaznică în moalele scăfîrliei.

Se ridică de jos, pipăindu-și țeasta. Ceva cald și cleios îi îmbîcsi mîna.

— Of, doamne! crîcni.

Și imediat se gîndi la pomelnicele avute în buzunar.

Cu siguranță că pentru astea fusese pocnit. Le căută cu grabă în buzunarele de la piept ale vestonului, dar nu găsi nimic. „Doamne, își zise, nu puteam oare să le las domnului Kogălniceanu ? Odată cu caietelul... Doamne !". Cu siguranță, ciocăneala tot ar fi primit-o, dar, oricum, inșii nu ar fi știut ce se știa... Pe cînd acum...

Durerea îl sfredelea. Simți sîngele continuînd să-i curgă spre ceafă, năclăind totul, părul, gulerul cămășii, vestonul. Își aminti deodată că în Măgureanu ședea un doftor, așa că grăbi pasul. „Numai de l-aș găsi la casa dumnealui, numai de l-aș găsi !".

Încercă să-și amintească ce văzuse, auzise, sau simțise înainte de a fi fost lovit. Dar nu revăzu decît dealul bisericii și casa parohială ce se lăsa spre poale în scară. Altceva nimic. Numai dealul și casa, apoi scînteile alea năuce... Da, da, și o cizmă... o cizmă cu o floare de piele roșie pe carîmb.

Avu noroc. Doftorul era acasă...

XV

Smaranda sin Dinu locuia peste drum de biserica Boteanului, într-o casă ce se pierdea între maldărele de tufănele, regina nopții, creasta cocoșului și rochița rîndunicii. Aveau și ceva livadă și era vremea florilor de cireș. De cîte ori se apropia de uluca spoită, lui Păuliș începeau să-i scapere ochii și să-i tresară inima ca nebună. Parcă i se rostogolea în piept și îl sufoca. Ca de fiecare dată, în ultimele trei luni, Tudorică Păuliș se agăță cu mîinile pe uluică și-și lăsă capul peste mîini. Fluieră ușor ca ciocîrlia în miezul verii. Și Gavrilă, dulăul, îl auzi primul. Se dădu supărat și veni zornăind lanțul pe sîrma ce traversa curtea. Cînd ajunse, îl mirosi, strănută și apoi mîrîi scurt și a cunoscut.

— 'Ai noroc, neamule ! fu prompt Păuliș la stră-

nutul dulăului. Stăpîna ţi-e acasă, sau iar o uită dumnezeu prin bătătura alteia ?!

Şi fluieră iar.

De după pomi răsări îmbujorată Smaranda. Îşi ştergea mîinile într-un şorţ. Se vedea că spălase, căci avea mîinile roşii şi puţin umflate.

— Ce naiba, omule, cîtamai poliţaiu şi stai atîrnat în par ! Şezi, naiba, ca lumea că-mi dai jos uluca, că nu-i făcută să te atîrni tu de ea. Ce vrei ?!

— Să intru şi încă repede, că află mahalaua că te-a căutat poliţia...

— La naiba, doamne iartă-mă, că nu ştie careva asta... Zi-i ce vrei şi om vedea...

— Să te văd !

— M-ai văzut !

— Nu-i destul...

— Nu-i ?!

— Nu-i !

— Of, doamne, doamne, ce mă fac eu cu tine ?!

— Nici eu nu ştiu ce-ai să te faci cu mine dacă nu-mi dai drumul...

— Drumul... drumul... Hai intră odată, ce, n-oi fi ştiind cum se trage zăvorul...

— Ba ştiu, dar trage-l tu, să nu zici pe urmă că te-am călcat ca tîlharii.

— Hai, termină, că io-s obosită, nu ca tine... Am spălat o groază de rufe. Nu-mi arde acum de balalaică...

Trase zăvorul şi îi făcu loc lui Păuliş să intre.

— Uf, doamne că de multe nu-ţi mai arde ţie ! rînji Păuliş şi intră.

— Păi sigur, că eu îs ca dumneata să-mi mut toată ziulica fundul de pe un scaun pe celălalt...

— Aoleu, cîte scaune încă, Smărăndiţo, cîte scaune...

cunoaște fundul pantalonilor mei... de-aia-s betegi de lustruială și praf !

— Vai de el, sărăcuțul, îl șăgălui Smaranda, vai de el ! Ia ascultă, domnule polițai, ai venit la mine să-ți lauzi dosul ?! De-aia ?

— De-aia, coniță Smărăndiță, pupa-o-aș în cosiță pe fetiță ! și Păuliș încercă să o prindă de mijloc și s-o sărute, acolo în grădină sub cireșii năpădiți de floare albă.

— Ba să te pupe pupezele, și stai cuminte, omule, că ne văd vecinii !

— Lua-i-ar naiba de vecini, dacă nu au ce face decît să se chiorască în ograda ta ! Și Păuliș o prinse vîrtos. Femeia încercă să se smulgă, dar o făcu fără convingere și bărbatul o îmbrățișă și o sărută prelung.

— Nebunule, mormăi Smărăndița, nebunule ! Nebunul dracului !

Îl catadixi cu multe altele, dar se înfierbîntă și ea și se lipi de pieptul lui încolăcindu-i brațele pe după gît.

— Ei, gata, gata, țicnitule, nu-ți ajunge ? făcu ea printre sărutări.

— Să-mi ajungă ?! Ce să-mi ajungă, că abia începui...

— Stai cuminte, Toadere, că ne vede lumea...

— Și ?

— Și... Mă vorbește și așa, ce știi tu...

— Apoi eu nu știu nimic decît că mi-ești dragă...

— Na-ți-o ! Și ?

— Și...

— Și mă rog dumitale, e năpristan acum să mi-o arăți aici ?

— Da' unde ?

— Mereu ! și femeia zîmbi fericită, apoi se strecură șerpește din brațele lui Păuliș și fugi spre casă.

El întîrzie puțin admirînd-o fugind printre pomii înfloriți și grămezile de flori ce năpădeau cărarea bine pietruită. Părul i se descoperise, broboada roșie îi căzuse

pe umeri, şi cozile grele şi lungi de păr negru ca funinginea jucau ca nişte şerpi pe spate.

Dădu din cap cu admiraţie :

— Afurisită muiere ! şi oftă. Asta ar scoate din minţi şi un sfinţişor ! se consolă el.

Porni spre casa cu pridvor din fundul grădinii. Cînd intră, femeia dereteca, deşi casa era curată ca un pahar, dar ce femeie nu mai găseşte oricînd ceva de dereticat prin casă, un fir de praf sau o scamă afurisită ?!

— Ştii, zîmbi ea, casa nemăturată, musafir aşteaptă... Mă ierţi ! Oi fi ostenit, aşa că şezi... Mă duc s-aprind focul, să fac ceva să mîncăm.

— Şezi şi tu oleacă... Nu stau prea mult.

— Iar ?!

— Iar ! Aşa-i misia noastră, a poliţailor... N-avem casă, nici odihnă... Pe la odaie n-am mai trecut de vreo săptămînă... Ce-o fi pe acolo, dumnezeu ştie !

— Ar trebui să te muţi aici la mine...

— Eşti bună, Smărăndiţo, dar pe tine vreau să te duc întîi la taica popa şi pe urmă...

Femeia se opri. Răsucea mereu o perină pe marginea patului. Acum se opri.

— Eşti nebun ?, întrebă.

— Nu, ţi-am zis că mi-eşti dragă, dar tu nu mă crezi...

Veni şi se aşeză lîngă el.

— Crezi că e bine ?

— E bine...

— Tu sărac, eu săracă...

— Nu mă vrei ?

— Ba da, măi omule, dar...

— Taci ! Nu spune vreo gogomănie... M-am gîndit zilele astea... M-am tot gîndit... Subcomisarul nostru a fost azi la Minister, înţelegi, l-o chemat dom' ministru. Îl cunoaşte. Să zice că îl face comisar. E băiat bun... Şi poate, cine ştie... Oi mai urca şi eu în treaptă...

Dar şi dacă nu o fi aşa, tot eu am o leafă, am şi ceva bani puşi de o parte... Tu ai casa asta, ai şi ceva pămînt pe aici prin ogradă... Ne-om descurca noi... Şi nu vreau să te mai văd spălînd rufe altora, înţelegi ? M-am săturat să te tot văd cu mîinile roşii de leşie şi săpun... Zău, femeie, m-am gîndit bine...

Se lăsă tăcerea între cei doi. Fiecare îşi torcea gîndurile. Femeia, dintr-o oarecare cochetărie, îşi vîrî mîinile sub şorţ. Se uitase la ele şi şi le vîrîse sub şorţ.

— Ei da, acum trebuie să plec.!

— Aşa repede ?

— Ce să fac ! Asta e ! Vecinii ! şi rîse.

— Dă-i naibii de vecini !

— E greu să plec, dar trebuie să plec... Aştept numai să-mi răspunzi.

— Ce să-ţi răspund ?

— Ce ţi-am zis... Îţi pun pirostriile ?

— Mi le pui Tudore, mi le pui... Dar eu-s vădană. Ştiu eu ?

— O să vorbesc cu popa. Bani nu prea avem de nuntă, dar oricum...

— Nu ţi-am zis eu ?!

— Uf, muiere, tare mai eşti încurcată ! Om vedea noi, ce naiba ! Hai, făte-ncoa' să mă săruţi că plec !

Dar femeia nu se mişcă. Păuliş se duse lîngă ea, îngenunchie şi-şi puse capul în poala ei înconjurîndu-i cu braţele mijlocul.

— Tot te mai bat gîndurile ?

— Mă...

— Nu mori de bucurie ! Cred că eşti prima muiere din lumea asta care nu se bucură că se mărită !

— Nu mai sînt o fetiţă neştiutoare, Tudore ! (Îi luă capul în palme.) Mă gîndesc şi eu cîte-o să fie... Dar nu-ţi face griji, dragul meu, al meu, e prea mare bucuria... Dar şi gîndurile-s grele...

Îl mîngîie de cîteva ori prin părul răzvrătit de chipiu, apoi îi ridică capul şi-l sărută.

— Să ne fie de bine, Tudore, şi într-un ceas bun!

Se ridicară apoi şi se sărutară îndelung. În fine, el îşi luă chipiul.

— Mîine-l calc pe popa Ştefan! zise.

— Şi totuşi, nu vrei să mănînci nimic? Am nişte brînză de burduf şi trîntesc repede o mămăliguţă. Am şi niţică tocană...

— Nu, nu pot acum... Am venit numai aşa, în treacăt! Lasă, ai să mă tot îndopi de acum înainte...

Ieşi repede că-i dădea ghes inima să rămînă. Avea treabă, aşa că porni fugind. Din colţul străzii, cînd se întoarse, o văzu la poartă, urmărindu-l.

— Ptiu drace, mă legai şi la cap! dar inima i se încălzi şi palmele parcă-l ardeau, căci îi strînseseră trupul. Dădu din umeri. Ce să-i faci, gîndi, femeiuşca asta ar scoate din draci şi un sfînt, darmite un sărman de poliţai al urbei Bucureştilor... O să se hlizească el, neamul, cînd o afla, dar... Ia mai dă-i dracului de tîlhari şi neisprăviţi! Am făcut-o şi pe asta!

Se înserase de-a binelea cînd ajunse la Canţelarie. Şi o lună ca un bostan turcesc se lăfăia prin spuzeala de stele.

La comisariat, zarvă mare, uşi trîntite, paşi şi şoapte, glasuri răstite. În canţelaria agenţilor poliţieneşti, demnul proaspăt comisar Postelniceanu trona în jilţul lui vechi cu o basma roşie, mare, umedă de prişniţe, pe scăfîrlie. Se adunaseră toţi ceilalţi în jur şi-l cinsteau nevoie mare.

— Unde umblaşi, cocoane Păuliş, că nuntă fără lăutari nu se prea văzu prin partea locului? rîse Nicolaide.

— Nuntă.... ce nuntă?! tresări proaspătul intrat.

— L-am măritat pe jupînul Păsăritu cu vopseaua de negru şi conu Postelniceanu-i mai marele nostru acu!

— Apoi să fie într-un noroc, şefule! Dar am impre-

siunea că belele au şi început să-ţi curgă la cap, ori încerci toate pragurile, că văd că iar te ţii cu capul înfăşurat... O fi cumva asta ultima uniformă a comisarilor ?!

— Îţi arde de glumă, Păuliş, dar iar luai o pălitură la scăfîrlie ! zîmbi comisarul, de sub umezeala basmalei roşii ce începuse să se scurgă pe obraji.

— Poţi să mă firitiseşti şi pe mine, amice, că-s subcomisar acum, dar şi pe tine, că ai trecut şef de masă...

— 'Aida drace, dom' Nicolaide, crescuşi şi mata şi eu în ochii mei ! Să ne fie atunci şi nouă de noroc ! Dar cum căpătaşi beleaua, şefu' ?

— Ia aici, şi Nicolaide îi întinse o cană de vin, că tot o să te coste şi pe mătăluţă ceva... Am luat trei vedre de vin şi noi ăştia trei urcaţi în grad dăm cîte una ! Cred că nu te scarmeni rău în pungă pentru asta !

— Mă ştii pe mine unul ca ăsta, dom' su'comisar ! Eu, din parte-mi, mai dau una pentru că ne scapă domnul dumnezeu de unul ca alde Păsăritu !...

— Asta chiar că face înc-o vadră şi de la mine ! sări Leoarcă. Şi una de la Ionescu, nu Ionescule ? şi rîse.

Ionescu stătea rătutit pe un scaun şi-şi număra gîndurile albe şi negre. Cînd auzi înţepătura lui Leoarcă, tresări şi se schimonosi voind să pară vesel :

— Sigur, sigur, se poate altfel ?!

— Ei, ia potoliţi-vă ! interveni Postelniceanu ! Mă rog, ajunge ! Mai avem şi treabă. Nu facem crîşmă în Canţelarie, să fie clar... Mai avem şi treabă astă-seară... Mai bine, ia zi, dom' Păuliş, pe unde mi-ai umblat ?! Te-am căutat toată după-amiaza ?!

— Şefu', dar orice om doarme...

— Păuliş, la odaia-ţi n-ai fost, că te-a căutat Goanţă.

— Şefu'... Mai doarme omul şi în alte locuri, ce naiba... Dar de ce m-aţi căutat ?

— Pentru că aveam nevoie de tine, nu de alta... Îţi poţi închipui...

— Mă-nsor, șefu' !

În odaie se făcu dintr-odată liniște, o liniște aproape neașteptată.

— Să-ți fie într-un ceas bun, băiete ! răcni Nicolaide. Și cine-i aleasa ?

— O văduvioară nurlie... ce crezi ?!

— Bravo, mă Tudore, izbucni și Goanță, tăcutul Goanță, și se repezi la Păuliș să-l îmbrățișeze. Și ăsta fu semnalul, că toți îl năpădiră. Numai Postelniceanu rămăsese pe scaunul lui, ceea ce-i descumpăni oarecum pe ceilalți, care se retraseră încet.

— Ce venit are ? întrebă și atmosfera îngheță.

— Ce venit ?! Mare brînză n-are, da'mi place, dom' comisar !

Postelniceanu luă cana de vin și bău. Toți îi urmăreau mișcările cu atenție și cu oarecare mirare.

— Păuliș, te rog să mă ierți, dar știi care este legea... Ea a fost cu gînd bun făcută, să dea independență bănească polițaiului pentru a-l supune mai puțin tentațiunii înavuțirii. Ești acum șef de masă la vopseaua de galben... Nu știu cum să te fac să înțelegi și să mă înțelegi bine... Se cere dotă...

— Apoi are ceva șefu' !

— Cît ?

— O casă, niște loc acolo... Vreo zece prăjini...

— Mai pune-mi o cană, Nicolaide ! Mulțumesc ! (Bău dintr-odată tot.) Mda ! E puțin, Păuliș ! Ții la ea atît de mult ?!

— Apoi, șefu', dacă... Dacă vreau să mă însor, țin...

— Bine ! Nicolaide, dă-mi o capelă ! Pune-o pe masă ! Fiecare să dea cît poate și cît crede, ca să-i facem dotă nevestei lui Păuliș ! Uite, de la mine ai cinci galbeni ! Nu-i am la mine, ți-i dau mîine !

— Șefu' !

— Și de la mine ai trei, Păuliș ! zise și Nicolaide.

— Dom' comisar... Nu se poate... Nu-i omenește...

Vă mulțumesc, dar... Nu vreau... Vă rog...

— Și eu îți dau unul, Păuliș !

— Goanță ! Nu, nu... Nu sîntem nici unii bogați, vă rog... Vă rog ! Nu mă mai însor și gata !

— Lasă prostiile, Păuliș ! zise iar Postelniceanu. E darul nostru de nuntă, dar îl dăm înainte...

— Nu, șefu', nu vreau daruri... Omul face chestia asta o dată în viață și nu pentru daruri... O face pentru că ține la cineva cu adevărat. Nu mi-aș fi dat poate niciodată seama cu adevărat că țin la muierea asta, dacă nu i-aș fi văzut mîinile roșii, de spălat, azi. Spală pe la boieri... Și mi-a fost milă de mîinile ei. Dar vă rog... Goanță, de unde ai tu să-mi dai mie un galben ? Vai de capul tău, ții trei frați și o mamă bolnavă. Ce, eu nu știu ? Te scarpini și pentru ultimul firfiric... Uneori, nici nu mănînci ca să strîngi și tu un ban. Ai doi galbeni mari și lați și unul vrei să mi-l dai mie... Asta-i fudulie prostească...

— Păuliș !

— Sau dumneata, dom' Nicolaide, ai cinci copii și unul pe drum ? Mare brînză că ești subcomisar acum... da-ți cade casa pe dumneatale. Ce, eu nu știu ? Trei galbeni i-o avere... Și mi-i dai mie, ai ?!

— Păuliș, dar...

— Lasă, lasă... Nici dumneavoastră, domnule comisar, nu sînteți mai breaz. Oți fi dumneavoastră cu carte, dar banii nu vă dau afară din casă, din casa pe care nici nu o aveți... Știu, știu... o să ziceți că aveți ocină la Argeș. Dumnezeu știe ce-o mai fi cu ea... E fudulează curată. Nu vreau ! O să trăiesc așa cu femeia asta și gata ! N-o mai duc la popă și n-o să moară nimeni pentru asta... E bine ?!

Se lăsă tăcere. Dar o tăcere de gheață. Păuliș bău o cană de vin pe nerăsuflate și înfruntă privirea comisarului, ațintită asupra lui. Postelniceanu nu-l privea. Se răsucea între gînduri, amintiri și vise. Și răsu-

citura asta îl durea... De mult nu se mai dusese acasă. I se şi prăvălise oare casa ? Mai trăia cineva din ai lui ? Ce dor îi era de ograda şi grădina cu pomi atîrnaţi peste undele rîului, de iarba proaspăt cosită care mirosea atît de plăcut !...

— Păuliş, Păuliş... belferule... de mahala... Zăbzăucule... Bine, mă, hai să cădem la o înţelegere... Nu ţi-i dăm ! Îi facem dotă de ochii lumii şi a ălora mai mari şi ne dai banii înapoi ? Bine ?

Păuliş începu să se foiască pe scaun, îşi dădu capela mai pe spate, apoi mai în faţă, şi-o scoase, bău din cana lui de vin :

— Aşa mai merge, şefu', aşa mai merge... Ptiu, din ce ieşii ! Curată belea, pomana asta... Aşa mai merge... Îi facem dotă, şi pe urmă banii înapoi... Aşa mai merge. Fraţilor, io... io vă mulţumesc. Ptiu, din ce ieşii ! Dar înţelegeţi-mă şi pe mine... Toată viaţa nu m-aş fi gîndit decît că am luat de la gura altora ca să fiu eu fericit... Zău aşa...

— Bine, bine... Faci raport... Corcovăţ, adormitu' maicii domnului, scoală-te !

Leoarcă îi dădu un ghiont şi Corcovăţ sări în picioare :

— La porunca dumneavoastră, domnule comisar !

— Mă Corcovăţ, tu dormi în cisme, mă !

— Aşa e, să trăiţi !

— Asta iar doarme ! Scoală-te !

— M-am sculat ! Sînt treaz... La poruncă, să trăiţi !

Hohotele de rîs ale celorlalţi îl treziră de-a binelea pe veşnic adormitul Corcovăţ. Se frecă la ochi.

— Poruncă !

— Te duci acasă şi te culci, dar acasă... Şi mîine vii la mine, că am treabă cu tine... Ai înţeles ?

— 'ţeles, dom' comisar, să trăiţi !

— Bine, poţi pleca !

— Acum ?

— Acum...

— Mi-a sărit somnul, dom' comisar ! şi Corcovăţ aruncă o privire galeşă bărdacei de vin ce odihnea pe podea.

— Păi dacă dormi, mă, şi pe scaun...

— Ce să fac, dom' comisar, îs obosit rău...

— Păi atunci du-te şi te culcă...

— Vă rog, mai stau şi eu cu băieţii...

— Vrei să spui cu ulcica, Corcovăţ...

— Cu ulcica, cum porunciţi dumneavoastră, dom' comisar !

— Ufff ! Bine, bine... Dar după ce se bea vinul, te duci şi te culci. Nu-mi prea plac adormiţii. Ai înţeles ?

— 'Ţeles, dom' comisar, şi mulţumesc !

— Bine ! Stai jos ! Băieţi, uite ce-i de făcut acum ! Ionescu şi cu Corcovăţ se vor ţine de cazurile care mai apar. De la prefectură mi s-a spus că vom mai căpăta oameni noi. Dar pînă atunci, cînd va fi, trebuie să facem faţă. Nicolaide, dumneata vei lucra cu cei doi. Ia-l şi pe Leoarcă. Eu, Păuliş şi Goanţă ne ocupăm în continuare de cazul Suzanei Avelştoc.

— Dar bine, şefu', e clar c-au omorît-o pisicile...

— Aşa-i, dar pisicile sînt numai arma, Goanţă. În plus de asta, se pare că lucrurile se complică. Carneţelul acela se pare că conţine ceva deosebit. Camera mea de la han a fost umblată azi, nu ştiu de cine, dar a fost călcată. Nu mi s-a luat nimic. De ce ? Probabil carneţelul. Mă rog ! La ieşirea de la han, cînd veneam încoace pe chei, cineva m-a pălit şi mi-a scotocit buzunarele... Ce căuta ? Probabil carneţelul... Mi-a luat însă cele trei liste pe care le găsisem. Va trebui să ne reamintim numele... Noroc că am vorbit azi cu un amic al meu ce se poate lăuda a cunoaşte toată lumea şi a avea o memorie mai mult decît strălucită... De aceea, Goanţă, cred că e mai mult decît o simplă moarte, ci o crimă în care pisicile au fost arma crimei, dar mobilul şi autorii crimei sînt încă necunoscuţi.

— Mobil ? Ce e „mobilul" ăsta, şefu' ? întrebă repede Păuliş.

— Mda, este ceea ce face să se facă o crimă, mă rog, cauza, motivul... Mobil înseamnă ceva care produce mişcarea. În fine, cel mai iubit profesor al meu, domnul Corbeau, de la Prefectura poliţiei de Sena, ne atrăgea atenţia mie şi colegului meu Ilicioiu : „Valahilor, spunea el, primul lucru pe care trebuie să-l faceţi în anchetuirea unei crime este să stabiliţi mobilul, altfel vă vor năpădi faptele fără noimă". E clar acum ?

— Şefu', ce să facem, o să căutăm drăcia aia... de, cum i-aţi zis dumneavoastră... mobil...

— Bine, bine, Păuliş. Să ştiţi că am cerut ajutorul prefecturii cu o gardă la casa Suzanei Avelştoc. Mîine, îmi faci o curăţenie acolo, ştii tu cum... Să nu scape un ac nevăzut de tine şi cîntărit. Tu, Goanţă, îmi vizitezi pe cocoana aia... din locul acela... Maria Porcăria... şi pe urmă te duci la vecinii răposatei şi vezi ce-ţi mai spun şi ei... Bine ?

— 'ţeles, şefu !

— Nicolaide, tu nu pleci de aici, orice ar fi ! Am treburile mele. Îţi las pe masa de lucru un pomelnic cu ce vizite am de gînd să fac mîine. Beţi ce mai aveţi şi plecaţi acasă ! Rămîn eu în noaptea asta dijurnă ! Am de regulat nişte chestiuni pe aici şi pe urmă dacă am nevoie de careva, trimit un gardian. Să sperăm c-o să fie o noapte liniştită... Noapte bună, băieţi !

XVI

Maria Porcăria nu mai lucra la „Beleţea publică", stabilimentul de pe cheiul Dîmboviţei. De numai cîteva săptămîni, îi explică coana Bibiţa Codoaşa, un maldăr de carne ce trona la salon, Maria Cochonnerie se certase pentru un client cu roşcovana Mili, de faţă cu onorabilul,

și o dăduse afară. Acum, după cum auzise ea, era la un alt stabiliment, pe undeva prin mahalaua Olarilor, pe strada Cuviosului.

— Dar ce a făcut, domnu' poliţai, de-o căutaţi ? S-a-mbolnăvit vre un client, vai de capul ei... Tare ţîfnoasă era şi mofturoasă nevoie mare... Ce-a făcut ? încercă Bibiţa Codoaşa să-l tragă de limbă.

Dar Goanţă nu avea timp de stat la taclale, aşa că o luă la picior. În strada Cuviosului, numai case boiereşti. Mai spre capăt, dădu de stabiliment. Oamenii pe care-i întreba îl priveau nu ştiu cum, sau cel puţin aşa i se părea lui.

Stabilimentul era într-o veche casă boierească, cu geamlîc şi grădină cu pomi, acum necurăţaţi şi uscaţi în mare măsură. Un drumeag, cîndva alee, ducea spre o casă proptită într-o latură cu bulumaci de lemn.

Cum Goanţă nu prea era dus la asemenea locande, cum era şi cam timid în felul lui, drumul dinspre stradă pînă la casă i se păru imens ca un drum spre păcat şi întinare. O sfiiciune deosebită puse stăpînire pe el pe neaşteptate. La „Beleţe" intrase mai uşor, căci era direct din uliţă intrarea, dar aici...

În fine, deschise uşa. Holul era pustiu, dărăpănat, deranjat şi îngrămădit. Multe covoare tocite şi divane. Într-un colţ, un clavir îşi rînjea clapele. Pe scaune şi jilţuri, rufărie feminină. Pe lîngă sofale, sticle şi pahare. Aerul încăperii mirosea acru a vin trezit şi praf.

Nu era nimeni în încăpere. Probabil, deşi erau zece ceasuri ale dimineţii, pensionarele mai dormeau.

— E cineva aici ? ţipă Goanţă şi nu-şi recunoscu glasul.

Nimeni nu răspunse, aşa că poliţaiul mai întrebă o dată. În fine, o uşă se deschise şi un cap zbîrlit şi somnoros apăru o clipă.

— Ce doriţi ? întrebă capul.

— Unde-i cocoana ?

— Doarme la ora asta...
— Vino încoa' !
— O clipă !

Uşa se închise. Se auziră cîteva şoapte şi după cîteva minute ieşi o femeie. Avea în jur de treizeci de ani şi ar fi fost frumoasă, dacă nu ar fi arătat atît de obosită. Zîmbi şi gura îi era cam găunoasă, ceea ce-i strica şi mai mult boiul.

— Nu primim clienţi la ora asta, dar pentru un băiat aşa frumos, ce nu facem noi... Şi începu să-l măsoare pe Goanţă cu vizibilă admiraţie. Şezi, frumosule, şezi... Pînă vine cucoana, şezi oleacă cu mine şi nu fii atît de sfios. Nu sîntem noi femei cu care să fii sfios ! Zău aşa ! şi rîse dezvelindu-şi toţi dinţii cariaţi din gură. Nu-ţi plac ? Aici nu cerem mult ca la „Beleţea publică", numai cîteva firfirici. Şi să ştii că noi ne pricepem de minune să facem bărbaţii fericiţi...

„Dracu' să-l ia pe şefu'", gîndi Goanţă, „cînd m-a trimis aici !" şi se fîstîci mai tare. „Să mă vadă mama acum, cred că mîine m-ar pune să plec din poliţie tura-vura !"

Dar o uşă se deschise şi în încăpere pătrunse încă o femeie îmbrăcată într-un fel de rasă călugărească. Era tot atît de ciufulită şi vlăguită. Cum îl zări pe Goanţă, se învioră alungînd ca prin minune posomoreala.

— Ia te uită, un muşteriu aşa de dimineaţă ! făcu ea. Ee, şi sîntem şi poliţai... Să mai zică care cumva că nu avem muşterii de cînd ne-am mutatără aici !

Şi rîse. „Asta are cel puţin dinţi întregi", gîndi Goanţă.

— Ia spune, flăcăiaşule, bei ceva cu Mitica Mititica ? întrebă prima dintre femei şi se sculă să aducă o sticlă de vin.

— Să nu te duci cu ea, şopti cea în rasă călugărească, are boala franţuzească, iubiţelule, şi e păcat de tine... Eu

am coapse și țîțe mai tari ca ea, uite ! și se dezveli arătînd o carnație albă, splendidă. Vezi ?

Dar cealălaltă sări la ea.

— Ești o putoare nemaivăzută ! Frumosul e mușteriul meu ! Ce te bagi, ai, ce te bagi ?... cum vine unu te și pui pe tarabă, destrăbălato, pleacă de aici, e mușteriul meu, n-auzi ? Mama ta de fandosită spurcată ! Lua-te-ar dracul să te ia !

— Da' ce, să se scîrnăvească băiatul de la tine, zevzeaco ? !

— Minți, tu ești plină de bube, nu eu !

— Ba tu ! Unde vezi bube pe mine ?

— Da' pe mine unde vezi ? Fir-ai tu să fii și mînca-te-ar viermii de nesătulă !

— Cățeaua dracului împuțită !

— Cum, mă faci pe mine cățea ? ! Eu care...

Începură să se bată, să-și rupă hainele de pe ele. Cea cu dinții cariați aruncă sticla după cealaltă, dar nimeri în zid și vinul se împroșcă. Se înșfăcară de păr și începură să se rostogolească pe jos, zgîriindu-se și mușcîndu-se. Hărmălaia, bubuiturile mobilelor răsturnate aduse gloata pensionarelor, care cum se sculaseră, cu ochii cîrpiți, mai îmbrăcate sau mai dezbrăcate, ciufulite, mînjite de fard... Unele încercară să le despartă pe nebune, dar fură lovite și acum le loveau și ele pe cele două bătăușe. Apoi lupta se generaliză, căci prietenele uneia se luară la harță cu prietenele celeilalte.

Numai Goanță rămăsese în picioare, clipind des și neînțelegînd nimic din toată 'acea hărmălaie pe care o provocase.

Dar deodată se făcu liniște. Cele care se bătuseră se ridicară de pe jos ca la un semn.

— Hei, a dat strechea-n voi, mama voastră de putori destrăbălate ? ! răcni o femeie mai în vîrstă din pragul ușii. Era îmbrăcată corect, sobru și cu oarecare eleganță. Ce-aveți ?

— Mitica nebuna..., scînci cea cu dinți frumoși și rasă de călugăriță. Mitica nebuna !

— Ba nu ! Eu n-am nici o vină ! Chichi a vrut să-mi ia mușteriul...

Abia atunci îl remarcă bătrîna pe Goanță. Îl măsură o clipă, apoi :

— Mușteriu, ai, dobitoacelor... E polițai... Ați văzut voi polițai venind în duhoarca voastră îmbrăcat la oniformă ? Grijania mamei voastre ! Întindeți-o... Vorbim noi mai pe urmă !

Înaintă apoi în cameră, în timp ce pensionarele se retrăgeau care mai de care cu coada între picioare. Femeia ridică un scaun.

— Luați loc, domnule polițai, și iertați nebunia fetelor mele... Le apucă din cînd în cînd... Ce să-i faci, stau toată ziulica înăuntru... De cînd ne-am mutat în mahalaua asta, nu pot ieși afară căci le cam huiduie mahalagiii. A trebuit să ne mutăm de la Cruce aici și... Așa că ne iertați. Ce doriți ?

— Aș... aș vrea să vorbesc cu Marie Cochonnerie...

— Aș putea să știu de ce ?

— E o treabă a poliției...

— A da ! Mă rog, mă rog. Marii ! urlă dintr-o dată, făcîndu-l pe Goanță să tresară. Mariii ! Vinooo aici !

Și apoi liniștită și demnă ca pînă atunci :

— Imediat ! Și încă o dată vă rog să iertați zurbăgiala fetelor mele...

O ușă se deschise și apăru Maria Porcăria. Goanță tresări, căci Maria era o femeie într-adevăr tare frumoasă. La vreo treizeci de ani, cu părul negru și ochii verzi, era suplă, îmbrăcată cu gust într-o rochie lungă albastră ca floarea de nu-mă-uita. Cu ochii ei de pisică îl cîntări pe polițai.

— Da, doamnă !

— Domnul agent te caută...

— La ordinele dumneavoastră, domnule...

Dar cum cucoana întîrzia să plece, Goanţă se simţi nevoit să intervină :

— Vă rog să ne lăsaţi singuri, doamnă !

— Mă rog, mă rog. Dar să nu mi-o arestuieşti, domnule poliţai, este cea mai bună fată a mea. Liniştită, frumoasă şi îmi atrage muşterii cu ghiotura.

Apoi ieşi. Goanţă o privi pe femeie cu admiraţie sinceră, aproape uimit de frumuseţea ei. Gîngăvi la un moment dat, după o lungă tăcere :

— Dumnezeule, pentru ce faci asta ? !

— Credeam că eşti de la poliţie...

— Mda ! Chiar sînt ! De fapt alta e povestea pentru care am venit aici ! Aş vrea să ştiu dacă o cunoşti pe Suzana Avelştoc ?

— Pe cine ? Pe Suzana ? Se poate, ba încă foarte bine ! E sora mea !

— Cum ?

— Cum aţi auzit, e sora mea !

— Dumnezeule ! În cazul acesta cred că ar fi bine să mergeţi cu mine. Nu vă arestuiesc, dar se pare că pe aci sînt multe urechi... (Şi arătă spre o uşă întredeschisă prin care Chichi călugăriţa îşi vîrîse capul.)

Şi Goanţă tăcu. Se gîndea dacă ar fi cazul să-i spună că Suzana a murit.

Sau cum să i-o spună.

— Cum vă înţelegeaţi cu sora dumneavoastră ?

— Dacă ne înţelegeam, mai bine zis, dacă aveam relaţiuni între noi ? O, nu, aşa ceva nu exista între noi... Era ca şi cum nu existam... Fiecare avea viaţa ei...

— Mai aveaţi vreo rudă ?

— Nu-mi amintesc să fi avut vreodată.

— Deci sînteţi unica ei moştenitoare...

— Cum ? Ce-aţi spus ?

— Sora dumneavoastră a murit...

— A murit ?

— Da, a fost ucisă poate...

— Cu siguranţă, cu siguranţă... Şi dacă nu i-aş fi zis, şi dacă nu i-aş fi zis... Ştiţi, ne întîlnisem odată... cînd era dispusă să vorbească, să se uite în ochii mei. Şi dacă nu i-aş fi spus : „Suzana, pe tine domnii ăştia mari o să te prăpădească, domnii ăştia mari..." Şi uite, am avut gura aurită, bătu-o-ar norocul ei de gură !

Femeia îşi lăsă capul în palme şi izbucni în plîns. Trupul i se ghemuise sub palme şi capul ce se scutura de icnete şi Goanţă, şezînd în faţa ei, se consideră neserios că în acele momente îşi încînta ochii cu silueta aceea nespus de frumoasă. Încercă să-şi alunge din cap gîndurile aiurite şi atunci i se păru lumea infinit de mică căci iată femeia aceea ce sfida cu o clipă înainte o soră ce o gonea cu ruşine de la ea, acum uita ura şi nefericirea veche pentru alta nouă. Şi proporţiile vechi se schimbară, iar Goanţă întinse mîna şi o mîngîie pe cap îngăimînd :

— Îmi pare rău, nespus de rău, doamnă, că eu sînt cel care vă aduc asemenea veşti...

Dar femeia se zbîrli şi se scutură de mîngîierea lui. Înălţă ochii cu sclipiri noi de verde rău :

— Nu e nevoie, copoiule, de vorbe dulci... Tariful e acelaşi, seara de la ora şase în sus...

Şi printre lacrimi rînji :

— Voi, copoii, nu aduceţi niciciînd veşti bune... Asta e meseria voastră şi haina de omenie nu vă şade bine... Aşa că las-o mai moale !

Goanţă se fîstîci o clipă în faţa urei ce scăpăra din toată fiinţa femeii. Bîjbîi printre cuvinte de scuză spre a-şi mărturisi sinceritatea, dar simţi că totul sună a fals, aşa că tăcu în final. Femeia se retrase iar în ea. Un moment de tăcere se întinse peste ei ca o mlaştină de zădărnicie.

Dar una din uşi se crăpă uşor şi, în tăcere, lui Goanţă i se păru că scîrţîitul urlă, iar Chichi Călugăriţa îşi vîrî capul :

— Ce faci, frumosule, îi numeri sbîrciturile ? ! Sau nu m-ai uitat pe mine ?

— Ieşi afară ! se trezi Goanţă urlînd.

Uşa se închise imediat cu un pocnet sec.

— Să mergem, domnule poliţaiu, aveţi dreptate, aici nu putem să stăm de vorbă ca oamenii, mai ales cînd unul din cei doi este bărbat. (Rînji.) Să mergem. O clipă, să mă îmbrac. V-aş ruga să luaţi o birjă. Pe socoteala mea... Ştiţi, nu prea ne înghit mahalagiii. E mai bine... Intraţi cu ea pe poartă...

Se întoarse şi ieşi pe una din uşi. În momentul acela uşile celelalte se deschiseră şi năvăliră pensionarele cu Chichi în frunte. Goanţă tocmai îşi punea chipiul.

— Vai, puiule, ce ţi-ai făcut ? Ce ţi-a făcut nenorocita aia ? Zău, mai stai... Ascultă, hai cu mine... pe de pomană... Hai, frumosule... Îmi placi... ascultă...

— Ce te vîri, fa, în sufletul omului, nu vezi că nu te place ? Nu-i aşa că nu o placi, flăcăiaşule, nu-i aşa ? Dă-te-ncolo, scroafa dracului, dă-te-ncolo... E muşteriul meu, doar ţi-am spus ! răcni Mitica Mititica şi se vîrî repede între Goanţă şi Chichi.

— Lăsaţi-l, tu, nu vedeţi că domnul poliţaiu s-a speriat de voi şi vrea să plece ? ! Lua-v-ar dracu de putori... Uite la mine, domnu', uite aici ce picioare tari şi frumoase am... Astea lasă-le, că-s mereu nesătule de arginţi, lua-le-ar boala, de tîrfe ce sînt...

— Ce te bagi, fă, ce te bagi ? Hop şi tu în oală ca musca ! zise a patra, nu vedeţi că toţi nu au ochi decît pentru putoarea aia de Maria ? ! De cînd a venit ea, noi nu adunăm decît rămăşiţele...

Goanţă nu mai auzi restul, reuşise să se strecoare printre braţe şi să iasă cam boţit şi necurat. Aerul era cald afară, dar i se păru minunat.

Porni pe alee respirînd adînc, dar în poartă se feri în ultimul moment de un ou împuţit care se sparse mai

încolo în zid. Două muieri bătrîne şedeau peste drum şi-l boscorodeau pline de sîrg. Alţi cîţiva mahalagii se uitau de după gard şi le îndemnau să-i zică, nu să se-ncurce...

— Te mîncă maţele, pruncule, lua-te-ar boala de ticălos...

— Care va să zică poliţia îşi face aici veacul şi doarme în paturile puturoase... Scîrnăvie... Huo !

— Huoo ! Voi le-aţi adus aici, potăilor, voi...

— Aşa tîrziu te sculaşi, spurcăciune ?

— Era bine în braţele scroafelor ălora...

— Taci tu, că ăsta a venit dimineaţă, că-l ardea la...

— Nu vă ajunge locul ca să împînziţi lumea cu preacurvia.

— Zi-i mamă, zi-i !

— Nu te lăsa, Mariţoo...

— Ce să mă las... Şi e tinerel, bătu-l-ar norocul... Uite la el, şi frumuşel, da-şi lasă scrobeala aici... la astea...

— Mai bine s-ar însura şi ar face prunci frumoşi.

— Dar ce folos... poate s-or îmbolnăvi şi ei de la scroafele astea care ne-au furat bărbaţii.

Goanţă o luă la fugă şi nu se opri decît în capul străzii. Gîfîia şi-l blestema pe comisar că-l trimisese aici. Mama ei de treabă ! Găsi cu greu o birjă care să vrea să meargă cu el acolo. Toţi se rugau de iertăciune, dar le murdăreau cupeurile mahalagiii. Au mai păţit-o şi cu alţii, aşa că se fereau. Trebui să-l forţeze aproape pe unul, iar acesta îi ceru de la început un preţ destul de mare ca Goanţă să se sperie numai la gîndul lui.

În huotele mulţimii intră în galop pe poarta stabilimentului. Pe peronul casei, Maria Porcăria îl aştepta. Privea absentă, în timp ce cucoana îi sporovăia vrute şi nevrute. Cînd Goanţă cobori din cupeu, cucoana îl luă în primire :

— Fuse vorba că nu mi-o luaţi, domnul poliţist...

— Fuse, dar...

— Dar ? Ce dar ? ! Mă nenorociţi, aia e, mă nenorociţi... E cea mai bună fată a mea... Mi-a adus şi boieri şi mata...

— Stai oleacă, cucoană, om vedea ce o mai fi... Poftiţi, domnişoară Maria, poftiţi...

Şi galant că se mira şi el, Goanţă îi întise mîna şi o ajută să urce.

— M-aţi nenorocit, domnul poliţai, m-aţi nenorocit... O să mă plîng, o să mă plîng... Doamne, doamne, ce mă fac ? Şi cîţi bani m-a costat...

Dar birjarul dădu bice cailor pentru a lua viteză cînd va ajunge la poartă. Goanţă ridică coşul cupeului la timp, pentru a opri o piatră ce zbura spre ei. Îl lovi la degete şi, cînd se aşeză, ca un copil îşi duse rana la gură.

— V-au lovit ? întrebă Maria. Din cauza mea v-au lovit...

Îi luă mîna.

— O, o nimica toată... o să vă treacă pînă vă însuraţi... Şi surîse.

— Da, o să-mi treacă !

Goanţă se scutură el însuşi de moliciunea propriului său glas.

Mihalache Sabin Postelniceanu, comisar al vopselei de galben avu o noapte liniştită şi adormi tîrziu peste hîrţoage. Spre dimineaţă, îl trezi gvardistul de la poartă că fusese prins un mişel la furat în piaţa de legume. Îl chema Ilie sin Ghiţă şi era dogar de meserie. Era beat şi se blestema pe toţi cei şase copii ai lui că nu pusese mîna în viaţa lui nici pe un sfîrc de aţă de la cineva. Acum nu ştia nici el ce-l apucase de ciordise aşa, tam-nesam, o legătură de cireşe de mai de vreo oca. Venise însoţit de un alai de precupeţi puşi de dimineaţă pe taifas şi harţă. Postelniceanu îl ascultă mai mult adormit şi după ce-l puse să jure pe cruce şi cartea sfîntă că nu

va mai pune mîna îi dădu drumul prin uşa din spate măcar că la regulamente nu se prevedea o asemenea pedepsuire cu jurămînt a muşteriului. Apoi ieşi să astîmpere gloata de curioşi ce însoţise gvardia cu ciorditorul şi spuse destul de tare ca să-l audă gură-cască cum că l-ar fi băgat pe Ilie sin Ghiţă la popreală.

Se întoarse în odaie şi încercă să-şi reia somnul de unde-l lăsase, dar îl pierduse pe drum, aşa că făcu lampa mai mare şi reîncepu citirea romanului franţuzesc pe care-l lăsase din mînă cînd cu venirea dascălului din Bălăreşti.

Cam la vreun ceas după cîntatul cocoşilor, un om de la Voiculescu de la albastru veni cu un raport „pentru domnul polităiu Păulişu" de la „şefu' de masă, Caledonie". Postelniceanu citi : „Amicul nostru popă a stat acasă cuminte ca niciodată. L-a vizitat numai un călugăr, cunoscut de-al nostru. Eliodor Vîrcioveanu. A ieşit c-un maldăr de gazete de-ale prea-sfîntului nostru. Vizitatorul de ieri dimineaţă s-a întîlnit cu deputatul Costin Brăescu şi cu Ghiţă Mantu. Am fost de faţă şi au făcutu o jalbă către Domnu'. Pe urmă a venit iar popa, dar nu l-a primit, pezevenghiul, deşi era acasă. Atît. Cum aflu ceva nou, îţi zic. Dar să ştii că te costă tot. La Avraam sau la Cristopulos. De la o bărdacă în sus ! Caledonie".

Jumătate era cu litere latine, jumătate — a din urmă, cînd şefu' de masă Caledonie se grăbise — cu slove chirilicești. Postelniceanu surîse şi scrise pe margine mare : „Spune-i amicului Caledonie că dau două bărdace la Avraam sau Cristopulos, dacă-mi spune tot ce ştie despre acest Eliodor Vîrcioveanu care ne este cunoscut şi nouă şi nu prea mult... Clar, Păuliş ?! Vreau o întîlnire pe diseară."

Apoi chemă unul din gardienii de noapte şi-l trimise în Bălăreşti, unde probabil şi ajunsese Păuliş ce obişnuia să se scoale odată cu găinile.

Vreo două ceasuri mai tîrziu veni şi Nicolaide tuşind hapsîn, ca fumătorii înrăiţi de dimineaţă.

— Mă duc să mă spăl oleacă şi eu, îi zise comisarul de galben, şi pe urmă la nenea Cesaru, să-i încerc ţinerea de minte cu listele alea. Ai ceva bani, Nicolaide? Ţi-i dau la întoarcere, dar îmi cam chiorăie maţele de foame.

— Ţi-ai găsit-o... Ce-nseamnă să nu ai femeie... Ia să vezi cum te buzunăreşte şi-ţi dă cu tîrîita pe urmă... Nu ştii că mai mult de cîţiva gologani nu am? Ţi-i dau pe ăştia, dar nu cred că-ţi ajung nici pentru o salată mai ca lumea...

— Lasă, lasă, oi mînca pe datorie colea-n colţ, la crîşmă. Şi tu, Nicolaide, ai face bine, frate, să mai laşi mahoarca aia, că hîrjîi ca o osie neunsă. Dacă vine Goanţă, sau Păuliş, cu treaba gata, să mă aştepte.

Îşi luă chipiul şi ieşi.

Se înşelase mult dumnealui comisarul vopselei de galben cînd crezuse că Păuliş va fi fiind treaz odată cu găinile. Lenevea şi se alinta în aşternuturile floare ale Smărăndiţei lui Dinu, auzind-o cum orînduia cratiţe şi oale în odaia de alături.

Oftă de plăcere şi se întinse cît mi-era de lung. Respiră cu neostoită poftă de viaţă adierea vîntului de dimineaţă ce purta cu el mirosul de pom în floare şi iarbă picurată cu rouă ce venea prin fereastra deschisă.

— Na-ţi-o neamule, sări odată din pat, s-a făcut tîrziu şi eu număr purecii în pat, cîţi cu potcoave şi cîţi fără... S-a făcut tîrziu şi eu întind lenea la nesfîrşit.

Zdroncăni căutîndu-şi nădragii şi cismele atît de tare că femeia îl auzi de alături şi întredeschise uşa:

— Ce-i, s-a întîmplat ceva?

— Mundirul... Unde mi-i mundirul? La naiba, unde mi-i mundirul? Şi se învîrtea în mijlocul camerei ca un

titirez repetînd la nesfîrşit „Mundirul, unde mi-i mundirul ?".

— În mîna ta, rumâne, ce naiba, nu-l vezi, ăi chiorît de cum te sculaşi ? !

— Cum ? Au !... Da ! Ei, tu mi-ai făcut farmece, fă femeie ! Auzi, să caut eu mundirul şi să nu dau de el cînd îmi pute sub nas... Ei, nu, mi-ai făcut farmece, mi-ai făcut farmece...

— Pe naiba, mai bine spune ce ai mînca acu de dimineaţă...

— Ce să mănînc, femeie, mie de mîncare-mi arde cînd m-am sculat odată cu pruncii ? ! Mă scopeşte, mă zdrumică, mă biciuie şefu' că nu-s la datorie... Auzi, eu şi să mănînc. Nu-i vreme, muiere, acum nu-i vreme ! Diseară da, acum ba ! Vino să te pup că eu am fugit... Leneş, spurcat, putoare adormită, mai mai ca domnul Corcovăţ !

Şi Păuliş se prelinse prin braţele Smărăndiţei, uşă, pomi înfloriţi a lună mai, portiţă, ca un zefir înnebunit de trecere. Zăbzăuc, o luă la fugă, de se cruceau precupeţii şi mahalagiii crezînd că arde sau cată după hoţ să-l prindă. Şi se uitau bieţii oameni cînd la deal şi cînd la vale, doar-doar or vedea pricina fugii dumnealui. Şi cum nu zăreau nimic, ridicau din umeri şi-şi vedeau de trebările lor, că fiecare are treaba lui dimineaţa şi domnul poliţai pe a lui, şi de aia fuge acum să n-o scape carecumva.

Dar cum pînă în Bălăreşti e cale lungă, iar Păuliş e şi băutor şi ciubucgiu, iar spre sfîrşitul lunii mai nimeni nu-şi mai suflă în mîini de frig, cu limba scoasă de un cot leşesc, se opri o leacă să-şi mai tragă sufletul şi o porni mai agale.

Ajunse la casa Suzanei Avelştoc către ceasurile opt şi îl găsi pe fecior în curte măturînd prin faţa intrării casei.

— Să trăieşti, flăcăule ! Cum mai e viaţa pe aici ? A mai trecut careva ?

— Apoi numai vecinul, lumînărarul, ca să întrebe dacă nu avem nevoie de ceva lumînări... Încolo pustiu... A, şi părintele pentru loc de cimitir. Da' pă moartă o mai ţinem, cucoane, că o bîzîie muştele ? !

— Îi căutăm rudele... Dar hai în casă, că am de făcut o căutare pe tot cuprinsul. Adă şi pe fată să nu fim singuri...

— Acuşi, dar aţi dumicat ceva pă ziua de azi, că eu nu ? Şi-mi cam chiorăie maţele... de foame ce mi-i...

— S-aducă fata sus... Noi avem treabă...

— Bine, jupîne, bine... Cum ziceţi dumneavoastră...

Şi Păuliş deschise uşa şi intră în casă.

Către ceasurile zece, cînd Păuliş terminase de trecut prin sită două din încăperi, se trezi cu Goanţă şi cu o doamnă cu voaletă violetă. Păuliş încremeni cînd femeia îşi scoase voaleta — era în camera aceea de lîngă dormitor. Se uită la femeie, se uită la cele două portrete ce erau acolo. Doar părul le deosebea. Aceea avea părul roşu, aceasta negru ca pana corbului. Dar auzi glasul comisarului pe scări şi nu mai zise nimic, nu-l mai întrebă nimic pe Goanţă. (De fapt acesta, remarcă Păuliş, nici nu era de întrebat. Parcă înota prin nori şi se mişca anapoda prin încăpere, tot lovindu-se de scaune, în graba lui de a oferi femeii un scaun.)

— Ai găsit ceva de doamne-ajută, Păuliş ? întrebă Postelniceanu de cum intră.

— Cam nimic, şefu', şi nu cred că e cazul să aşteptaţi cine ştie ce. Dar casa asta e plină de cotloane, însă parcă cineva şi-a vîrît nasul mai înaintea noastră.

— Îhî ! Bine ! Doamna, ca să ştii, Păuliş, e sora Suzanei. Noua stăpînă a casei, aşa că mişcă repede... Am fost şi la Judecătorie cu dumneaei...

— Fac tot ce se poate, domnule comisar. Dar aş vrea să vă vorbesc între patru ochi. Să trecem dincolo. Cred că ne veţi scuza.

— Ce-i, Păuliş ? Ce s-a-ntîmplat ?

— Şefu", am găsit o groază de bani. Jos, în salon, într-o firidă... O groază de bani austrieci... Numai galbeni vreo douăzeci de mii. Pă urmă, aici, după oglinzi, cred că de vreo două ori pe-atît. Şi tot monedă împărătească... Cu zimţii întregi... Neumblaţi, pe Dumnezeii mei... Femeia asta îşi semăna avuţia prin cotloane, prin fiecare cameră. Şi am făcut numai două camere...

— Altceva n-ai găsit ?

— Altceva nimic. Numai bani şi iar bani. Şi boarfe, mă rog, şi boarfe fine... boarfe de cocoană simandicoasă... Dulapurile-s pline. Numai olande, catifele, atlaze. O adevărată prăvălie poţi deschide cu ce e pe aici...

— Bine, dar cu Caledonie ai vorbit ?

— Cu cine ?

— Cu Caledonie de la Albastru...

— Păi, mi-aţi zis dumneavoastră ? !

— Cum, procletule, nu ţi-am trimis eu un gardian cu un raport al lui Caledonie...? şi comisarul încercă să şchiţeze un zîmbet. Îţi scrisesem pe margine ceva...

Păuliş se cruci.

— Să fiu al naibii, şefule, dacă am primit ceva... Dacă ştiu de ceva şi l-am văzut pe gardianul dumneavoastră...

— Unde să se fi băgat amicul, că a luat şi cal de la grajduri ? !

Şi Postelniceanu se aşeză pe pat.

— Am impresiunea, şefule, că şi pe ăsta l-a căutat cineva prin buzunare după scrisorele de amor. Se cam încurcă iţele, şefule, se încurcă iţele şi se încurcă al dracului de rău ! Naiba le-o mai vedea capul... Ei ne cunosc, iar noi habar nu avem...

— Habar cam avem noi, dar nu prea ştim care şi cît sînt vîrîţi în povestea asta, spuse dumnealui comisarul de

galben privind aiurea. Ascultă, Păuliș... Ia-mi calul, e afară legat, și ia-o la pas frumușel prin toată mahalaua... Trebuie să fie pe undeva, pe aici... cu capul spart... Mi-l cauți pe gardian și mi-l scoți din piatră seacă, iar pe Caledonie la fel. E clar ? Ne vedem la Cantelarie.

— Clar, șefu', dar cu cercetarea casei... cum rămîne ? !

— Ai să te-ntorci la răscolit. Pe cucoana o duc la han pînă s-o formălui tot... Acum, gata, încălecarea și să mi-l scoți din piatră seacă mort sau viu...

Păuliș salută corect și plecă. În ușa de jos dădu nas în nas cu Lixandru, care tocmai intra foarte mîndru cu o tavă plină de bunătăți ce pișcau plăcut nările înfometaților.

— Un' plecați, domnu' polițaiu, că eu tocma' aduceam niscai de-ale gurii...

— Ei, misia noastră, băiete, e așa ca să nu avem pat pentru somn, masă pentru foame și timp pentru a ne face copii frumoși și limbuți... Totul la botul calului, totul la botul calului ! și Păuliș înșfăcă o halcă de carne, cîteva ouă fierte și o bucată bună de pită și încălecă. Totul la botul calului ! Dar du restul sus, că mai e cel puțin unu' care de foame-ți mănîncă noua stăpînă din ochi și dacă mai întîrzii te pomenești că nu mai găsești din ea decît oscioare... Of, of ! Hai, die, mîrțoagă plouată !

Și Păuliș porni în trap ușor, ținînd cu o mînă frîul și cu alta curățînd un ou în timp ce gura-i hlepăia pita.

Doamna Marie Mavrodi se îmbrăcă în doliu, conștientă că blondă cum era îi va sta foarte bine. Se admiră o clipă mai mult în marea oglindă de Murano și șăgui cu ea însăși o clipă, mimînd un zîmbet trist. Da, da, movul arborat drept doliu îi scotea în evidență albeața mată a decolteului.

De fapt, de mult nu-și mai iubea soțul. Poate că nu-l iubise niciodată. Dacă sta să se gîndească bine, la vîrsta ei de numai șaisprezece ani cînd a fost măritată, mai

mult o speriaseră sentimentele. Şi apoi fusese o căsătorie de convenienţă şi pentru avere. Familia ei care număra atîţia bani de Craiova şi atîţia veliţi, scăpătase bine sub domniile fanariote şi regulamentare. Era tînără, frumoasă şi oferise tinereţea, frumuseţea şi numele ei contra cost veneticului Mavrodi cel bogat, ambiţios, energic, dar cam bătrîior. Trecuseră zece ani de atunci, şi-şi zîmbi singură, veritabil surîs trist pentru fetiţa aceea încîntată de atunci de domnul acela bine, subţire şi elegant ce-o împodobea la fiecare vizită cu sclipiri de coliere de mărgăritare şi rubine, de atlaze şi catifele mătăsoase. Se revăzu o clipă tresărind de plăcerea mergerii braţ la braţ cu acel domn bine, căruia femeile îi aruncau priviri scînteietoare la Teatrul francez...

Dar anii trecuseră şi fetiţa crescuse. Se născuse femeia din ea, dar se născuse tot atunci gelozia la început, apoi indiferenţa. Mavrodi îşi avea viaţa lui, ea pe a ei... Acum trebuiau însă apărate aparenţele şi era hotărîtă să nu dea îndărăt. Va fi neconsolata doamnă a bărbatului pe care poliţia l-a făcut să se sinucidă...

Încă din ziua precedentă, leşinase de două ori, sufocată de emoţia durerii, exact la timp, o dată în faţa Zoei Brîncoveanu şi a doua oară în faţa Ruxandrei Ştirbei şi prietenilor săi.

Se mai privi o dată în oglindă. Da, da, nu-i şedea deloc rău în doliu. Îi trebuia o pudră mai pală. Deznădejdea dă totdeauna paloare. Va trece azi pe la Stabilimentul de fineţuri. Trebuie neapărat să treacă... Abia apoi se va duce la conul Mihalache să se plîngă pentru mîrşăvia poliţienească.

Trase de cordonul clopoţelului. Marion, franţuzoaica, apăru.

— Madame...

— Je voudrais prendre du café au lait et' de toaste, Marion.

— Oui, madame...

— Et puis, si quelqu'un me cherche, dites-lui, s'il vous plaît que je rentre tout de suite, dans une heure...

— Oui, madame...

— Je suis très pressée... Merçi, Marion !

Aşteptînd cafeaua cu lapte, doamna Marie Mavrodi se trînti într-un fotoliu şi luă la nimereală de pe măsuţa alăturată ultimul număr dintr-o revistă ilustrată franţuzească şi începu să-l răsfoiască neatentă. O clipă, şi gîndul îi alunecă alături. Se lăsă mai adînc în moliciunea fotoliului. O, doamne, ce repede se frînge timpul ! Parcă acum era o copilă sălbatică şi nebună. Îi plăcea să umble cu picioarele goale prin iarba înrourată, acasă la moşie. Şi zîmbi amintirii. Conul Costache se cam supăra : „O să-ţi faci picioarele ca la mujici, draga mea, ca la mujici... Mari şi crăpate. Stai cu tata uşurel..." Ea rîdea şi-l săruta, iar tata Costache îşi sclipea ochii după ochelarii rotunzi. Era cam bătrîior cînd se născuse ea... şi bătrîior l-a ştiut totdeauna. Dar ce falnic arăta îmbrăcat în frac ! Îi trecu prin faţa ochilor blajinătatea lui cînd şezuse să-i vorbească despre măritiş. Ba chiar era puţin fîstîcit. „Fetica mea, zisese el, ştiu că acest Mavrodi nu mai e tînăr, dar ştii şi tu că viaţa e tare încurcată şi afurisită... Noi am cam scăpătat... Poate n-o să-ţi dea marea dragoste pe care voi, fetele, o visaţi, dar... oricum, sigur că-ţi va da toate cele pe care le vei dori, rochii venite de la Paris, scule de preţ, caleşti, servitori... Mă rog, ce nu-ţi poate dărui averea ? !" Şi mai îngăimase ceva pe care ea nu o pricepuse atunci.

— Pardonnezé-moi, madame... Un monsieur... vous cherche... Le monsieur Postelniceanou, s'appelle.

— Bien ! Qu'il entre !

Doamna Mavrodi tresărise. Cînd îşi reveni, bărbatul era în prag. Acest domn Postelniceanu, scîlciat de Marion la pronunţarea numelui, era un bărbat frumos şi doamnei Marie Mavrodi îi plăceau bărbaţii frumoşi.

— Mes hommages, madame... Je ne voulais pas vous déranger, mais... les obligations...

— Pas dérangée, monsieur... Quel est votre nom, monsieur ? Marion c'est un bourreau pour le nom valach, monsieur, un bourreau...

— Je m'appelle Michel Sabin Postelniceanu, madame...

— Prenez place, s'il vous plaît, monsieur Postelniceanu.

— Merçi, madame... Ştiţi, continuă în franceză comisarul, sînt de la poliţie...

— Ooo, dumneavoastră sînteţi criminalul ! zîmbi seducător Marie Mavrodi.

— Dacă vreţi. Mă rog, pentru o doamnă accept să fiu şi un criminal, mai ales cînd este atît de încîntătoare...

— Vai, domnule Postelniceanu, deşi îmi face plăcere, nu credeţi că nu este momentul să-mi vorbiţi aşa ? ! Acum, aici...

— Vă cer scuze, doamnă ! Mea culpa !

Dar Postelniceanu reţinu că protestul doamnei era mai mult un alint, aşa că continuă :

— În meseria pe care o am, doamnă, sînt totuşi prea rare cazurile de a discuta cu o doamnă atît de frumoasă şi distinsă.

— Vai, domnule, dar mă flataţi..., şi Marie Mavrodi îşi arătă bucuroasă frumoasa ei dantură.

„Unde nu dă dumnezeu, gîndi comisarul, să vă flatez îndestul pentru a nu face gălăgie la toţi sfinţii şi mărimile neamului..."

— Doamnă, am fost totdeauna un om sincer, continuă cu voce tare, şi nu pot să nu-mi exprim întreaga mea încîntare de a vă vedea. Din păcate, sînt handicapat de tristul moment în care vă cunosc. Regret profund cele

întîmplate și mai ales că evenimentele, aceste evenimente tragice, mă pun într-o postură deosebit de... grea...

— Într-adevăr, domnule Postelniceanu, este un trist prilej de a face cunoștință. Dar francezul spune totdeauna că tot răul este spre bine. Moartea soțului meu, care mă îndurerează atît de profund — nu mai am nici lacrimi... — ce să vă spun... Nici nu eram acasă... Știți, eram la moșie, în Ilfov... Aci aproape, la Tîncăbești... Poate dumneavoastră puteți să-mi dați o explicație reală a evenimentelor acestora tragice ce mi-au răpit pe iubitul meu soț. (Și doamna începu să lăcrimeze.)

— Vai, doamnă Mavrodi, vă rog nu plîngeți, mă simt atît de vinovat, deși nu sînt. E o coincidență tristă. Din păcate moartea soțului dumneavoastră nu s-ar fi întîmplat dacă un bleg de subordonat de-al meu nu ar fi adormit. Credeți-mă, doamnă, regret din tot sufletul meu, iar procletul acela va fi pedepsit, profund pedepsit. Fiți sigură, stimată doamnă, că-și blestemă și acum clipa cînd a adormit în post...

— În fond, iertați-mă că vă întrerup, stimate domn, care a fost cauza sinuciderii, în ghilimele spun sinucidere, domnule, deci care a fost cauza sinuciderii soțului meu ?

— Îmi pare rău doamnă, dar nu cred că e cazul de a pune ceva în ghilimele. Soțul dumneavoastră este amestecat într-o afacere cam murdară de crimă și trădare națională...

— Vai, domnule Postelniceanu, cuvintele dumneavoastră nu sună cam prea dure ? ! Chiar crimă și trădare ? Nu e prea mult ?

— Din păcate, frumoasă doamnă, acesta este adevărul și dînsul a cunoscut prea bine realitatea și de aceea s-a sinucis. Știți, oamenii, în situații disperate, găsesc în dînșii curajul de a înfrunta necunoscutul morții. Numai atunci. Altfel, sîntem atît de lași sau de optimiști în a crede că mai există o cale de scăpare... Depinde de optica individului...

— Dar...

— Vă rog o clipă să-mi daţi voie ! În cazul soţului dumneavoastră, lucrurile erau atît de evidente încît... De fapt, o relatare a întregii afaceri va apare zilele acestea în ziare.

— Domnule Postelniceanu... Vreţi să spuneţi că toate acestea vor deveni publice ? Vă daţi seama că memoria soţului meu va fi întinată ? ! Chiar eu, deşi nu ştiam nimic, voi fi supusă oprobiului public !

— Stimată doamnă... Noi credem că nu ştiaţi nimic, dar...

— Staţi, staţi, staţi ! Văd că sînteţi un om de lume... Poate ne vom înţelege...

— Imposibil, doamnă. în calea adevărului se stă greu... Vă rog să mă credeţi, nu prea am nimic de făcut în situaţia dată...

Şi Postelniceanu se ridică în picioare, ca şi cum ar fi vrut să plece. Marie Mavrodi sări din fotoliu şi-l prinse de braţ :

— Domnule poliţist, vă rog... Staţi puţin... Să încercăm...

— Nu prea avem ce să facem doamnă, pe undeva trebuie să ne apărăm şi noi. Dumneavoastră prin avere, prin numele şi rudeniile dumneavoastră, prin frumuseţea dumneavoastră. deci prin toate cele scumpe dăruite de dumnezeu. aţi pus în mişcare marea roată a stăpînirii... Noi nu avem altă apărare decît adevărul...

— Domnule Postelniceanu, luaţi, vă rog, loc. Să gîndim drept. Eu nu am făcut nici o plîngere pînă acum...

— Vai, doamnă Mavrodi, voi sta pentru că este o plăcere pentru mine să vă privesc, dar nu ştiu dacă vom putea şi să ne înţelegem. Ştiu că nu aţi făcut dumneavoastră nici o plîngere, dar nu a fost nevoie... Prinţesa Zoe Brîncoveanu, ce vă este vară, a făcut-o încă de ieri după-amiază în faţa lui Vodă.

— Da, dar ea nu devine reală dacă nu o fac eu, nu-l

așa ? Dumneavoastră vă pricepeți mai bine la legi decît eu, o biată femeie...

— O, desigur, frumoasă doamnă.

— Vedeți ? ! Și nici nu am de gînd s-o fac efectivă, dacă nimic nu va apare în presă. Ce părere aveți ? !

— Știu eu ? Știți, presa este liberă să publice ce dorește, iar noi nu putem să o împiedicăm să-și facă datoria.

— Dar puteți să nu o informați cu detalii, sau să infirmați știrea apărută anterior. Deși cred că prima variantă este mai bună și mai sănătoasă... Altfel, dragă domnule, voi fi nevoită să fac și eu apel la lege pentru a-mi apăra onoarea familiei cu un proces de defăimare ce se poate tărăgăna și influența... Ori guvernelor, mai ales schimbătoare cum sînt ale noastre, nu le prea place să fie ținta publicității, chiar cînd un funcționar al poliției își face numai datoria...

— Cred că jucați cam tare.

— Și dumneata ! Mai ales cînd am de a face cu un bărbat atît de atrăgător și fermecător ca dumneata, aș fi preferat să vorbim despre alte lucruri mai inocente...

— Și eu doamnă, sincer vorbind... Sînteți una din persoanele feminine atît de agreabile încît îți iscă visuri de lună și agale plimbări printre flori înmiresmate. Dar situația este cum este... și viața ne face oponenți.

— Nimic nu ne oprește însă de a căuta o înțelegere...

— De fapt, să știți că nu fac această meserie pentru că nu aș avea ce mînca. Sînt avocat, licențiat al universității pariziene, am și o mică moșioară în Argeș...

— Vai, dar se și vede ! Chiar aș fi vrut să vă întreb de ce faceți această meserie... mă rog... brutală, ca să zic așa, în speranța că nu vă deranjează întrebarea și termenul folosit...? !

— Cineva trebuie să o facă, frumoasă doamnă, cineva trebuie să o facă...

— Dar, domnule Postelniceanu, un om stilat ca dumneavoastră, cu o frumoasă licență ce deschide atîtea drumuri... nu prea înțeleg...

— Asta este altă poveste, iubită doamnă, am promis cîndva, cuiva, ceva... Și nu fac decît să-mi țin promisiunea...

— Mă rog, mă rog... Dar, revenind la... povestea noastră, nu credeți că ne-am putea înțelege cît de cît ?

— Vă stimez prea mult și m-ați fermecat prea mult, doamnă Mavrodi, pentru a nu fi cavaler cu dumneavoastră...

Și Postelniceanu își puse pe buze cel mai seducător zîmbet al său.

— O, dar sînteți adorabil, domnule polițist, și un perfect om de lume ! N-am să vă uit niciodată !

— Vă mulțumesc mult, însă mi-ați furat expresia pe care o destinasem chiar dumneavoastră...

— Aș fi încîntată dacă nu mă veți uita...

— Nici nu pot ! Însă, doamnă Mavrodi, vedeți dumneavoastră... Știu eu cum să vă spun... N-aș vrea să abuzez de bunăvoința dumneavoastră. De fapt, eu nu venisem pentru ce am discutat pînă acum... E o problemă puțin cam dificilă... acum... În situația în care nu am fi căzut la această neașteptată învoială... ar fi mers mai ușor...

— Ziceți, ziceți... Pe dumneavoastră nu mă pot supăra...

— Hîm ! Ușor de zis... Nu am vrea o percheziție... mă rog, numai să ne uităm în biroul soțului dumneavoastră...

Masca doamnei Mavrodi se schimbă. Deveni dură, intransigentă, explozivă.

— Domnule...

— O clipă, vă rog. Vă rog să mă ascultați. Ceea ce facem noi este în apărarea dumneavoastră. De cînd lucrez la acest caz, de două zile, am fost bătut eu de două

ori, iar unul din subordonaţii mei este rănit. Vreau să mă înţelegeţi bine... Camera mea a fost răscolită... Mi s-au furat cîteva documente şi interceptată corespondenţa... Vreau să înţelegeţi, doamnă Mavrodi, că oamenii cu care a fost în tovărăşie soţul dumneavoastră nu se prea poartă cu mănuşi...

— Mă speriaţi, domnule poliţist...

— Aş vrea să vă sperii... V-am ruga chiar să vă mutaţi la moşie cît mai curînd şi să ne permiteţi să vă apărăm atît pe dumneavoastră, cît şi casele dumneavoastră cu oameni de-ai mei.

— Îngrozitor, ce va spune lumea ?!

— Nu va trebui să ştie nimeni. De ochii lumii, vor fi angajaţi ca feciori, sau ştiu eu ce fel de alte slujbe. Vă vor sta în apropiere, cu misiunea de a vă apăra pe dumneavoastră şi bunurile dumneavoastră. Şi nu glumesc, dragă doamnă, sînteţi în primejdie, în reală primejdie...

— Imposibil... Parcă am fi în *Misterele Parisului*...

— Ei, nici chiar aşa, rîse uşor comisarul de galben, nici chiar aşa... Un vechi amic parizian spunea că monsieur Sue vede prea mulţi tîlhari în jurul său şi că dacă te-ai lua după el nici în părintele tău nu te poţi încrede... Şi puteţi să-l credeţi, pentru că era poliţist la Paris de treizeci de ani. Fiţi liniştită, vom veghea asupra dumneavoastră.

— Nu credeţi că ar fi mai bine să plec în străinătate ?

— Ştiu şi eu ? Nu prea... pentru că nu ştim cît de întinsă e toată afacerea. În fine, ne daţi permisiunea ?

— Care ?

— Cea de a ne uita prin hîrtiile soţului dumneavoastră...

Se lăsă un moment de tăcere. Frumoasa Marie Mavrodi se retrăsese în ea ca într-o găoace, iar comisarul nu forţă lucrurile.

— N-ar trebui să consult un avocat ? rupse tăcerea Marie.

— Aveți toate drepturile, doamnă, să consultați, să nu consultați, să ne permiteți sau să nu ne permiteți... Dar afară mă așteaptă un om al meu cu misiunea de a vă apăra. Pe acesta va trebui să-l angajați și asta acum... pentru că eu nu pot ști nici ce se va întîmpla peste o jumătate de oră... Vă rog să mă credeți... Însă pînă veți hotărî și pînă veți consulta avocatul, v-aș ruga să fiți de acord să sigilăm aripa în care a locuit soțul dumneavoastră...

— Cu asta n-am nimic împotrivă.

— Vă sînt profund recunoscător. Cînd veți fi hotărîtă pentru un răspuns, îl veți anunța pe omul meu. Se numește Cristea, Ghiță Cristea. Veți spune că l-ați adus de la moșia dumneavoastră de la Tîlpanu. E chiar de acolo și-i cunoaște pe toți. Am avut grijă să nu sosească odată cu mine și să aibă o recomandare a vechilului dumneavoastră Lorentz. Scrisoarea anunță că a fost trimis la cererea defunctului dumneavoastră soț.

— Lorentz știe tot ?

— Nu știe nimic, decît pe Cristea. E un mic fals de al nostru... Dar n-are importanță. Ceea ce vrem să știți dumneavoastră este că e omul nostru și are misia de a vă apăra, deci că puteți avea încredere în el și ajutor la el. Iar la nevoie vă va putea însoți unde veți voi. De asemeni, repet, prin el ne puteți comunica ce doriți. Numai prin el. Eu sînt prea cunoscut și vă pot primejdui.

— Încep să vă admir, domnule Postelniceanu. Dar de unde știați că am să accept ?

— A accepta sau a nu accepta depinde de dumneavoastră, frumoasă doamnă, dar a vă apăra, depinde numai de noi. Dacă nu ați fi acceptat, ceea ce e greu de crezut, căci omul se teme pentru viața lui, deci dacă nu ați fi acceptat, Cristea tot ar fi fost îngăduit o perioadă de timp, pentru că n-ați fi știut niciodată că este omul nostru și nu veritabilul servitor al dumneavoastră... Dar

ce importanţă are ? Oricum, e mai bine că aţi acceptat pentru că vă vom ruga să-l găzduiţi într-o cameră alăturată cu a dumneavoastră. Şi acum, cred că am abuzat prea mult de bunăvoinţa dumneavoastră.

— Vă înşelaţi, dar mi-a făcut o plăcere deosebită şi sper că ne vom mai vedea... Poate în alte postúri decît acum...

— Desigur, plăcerea a fost pentru mine şi vă rog să-mi permiteţi să regret şi eu momentul şi faptele care au generat o conversaţie, din păcate, nu prea plăcută. Oricum, poate vă gîndiţi... la ceea ce v-am rugat.

— Vă promit să mă gîndesc... Et permettez-moi de vous inviter chez nous... un jour...

— Aucune objection, ma belle madame, j'accepte avec joie votre invitation. À bientôt, madame, à bientôt !

— Au revoir, monsieur !

— Mes hommages !

Şi dumnealui comisarul vopselei de galben părăsi încăperea satisfăcut. Obţinuse tot ce voia. Doamna Mavrodi nu va face jălbuire, îi acceptase cuiul lui Pepelea în casă — putea acum să-i dea sau să nu-i dea consimţămîntul, odăile domnului Mavrodi vor fi bine scotocite de gardianul Cristea — şi, mai ales obţinuse — prin teama pe care o iscase — ajutorul de a-şi duce oameni şi la conace.

„Fă-mă, doamne, cu noroc şi aruncă-mă în foc !" gîndi el scoborînd peronul casei şi luînd frîul de la un fecior.

— Mulţumesc, flăcăule ! zise comisarul şi scoase din buzunar o para pe care o aruncă în aer făcînd-o să se rotească. Pajură ?

— Pajură !

— Ei, ai cîştigat-o ! şi dădu feciorului moneda rîzînd.

Feciorul mulţumi şi se duse, dar scena îşi avea cheia ei pe care numai un flăcău în straie ţărăneşti care aştepta

la poartă, cu căciula în mînă, ştia a o mînui. Era Ghiţă Cristea, argatul de la moşia Tîlpanu.

De la o fereastră, Marie Mavrodi urmărea silueta călăreţului. „Frumos bărbat şi fermecător ! gîndi ea. Ce păcat că e poliţaiu... Ce păcat... Dar..."

Nu-şi termină gîndul pentru că Marion intră aducîndu-i pe o tavă de argint o scrisoare. Era de la Lorentz vechilul.

Musiu Jules de la Rue îi scosese sufletul poliţaiului Ionescu ! Mic şi slab, mereu pus parcă de cineva pe alergătură, învîrtindu-şi beţigaşul de bambus ca pe o morişcă, înfigîndu-şi ţăcălia à la Napoleon al treilea înainte şi în sus, aruncînd zîmbete de şobolan la apus şi la răsărit după cum treceau frumoasele urbei, franţuzul îl purtase prin tot tîrgul, de la un capăt la altul, fără odihnă, ca un titirez. Fusese la Bossel, la Mitropolie, la Măgureanu, la şosea şi tocmai la viile lui Heliade, în afara oraşului. Şi numai pe jos, mişcîndu-şi picioruşele trase în nădragi strîmţi de culoarea oului de raţă prin toate hîrtoapele, cînd la deal şi cînd la vale, fără păsanie de praf, băltoace şi pingele rupte.

Grea misie, grea ca o răzbunare, îi mai dăduse domnul comisar de vopsea. Pirpiriul ăsta de franţuz nu şedea o clipă locului, ci se scurgea aşa printre lume şi-şi dăduse întîlnire cu tot Bucureşciul.

Cînd intrase la Bossel, gîndise dumnealui Ionescul, o sta şi el ca omul oleacă la taifas, o înghiţi ceva îmbucătură, o bea o cană de vin. Aşi ! Îşi descoperise în sus şi în jos pălăria de păr roş, fluturase ţilindrul cîndva alb, acum cam jigărit şi jegos, turuise o mie de bonjururi piţigăiate, dar nu stătuse oleacă locului. Vorbise ceva la urechea unui domn înalt şi burduhănos, acesta începuse a rîde cu gura pînă la urechi, apoi se pornise iar la fuguliţă. Ieşise din locandă şi o luase în jos pe Podul Mogoşoaiei pînă pe la Domniţa Bălaşa pe cheiu şi urcase

la Mitropolie. Se vîrîse în besearecă, se aşezase într-o strană şi păruse a se ruga, deşi era frînc de cînd îl făcuse mă-sa.

Dar nici aici nu poposise bine, nici cît să-şi tragă bietul poliţist sufletul, că o şi zbughi pe uşă, coborî dealul cam pînă în dreptul locului unde fusese nimerit Catargiu. Acolo iar se oprise, îşi scosese ţilindru, se ştersese pe frunte cu o basma galbenă cam ca spicul copt şi se întorsese brusc. (O făcuse aşa de repede şi pe neaşteptate încît Ionescu nici nu avu vreme să se vîre după o bozie, să se ascundă. În ultima clipă se făcu a se uita la nori, ceea ce şi dumnealui musiul o făcu, apoi o ştersese din nou !)

O luase pe cheiu cam pînă la Prefectura poliţiei Capitalii, apoi în sus pe Măgureanu şi intrase în şcoală fugărit parcă de cineva cu gînduri rele.

Fusese norocul lui Ionescu, căci se simţea ostenit de tot !

Şi în vreme ce jupînul de la Rue îşi învăţa pruncii limba frîncească, avu şi el timp să dea pe la o crîşmă dintr-o latură şi să înghită pe nerăsuflate ceva, căci se temea ca nu cumva să se ivească jobenul, ce fusese alb în vremurile bune, pe poarta şcolii de la Schit !

Dar franţuzul îşi avea treburile lui şi trecuseră ceasuri bune pînă să se ivească din nou — timp în care Ionescu o băgase pe mînecă gîndind că-i scăpase şi ieşise pe altundeva !

Se oprise în poartă, se uitase în ambele mersuri ale străzii, apoi la orologiul de buzunar, după care, pe lîngă uliţa besearecii Manea Brutarul în Podul Mogoşoaiei şi în sus pînă la Şosea. Se plimbase pînă la rondul întîiu. Schimbase vorbe de clacă cu unul şi altul pe care îi întîlnise. Cînd începuse a se înserа, revenise în tîrg, apoi prin Podul Calicilor, pe uliţe lăturalnice, spre viile lui Heliade. Şi cum noaptea se potopise bine peste oraş, de

nu sclipeau decît ici şi colea flăcărui palide de opaiţe, poliţaiul comisiei de galben îl pierdu pe titirez.

Ionescu se opri la o întretăiere neştiind cum şi în ce parte să o ia ! Iar o să-l beştelească Comisarul, iar or să rîdă amploaiaţii. „Ei, Ionescule, o să hohotească Păuliş-gură-rea, mai uşor îi a trage cu urechile pe la uşi şi a face ploconeli la şefi, decît să vezi pe unde se vîră un pricăjit de frînc iute de picior ! De, Ionescule, de ! Misia asta nu e de tine, cum nu e nici masul la mănăstire al diavolului, de ! De ce nu împleteşti tu tîrlici, sau să vinzi papură la mahalagii ? Poliţie îţi trebuie ? ! Poliţie ? Aici îţi mai trebuie şi niţică glavă, nu numai pumn de oţel, pe care din păcate nici pe ăla nu-l ai !"

— Ei ! Ei ! Musiu poliţaiu ? se auzise strigat din spate. Musiu poliţaiu ? !

Era o voce tînguitoare, destul de piţigăiată ca să o recunoască din o mie.

— Aici sînt, aici, în spatele matale !

Cînd se întoarse, recunoscu şi ţilindrul care albea în noapte.

— Ei, mă pierduseşi mata, nu-i aşa ? Mă pierduseşi...

„Mă, al naibii, ce românească vorbeşte ? ! gîndi agentul. Parcă l-a făcut mă-sa rumân, nu franţuz !"

— Iacă-s aici ! Hai să mergem ! E mai încolo un butic şi niţică lumină. Să nu stăm aşa ca orbeţii !

Domnul de la Rue îl depăşi pe poliţai pe nesimţite, o apucă pe la stînga şi se vîrî într-o uliţă şi mai întunecoasă. Ionescu îl urmă supus, dar îşi căută pe sub haină, în brăcinari, pistolul. Li-l dăduse şeful cu vorbă să nu-l scoată decît la nevoie, căci treaba nu-i glumă, de astă dată.

Dar pirpiriul nu avea gînduri rele. Era cu adevăr acolo o crîşmă, cam goală la ceasurile acelea.

— Şezi, îi zise domnul de la Rue, şezi că am alergat amîndoi destul şi pe degeaba... Jupînee ! O ulcică de vin şi două căni ! Ia zi, frate, ce naiba ai cu mine ? De

azi de dimineață mă tot iei de urmă ? Ce vrei ? Unde mă duc și ce fac ? Ai nemerit rău, că aveam chef de plimbat și te-am plimbat... Acum mă duc la domnul Heliade. Îl cunoști ? Marele Heliade, părintele leteraturii românești... Oi fi auzit de dumnealui ! Acolo mă duc. Cu treabă mă duc ! Facem o traducțiune în românească după un mare francez, Victor Hugo ! Ai auzit de el ? Și rămîn și peste noapte acolo ! Ca să știi de unde să mă iei mîine dimineață na ! Și-apoi ce vrei cu mine ?

— Eu ? Nimic !

— Atunci ?

Vinul fusese adus și musiul profesore turnă în pahare.

— Noroc !

— Noroc să dea domnul !

— Să dea ! Dar nu mi-ai zis nimic ! Ce vrei ? Ce are poliția cu mine ? Nu am făcut nimic rău și atunci ?

— Văd că vorbești bine românește !

— E o crimă ? Sînt născut aici ! Chiar aici, în București ! Mama și tata erau franțuji, dar eu am copilărit aici ! Altceva ?

— Păi...

— Ascultă, frate, știi să citești ?

— Un pic !

— Foarte bine, citește atunci asta !

Și domnul de la Rue scosese din buzunar o țidulă și o vîrîse sub ochii polițaiului...

— Citește, citește !

Ionescu recunoscu imediat țidula de la Prefectură. Citi silabisind :

— Se recomanduiește domnul Jules de la Rue tuturor ofițialităților întru împlinirea misiei dumnealui de a strînge informațiunile ce îl privesc. Comisar al secțiunii a III-a. Mda ! Dar nu pricep !

— Nici eu ! Îți ajunge ? Oricum, treburile astea o să

le aranjeze ăi mai mari decît noi, fii fără grijă ! Hai noroc !

— Noroc să dea domnul !

— Să dea ! Raportariseşti şi gata ! Ai scăpat de misie ! De aia ţi-am arătat ţidula ! Ca să ştii ! Şi iartă-mă, m-a distrat să te am prins de urmă ! De aia te-am plimbat aşa de rău prin tot tîrgul !

Comisarul rîse a rău cînd auzi tărăşenia. Apoi se înveseli o clipă şi-i sclipiră ochii spre geam. Dădu din cap şi murmură :

— Afurisitul ! Afurisitul ! Nu degeaba-i zic bătrînul diavol ! Ce pricopseală puse dumnealui la cale !

Ieşi apoi, încălecă şi porni să se convingă la Prefectură. Pentru oarecare socoteală...

XVII

Bătînd drumul spre „Beleţea publică", lui Goanţă capul îi vîjia de-a binelea. Şeful îl luase tare pe motiv că făcuse lucrurile de mîntuială. Îi arătase dela Mariei Cochonnerie de la Prefectură. Trecuse în vreo trei ani prin cinci stabilimente de... acel gen. „Ei, să ştii tu, mamă, pe unde umblu eu ? !" gîndea de fiecare dată cînd ajungea să rostească cuvîntul ce desemna acea treabă, şi de fiecare dată din cauza certurilor pornite de la Maria.

— Anchetuieşte asta, Goanţă, anchetuieşte... Aici nu e ceva la locul lui. De ce s-a potolit muierea asta aşa, deodată ? ! Ai ? Ce s-a-ntîmplat ? Poţi să-mi spui ? Du-te la „Beleţea" şi du-te iar la „Visul" de unde ai scos-o...

Ceea ce-l supăra mai mult pe poliţai era modul în care se exprima şeful despre femeia aceea. O fi fost ea cu condicuţă, dar nimeni nu-i dădea dreptul să vorbească aşa... Nevoia te îndeamnă la multe, şi ştia el ce ştia. O vecină de-a lui nu ajunsese şi ea aşa ? Şi ce fată fru-

moasă era... Dar ce putea să facă? Doi fraţi mici, o mamă bolnavă, un tată schilodit de un car plin cu saci cu făină ce se rostogolise peste picioarele lui... Şi să mori de foame? Îi vine uşor şefului să vorbească urît... Are fonctie, are bani, are şi ceva pămînt acolo la el, în Argeş. E uşor... A fost şi la carte în ţara frîncească, ca boierii... Ce ştia el ce e foamea, boala şi suferinţa? Femeia aia nu a ştiut decît că-i e foame... şi a făcut şi ea ce a dus-o capul. Şi pentru asta s-o prigonească atît şi aşa...

Lui Goanţă îi fulgera mînia în cap şi i-l făcea să vîjîie. Da, da... E uşor să fii mare şi boier... Să nu te doară capul de nimic. E uşor să-i faci pe alţii vinovaţi de alte-cîte-toate...

Dumnezeii ei de treabă!

Dar ajunse. Se strecură cu teamă şi ruşine în clădire. Bibiţa Codoaşa era la locul ei, trona ca o şură de carne pe un scaun lîngă uşă.

— Ce-i, frumosule, te-ai întors? Avem fete una şi una. Ţîţă şi sfîrc! Nu găseşti aşa ceva nici în casele boiereşti.

Lui Goanţă îi era lehamite, dar nu avea ce face.

— N-am venit pentru asta, femeie! Am venit cu treabă...

— Auleu, frumosule, să poate?! Cînd îi vorbim de amor, nu se cuvine să zici ceva urît! Şi apoi te poate costa şi puţin, frumosule! Zău, pă copilaşii mei, dacă te mint, conaşule... Am numai fete una şi una. Să fii dumneata sănătos cîte fete luminate ne calcă pe noi... Nu să duc la camiră şi vin la noi că de, politichia-i pişicheră, da' dragostea dulce, mămulică ce dulce... Şi fetele mele ştiu să facă şi pă dracu... Nu, nu-ţi fie frică că n-o să ştie nimeni că ai nădusit pe-aici... Sînt boieri cu neveste jeloase care pun o droaie de copoi pe urmele lor şi tot că nu ştiu pe unde-şi prăpădesc sămînţa iubiţii lor bărbăţei... Ascultă la mine, că-s în breasla asta de mai bine

de treizeci de ani... Hai, frumosule, că viața-i scurtă... Dacă n-ai franci, te îngăduie mama, că de, nu-i de colo un polițai să te iubească. Și-apoi pă încercate... Că de, cu un buhai frumos ca tine, fac fetele mele și pă vărăsie...

Vorbăria grosolană a femeii îi făcea lui Goanță gura acră. La naiba, uite de ce intrase el în poliție, să se tîrguiască cu codoșele tîrgului.

— Mai tacă-ți fleanca, femeie, că n-am venit să-ți aud cățălăndreala ! Am venit aici cu treburi...

— Apoi cu treburi veniți toți maică ! rînji cu gura știrbă Bibița. Cu treabă, apoi cum ?

— Eu îți zic să te potolești...

— Ești cu fundu-n sus, frumosule, ești cu fundu-n sus...

— Unde pot vorbi în liniște cu tine, fa ?

— Cu mine ? ! Auleu, păi eu cu un bărbat n-am mai fost singură de bună bucată de vreme.

— Puțin îmi pasă asta ! Eu am treabă, fă, am treabă și serioasă, nu tîrnoseală. Auzi ! Vrei să-i trimit pă prietenașii ăia ai mei, știi tu care, cu condicuțele ?

— Apoi, boierule, o lăsă mai moale Bibița Codoașa, apoi, boierule, gata-s... Numai spune ce vrei...

— Vreau undeva să vorbim între patru ochi !

— Gata, conașule, gata !

Cu greu Bibița se sculă din scaunul care scîrțîi ușurat de asemenea povară. „Gata, numai o clipă, conașule, numai o clipă..."

Traversă „salonul" și intră într-o încăpere laterală a cărei ușă se deschidea chiar în „salon". Goanță o auzi :

— Ieșiți, dumnezeii voștri de putori ! Dormiți, ai ? Acuși vă vin mușterii și o să fiți mofluze, dormiți, ai ! Scroafele dracului !

Ieși apoi și, cu un zîmbet de zile mari, îl invită pe Goanță. „Fetele" ieșiseră zbîrlite și mofluze. Erau trei și se uitară absente la polițai

Goanță se strecură printre ele și intră într-o cameră cu multe oglinzi, cu un pat uriaș cu așternut murdar și răvășit.

— Șezi, conașule, și iartă deranjul! Pă pat de-a dreptul... Nu-l întinezi, fii fără grijă! Acum zi-i! Ce vrei să afli?

— Ce știi despre Maria Porcăria?

— Tot aia te... A plecat de la mine... N-ai găsit-o? Iar s-o fi loat cu vre-careva la bătaie... Era a dracu' rău, zău așa, a dracu'... Să pricepea, dar era țîfnoasă și să credea a mai belă din toate... Era bună bucățica, dar ce să te faci cînd îmi scula toate fetile în cap?! Ba că nu-i așternut curat, ba că i-a luat aia sau ailaltă mușteriul ăl mai gras la pungă, ba că mîncare-i ca la porci, ba că ăla-i ramolit și ea nu vrea să se ducă cu el, ba că pe aia, ba că pe ailaltă. Nu mergea conașule, nu mergea... Am luat-o de milă și-mi sculase lumea în cap. Apoi mai și zgîria, nevleaga. Să lua la bătaie și-mi zgîria fetele... Pă una a trebuit s-o țin pe de lături că mi-o făcuse ca pe muma pădurii, așa mi-o ciomăgise și învinețise. Săraca fată, ai acum numai rămășițele... O țin dă milă, nu de alta... că numai zarzavagii de bani lefteri o mai iau cînd n-au alta. Așa că am dat-o afară, mama ei de scroafă! Ba mi-a bătut și un mușteriu, e drept cam bătrîior — și Bibița rînji cu gura goală de dinți — că numai o morfolește și atît, și era un mușteriu gras la pungă... Atunci n-am mai răbdat-o și am azvîrlit-o cît colo. Treaba Chiracuței c-a luat-o, treaba ei. O s-o tragă ea. Dacă n-o fi și dat-o afară. N-ai găsit-o la „Visul", nu?

— Ba da! Numai că acum se lasă ea de meserie...

— Păi cre' și eu, că cine o mai primește... de zurbagie ce e...

— Nu de asta, dar a dat norocul peste ea.

— E, nu mă omorî, frate, ce noroc?

— O moștenire...

— O moştenire ? !
— O moştenire grasă...
— Vreun babalîc... Avea o trecere la babalîci !..
— Nu, o soră.
— N-am ştiut că a avut şi o soră... Eee !
Un fel de nostalgie lucioasă se scurse dintre pleoapele năpădite de grăsime ale Bibiţei...
— Ei, frumosule, e bine cîte odată să mai facă şi dracul palat... Pentru cîte una din noi, numai dracul poate face palat, numai dracul. (Apoi rînji). Şi carevasăzică, dădu norocul peste ea, mama ei de treabă... Apoi, frumoasă cum îi, cu năbădăi cum îi, cu gologani cum îi, să tot trăieşti, neneacă...

Se înserase de-a binelea cînd Goanţă ajunse acasă. Abia îşi tîra picioarele de obosit ce era. Şi sufletul îi era negru, gura amară, iar pîntecele îl durea căci se rostogolea în gol.
— Tu eşti, mamă ? o auzi pe maică-sa întrebînd îndată ce deschisese uşa.
— Eu !
— Dă lampa mai mare !
Goanţă îşi atîrnă chipiul de un cui bătut în uşă şi pe dibuite, ferindu-se de pat şi o laviţă, ajunse să dea flacăra lămpii mai mare.
Abia apoi se întoarse şi o privi pe bătrîna ce stătea întinsă în pat. Se apropie şi puse mîna lui mare şi rece pe fruntea cotropită de fierbinţeală a femeii.
— Ăi mici unde-s ?
— I-a spălat Lenuţa şi i-a culcat. Au vrut să te aştepte, dar... Dar ce-ai, maică ? Te flutură gîndurile... S-o-ntîmplat ceva ?
Goanţă oftă. Apoi schiţă un zîmbet.
— Nimic, numai că-s tare obosit...
— Alergătură multă, ai, alergătură...
— Ai mîncat ceva ?

— Am... Vezi că ai și tu... acolo... în șopron. A făcut a mare niște ouă...

— Ouă ? Bine, am să mănînc... Mă duc... Mata cum îți mai e ?

— Cum să-mi fie ? Nici mai bine, nici mai rău. Doar fierbințeala asta... Nu mă lasă deloc. Aoleu, maică, mai udă cîrpa asta. Știu că ești obosit... Te rog...

Cu mișcări lente, infinit de lente, Goanță luă cîrpa și o muie în ligheanul de alăturea de pat.

— S-a-ncălzit și asta, constată.

— Abia a schimbat-o Lenuța...

O umbră trecu peste obrazul smead al polițaiului...

— Iar a fost pe-aici ?

— Da ! A fost... Ce m-aș face fără ea ? Cum are o clipă liberă, cum dă fuga aici. E tare cumsecade fata asta, nu știu ce ai cu ea... A adus și niște mere vărătece la copii... Și ce bucuroși au fost... Ce ai cu ea ? !

— Cu ea ? Nimic ! E un copil, ce să am cu ea ? !

După ce stoarse cîrpa, Goanță o puse pe fruntea femeii și ieși. Străbătu curtea pînă la șopron, deschise și căută pe o grindă lumînarea. O vîrî într-o solniță spartă și o aprinse. Pe plită erau două blide acoperite. Le așeză pe masă și începu să mănînce încet ouăle care se răciseră și mămăligă. Se mișca greu și de cîteva ori tresări căci adormise cu mîncare-n gură. Nu avea putere nici să mai gîndească la ceva, la orice. Hăpăi ultimii dumicați, stinse lumînarea, o puse pe grindă, ieși și închise șopronul. Cu ultimele forțe intră în casă.

— Ai mîncat ?

— Da !

— A fost bună mîncarea, mamă ?

— A fost.

— Zău, Mitică, știu că te chinui, dar stai și tu de vorbă cu mine, că mîine-poimîine mă duc și atunci o să-ți pară rău...

— Of, doamne ! Nu mă chinui, dar, zău, sînt mort de oboseală !

— Mereu eşti tu obosit pentru mine... Hai, şezi puţin.

Goanţă se aşează pe marginea patului, dar parcă nu era el. Parcă se aşezase altul, iar el se privea din afară.

— Spune ! Te-au supărat ăi mici ?

— Nu ! Nu m-au supărat.

— Atunci ?

— Nu ştiu. Zi şi tu ceva.

— Ce ?

— Orice. Ce faci tu toată ziua... Numai să-mi vorbeşti... Atît ! Sînt tare singură. Mai vine pe aici cîte-o vecină, dar mai tot timpul sînt singură...

— Zău, mamă, nu te supăra, dar sînt mort de oboseală. Am alergat azi prin tot tîrgul şi nu mai pot.

Se sculă cu greu. Picioarele abia îl mai ascultau.

— Mă duc să văd ce fac copiii.

Intră în odaia de alături cît putea el de uşor. Trei paturi puse unul lîngă altul ocupau mai toată camera. Goanţă trecu pe la fiecare aranjînd scoarţele peste trupuşoarele firave. „Doamne cît sînt de slăbuţi !“ gîndi el şi vru să iasă, dar ăl mic îl simţi. Avea numai vreo nouă ani, dar părea de cinci.

— Ai venit, Mitică ?

— Mai încet ! Da, am venit.

— Îmi spui povestea ?

— Acum dormi, mîine...

— Aşa zici mereu. Vreau acum...

— Multe vrei tu, dar şi eu vreau să dorm acum... Am spus mîine ! Şi Goanţă ieşi repede.

— E treaz vreunul ?

— Dinu ! Vrea poveste. E cald azi. Mă duc pe prispă să dorm...

— Să nu-ţi fie frig.

— Nu, iau o cergă şi mă duc...

— Treaba ta ! Stinge şi lampa.

Goanță își împachetă așternutul, stinse lumina și ieși pe prispa din fața casei. Era acolo un pat de scînduri. Pe întuneric întinse țolurile pe pat și își scoase cismele. Se vîrî așa, îmbrăcat. În pat era însă cineva. Dinu sărise pe geam și cînd el își trăgea cismele se vîrîse acolo.

— Ce cauți aici, mă ? Nu ți-am spus că-ți spun mîine povestea ? !

— Mă culc cu tine, Mitică, atît, mă culc cu tine...

— Să nu-ți fie frig ! mai îngăimă Goanță și se întoarse cu fața la el. Copilul se încovrigă cu spatele la el. Polițaiul îl luă în brațe și se făcu scut în spatele lui.

— Mă Dinule, mă ! și strînse cu duioșie la piept trupușorul firav pe sub țol.

Dar somnul sărise. Și totuși se simțea parcă mai bine. Un vînticel răcoros îi scălda fața și-i răvășea părul, sub pled era cald, iar copilul din brațele lui iradia căldură. Și deodată Goanță se trezi că se gîndește la femeia aceea... Se gîndește și îi face plăcere. Încercă să o alunge, dar Maria se reîntorcea cu insistență.

— La naiba, mormăi Goanță, la naiba ! Și adormi. Se visă, curios, într-un fel de caleașcă ce zbura pe cîmpuri imense verzi, o caleașcă cu doi cai negri și focoși ce mîncau pămîntul, iar Maria Porcăria, cu părul despletit în vînt, ținea frîiele, ocăra caii și rîdea, rîdea infinit.

Leoarcă nu scăpase de toată anchetuirea asta. Cînd Goanță sosise cu muierea aia, Nicolaide îl trimisese pe el să ia la întrebări vecinii. El nu văzu nimic rău în asta. Avea o vorbă a lui pe care o azvîrlea tuturor ori de cîte ori voiau să-l asculte : „Dom'le, dacă simbria curge, că o fac pe una sau pe alta, pentru mine e egal !" Așa că dacă fugea după cine știe ce găinar ce a furgăsit o varză, o pungă cu parale sau ouăle de sub cloșcă, sau se ducea să ia la întrebări niște mahalagii privind pe coana Veta aia... lui îi era egal. Mînca o pîine și-i ajungea. Nu-și temea decît pîinea ! Atît ! O pleașcă de bogă-

ţie ştia că n-o să-i cadă niciodată pe cap, de înaintat n-o să prea înainteze. Îşi cam cunoştea măsura — nu era nici frumos ca Goanţă sau „ăl mare", nici năbădăios ca adormitul de Corcovăţ, nici gură mare şi cu sare ca Păuliş... Nu, nu, îşi ştia măsura şi era mulţumit. Poate c-o să se însoare şi el, o mai sări cîteva scări poliţieneşti ca să ia nişte sfanţi în plus, şi ce-o să fie o mai vedea. Orfan de la molima cea mare, trăise prea mulţi ani pe apucate. Că-l ştiuseră mahalagiii de om cinstit şi săritor pe răposatul tat-său, nu-l lăsaseră să moară de foame şi-l mai ajutaseră, dar din pomana oamenilor nu zaiafeşte nimeni şi Leoarcă ştia asta atît de bine că nu dădea el din mînă o slujbă care oricum nu te lăsa să mori de foame... Aşa că plecă şi acum în Băldăreşti cu ale sale „de nu vă va fi cu supărare, dar poruncile..."

Se opri la casele lui conu' Grigore Lumănăraru şi ciocăni tare în poartă. Doi dulăi flocoşi îşi arătară dinţii ascuţiţi şi cerurile gurii negre, lîngă poartă, apoi, după un timp o băbătie cu tîrlici de lînă şi broboadă deschise poarta.

— Caţi pe cineva, maică ? Marş, fugi de-aici, Cuţu, hai fugi de-aici !

— Apoi, dacă n-o fi cu supărare, pe doamna lui conu Grigore...

— Eu îs ! Hai fă-te încoa' ! Nu-ţi fie cu teamă, numai gura e dă ei. Mîncă mămăliga dă pomană şi-s graşi ca porcii, dar dă muşcat n-au muşcat pă nimenea... Cîini dă oraş, de...

Cu teamă, Leoarcă se strecură printre stîlpul porţii şi femeie. Dulăii mîrîiră înfundat, dar nu se mai dădură. Băbătia îl conduse într-un fel de chioşc cu viţă, mobilat cu vreo două laviţe şi un fotel desperecheat. Toate acoperite cu scoarţe. Muierea se aşeză în fotel, îl invită pe poliţai să ia loc pe una din laviţe şi îşi reluă împletitul pe care-l lăsase cu cîteva clipe înainte.

— Ei, care-i baiul, cocoana aia răposată dă peste drum ?

— Apoi, dacă nu vă e cu supărare, chiar aşa-i !

— Păi cum să-mi fie cu supărare, că de, aşa vă e treaba domniilor voastre şi pă mine nu are a mă supăra. Dacă oi şti vă voi a spune, dacă nu, nu !

— Am vrea să ştim ce ştiţi, fie-mi cu iertăciune, cocoană.

— Miţa, aşa mi se zice, Miţa. Şi zic, că de-aia mi-a lăsat domnu-dumnezeu, în marea lui milă, gură şi limbă şi ochi, să văd, şi să zic la cine trebuie ce trebuie... Dar numai să-mi zici ce trebuie şi interesuieşte să zic...

— Toate cîte le ştiţi, cu iertăciune vă rog.

— Apoi atunci să zic. Nu ştie bărbatu' ce ştie satu', iar vecinii ştiu şi cîte ouă-s sub cloşcă, mai ales aici, la noi, în mahala. Apoi, vezi mata, io sînt muiere şi şed acasă. Am şi o slugă, n-aş mai avea-o, că e leneşă şi trebe s-o tot biciui cu vorba ca să facă... Şi face, aşa face... Ei, noi dăm gata cu treaba repide şi io mă aşez aici sau la poartă şi mă uit, că mîinile lucrează singure... Împletesc, şi împletesc bine şi repede. Ce să faci, iacă omul ăsta al meu stă mai tot timpu' la lumînărie şi acolo e frig, mai ales iarna, aşa că tot fac la ciorapi groşi şi la flanele. Nu ştiu, parcă are scaie pe dînsu', că aşa le rupe de repede. E şi mare şi greoi şi le rupe de te miri cînd şi cum. Şi cum ziceam, eu stau şi împletesc după ce am deretecat şi am pus mîncarea la rece în pivniţă. Şi pă urmă şed. Mai vine cîte o vecină, mai trăncănim şi noi ca să curgă ziua şi atunci mai afli ce n-ai aflat, mai vezi cîte ceva... Lumea, apoi, domnu', lumea e rea, mai zice multe şi nevrute. Io nu zic că e întocma', dar mata eşti om cu cap şi învăţătură şi oi şti ce e bine şi ce e rău.

Şi cum zic, o cunosc pă răposata de cînd o venit aici la noi în mahala. Parcă a fost ieri... O venit cu caleaşcă şi cu un domn bătrîior, dar măreţ. O caleaşcă de-aia tare

frumoasă cu bumbi și ieșituri aurite. Asta a fost ceva în viața noastră și a ieșit toată mahalaua să să uite la caleașcă și la cucoană. Și ce cai avea caleașca, dar și ce muiere !... Io am văzut-o de la capăt că eram cu Leanca lui Tiță Smintitu la poartă. Tocma' îmi zicea că iar a băut-o Smintitu, că era beat și i s-a năzărit a fi mîncarea prea fierbinte. Năzăreli de om diliu, ce să-i faci, că de aia i se și zice „smintitu". Și cum zic, ședeam și o căinam că ea fată bună și muncitoare — e drept că și cu limbă ascuțită ca nimeni alta, dar ce om e numai dă bun, domnu' polițai, poți să-mi zici mata ? ! și a dat dă neisprăvitu' ăla care o bălăcărește și o chinuie de vai de ea, zic, vedem noi praf și pe urmă caleașca — era prin primăvară, acu vreo trei anișori, în preajmă de paști, și dacă-ți amintești mata, n-a prea fost ploaie în primăvara aia, așa că și colbul era așa, de două dește, nu alta... Zice ea, Leanca lui Tiță : „Ia te uită, fa, ce caleașcă, să rătăci p'în mahala pe la noi !" „Ei, zic eu, să mai întîmplă, fa, să mai întîmplă să se și rătăcească omul, că Bucureștii este mare și știe, crezi tu, oricine toate ulițele ? ! Și numa' că se oprește domnul, și coboară un ficior îngalonat și îmbutonat că-ți venea să crezi că e un gheneral ori alte-alea. Să coboară ficiorul și numai că-l vedem că face ce face și să lasă o scară, dăschide ușa caretei și să coboară dumneaei... Și era frumoasă, domnu', era frumoasă. Numai să-ți spun cum era înțolită și să te minunezi, nu alta. Avea...

— Asta nu interesează, cocoană, fie-ți cu iertăciune, dar poruncile sună clar...

— Adică cum nu interesează, cum nu interesează ?

— Dacă nu este cu supărare, coană Miță, noi am vrea a știi cam ce făcea, cam cu cine se întîlnea, de cîte ori se întîlnea...

— Apoi, domnu', de un'să știu eu una ca asta. Că de venit, veneau oameni mulți la dumneaei, da' nu veneau să se înfățișeze la mine să-mi zică : „Io-s ăsta și mă

duc peste drum la vecina mata !“ Nu, asta nu făcea nici unul, zău așa...

— Așa, așa-i, dragă cocoană, dar vezi... Bine, bine, umil mă rog de iertăciune că v-am întreruptără... Dar ziceți înainte, că eu vă ascult...

— Eu zic, dacă nu mă întrerupeți, domnu', zic... Dar poate că va fi fiind cald, așa că scoateți-vă mundiru' și eu pînă atunci chem fata cu niște șerbeturi să ne mai îndulcim gurile și răcori pîntecele.

— Vă foarte mulțămesc, coană Miță, dar nu cred a fire cazul... Eu mă cam grăbesc oleacă...

— Păi, domnu', nu mă apuc acum a le face, fii fără teamă. Îs făcute ! Și coana Mița rîse ușurel ca un nechezat de mînz și se strecură neștiută afară din chioșc.

Leoarcă își desfăcu mundirul la gît, se șterse cu palma de după gît și se gîndi că de trei-patru zile e numai arșiță și nu-i a bună cu o asemenea vreme. Dacă acum e așa, apoi cum o să mai fie în luna lui cuptor ? !

— Acuși vine fata, acuși vine, numai să scoată niște apă din fund de la puț, să fie proaspătă și rece de să aburească paharele. Numai o clipă. Cald, nu ?

— Cald, cald...

— În primăvara asta nici n-a prea plouat.

— Nu, n-a plouat...

— Și de, dacă plouă-n mai, ai mălai... așa zice o voarbă de-a noastră...

— Așa-i, așa zice...

— Da, așa zice !

Le fură aduse șerbeturile și apa și Leoarcă parcă se mai înviora căci șerbetul era dulce, bine legat și parfumat, că era de trandafiri, apa rece ca de la gheață...

— Tare bun, coană Miță, tare bun... Dar, dacă nu vă este cu supărare, aș mai voi un pahar de apă...

— Vai de mine, se poa' ! Fițo, ia mai toarnă la domnu' ! Așa-i că-i rece de ți se sterpezesc dinții ? Păi puțul nostru are cin'șpe stînjeni în adînc, cin'șpe ! Apoi

bărbată-meu, Grigore, cînd face ceva, nu se joacă... nu se joacă ! Are dumnealui o vorbă — o vorbă cu cap — că așa e dumnealui, cu cap, nu glumă ! Zice : „Mai bine să dau dă două ori, dar să fie ăl mai bun, că ce e pe sponci, pe sponci ține !“ Și ce dreptate are dumnealui !

— Și cum ziceați că era îmbrăcată cocoana ?

— Ai ? Care cocoană ?

— Apoi cea de peste drum...

— Aaa ! cocoana mea... Ca un vis, domnu', ca un vis. Numai în atlazuri din cele fine și horbote subțiri, subțiri, de parcă le făcuse un painjen... Și era frumoasă... Sărăcuța, așa de frumoasă era... Și trebuie să mă credeți pă mine, că și eu am fost frumoasă în tinerețile mele... Altfel mă lua conul Grigore ? Să poate ? Era ca ruptă de la icoană, nu alta ! Zău așa... O tot încînta un domn, unul măsliniu și cu mustață făloasă. Nu era urît, și aligant, mamă doamne, dar era cam bătrîior, săracu', cam bătrîior bine... Și-și tot aducea amicii aici. Să făcea, mai ales vinerea, coadă dă trăsure, că făcea dumneaei zaiafet boieresc. Nu tu țipete, nu tu bătăi, nu tu lălăituri... De, ca la boieri... Veneau oamenii și plecau pe picioarele lor pînă la caleașcă. Nici pă părintele Sfetea nu-l chema la dumneaei la petreceri. Nuu... A-ncercat 'mnealui odată să să ducă în vizitează, dar nu i-a prea mers. Povestea dumnealui, bărbată-meu, conul Grigore, că i-ar fi zis popa odată la un pahar de vorbă că l-a primit, l-a omenit, dar n-a scos o vorbuliță și se uita la el ca la o firfirică atunci cînd aștepți francul... S-a uitat așa, prin el, și nimic mai mult. Se plîngea popa că nu a scos o vorbuliță și dumnealui tot îi zicea. Dădea numai din cap și atîta tot ! La plecare, l-a condus, dar nici mîna nu i-a pupat-o ! Auzi mata, nici mîna nu i-a pupat-o...

— Păi așa o fi în lumea mare...

— Așa o fi, dacă zici matale, așa o fi... Eu ce să zic, că sînt femeie proastă... Dar dă ochii ăia care nu spun nimic vorbea și sluga mea, ai cunoscut-o, Fița... Zicea

ea că odată, pă seară — era vară — a ieşit încolo, spre Broşteni... O fi fost cu treabă... nu mai ţin minte... mă rog dumitale de iertare, dar nu mai ţin minte... Şi zice Fiţa c-o vede pe dumneaei mergînd pe jos, prin colb şi cu umbrela de soare deschisă, iar îndărătul ei, la vreo trei-patru paşi, caleaşca goală, la pas. Şi mergea aşa printre toţi care se nemereau pe uliţă atunci... Numai că se loveşte de un oarecare şi-i scapă umbreluţa... Fiţa, care era în spate, se apleacă, o ridică şi i-o dă. Ei bine, dumneaei n-a zis nimic, n-a zîmbit barem'. A luat-o, a strîns-o, şi-a agăţat-o de braţetă, apoi s-a căutat în punguţă şi a scos o monedă de argint şi i-a întins-o. Fiţa a zis „săru' mîna" şi n-a vrut să primească gologanii. Cocoana a privit-o, aşa cum zicea şi părintele Sfetea, n-a zis nimic, s-a-ntors şi şi-a băgat banu' în pungă. Apoi a luat-o din loc mai departe, tîrînd bunătate de rochie cu poalele prin colb. „Îmi venea să plîng, coniţă, cînd vedeam bunătate de poale cusute cu fir tîrîte pe jos", povestea Fiţa mea. Dă, aşa era femeia aia, cam lunatecă şi puţin sucită. Cel puţin, sucită rău, domnu', sucită rău ! Nu vorbea cu nimeni, dacă să întîlnea din întîmplare, ieşea rar şi în tîrg — ştii domnia-ta cum îi la mahala, să ştie tot, şi ce mîncare a făcut a lu' cutărică, şi de cîte ori a bătut-o săptămîna asta bărbatu' pe nu ştiu care, sau de cîte ori s-a dus aia sau ailalta la spovidanie, mă rog dumneavoastră, tot... Ei bine, maică, despre cocoana asta greu să zică careva ceva. Şedea cît era ziulica de lungă în ograda dumneaei cu pisicile. Avea, domnu' poliţaiu, nişte pisici, naiba ştie — doamne iartă-mă — de unde le avea, mari şi grase şi pufoase... o mîndrie, ce mai, de pisici. Să zice prin mahala că din pricina lor ar fi şi murit. Dumnezeu s-o ierte şi fie-i ţărîna uşoară, dar de sucită era sucită... Zicea Veta lui Caraulea, a de-i zid în zid vecină la miazănoapte cu dumneaei, că i s-au dus băieţii la furat de mere — are acolo în fund o grădină de meri şi zăb-

zăucii au sărit zaplazul și s-au dusără la furat de mere... Ei bine, cînd clempăneau ei mai cu foc din merele de furat, sus pe o creangă, numai că apare cocoana sub pom. Băieților le-a stat în gît îmbucătura. Dumneaei s-a oprit și s-a uitat în sus. N-a zis nimic, ci numai s-a uitat la ei. S-a oprit și s-a uitat la ei, iar ei au simțit că îngheață. Era în zori și nu să aștteptau la una ca asta. Dar muierea asta n-a început nici să-i ia la rost, nici să-i alunge, nimic. A stat, s-a uitat la ei și atît. I-a luat la ochi așa cam cît ai număra la o sută. Băieții s-au lăsat a aluneca pe crengi și pe aici ți-i calea. Ea, nimic... Se uita la pom. Ziceau pe urmă zănatecii că li se făcuse frică de uitătura ei. Și n-a mai dat nici unul pe acolo... S-auzi și să nu crezi, nu ? ! Dar să vezi mata ce zicea Măria lui Găleată, o alta de pe aci, mai sus de besearecă are o casă și o grădină. Crește flori și le tîrguie la piață. Îmi spunea tot Veta, că ele sînt prietene nevoie mare. Și zic, îmi spunea Veta una, dar mie nu-mi vine a crede. O fi omul bogat, dar nici nu cred că e vreunul care să arunce galbenul în noroi. Zicea că i-a zis Măria cum că era în piață, la Ront. Se oprește o caretă, din ea să dă jos dumneaei răposata. Se uită la flori. Alege un maldăr de trandafiri și scoate un galben să plătească. Măria, care în viața ei nu văzuse un galben împărătesc, se pierde cu firea, nu știe ce să facă cu legătura de trandafiri pe care i-o întindea, dă ,să ia galbenul, dă să dea legătura, se iscă o mică încurcătură din care galbenul cade jos și trandafirii la fel. Între cele două era coșul Măriei. Măria se dă să se aplece, dar o pironește privirea dumneaei. Apoi cucoana se întoarce și urcă iar în caleașcă. Maria strînge de pe jos trandafirii și galbenul și să le ducă la caleașcă, dar vizitiul dăduse deja bice cailor și mai, mai s-o lovească și pă femeie. Atît a mai văzut ea, Măria, niște ochi verzi ca de pisică ce-o priveau trecînd prin ea. După două zile a căzut floră-reasa bolnavă dă dăochi de uitătură... I-a descîntat Veta,

că știe de la o mătușe bătrînă, și așa a scăpat sărmana femeie... Povestea asta a făcut ocol mahalalei, de se feresc de atunci oamenii din calea ei pentru că deoache!

Dar să-ți mai zic dumitale, domnu', una și mai și. A făcut ocolu' mahalalei, nu alta, ocolul mahalalei... Să auzi și să nu crezi. De nu mi-ar fi zis-o Veta lu' Caraulea, care e cum îi, dar nu spune de-alde alea aiurea, n-aș fi crezut, pe sfînta precistă... Zice ea, și eu o cred, că nu băsnuiește, cum nu băsnuiește nici Mitru Zdrenchea, crîșmarul, că în față la el, la prăvălie, s-a întîmplat. Și zicea Veta că i-a spus-o Mitru cînd se duse odată după niște sare să ieie de la el... Știi mata, Zdrenchea ăsta ține și altele, nu numai băutură — om cu cap, de... Și zice Veta că a zis Mitru Zdrenchea cum că odată, la o plimbăriseală din astea a procopsitei, dă să se uite după ea. Nu avea mușterii, și șade pe un scaun în fața prăvăliei cînd nu are mușterii. Și zice Zdrenchea că numai că vede pe unu' oarecare, sărăntoc, cum să lovește de cocoană, așa, dintr-odată, cum se plimbarisea dumneaei, și-i smulge cercelul dintr-o ureche. I-l smulge cu carne cu tot și fuge. Muierea aia nu zice nici pîs. Se oprește, își duce mîna la urechea sfîșiată. Nu dă nici să alerge după însul ăla, nici nu leșină ca oricare alta, că, de, doare să-ți rupă cineva carnea de vie. Nu să oprește. Își duce mîna la ureche și și-o apasă cu degetele. Se întoarce, intră la crîșmă, la Zdrenchea care sărise în picioare s-o sprijine. Îi dă vînt acestuia și intră. Ia de pe tișghea o sticlă cu țuică, își toarnă în palmă, își apleacă capul și-și toarnă pe rană. Nu zice nimic, nu se vaită, doar se strîmbă cumva. Îmbibă pe urmă o batistuță și și-o pune la ureche. Scoate o monedă și o azvîrle pe tișghea, apoi iese. Se urcă în caleașcă ce o urma ca totdeauna și pleacă... Cred că la vreun doftor a plecat că s-a întors cam la un ceas după aia. Mahalaua aflase și a pîndit-o s-o vază, dar caleașca a intrat repede în curte și au rămas toți mofluzi. Poți a o întreba

și pe Veta, ea știe mai multe, sau pă Mitru, că doar el a văzut-o !

„Să fii un amărît de comisar de vopsea, dar să te cheme ministrul direct prin comisionar, peste capul agiei, e ori cu belea, ori cu vreo nouă sminteală !" gîndi Nicolaide trebăluind năucit prin comisariatul pus cu susul în jos de zidari, zugravi și dulgheri.

La numai cinci zile de la numirea-i ca șef, Postelniceanu reușise să răstoarne lumea cu susu-n jos : văruise toate odăile cancelariei, se dăduseră la rindea toate mesele ; înlocuise olanele sparte ca să nu mai plouă în încăperi. Într-o noapte, pusese pe toți tîlharii și bețivii aflați la beci, în prizon, să sape toată ograda comisariatului, iar pe un florar ce-l prinsese cu ocaua mică vînzînd flori fără coadă ascunse în pămătufuri de iarbă, îl trimisese acasă cu gardianul să aducă răsaduri, și le plantase straturi în curte, că nu mai recunoscuseră, a doua zi, cînd veniseră, unde se află și se minunaseră. Pe urmă, pusese pe două țațe să lipească bine grajdul cu pămînt și schimbase toate belciugele de legat caii. Mă rog, se făcuse lună peste tot și băieții se scuturau bine de tot de colb, fără să le zică cineva ceva, numai așa, pentru că le era milă să intre colbăiți pe scîndurile încăperilor spălate în fiecare noapte cu apă și săpun de careva din cei ce ajungeau să-și doarmă nopțile pe la vopseaua de galben.

În aste cinci zile, îi frecase domnul comisar pe gardieni de le ieșise sufletul, dar nici unul nu crîcnea și asta îl mira cel mai mult pe Nicolaide. Numai Ionescu mîrîia pe înfundate pe motiv că-l pusese șefu' să copie din catastihuri pe niște cartoane numele înrăiților și să le pună în ordine după furtișaguri, tîlhării cu și fără omor, zurbagii, înșelăciuni... Mă rog, toată liota de păcate omenești. Și totul scris caligrafic, frumos și aranjat.

Și asta îl scosese din pepeni pe Ionescu și tot venea să-l întrebe mereu pe Nicolaide pentru ce a fost năpăs-

tuit cu făcutul hîrțologiei aistea, iar el, Nicolaide, habar nu avea și zicea să-l întrebe pe comisar. Dar nu-l prea prindea deloc, că toată ziua era pe drumuri. Povestea cu Suzana Avelștoc devenise o adevărată încercare a orgoliului pentru domnul comisar Postelniceanu — gîndea Nicolaide — și cum e cu ambiț mare, nu se va lăsa pînă nu va deznoda toate încîlcelile afacerii, numai că îi cam lua pe oameni de la alte treburi și asta nu era bine...

Acum, de exemplu, îl luase pe unul din băieții mai dezghețați, pe unul Cristache Delureanu, și mi-l pusese să facă măsurători la nas, la gură, la înălțime, mijloc, lungimea degetelor tuturor arestuiților mai des obișnuiți ai prizonului și toate să le treacă pe cartoanele scrise deja de Ionescu, sub datele furtișagurilor, sau dumnezeu știe ce mai făcuseră.

Ilarie Bîdea, un amic al lui de la Prefectură, îi spusese că fusese haz mare în cancelarie acolo cînd Postelniccanu se dusese să ceară a-i fi permis să lefuiască unul din aceia ce știu să facă un desemn.

„Ce vrei, dom'le, să faci cu el ?“ se zice că întrebase prefectul.

„Să-l pun să-mi zugrăvească vinovații ca să le știu ușitătura și să-i recunosc la nevoie, domnule prefect !“

„Aidade, domnule, ce-ți veni și matale, că-mi spusese domnul ministru că ești om cu carte și nu un aiurit !“

„Domnule prefect, răspunsese Postelniceanu, nu e vorbă de șagă, așa se procedează în criminalistica modernă...“.

„În ce, domnule Postelniceanu ? !“

Și iacă așa ajunse să-i iasă numele de „Criminalistu“ și se făcea un haz nebun pe seama lui.

Lui Nicolaide îi părea rău că nu-l sfătuise s-o ia mai încet cu înnoirile că altfel o să-l ia lumea de nebun, dar și el prea le voia să le facă repede pe toate... Că nu-i

dădea lumea încă în cap, era pentru că toţi îl ştiau omul Kogălniceanului, altfel...

Şi cu toate astea nu se lăsase, venise cu o zi mai înainte, pe la prînz, cînd erau ca toţi la Cancelarie. Era însoţit de un domn frumos şi cu o barbă neagră, splendidă. «Băieţi, le zisese, dumnealui este domnul Theodor Aman, pictor şi directorul şcolii de belle arte din Bucureşti. Are să vă roage pe toţi să luaţi cîte o foaie de hîrtie şi o să vă dea cîte un cărbune. Aici este o cană şi un pahar — şi puse pe masă o cană şi un pahar — şi vă rog să încercaţi să-l desemnaţi cu cărbunele pe hîrtie ! Cel care va reuşi cel mai bine, graţie bunăvoinţii amicului meu, domnul Theodor Aman, va merge să se instruiască în ale desemnului... Aici, noi vom avea nevoie de cineva care să ştie a desemna. Am să vă explic de ce. Aveţi multă cunoştinţă de faptul că unii dintre „amicii" noştri fac mereu aceleaşi prostii, cam în acelaşi fel. Şi pentru a nu fi recunoscuţi îşi lasă barbă sau mustăţi, şi le rad dacă au... Pe unii din ei nu-i mai ţinem însă minte... le aflăm numele, dar nu-i mai ştim, aşa că dacă am avea un desemn cu figura lor, i-am găsi mai iute. Nu-i aşa ? Ei bine, unul dintre voi va trebui să înveţe să facă asemenea desemnuri... Care dintre voi, se va vedea !»

Şi beleaua de a merge să şcolească la domnul Aman căzuse pe cine nici cu gîndul nu gîndeai, pe adormitul Corcovăţ. Făcuse al naibii o cană şi un pahar, de te minunai, nu alta !

Şi el, Nicolaide, mai rămase fără un om ! Cît de simpatic îi era, subcomisarului îi venea să-l... mănînce nu alta ! Oricît de adormit era Corcovăţ, era însă un agent bun şi de încredere... dacă nu-l puneai să stea pe loc.

Dar cum reclamagiii nu se făcuseră mai puţini, cum şeful, „criminalistu'", era mai mult plecat ba la Agie, ba la Primărie, ba după nu ştiu care amestecat în treaba cu moarta aia, toate se spărgeau în capul lui. Păuliş dus,

Goanţă dus, Corcovăţ la şcolăreală, Ionescu la scriitură, un gardian în ospital la Colţea, altul într-o treabă de caraulă, Leoarcă, doar, cînd nu-i trimis şi el după ştiu eu ce luat la întrebări pentru aceeaşi poveste... şi peste toate, toată tura-vura asta cu văruitul, zidăritul şi celelalte... Şi să nu cazi seara ca o piatră în pat, ca pietroiul ?

Sarandi, care făcea cîte odată şi pe secretarul Kogălniceanului la Minister, era în ziua aceea înnebunit : o groază de oameni cereau să fie primiţi de domnul ministru, iară unul, care intrase de o groază de timp, nu mai se învoia să iasă odată, iar cei ce aşteptau începuseră a se vîrzoli de nerăbdare.

Cînd îl văzu pe Postelniceanu, îşi scăpără ochii şi-i ieşi înainte.

— Ce-i, frate Postelnicene, iar te cheamă conul Mihalache ?

— Îhi ! Dar ce-i cu atîta lume azi ?

— Nu ştiu, dar domnul ministru îi ţine, frate, o groază de vreme. Îi lasă pe fiecare să spună toate cîte în cer şi pe pămînt, ce-i fac purceii, sau găinile... Are o răbdare de fier, zău ! Uite, e unul înăuntru, unu' Popovici, de la Moldova e de fel, şi mi-l ţine, tată-meu, de mai bine de un sfert de ceas. Nu mai spun cînd are ţărani de-ai dumnealui, apoi pe ăia îi descîntă, îi giugiuleşte, naiba ştie ce le face, ba, uneori, mai scoate şi de la pungă cîte ceva pentru ei... Talpa ţării, zice, talpa ţării fie, dar dumnealui e dincolo de uşă, iar eu mă războiesc cu cei ce-aşteaptă. Vrei să intri ?

— Păi de ce naiba am venit ?

— Aşa-i, de ce naiba ai venit ?

— M-a chemat şi am poruncă să intru orice ar fi...

— Stai, nu-mi intra pe-aicea, că-mi sictireşti toată gloata reclamagiilor. Te bag prin spate. Hai cu mine...

Postelniceanu îl urmă pe Sarandi prin cîteva odăi laterale. Cînd se deschise uşa biroului, acesta îl văzu pe ministru aplecat peste o hîrtie scriind ceva de zor. Conul Mihalache îşi aruncă privirea peste ochelari :

— A, comisare, ai venit ? Ia loc, să termin cu dumnealui şi sînt al matale... Sarandi, e multă lume ?

— Multă, domnule ministru.

— Bine, stai şi mata ca să-l conduci pe dînsul...

Postelniceanu se aşează pe un scaun, Sarandi rămase în picioare lîngă uşă. Urmăreau amîndoi scena : un bărbat slab, cu barbişon şi încărunţit, îmbrăcat în negru şi cam jerpelit, frămînta o pălărie mare în mîinile nervoase.

Kogălniceanu termină ce avea de scris şi înălţă capul. Se răsturnă în jilţ cu hîrtia în mînă :

— Domnule Popovici, s-a făcut ! Nu e chiar cum spui dumneata, oamenii aceia aveau licenţiune de vînzare în Ardeal, dar, oricum, am să încerc să fac ceva pentru dumneata. Uite, am cerut lui Miler să te aibă în vedere la prima ocaziune de vacanţă spre a te recomanda ministerului într-una din funcţiile în care te va socoti capabil. Mulţumit ?

— Da, domnule ministru, dar v-aş mai ruga, ţinînd seama de amabilitatea care v-a dus vestea, dacă se poate, să se comunice ofiţialmente rezoluţiunea domniei voastre domnului prefect.

— N-am nimic împotrivă, domnule Popovici. Sarandi, îl conduci pe domnul şi duci asta la registraţiune să se expedieze la Bacău lui Miler !

Şi conul Mihalache se desprinse greoi din jilţ, cu toată mătăhălenia sa. Popovici ocoli biroul şi se repezi să sărute mîna ministrului, dar acesta şi-o retrase repede.

— Lasă, frate, prostiile că nu-s nici Vodă, nici popă. Sînt numai ministru într-un stat civilizat.

— Eu tot vă zic sărut mîna, cucoane Kogălniceanu, că domnia voastră sînteţi binefăcătorul meu şi al fami-

liei mele, să vă deie domnul Dumnezeu sănătate și toate cîte le doriți ! Să trăiți mulți ani spre fericirea poporului ! Sărut dreapta...

Și bodogănind mulțumiri și urări, Popovici o luă de-a-ndoaselea spre ușă. Ieși numai în temenele adînci, urmat de Sarandi care zîmbea distrat.

Kogălniceanu se așeză și-i făcu semn și comisarului să ia loc pe un scaun din fața mesei lui de lucru.

— Of, doamne ! făcu ministrul. Guta asta mă omoară, nu alta... Aproape nu dorm noaptea de dureri și înțepeneli. Azi-noapte mă gîndeam la tine, băiete ! Tu nu o să faci mulți purici, cum se zice, în administrațiune. Ești prea grăbit, frate, prea grăbit. De abia ai o săptămînă de cînd ești comisar la galben și te-ai apucat să faci cam multe schimbări. Hehei, amice, oamenilor le e frică de schimbări, nu știai asta ? Ai ajuns și-n gura lui Vodă cu desenatorul tău. I-a zis prefectul. Tu nu vezi, oamenii se schimbă greu... Uite-l pe amărîtul ăsta. Știi cine e ? Ăl pe care l-a schimbat amicul tău, Ilicioaie, la Tîrgul de Ocnă. Își ridicase în cap tot tîrgul... Un neisprăvit... M-a căutat și pe acasă, cică să-mi vorbească între patru ochi... Cred că și cu vreo pungă, amărîtul, ca pe vremea fanarioților. Slujba și punga, punga și slujba ! Ha ! Ale naibii picioare, ce mai mă înjunghie... O să plouă, sigur o să plouă... Ei, cum mai stai cu anchetuirea ?

— Destul de rău, domnule ministru !

— Cum așa ? !

— Asta e ! Le-am intrat în ochi celorlalți. Mi-au codlărit camera de la han, m-au codlărit pe mine, după ce m-au pocnit în cap, am un gardian la Colțea înjunghiat, dar cred că scapă totuși. E orînduit la doctor Davila. Goanță al meu a mîncat și el o bătaie bună de tot. Și eu n-am prea aflat multe...

— Ei, se cam înăsprește lupta. Nu se joacă frații ! Uite pentru ce te-am chemat ! Îți ziceam că n-am prea

dormit în ultimele nopți, așa că am descifrat carnețelul cu scoarțe aurii. Știi ce conține ? Un plan de luptă, un adevărat plan de luptă. E o bogăție pentru mine și pentru țară carnețelul ăla al tău... E o chestie prea importantă ca s-o dau din mînă, pe cuvînt, prea importantă. Fii atent, cred că-ți va folosi în toată povestea. Am să încerc să fiu metodic. Totul se referă la politica noastră de stat. Știi că majoritatea populației din Ardeal a românească, da ? și că în patruzeci și opt, în timpul revoluției toți românii din Transilvania au cerut la Blaj unirea celor trei principate românești. Da ? Pe de altă parte, Poarta e din ce în ce mai slabă și dacă se mai menține printre marile puteri europene aceasta se datorează intereselor celorlalte mari puteri : Anglia, Franța, Piemontul și Prusia fac din înalta Poartă o frînă în calea panslavismului țarist pe de o parte, pe de alta în fața intențiilor habsburgice de a incorpora în marele său mozaic de popoare și Balcanii. Și în '57, la Congresul de la Paris, nouă, românilor, ni s-au acceptat doleanțele de a ne uni nu din marea mărinimie și dragoste de dreptate a marilor puteri, nu, ci pentru a fi un tampon între Rusia și Turcia, între Imperiul cezaro-crăiesc și Turcia, un tampon al tampoanelor, pricepi ? ! Ei bine, frate, dar existența statului național românesc este deja un pericol acum și pentru cezaro-crăime. Nu numai că se opune avansului său în Balcani, dar a devenit și un pai în ochii împăratului de la Viena, fiindcă atrage privirile fraților transilvăneni. Și atunci ce le trece prin cap ? Un principe austriac pe tronul României ar fi o combinațiune politică reușită. Ar ține dumnealui bine dîrlogii și carul statului românesc ar merge cum le-ar fi doleanțele. Eventual ar putea și muri cu un testament scris și conceput la Viena... prin care lasă moștenire familiei noul domeniu... Pricepi ?

Dar un consul nu se poate ocupa de așa ceva, nu, ar fi prea bătător la ochi ! Și este trimisă această doamnă Suzana Avelștoc, femeie frumoasă foc, cu bani nenumărați. Știi cînd vine în România ?

— Da, am văzut dela Agie. La 19 octombrie 1864.

— Exact ! Femeie inteligentă, reține repede că românii duc lipsă de cărți și numai în 1865 cheltuie 7 000 de galbeni austrieci pentru a cumpăra diverse volume, anul următor 14 000 de galbeni. Transporturi de-a dreptul masive trec pe la Brașov venind de la Viena, Budapesta sau Paris. Toate spre casa Suzanei. Cu aceste cărți — stă mai întîi cu chirie într-o casă de pe Ulița spre Maria, la Podul Mogoșoaiei — dumneaei atrage intelectualitatea românească. Și profită. Profită de nemulțumirea preoțimii de după secularizare, de nemulțumirea veliților pentru reforma agrară, de diverșii foști unioniști pentru camarila lui Cuza, etc. Prin frumusețe, prin bani — dă și împrumuturi cu dobîndă mai mult simbolică de unu la sută !— prin cărțile ei, atrage o mulțime de inși din cercurile înalte și din intelectualitate. Sînt cei ce formează, cum zicea prietenul dumitale, Bolliacu, monstruoasa coaliție. Își găsește și cîțiva admiratori constanți, cum era Mavrodi, și prin ei tratează cu ceilalți pentru a nu bate la ochi... În ianuarie 1866 dă greș însă. „Liberalii" noștri nu se îndreaptă către Viena, ci către Olanda și apoi Prusia. Suzana Avelștoc își dă seama că trebuie că ia totul de la început. Își cumpără acum o casă — cea din Bălădrești, pe care o știi și tu — prin interpuși ca Mavrodi, Isidor și ceilalți. Motivațiile grupurilor s-au schimbat, dar acțiunea rămîne aceeași, grupurile aceleași... Cam asta am găsit eu în carnețelul cu scoarțe aurii, sau mai bine zis am dedus. De fapt, o cam bănuiam de mult, dar parcă acum se apropie de a fi o certitudine. De aceea te-am chemat. Sper să te ajut în anchetuirea dumitale, comisare.

— Mai mult decît m-a ajutat... Mi-a oferit mobilul. Vă mulţumesc, domnule ministru ! Se pare că afacerea devine mai complexă decît o bănuiam.

— Se pare... Şi mai e ceva, frate Postelnicene, care vreau să-ţi intre bine în cap... Nu prea ai dreptul să dai greş în toată povestea asta. Nu, nu ai dreptul, pricepi ?! Potlogării şi potlogari au fost, sînt şi vor fi. Lasă-i acum pînă termini cu toată chestia asta mult prea importantă pentru pămîntul ăsta prea rîvnit de mulţi... Şi mai vreau să ştii ceva, amice, dacă-ţi las ţie ancheta — pe undeva îţi depăşeşte atribuţiunile — este pentru că te cred mai mult în stare decît frumoşii şi propteliţii de la prefectura poliţiei Bucureştilor. Sînt prea spilcuiţi ăia şi prea de neam ca să-şi mai pună capul la muncă şi să mai înghită scatoalce ca tine fără să murmure... Şi spre a evita viitoarele necazuri ivite din depăşirea atribuţiunilor, treci pe la secretariat, căci am dat o deciziune ministerială expresă pentru a te ocupa de acest caz. Ce zici, frate Postelnicene, e bine ?

— Domnule ministru, ştiu şi eu ce să zic ?... Zic numai că am să fac tot ce-mi va sta în putere pentru a vă justifica încrederea pe care aţi pus-o pentru mine.

— Bine, bine, nu vreau vorbe mari ! Treci pe la secretariat, comisare, şi ia hîrtia... Pe baza ei ţi se vor pune la dispoziţiune forţe şi mijloace... Şi noroc !

— Să trăiţi, domnule ministru !

— Să trăim, frate Postelnicene, dar fără durerile astea de gută !

Cu greu, conul Mihalache se sculă din jilţul dumisale şi dădu mîna cu comisarul vopselei de galben.

— Să trăim, să trăim... Dar fi atent, îi prefer pe alţii pe năsălie, nu pe tine ! Noroc ! Spune-i la Sarandi să-mi introducă pe altcineva !

— Am înţeles !

Şi Postelniceanu ieşi pe unde venise, în vreme ce ministrul Kogălniceanu se prăvăli din nou în jilţ oftînd de durerile din picioarele umflate.

XVIII

Nicolae A. Popovici intră în Pasaj învîrtind cu atenţie bastonul de bambus cu măciulie de bronz argintat. Şi-l cumpărase cu o zi înainte. Era la modă şi nu putuse rezista tentaţiei, deşi nu prea mai avea bani în pungă. Ei, dar fiecare om îşi poate şi trebuie să-şi mai îngăduie din cînd în cînd cîte o trăsnaie. Acum se simţea bine dispus şi-i plăcea să-l învîrtă, deşi se temea, afurisit de mult se temea să nu-i scape şi să se vadă că nu prea ştie să-l mînuie.

Oricum, făcea impresiune şi nimeni nu avea de unde să ştie că era numai argintat şi nu de argint. Chiar şi Avraam, hangiul, i-l admirase şi uitase să-i ceară să plătească camera. Şi avea aproape două săptămîni de cînd şedea la han.

Intră la „Hornul", o cafenea, se aşeză la una din mesele de afară, din Pasaj, şi ceru nişte dulceţi. Aşteptînd să fie servit, urmărea vînzoleala oamenilor. Admiră femeile ce arboraseră deja moda pariziană a turniurilor, invidie nonşalanţa tinerilor domni care spuneau glume fermecătoare ce smulgeau cascade de rîs frumoaselor bucureştene şi simţea cît de mărunt şi insipid e el, provincialul aici... I se aduse dulceaţa — două linguriţe de „medium" — specialitate à la „Hornul" — un amestec din dulceaţă de trandafiri şi de smeură proaspătă. Gustă — nu era rea, dar nici cine ştie ce — şi plăti piperat rău pentru buzunarul său. Paharul de apă rece îi reaminti de seara precedentă cînd fusese la părintele Musceleanu.

— Doamne iartă-mă ! zisese părintele, crezi că ai făcut mare brînză ?

— Apoi, domnu' părinte, a semnat chiar domnul ministru Kogălniceanu pe rezoluțiune și s-a trimis ofițial !

— Ei, taică, naiv mai ești mata... Cîte rezoluțiuni nu pune pe jalbe un ministru ! Dacă toate s-ar lua în serios, prefecții n-ar face altceva decît să se ocupe de îndeplinirea lor... O scrisoare, o scrisorică separată, asta ar fi avut o cît de cîtă valoare. Amice, ești un naiv, taică, asta ești. Auzi la el, doamne iartă-mă, „a semnat chiar domnul ministru"... Păi el trebuia să scrie acolo ceva. Să se vadă că a trecut și pe la domnia-sa. Apoi nu-l prea cunoști pe banditul de Kogălniceanu, nu-l cunoști... Face pe democratul, pe apărătorul sfintei proprietăți ! S-au făcut dumnealui „fabricant", cum zice franțuzul, vînzîndu-și niște moșii și pe urmă s-a apucat să facă reformațiune agrară. Ehe, ce hoț, dom'le Popovici, ce hoț ! Nu-l cunoști... Și de besearecă s-a luat ! Ne-a stricat înțelegerea creștinească cu sfinții de la Sfîntul Munte. Auzi, s-a apucat dumnealui să secularizeze averile mănăstirești... Auzi ?! Și pentru cine ? Pentru mujicii ăia de putori țărănești... Păi ăsta e omul în care să ai încredere ? În stricătorul ăsta de obiceiuri și credințe ? În blestematul ăsta care nu are nimic sfînt ? Și după el se iau toți ! Aia e, se iau toți ! Așa merg lucrurile cu guvernul de astăzi... Se iau toți după banditul ăsta și nu mai trăiește rumânul ca rumânul în credință și supunere. Da, da, rumânul de astăzi nu mai știe nimic și nu are nici curaj, nu, nu are nici curaj...

— Curaj, părinte ? Curaj au, dar n-au mijloace !

— Mijloace s-or mai găsi ele... Eei, taică, cine știe, cine știe ?!

Dar privirea fostului polițai de Tîrgu Ocna îi fu atrasă de o frumoasă doamnă ce ieșea de la redacția

gazetei *Românul*. Era trecută de prima tinereţe, iar în părul ei negru, ce forma un coc splendid, îi apăruseră fire albe, dar tot frumoasă era.

— Uite-o pe Marie Rosetti !

— Unde ?

— Colo, a ieşit de la *Românul* !

— Aa, da ?! Prezintă-mă şi pe mine...

— Cu plăcere !

Şi Popovici văzu pe cei doi tineri care şezuseră la o masă alăturată sculîndu-se şi ieşindu-i în întîmpinare. O auzi pe doamnă rîzînd, pe tineri glumind şi se simţi şi mai singur în vălmăşagul bucureştean. Bău din paharul cu apă şi i se păru sălcie.

Ce o fi căutînd el aici ? Singur, necunoscut şi neştiind pe nimeni. Doamne, de ce nu pleacă acasă, să lase totul baltă şi să plece acasă... Îl aşteptau nevasta şi copiii, frate-său Andreescu, prietenii, vecinii... Dar cum s-a mai lăsat păcălit de Kogălniceanu ! Cît e el de ministru... Şi-a bătut joc de el... pentru că e un oarecare, un nimenea, un mărunt acolo. Şi dintr-odată s-a dezgustat de sine pînă la mînie. Între timp, cei doi se despărţiseră de femeie şi se reîntorseseră la masă. Popovici, fără să vrea, ascultă discuţia lor. Vorbeau tare, fără nici o fereală.

— Tot frumoasă a rămas !

— Da, parcă a trecut prin viaţă aşa, fără griji şi suferinţe...

— Fără griji şi suferinţe ? Aidade ! L-a urmat pe bărbată-său, după revoluţie, de-a lungul Dunării, că era luat de turci pe geamie. Pe urmă a făcut toată pribegia. Ehe !

— Am zis, parcă...

— Da, ai dreptate !

— Dar tot frumoasă e...

— Păi Rosenthal avea ochi de pictor, dom'le ! De ce

crezi că a pictat-o atît ?! Tocmai pentru că era frumoasă. Brunetă, cu şarm, ce vrei ?

Şi cei doi tăcură.

Popovici se sculă să plece. Îşi luă bastonul, dar parcă acum nu-i mai făcea nici măcar o plăcere. El era un oarecare în mulţime. Dar, oricum, va avea ce să povestească acasă, cînd va ajunge : o văzuse pe Maria Rosetti, pe Kogălniceanu, fusese în Pasaj ca boierii şi mîncase dulceţi, se plimbase pe Podul Mogoşoaiei.

Tocmai îşi pusese pălăria cînd îl zări pe Musceleanu. Îi ieşi repede în întîmpinare, înainte de a se pierde printre trecători.

— Sărut mnîa, părinte !

— A, tu eşti, fiule ?! Ce-i cu mata pe aici ?

— Iacă aşa şi eu, ca omul. Vin a mă uita. Să văd şi eu lumea...

— Aşa-i, aşa-i ! Eu fusei la *Românul*, c-aici îmi primesc, prin osîrdia şi bunătatea domnului Rosetti, corespondenţa... la gazetă...

— Aaa !

Dar lîngă ei apăru unul din tinerii de la masa alăturată, din cafenea.

— Bonjour, mon père !

— A, Smădeanu ! Ştii că te-am căutat ?

— Da, mon père, mi-a spus nevastă-mea ! De aceea am şi venit căci ştiam că te voi găsi aici... Am avut onoarea s-o cunosc personal şi pe doamna Rosetti.

— Zău, fiule ? Văd că nu-ţi pierzi timpul de pomană. Dumnealui e domnul Popovici. Ştii, am vorbit noi... Vorba ceea, nu aduce anul cît aduce ceasul... Voiam să-ţi fac cunoştinţă cu dînsul, mai ales că eu trebuie să plec la moşie cîteva zile.

— Ei, drum bun, mon père, drum bun ! Smădeanu, Matei Smădeanu mă cheamă. Acum sînt fotograf. O chestie... de-aia franţuzească...

— Nicolae Popovici ! Îmi pare bine de cunoştinţă...

— Domnul Popovici, eu plec acum. Dumnealui o să-ţi procure toate ce vei avea de trebuinţă. Te las pe mîini bune !

— Sărut mîna dreaptă, părinte, şi mulţumesc pentru toate !

— Dumnezeu să vă binecuvînteze, fiilor !

Şi popa se desprinse de lîngă ei. Se pierdu repede în mulţime.

— Auzi, domnul Popovici ?

— Ai ?!

— Mai încet ! îi şopti celălalt. Aici nu se ştie niciodată ! Ştii unde-i grădina Cişmigiului ?

— Da !

— Mai încet, am spus ! Bine, Ne întîlnim lîngă chioşcul fanfarei, acolo, peste o jumătate de ceas... E bine ?!

— Bine !

— Ei, la revedere, domnule Popovici ! Mi-a făcut mare plăcere că v-am cunoscut ! zise acum tare, îngrozitor de tare, Matei Smădeanu, zîmbind plin de voie bună. La revedere. Poate o să ne mai vedem curînd !

Dădu mîna cu fostul poliţai şi reintră în cafenea, aşezîndu-se la masa amicului său.

— Cine-i popa ?

— Un aiurit căruia nu-i mai ajunge cădelniţatul şi acum e mare clănţău bisericesc. Scoate o foaie, *Biserica*... O aiureală în care se dă la mai marii Mitropoliei...

— Da' de unde-l cunoşti ?

— Am fost colegi de birou la Instrucţiune... un timp... pe vremea lui Cuza... Pe el l-a dat afară prin şaizeci şi patru, pe mine mai tîrziu... Aiureală... Am rămas un fel de amici, c-are o vie şi face un vin... de-ţi ia piuitul, nu alta... E băiat bun în felul lui, dar cam potlogar. Şi am o datorie la el. Cam de mult... Dar cum nu prea cîştig eu mult cu fotografiatul... îţi dai seama... Fă-te frate cu dracul pînă treci lacul. Dă-i cu prietenia ca să

uite datoria... Ei, dar teamă mi-e că trebuie cam să plec.

— Dar ălălaltul ?

— Celălalt ? Unu'. N-aș putea să-ți spun. Un zănog. Dumnezeu știe. Știu cum îl cheamă, dar am și uitat... Da' de ce ? Îl cunoști ?

— Îîî ! Dar era tare fudul cu beţigaşul lui şi era nou. Se vedea de la o poştă !

— Ia, provincialii ăştia ! Ei, dar eu trebuie să plec ! Pa ! La revedere, amice ! Mai ne vedem noi... Mai trec eu pe la tine, mai treci tu...

Smădeanu îşi puse pălăria, îşi luă bastonul şi, fluierînd, părăsi Pasajul. La ieşire, se ciocni cu un ins solid ce tocmai cumpărase o floare de la o ţigancă, o floare mare şi roşie ca focul, şi şi-o punea în butonieră.

— Scuze, coane ! făcu ăla.

— Pe mine să mă scuzaţi, şi trecu mai departe. Ţopîrlanul, floare roşie la haină galbenă... Ptiu... O luă în sus pe Podul Mogoşoaiei, apoi prin uliţa din spatele Teatrului cel Mare. Ocoli şi se îndreptă spre Cişmigiu. Fir-ar să fie, de n-ar întîrzia...

— Te cam grăbeşti, iubitule ! făcu jupînul Caledonie potrivindu-şi floarea la butonieră din mers. Ai stat o groază de timp în cafinea şi acu îţi scuturi duhoarea statului alergîndu-mă prin gloată. Opa ! Şefu' se uită îndărăt... Să fi mirosit că-l ochesc ? Aşi ! A luat-o mai agale. Uf, asta-i bine ! După două dulceţi şi o cafea e cam greu să-mi port burdihanul. Grijania ei de meserie... Să alergi după filfizonii ăştia subţirei pe o vreme ca asta... Ei, dar dumnealui intră la răcoare ! Aşa, puiule, mai merge ! Pe căldura asta, grădina-i lucrul cel mai bun... La răcoare, la răcoare, unde nu e pic de soare... Dar ce ai, tată ? Ce dumnezeu te mînă din spate pînă şi atunci cînd orice om îşi domoleşte pasul ?... Of, ăsta mi-a scos sufletul... Te pomeneşti că dumnealui are vre-o întîlnire amoroasă ! Îl las în plata

domnului atunci... Uff... Căldură mare, dom'le, căldură mare... Haa ! Ia te uită ce amoroasă întîlnire ! Conul Popovici ! Măi, să fie al dracului !

Cei doi începură să se plimbe răsucindu-şi bastonaşele, în timp ce conul Caledonie înjura în gînd de mama focului neştiind cum să facă să se apropie de ei, să vadă ce pun la cale. Şi aşa îl purtară dumnealor prin toată grădina Cişmigiului ca pe un căţel.

— Mama lor de ticăloşi ! Tot vă găseşte Caledonie o boroboaţă !

Poliţaiul de la vopseaua de albastru îşi scoase gazeta, veşnica lui gazetă. O desfăşură şi, făcîndu-se a citi, se apropie de cei doi.

— Nimic nu mai ne miră astăzi, domnul meu, nimic nu ne mai miră în Ţara Românească azi ! Iar la Kogălniceanu şi mai puţin ! Vrea puterea, asta vrea ! Să pretindea dumnealui democrat şi s-a înjurat cu Dumitrache Ghica ca dracii înainte, iar acum se pupă în bot ! Dar ce vrei, ăştia-s oamenii, ăsta e Kogălniceanu ! De ce crezi că Alecu Cuza l-a zvîrlit de la sine ? ! Fiindcă l-a simţit... Şi el ? El a făcut pe amicul atît cît a fost mare Cuza, pe urmă i-a dat cu piciorul. Ăsta e omul în care te încrezi matale, domnule Popovici ?! Ascultă-mă pe mine, i-ar trebui sfărîmat capul, sfărîmat ca şarpelui cînd iese la drum. Dar eu nu pot ! Sînt prea cunoscut ! Asta e, sînt prea cunoscut în urbea asta !

— Pentru asta ar trebui o armă, nu crezi ?

— Armă ?! Simplu ! Îţi fac eu rost de una, dacă crezi că eşti în stare matale la aşa ceva !

— Ştiu şi eu... Ce să zic ? Să mă mai gîndesc...

— Numai că stai cam departe. Taman la Mitropolie... Cam departe. Ar trebui să te muţi şi mata... Uite, pe Podul Mogoşoaiei un han, îi zice a lui Miculcea...

Dar cei doi se opriră dintr-odată şi Caledonie le văzu prin gaura din gazetă mişcarea, dar dădu peste ei :

— Scuze, Scuze, amice !

Smădeanu tresări. Era omul cu floarea roşie. Să-l fi urmărit ? Sau e numai lumea atît de mică ?

— Fii mai atent, domnule ! strigă după el Matei. Ce oameni, dom'le, ce oameni ! Citesc gazeturile din mers ! Ce oameni !

— O fi fost ceva enteresant la jurnal şi de-aia..., zise şi Popovici.

— O fi fost, o fi fost, dar cu ăsta m-am mai întîlnit şi în Pasaj.

— Să ne fi luat la ochi ? se sperie fostul poliţai.

— Aşi, încercă să-l liniştească Smădeanu, cînd urmăreşti un om nu dai peste el de două ori, ca ţopîrlanul. Ce zici, că doar ai fost în breaslă ?!

— De, cam aşa-i, dar...

— Oricum, e mai bine să ne despărţim... Mută-te la Miculcea... O să te caut eu. Bine ?

Se întoarse brusc şi porni învîrtindu-şi bastonul între degete, fluierînd alene. Insul cu gazeta tocmai se întorcea citind de zor. Îl feri instinctiv şi, cînd ajunse în capul aleii, întoarse capul. Acela se aşezase pe o bancă şi-şi vedea de jurnal.

— Ptiu ! făcu Smădeanu, m-am speriat de pomană... Asta e, m-am speriat de pomană... Şi plecă totuşi frămîntat.

— Hm ! îşi zise şi Caledonie ! Se-ngroaşă gluma !

Fandositul de după birou îşi curăţa unghiile cu cou' papier-ul. Îşi înălţă numai privirea o clipă şi-i făcu din cap comisarului culorii de galben să se aşeze pe scaunul din faţa lui.

— Domnul comisare, ce doleanţie avere de la nuoi ?

— Vin de la domnul ministru.

— Avem cunoştinţiune de evinimenţie, întrerupse fandositul. Dar cum tiempul nuostru este innumerat, rogaciunea nuoasta este de a fire scurtisimus.

Terminînd, insul își privi în zare mîna, și-o admiră o clipă și trecu la cealaltă.

— Mama lui de latinizant, gîndi Postelniceanu, cu ăsta mă înțeleg ca naiba cu tămîia...

Apoi tare :

— Domnule, aș vrea să văd delele mișcărilor consulilor străini.

— Este imposibile, domnule comisare, este imposibile. Sunt dosiere secretiune de status. Informațiuni este posibile dare de la nuoi ?

„Doamne, ce păsărească ! gîndi comisarul vopselei de galben, amestec de italienism à la Eliade cu latinism à la Massim !".

— Credeam că aprobarea domnului ministru ar fi de ajuns...

— Credere vuoi, nu nuoi. Importaținea questor dosiere e formidabile. Rogăm de iertațiune. Ce doleanție de informațiuni aveți ?

— Am vrea să avem datele referitoare la mișcările consulilor cezaro-crăiesc, inglez și rus în ultimii doi ani.

— Domnul comisare, aveți puțină pațienție ! Duomnia vuoastră vine la nuoi cu querere de maximă importanțiune, dare que posibilitațiuni avere nuoi, cuonoste ? Nuoi suntem una secțiunea de la Prefectura polițiunii de la Capitale.

— Vorbiți limba franceză, domnule comisar ?

— Oui, monsieur !

— Alors, parlez-moi en français.

— De ce ? continuă fandositul în franceză.

— Mi-este imposibil să vă urmăresc în românească aia pe care o vorbiți...

— Vai, domnule, dar mă insultați... Dacă eu, proaspăt licențiat al Universității române, nu știu să vorbesc limba română... Maestrul Massim, profesorul nostru, mă dădea totdeauna exemplu de ce limbă pură românească vorbesc.

— Depășim cadrul discuției noastre, și vă rog să mă scuzați pentru intervenția mea cam brutală.

— Vă iertăm, vă iertăm ignoranța. Vă lipsesc studiile...

Postelniceanu mustăci.

— Domnule comisar, vă pot aduce la cunoștință că sînt licențiat al universității pariziene. Dar să încheiem discuția asta... E inutilă... Oricum, eu vă sînt profund îndatorat că ați acceptat să vorbim în limba franceză.

— Mda ! și fandositul își privi opera : mîna dreaptă se putea odihni și ea lîngă cealaltă, cu unghiile curățate. Își înălță capul și abia acum Postelniceanu își dădu seama cît de tînăr era.

— Mda ! Vă ascult, domnule...

— V-am rugat să-mi spuneți ce aprobări mai trebuie să am pentru a studia dosarele mișcării consulilor.

— A mea, domnule, dar din interese superioare, eu nu o dau, domnule licențiat al universității din Paris...

— Dar am aprobarea domnului ministru...

— Puteți s-o aveți. Nu am însă încredere în dumneavoastră...

— Hîm ! Vă luați o răspundere cam mare, domnule...

— Nu credeți că vă amestecați în niște probleme care depășesc nivelul vopselei de galben ?! Nu credeți că vă amestecați în niște treburi care privesc numai Prefectura Poliției Capitalei, secțiunea specială ? Duceți-vă, domnule, să vă faceți rost de pictori... Curînd poate ne veți invita la vernisajul unui salon oficial al vopselei de galben. Găsiți-vă zugravi, grădinari. Ce căutați dumneavoastră în poliție, domnule Postelniceanu ? Nu-i loc aici de licențiați parizieni ! Aici sînt treburi murdare, nu pentru dumneavoastră... Curățăm grajdurile lui...

— O clipă, să nu vă murdăriți unghiile... Pe urmă stați două ceasuri să vi le curățați ! Salutare !

Și Postelniceanu ieși.

— Prunc ul ! Hîm ! Trebuie să mă duc la subprefect, sau poate chiar la prefect... Pîn' la Dumnezeu, te omoară sfinţii !

Subprefectul fu amabil, mai mult decît amabil. Îl chemă pe fandosit şi-i porunci să-i pună la dispoziţie lui Postelniceanu dosarele cerute. (De, e bine să te pui cu protejatul unui ministru, toată lumea ştia asta şi subprefectul era şi el om !)

— Luaţi loc, dom' Postelniceanu, eu şi aşa trebuie să plec. Luaţi loc aici la masa mea, o să vă aducă băiatul tot ! Iar dumneata, fii atent !

— Cu tuoată consideraţiunea nuoastră, duomnu'... Amu înţelesu !

Şi cără fandositul două etaje maldăre de dosare. Le trîntea pe masa Postelniceanului şi ieşea. Cînd termină, se instală într-un jilţ şi începu să-şi cureţe pentru a doua oară unghiile.

Pînă noaptea tîrziu îl ţinu Postelniceanu, de-şi blestema ăla ziua cînd intrase în poliţie ! În tot cazul însă îi străluceau unghiile ca diamantele de cît le frecase şi curăţase...

Păuliş era obosit ca nimeni altul. Şedea în prispă, rezemat de pălimar, şi-şi mormăia un cîntec, cînd auzi dulăii dîndu-se la poartă.

— Tuşe Smarandăă ! Tuşe Smarandăă !

— Eiei ! Acuu ! chiui din bucătărie Smaranda lui Dinu.

— Tuşe Smarandăă ! opreşte cîinii ! strigă glasul de copil din poartă.

— Acuu ! Viin !

Smaranda ieşi în uşă.

— Care eşti, măă ?

— Euu !

— Care, mă ?

— Ducu. Ducu lu' Mitică Bălţatuu !

— De ce nu te miști, omule ? Strigă copilul ăla și tu... ? Du-te tu, că mi se arde ciulamaua.

— Nu mai pot ! Zău, nu mai pot să mă mișc.

— Uff, doamne ! Ai dat de două ori cu sapa și ești un' prăpădit ! Hai, du-te !

— Bine ! și Păuliș se ridică greu, parcă adunîndu-și bucățile de trup, porni agale spre poartă.

— Marș, marș Gavrilă ! N-auzi, mă ? Marș, am spus ! Ce-i, mă flăcăule ?

— Tușa Smaranda nu e acasă ?

— Ba da, da' i se arde ciulamaua... Ce vrei ?

— Aaa... Șade aici un nenea... ăăă... Păuliș... Păuliș de-i poliţaiu la...

— Eu îs ăla. Ce-ai cu mine ?

— Mata ?! Da' n-ai mundir ! făcu piciul și-l privi cu îndoială.

— Am, dar nu-i pe mine. Nu-l port și acasă.

Puștiul închise un ochi, apoi pe celălalt și-l măsură pe Păuliș gînditor.

— Ei, ce vrei, hai...

— Apăi dacă ești dumneata ăla, na asta !

Puștiul îi aruncă o hîrtie și o zbughi. Strigă din fugă :

— Mi-a dat-o un nenea să ţi-o dau !

Păuliș luă hîrtia și o desfăcu. Înăuntru era o a doua care-i căzu. Cu greu, se apleacă și o luă. Toți mușchii îl dureau. Se ridică cu un icnet de durere. O desfăcu și citi :

„Amice, ai nasul cam lung. Ţi-l vîri și unde nu trebuie. Să știi că ne cam place să-l scurtăm de tot dacă nu te astîmperi. Iar dacă mai ţii cumva și la Smărăndiţa lui Dinu, ai grijă că unii vizitii trec pe uliţi cam neatenți... și, de... Sper c-ai priceput, nu ?“.

— Ei, drace ! A început să pută bine afacerea...

O porni înapoi spre casă. Gavrilă se gudura pe lîngă picioarele lui. Absent, Tudorică Păuliș se lăsă pe vine și

începu să mîngîie cîinele. Dar deodată sări în picioare şi fugi spre casă, uitînd de toate durerile şi de oboseală.

— Smarandoo ! Ei, Smărăndiţoo !

— Ce-i, omule, sări femeia, ce-i, ce te-a apucat ? Parcă arde...

— Arde al naibii, de-a binelea... Al cui era flăcăul ăla ?

— Ce-ţi veni ? Al unui vecin de pe aici, a lui Bălţatu... Dar ce te-a apucat ?

— Unde şade ?

— Peste drum... Dar ce ţi-a făcut, omule, stai oleacă...

— Nu pot acum... Trage de-o parte cratiţa şi hai cu mine !

— Nu se poate, că se face numai cocoloaşe...

— N-are importanţie, hai !

Între timp, Păuliş intrase în odaie şi începu repede să-şi tragă cismele şi să-şi pună mundirul.

— Un' te-mbraci, că e gata ciulamaua. Stai, zi-mi şi mie !

— Ce să-ţi zic, na, citeşte !

— Ce să citesc, doamne iartă-mă, nu ştii că nu ştiu a citi ?

— Aşa-i... Am uitat... Hai, hai la Bălţatu...

— Nu pot. Ţi-am spus. Aoleu, ciulamaua !

Şi fugi. Tudorică intră după ea, îi luă de pe plită crăticioara şi o puse alături.

— Femeie, nu-nţelegi că nu-i de joacă, hai odată !

— Măi omule...

— Nimic ! Hai, cînd îţi spun, hai la Bălţatu ăla al tău.

— Uf, doamne, că nu-mi era bine singură ! Bărbat îmi trebuia, na, că-l am acum ! Să mi se ducă toată liniştea...

— Lasă, că ne certăm pe urmă !

Păuliș o luă aproape pe sus și o trase spre ușă.

— Stai naiba să-mi scot cel puțin șorțul ăsta și să-mi pun o basma în cap, vrei să zică lumea că m-am țicnit ?

— Hai odată, femeie ! (Păuliș juca pe loc ca un armăsar pur sînge în așteptarea cursei.)

— Dar potolește-te, rumâne, că nu dau turcii, iar Bălțatu nu-și mută casa acum !

În fine, Smărăndița se crezu destul de aranjată pentru a se mișca din casă.

Păuliș o luă de braț și aproape o duse în fugă pînă la casa Bălțatului. Acesta, cînd îl văzu pe polițai, o cam băgase pe mînecă. Nu învîrtea el nimic care să-i aducă în casă gardienii publici — era om liniștit, dogar de meseria lui, cu prăvălie la stradă, dar, oricum nu-ți vine peste tine poliția pentru a te firitisi. Așa că îl privi pe omul Smărăndiței cu ochii cît cepele și cu inima cît purecele.

— Cu ce-am greșit, domnul polițai, de mi te făcuși oaspete ? încercă să zîmbească ușor Bălțatu.

— Cu nimic, jupîne, cu nimic ! Băiatul matale e aici ?

— Băiatul meu ? Aoleu, o fi făcut ceva ? ! Dar nu e băiat rău, zău, nu e băiat rău, cam zvăpăiat el, dar nu e băiat rău...

— Nici n-am zis altfel, că de, numai nebunii vor babă frumoasă și copil cuminte, vecine !

— Și eu zic la fel, domnu' polițaiu, și eu zic la fel. Dar ședeți, și mata vecină, de ce stați în picioare ? Vine omul și pleacă, dar nu face rău să mai și șează o clipă... Onorește casa, dacă șade ! Dar nu mi-ați spus ce aveți cu noi.

— Aș vrea să vorbesc ceva cu băiatul dumneavoastră.

— Care, că am șase, dacă nu vă e cu supărare, care din ei... ?

— Ducu, nene Mitică, interveni Smărăndița lui Dinu.

— Iliee ! Bă Ilie, bă ! Unde naiba ești ? strigă Mitică Bălțatu din ușa din fundul prăvăliei. E ăl mare, mă ajută la croitul doagelor. Băiat bun, ca zahărul, nu alta, băiat bun... Ilie, bă Ilie !

— Eii ! se auzi de dincolo de ușă.

— Caută-l, bă, pe Ducu, și adă-l încoa' ! Da' repejor, că nu-i vreme de tînjeală, bă !

Se întoarse în prăvălie și se așeză pe un butoi.

— M-a ajutat domnul dumnezeu și mi-a dat băieți buni ! Mă ajută toți în casă, numai Ducu, că e mic, mai bate ulițele, dar se dă el pe brazdă cu timpul... Ăilalți... fac meșteri din ei. Ilie deja, deși n-are mai mult ca cinșpe ani, nu se dă îndărăt de la nimic... E ăl mai bun ! Poa' de-acum să facă un butoi singur, pă cuvîntu' meu, domnu' ! Dar ia zi, te luași cu Smărăndița, ai ? Bună fată și cuminte și gospodină... Doamne-doamne, femeie nu glumă ! (Smărăndița se făcu roșie ca focul. Păuliș chicoti în sinea lui.)

— Apoi așa zic și eu, jupîne, e o fată nu glumă ! De-aia și vreau s-o duc la tata popa.

— S-o duci, s-o duci, domnu', că e păcat să trăiască o femeie ca ea în păcat... ! A, dar iată că-mi veni și bămbălăul meu ! Unde umblași, bă, unde umblași ? Doamne, doamne, dacă te vede maică-ta, nu te pupă, ascultă-mă pe mine, nu te pupă, fii fără grijă ! Te făcu dimineață ca pe-un beizade și acum ? ! Acum, doamne, doamne, parcă... Dar unde-ai fost ?

— La baltă, tăticule. Ia uite ce plătici prinsei pe baltă, ia uite ! și Ducu își vîrî mîna sub cămașă și scoase cîțiva peștișori, dintre care unul se mai zbătea încă. Îi puse pe fundul unui butoi și-și privi tatăl cu mîndrie. Ei, ce zici, nu-s grozavi, tăticule ?!

Jupînul Mitică se încruntă de formă și zise aspru :

— Vezi ce vrea domnul poliței cu tine ! Ne cîntărim

noi pe urmă, lasă, ne cîntărim noi pe urmă ! Acum să vedem noi ce-ai făcut ! Mi-e şi groază şi ruşine cu tine ! Mă ştie lumea de om cinstit şi tu...

— Dar n-a făcut nimic, băiatul, jupîne, zău n-a făcut nimic... Am venit numai să-l întreb ceva, nu-ţi fie cu supărare ! interveni Păuliş. Ia spune, flăcăule, cin' ţi-a dat scrisorica aia pentru mine ?

— Care ?

— Cum, care ? A de mi-o aduseşi mai devreme !

— Aaa, aia ? Hîrtia aia ?... Un nene ! A venit la mine şi mi-a zis că dacă ţi-o aduc îmi dă doi sfanţi ! Uite-i. (Ducu scoase din sîn monedele de aramă.) Na ! Eu... (Puştiul era cu bîzul în nas.)

— Bine, ţine-i, n-am nevoie... Zi-i cum a fost ?

— Păi cum să fie ? Eu eram pe baltă şi m-am pomenit cu un nenea în spatele meu. A zis : „Vrei, bă, doi sfanţi ?". „Cum să nu !" zic eu. „Atunci ştii unde stă Smărăndiţa lui Dinu ?" zice el. „Da !" zic eu. „Bine, a zis el. Uite aici un şfanţ şi dă scrisoarea asta !". „Bine, zic eu, dar a fost vorba de doi." „Da, zice el, dar unul ţi-l dau după ce-l duci !" „Bine, zic eu, dă-o încoa' !" „Na ! zice. Îl cauţi pe un nenea Păuliş... E poliţaiu şi şade la Smărăndiţa lui Dinu !" Asta e ! Am dus scrisoarea şi m-am întors repede, să nu plece cu sfanţul meu. Dar el era acolo. Mi-a dat şi al doilea sfanţ şi asta e tot !

— Cum arăta ?

— Cine ?

— Ăla ! Cine altul ?!

— Un nene !

— Cum era îmbrăcat, ce boi avea ?

— Apoi cum să fie ? Ca tot omul... Cam sfrijit dumnealui şi cu un anteriu jegos... Altceva n-am prea văzut că avea o barbă... o barbă din aia mare, cît o zi de post ţigănesc... Şi o claie de păr prin care mai anevoie

trece şi grebla lui' taica'mare, că are una de fier de-aia, ăhăhă, cum n-ai văzut mata, nene, una ca asta...

— Dar nasul, gura ?

— Păii... Nene, eu nu ştiu nimic, n-am făcut nimic, zău că n-am făcut nimic...

— Ei, gata, gata, nu-mi boci acum ! Stai binişor, că nu-ţi fac nimic !

— Dar nu bocesc deloc, că eu mi-s bărbat...

— Aşa, bravo, eşti bărbat... eşti bărbat... Ştii ce ? hai cu mine pînă la Cantelerie, că am un nenea acolo care le brodeşte, doamne-doamne, cu făcutul feţelor de oameni. Vrei să vezi ? Poate o ştii el să te facă să-l mai vezi o dată. Ei, ce zici, îţi dau un sfanţ şi eu...

— Doi şi merg, doi...

— Ei, doi...

— Altfel nu merg, nu-i aşa, tătuţule ?

— Ăsta-i plin de negustorie. Cu cine-oi fi semănînd !? rînji satisfăcut Bălţatu. Dă-i, domne, doi... Că altfel nu-l scoţi din ale lui... Dacă-i vorbeşti de bani, ţi-ai făcut drumul cu el...

— Gata, s-a făcut, dau doi şi mergi.

— Merg !

Şi Corcovăţ se pomeni adus pe sus la Cantelarie, deşi era la şcoală şi meşterul Aman se chinuia să-i explice cum se împarte o faţă omenească în trei părţi egale pentru frunte, nas şi subnas, cum totul se vîră într-un patrat... şi alte asemenea „lecţiuni de desemn ce ar face şi pe un prunc să nemerească un chip de muiere sau de om mai dihai ca del Sarto“ — „ăsta e un mare pictore italianu' !“ ţinea să precizeze savant acum adormitul Corcovăţ.

— Dar cu muierile alea goale cum e, Corcovăţ frate ? se interesa Ionescu mai cu seamă, dintre catastihele ce le psalmodia de dimineaţă pînă seara.

— Păi, cum să fie ? Vin, se despoaie ca nişte nerusinate şi se urcă pe cîte o ladă şi noi le zugrăvim...

— Adică, cum, vă uitați așa la ele goale și pă dă pomană ?

— Și ce-ai vrea să facem ?

— Și ele stau ?

— Păi de ce să nu stea ?

— Cum de ce să stea, doamne iartă-mă, să vă zgîiți voi la ele, la țîțe, la fund și la alte alea ?!

— Îs plătite pentru asta doar... Își iau banii, se-mbracă și se duc în treaba lor. Ce ?! Ție-ți cam flutură, Ionescule, gînduri durlii ! Fii atent, frate-meu... Ce crezi ?

— S-a stricat lumea, asta e... Să facă nevastă-mea asta, sau fie-mea, aș simți că mor de rușine, nu alta...

— Lăsați, mă, chestiile astea că e și copilul ăsta aici ! interveni Păuliș. Mai bine, ia să te vedem, tăticule, ce ai făcut pe acolo, prin școlile cele de zugrăveală, adormilă... Uite....

Și Păuliș îi explică de ce l-a adus. Corcovăț scoase din buzunare o bucățică de cărbune, luă niște hîrtie și asistat de șeful de masă, dumnealui Toader Păuliș, și de flăcău începu să-și dovedească meșteșugul.

— Așa, mă ?

— Nu, mai mare și mai răsfirată !

— Așa ?

— Îhî ! Hă, asta-i barbă...

— Da' părul ?

— Mai mult și mai nespălat aiciea...

— Mă, al dracu'...

— Și colea, nițel !

— Aici ?

— Îhî !

Și toată liota gardienilor începu să se strîngă în jur. Corcovăț, cu măreție, desena. Puștiul chicotea de plăcere și interes. Păuliș se minuna ce meșteșug fălos mai prinde Corcovăț. Ăilalți se uitau curioși. Veni și conu Nicolaide. I se făcu loc respectuos. Începu și el să

prindă acum sensul gîndurilor lui Postelniceanu şi se bucura că face acea descoperire. Se sumeţi pentru asta, dar uită tot văzînd cum de sub mîna încă prea strînsă pe cărbune a lui Adormitu' ies aşa minunăţii. Dar deodată izbucni :

— Ăsta-i parcă cuviosul Chiţicuş !

Toate capetele se răsuciră spre el.

— Da, da, ce vă uitaţi aşa ?! Unul de-l deteră afară din mănăstire pentru apucături rele... Îl ştiu că se ţine de coţcării cu leacuri... Chiţicuş îi... Dar ce aveţi cu el ?

— A adus asta pentru mine, şefu' ! şi Păuliş îi întinse înscrisul.

— Hîm ! Mda ! S-au cam speriat dumnealor şi acum au început să dea năvală ca să-i sperie pe alţii... Ilie ! chemă el unul din gardieni, ia pe careva cu tine şi adă-l încoace pe cuvios. Vedeţi că-şi cam face veacul pe la „Salcia Pletoasă"... Ştiţi care-i crîşma... A de pe uliţa Flămînda. Dacă nu-i acolo, neapărat e pe la Lucas sau la Ianoş în Cişmigiu. Umflaţi-l şi mi-l aduceţi aici. Ei, dacă îmi umblă cu de astea, îl topesc eu ca pe lumînarea calpă. Ionescule...

— Poruncă !

— Ionescule, ia cată-l la catastifele tale pe smucitul ăsta... Cu muierea aia de pe uliţa Caliţei, de făcu un copil cu coadă după ce-a doftoricit-o el împotriva durerilor de fătătură.

La Bossel, în după amiaza aceea de mai era vad mare. Bere blondă, bere neagră, vinarţuri de toate felurile şi de toate culorile încercau să spulbere valul de căldură înăbuşitoare ce se năpustise asupra Capitalei.

De vis-à-vis, de la Otteteleşanu venea un svon de lăutari şi parfum de fripturi. Lui Postelniceanu asta îi făcu o foame cumplită, dar se gîndi că nu face să-şi întîmpine colegii de breaslă, domnul Voiculescu de la Albastru şi

agentul Caledonie, duhnind a mîncare sau mestecînd de zor.

Redeschise gazeta amicului Bolliac, dar o închise repede căci nu avea chef de a o citi. Îl procupa un gînd : de ce îi ceruse Voiculescu acea întîlnire atît de grăbită ? Era la Han, la odaie, și tocmai făcea o baie. Voia să meargă în seara aceea la Teatrul cel Mare. Promisese cuiva drag acest hatîr de atîta timp...

— Domnul Postelniceanu ?

Comisarul vopselei de galben ridică ochii. În fața lui ședea un ins înalt, foarte înalt și slab, îmbrăcat cu o redingotă impecabilă și un pantalon verzui. Purta o barbă scurtă, bine tunsă, și pieptănată. Avea doi ochi strălucitori și negri ca tăciunele.

— Domnul ? și Postelniceanu se ridică în picioare.

— Voiculescu, de la albastru...

— Ooo ! Încîntat de cunoștință ! Luați loc ! Băiete... Ce ați dori să serviți ?

— O bere ! Pe căldura asta... O bere neagră...

— Băiete, două negre și cu guler...

— Trei... Adă trei ! se auzi din spate un gîlgîit și pe unul din scaunele libere se trînti, scîrțîindu-l, jupînul Caledonie. Trei călugări guleraţi, băiete ! Mă iertați, domnule comsiar, eu îs Caledonie, Vasile Caledonie, supus poruncilor domnului comisar Voiculescu, cu permisiunea dumneavoastră... Pff, ce vreme, dar o să plouă, sigur c-o să plouă în noaptea asta... Mă înjunghie piciorul stîng la genunchi și nu se poate să nu plouă. S-o mai răcori naibii, că simt a mă sufoca, nu alta... Și nici n-a venit vara încă bine...

— Să lăsăm asta, Vasilică. Domnule Postelniceanu, ne-ați cerut prin Păuliș să vă comunicăm tot ce știm și aflăm despre părintele Musceleanu și amicii săi politici. După cum știți, v-am trimis totdeauna cîte o copie a rapoartelor băieților mei. Dar iată că a intervenit ceva grav și de aceea v-am solicitat această întîlnire...

— Vin halbele, domnule comisar, anunță Caledonio peste masă.

— Desigur, Lică de la *Proprietarul Român* avea dreptate cînd vorbea de o nouă epocă în progresul țării prin întărirea proprietății și dreptului civil... Cum voiam să vă arăt, domnule...

— Mă scuzați, vă rog, interveni Postelniceanu, le treci în contul meu, te rog ! Sper că nu vă supără dacă vă invit la friptură...

— Nu prea e ora, abia m-am sculat de la masă...

— Vă rog, tata avea o vorbă, două bătăi strică, dar două mese, ba ! Trei fripturi, băiete...

— Am înțeles, să trăiți...!

— Și, reîncepu Voiculescu urmărindu-l cu ochii pe băiatul de prăvălie de la Bossel cum se îndepărtează, și să revenim la oile noastre. Domnule Postelniceanu, în cursul unei obișnuite urmăriri am aflat ceva grav. Se pune la cale un atentat împotriva domnului ministru Kogălniceanu, nici mai mult, nici mai puțin, împotriva domnului ministru Kogălniceanu... Și cum domnul ministru are casa în vopseaua dumneavoastră, vă revine îndatorirea să-i asigurați locuința...

— O clipă, vă rog, cine pune la cale această faptă ?

— Precis n-aș putea să vă spun aceasta încă, însă amestecat este și popa de la Radu Vodă, un domn Smădeanu și un fost polițaiu din Tîrgul Ocnei... Cred că-i vom aresta.

— Stați, stați, stați, nițeluș... De ce-i arestuiți ?

— Din... motivațiuni de siguranție...

— Știu eu ? ! Domnule Voiculescu, mă gîndesc să nu ne grăbim. Nu vreau să vă dau sfaturi, dar cînd se pun la cale asemenea fapte de o gravitate deosebită, vă închipuiți că rădăcinile sînt foarte adînci... Asta e numai o mlădiță a acestei rădăcini, tăind-o pe cea cunoscută, va crește alta necunoscută. Mai bine am vedea pînă

unde duce. Întîmplarea face — și de aceea v-am solicitat sprijinul — să anchetuiesc o crimă cu multe ramificațiuni. Unele duc spre Musceleanu. Cine este, în fond, acest părinte Musceleanu ?

— Greu de spus, domnule comisar, greu de spus... La revoluțiune a participat, apoi a fost unionist convins, chiar unul dintre conducătorii mahalagiilor ce-au năvălit în adunare pentru a-l alege pe Cuza... Pînă la secularizare a fost un cuzist get-beget. Pe urmă, din șaizeci și patru, un dușman get-beget al lui Cuza... A fost, pe urmă, susținător al domnului străin. În ultimul timp, e mare republican. Dar nu prea e sigur. Face mare tapaj, cum zice franțuzul, cu amiciția lui C. A. Rosetti și Brătienilor, dar și a marii boierimi princiare, Cantacuzinii, Sturzeștii... Politicește, cam asta e... Religios, o scaldă și mai și... Are amici în jurul scaunului mitropolitului, ba chiar și pe la cel patriarhal al Constantinopolului. În același timp, se zburlește rău în foaia aia a lui împotriva mărimilor bisericești. Supără pe toată lumea și linge pe toată lumea... De deștept, îi deștept... și se fofilează ca nimeni altul. Vorbește frumos — predicile lui sînt vestite în tîrg — scrie bine și cu cap. Are chiar o faimă de sfințenie, nu știu cum căpătată, dar o are ! E un ins bine chivernisit și la cap, și la pungă. Îi plac însă afacerile murdare și secretoase. Poate știi cu adunările alea din școala bisericii...

— Așa și așa...

— Ei bine, domnule comisar, dumnealui organizează niște adunări ale popilor. Nimeni nu prea știe ce se întîmplă acolo. Un agent de-al nostru a reușit să pătrundă, dar curios, sau nu, întîmplare, sau mai puțin întîmplare, n-a ajuns să dea raportul c-a fost zdrelit de o caleașcă chiar în fața casei lui. Zdrelit, dar știți ce-i aia zdrelit ? Măcinat... Au trecut cu careta de trei ori peste el. Aceeași, sau altele, nu știm... Totul s-a întîmplat noaptea.

— Mă iertați, domnule comisar, că intervin, se vîrî în vorbă și Caledonie, apucase să-i zică lui Sufletel, gardianul din piața Mitropoliei cu care se întîlnise în drum spre casă : „Bă, e halima mare cu popa ăla al nostru, halima cu țeremonial", atît...

— Da, da, uitasem, reîncepu Voiculescu, așa e... Anchetuirea n-a mers nicăieri.

— Cînd s-a-ntîmplat asta ? întrebă Postelniceanu.

— Prin șaizeci și cinci. A fost o întreagă turavură cu porunci și paraporunci care se băteau cap în cap..., scrisorele de amenințare... S-au vîrît în poveste și înalte fețe bisericești și obraze boierești. Pînă și consulii s-au vîrît în chestia asta, așa că, pînă la urmă, am lăsat-o baltă, ce era să fac ? E drept că părințelul a lăsat-o mai moale cu adunările pînă prin ianuarie anul ăsta... Acu' iar a-nceput... D-aia vreau să-i arestuiesc...

— Rămîn la părerea mea domnule comisar, să nu vă grăbiți...

— Îți iei dumneata răspunderea ?

— În ce-l privește pe domnul ministru, da !

— Treaba dumitale, domnule Postelniceanu...

— Domnule Voiculescu, vreau să mă înțelegi cumva. Ce ai suportat dumneata în șaizeci și cinci, cam suport eu acum. Numai că eu am mînă liberă de la ministrul Kogălniceanu... Și firul meu este acest Musceleanu, înțelegi, e singurul meu fir... Dacă-l tai, rămîn în vînt...

Un moment se lăsă liniștea. Sorbiră din bere, dar se încălzise.

— Bine, domnule comisar, interveni iar Voiculescu, ți-l las, că poate oi avea noroc mai mult. Numai să nu te încovoaie spatele de mărimile pe care le are...

— Vezi, domnule Voiculescu, noi facem o treabă murdară, o treabă de tăvăleală. Atunci ce pretențiune mai putem avea ? Să-ți zic sincer, nu-s nici eu de poliție și nici poliția de mine. Năpăstuiesc prea mulți oameni năpăstuiți și mi-e cam scîrbă de treaba asta... Dar acum,

aici, în anchetuirea asta, e ceva... mă rog, ceva care nu mă poate lăsa să şez liniştit. S-ar năpăstui o ţară...

— Aoleu ? ! Aşa de scîrboasă treabă-i ?

— Cam aşa ceva... De aia te rog, ţine-i sub urmărire înainte...

— S-a făcut, domnule Postelniceanu, s-a făcut. Dar ştii ce mă încurcă pe mine ?

— Îm ?

— Smădeanu şi Popovici...

— Despre Smădeanu am mai auzit. E şi el vîrît ?

— Da. Aproape îl cunosc. A fost funcţionar pe la Culte. E cuzist şi băiat deştept, dar nu pricep ce naiba caută în chestia asta... Într-adevăr, a fost coleg de minister cu Musceleanu, dar... Nu pricep. Iar individul ăsta, Popovici... cine naiba este ? !... Se-ntîlneşte cu popa... face vizite la Kogălniceanu acasă, cunoaşte deputaţi, cere audienţe la ministerul din'năuntru... se sfătuieşte cu Smădeanu pentru atentat...

— Stai, stai... Am luat-o în altă parte. Domnule Voiculescu, de fapt cine-i amestecat în povestea asta cu atentatul... şi cum aţi ajuns la treaba asta ? !

— Ai dreptate, ne-am luat cu vorba... Noi îl urmărim pe Musceleanu. De la povestea pe care o ştii. Am făcut-o pe propria-mi piele... Mai ales după ce am aflat că au reînceput adunările... Aşa că am ajuns la acest Popovici, un individ de vreo patruzeci de ani, care a tras la Avraam, unde ai şi mata odaie. Ei bine, am aflat că a fost poliţai la Tîrgu Ocna şi a fost dat afară din fonctie. A venit cu jalba-n proţap la minister. Insul e puţin nebun, am impresiunea... ei, dar asta e alta... Ieri, urmărindu-l, s-a întîlnit cu popa şi cu Smădeanu. Pe popă l-a luat în primire altcineva — s-a dus acasă — iar pe Smădeanu, Caledonie ! Ajungînd în dreptul lor — s-au întîlnit în Cişmigiu — a auzit o discuţie despre un atentat împotriva lui Kogălniceanu. Smădeanu promitea că-i va face rost de o armă, iar Popovici că o va folosi împotriva

ministrului... Asta e tot, ori cum mata ai în vopsea casele Kogălniceanului, te-am invitat să ne vedem şi să hotărîm cum om face...

— Cam pînă unde au purces dumnealor ? Au căzut la învoială şi pentru zi ?

— Ei şi mata, coane Postelnicene, interveni Caledonie, a fost aşa, ca o fluturare de vorbe ce am prins în trecere pe lîngă ei... Un noroc...

— Mda, ai dreptate... Doamne, şi eu ? ! Am să încep prin a-l pune în gardă pe Sarandi şi voi întări caraulele poliţieneşti în jurul caselor, pînă una-alta... Sper, domnule comisar Voiculescu, că veţi continua a mă înştiinţa de toate cele pe care le mai aflaţi. Se pare că ce aţi aflat domniile voastre se cam leagă de anchetuirea ce o am în lucrare acum. Sper să lucrăm tot atît de bine şi pe mai departe...

— O, desigur, desigur, domnule comisare Postelniceanu, răspunse şeful poliţienesc de vopseaua de albastru trăgîndu-şi jiletca cu o mişcare de îndreptare a staturii înalte ce se cocîrjase peste masă. Fiţi fără griji, fiţi fără griji ! Este în interesul nostru, al amîndorora...

Dar domnul Voiculescu nu apucă să-şi spună toate cîte le avea de spus, căci Caledonie se smulse de pe scaun uimitor de repede şi precipitat pentru trupuşenia sa şi se azvîrli asupra unui individ de la masa alăturată pe care Postelniceanu şi Voiculescu abia atunci îl remarcară.

— Părinţele... Ce tragi cu urechea, părinţele, aici ? De cînd sfinţia ta baţi crîşmele pe la Bossel, părinţele ?...

Şi mi-l luă pe cuvios pe sus, de abia mai atingea cuviosul cu vîrful ghetelor răpciugoase podelele lustruite, şi mi-l azvîrli în stradă. Cei doi comisari se luară după el, uitînd de fripturile delicioase, de vinul rece şi căldura acelui mai.

Caledonie chiui într-un al său fel şi dinspre Teatrul cel Mare răsări o birjă, îl aruncă pe ins pe perinele din

spate, se urcă și el urmat de cei doi comisari și începu a-l bălăcări.

— La comisariatul de galben, muscale, că-i mai aproape ! porunci Postelniceanu, privindu-l întrebător și pe Voiculescu. Acesta dădu din cap a aprobare. La vopseaua de galben și repejor !

La Cantelarie nu era decît Nicolaide care făcu ochii cît cepele cînd îl zări pe cuviosul Chițicuș.

— O să-mi umble flăcăii pînă or scoate limba ca ogarii ! se zbîrli el cu năduf. Ia te uită ce pasăre rară...

— Îl căutați ? !

— Da... Începuși a avere bani, preasfinte, ai ?

— Domnul dă, domnul ia, fiule !

— Aiurea, cuvioase ! Dar tot domnul zice să nu ucizi !

— Așa zice la decalog, fiule, așa zice...

— Dar să amenințî, ce spune ?

— Fie numele domnului binecuvîntat ! Amin !

— Ce-i, Nicolaide ? întrebă Postelniceanu.

— Ce să fie, domnule comisar, iacă părințelul s-a lăsat de doftoreală și s-a apucat de amenințarea polițailor măriei sale domnul. Nu-i așa, cuvioase părinte ?

— Eu, taică, ferească sfîntul ! Eu ? ! Vai de zilele mele de netrebnic în această vale a plîngerii... Taică, toți greșim și domnul nostru Isus Hristos, în nețărmurita-i milă, ne iartă nouă greșelile noastre, dar pînă la amenințările poliției nu am ajuns cu greșeala... Pînă la judecata de apoi dăm socoteală judecatei pămîntului și eu nu vreau să calc sfintele dreptăți cerești, darmite pămînești... Nu spurc cu nelegiuirea păcatelor țărîna în care îmi voi aduna oasele, taică !

— Lasă psalmodierile aici, cuvioase...

— Dar nu psalmodiez, fiule, nu psalmodiez, zic și eu ca să să știe că a arunca cu noroi în omul nevinovat e mare și greu păcat...

— Bine, bine, numai că am un copil aici care, cu sufletul lui nevinovat, poate să-ţi spună cît de grea şi mare este minciuna. Stai numai oleacă să-l chem...

— În copii a ajuns poliţia măriei sale Domnul să se încreadă mai mult decît în cel care şi-a jurat viaţa lui Isus Hristos, taică ?

— Nu huli, cuvioase, luînd numele domnului pentru a acoperi minciuna ta, părinte Chiţicuş ! se vîrî în vorbă şi Caledonie.

— Eu hulesc ? Doamne, iartă-le lor greşelile cum le iert eu ! Hula, taică, e păcat greu şi cu canon mare...

— Lasă canoanele, taică, nu de alta, dar de canoane nerespectate ai fost cuvioşia ta aruncat din monastire, ce crezi că nu ştim cum a fi ? Bine, dar cu urechea de ce trăgeai, părinte, la domniile lor ?

— Eu ? ! Bătu-m-ar păcatele mele cele multe ca stelele cerului şi nesipul Arabiei... Eu ? !

— Mata, mata, cuvioase... Şi pentru că ai scurtă ţinere de minte, le mai treceai şi pe catastih.

— Aa, nu taică. Luam scrise pentru o predică...

— O predică ? ! Aidade ! Crezi că nu ştim că nu slujeşti la nici o besearecă ?

— Vai mie, aşa este, dar ce să fac, de, sînt sărac... Scriu predicile însă pentru doi arginţi pe lună părintelui Cristea de la Tăbăcari. Uite !

Şi popa îşi vîrî mîna în buzunarul anteriului, aplecîndu-se mult, şi scoase nişte foi de hîrtie mărunte şi gălbejite, scrise cu un condei de plumb. Le întinse, tresărind parcă de fericire...

— Lasă astea ! Ia scoate tot ce ai în buzunarele alea lungi ale matale, ca de popă ! rîse Caledonie.

— Da' de ce să scot ? Am scos ce vă trebe, am scos...

— Hai, hai, părinţele, să nu le desnodăm noi...

Şi părintele Chiţicuş începu să deşire un buzunar nesfîrşit. O pungă cu arginţi, un ceas cu capac, cîteva fărîme de condei, un şirag de mătănii, cîteva alte file,

un măr, vreo zece prune, o bucată de pîine cam uscată, un cuțitaș cu prăsele de os, două cepe, o bucată de brînză învelită într-un jurnal, trei căței de usturoi. Asta era tot.

— Și celălalt acum, părințele...

— Da' nu mai am, taică...

— Hai, hai, să nu ne faci să te scotocim noi... Scoate tot... Că tot o să te căutăm și noi...

Cuviosul Chițicuș se înălbi de-a binelea. Se așeză pe scaunul cel mai apropiat și începu ba să-și frece mîinile, ba să bată cruci.

— Doamne, doamne ! Iartă-le, doamne, marea lor nerușinare față de slujitorul tău cel mai din urmă și mai ticălos, doamne !

Și părințelul se lăsă să alunece în genunchi pe podea, turuind o nesfîrșită rugăciune pentru iertarea păcatelor „musiilor" poliței ce hulesc un slujitor al domnului voind a-l despuia în „văzul mulțimii celei prihănite în pohtele trupului".

Dar n-apucă să-și sfîrșească jelania și închinăciunea, căci Postelniceanu se aruncă asupra-i, zărind niște mici foițe de hîrtie pe care prea cucernicul le scosese din mînecă și încerca să și le vîre în gură printre zecile de cruci pe care le făcea cu amîndouă mîinile.

— Stai așa, amice ! strigă comisarul de galben năpădindu-l. Îi prinse mîna și i-o deschise cu forța, smulgîndu-i foile de hîrtie. Voiai să le înghiți, ai ? !

— Ce ? ! Taică, nici a mă ruga nu mă lăsați, fie-vă rușine, că de ocară mai sînteră ți voi !

— Lasă, lasă, termină cu prostiile ! De ce voiai să înghiți foițele astea, ai ?

— Care foițe, taică ? !

— Cum care ? ! Astea, părințele, astea pe care le duceai la gură sfinția ta, nu altele !

— Taică, asta e mare nerușinare, zău așa, fie numele domnului veșnic lăudat ! E mare nerușinare, mare... Po-

căiește-te, fiule, pocăiește-te ! Vrei să încerci sufletul nostru, musiu polițai ? ! Vrei să încerci sufletul nostru cu minciuni fără sfruntare, taică ? Nu uita că judecata de apoi, unde tot credinciosul și necredinciosul...

— Hai, lasă, lasă predicuța, părinte ! interveni și Caledonie. Gata, mai închide guriță că mi-ai făcut capul călindar, nu alta !

— Nu păcătui, fiule, nu păcătui cu hulirea celor sfinte !

— N-auzi ? ! Gata ! Altfel, cuvioase, ți-o închid eu ! Mai bine ai deșărta aci pe masă și celălalt buzunar și ai gîndi ce o să mai îndrugi încolo, că te așteaptă o mănăstire cu călugări pocăiți nevoie-mare... Văcărești te așteaptă, cuvioase... Aud de acum deschizîndu-se cu scîrțîit de zaiafet mare porțile cele de fier. Ha ! O să ai timp de rugăciuni, părinte, o să ai timp de rugăciuni...

— Lasă-l, interveni Postelniceanu, care citise foile împreună cu Voiculescu, lasă-l acum ! Cuvioase, zi-i tot ce știi, că e mai bine...

— Ce să zic, musiu, ce să zic, vai de bătrînețile mele, ce să zic...?

— Hai, lasă prostiile și nu mai face pe sărmanul neștiutor ! De cînd tragi cu urechea la ce face poliția, cuvioase ?

— Eu, doamne iartă-mă, eu ? Vai de păcatele bătrîneții mele, nu trag cu urechea la făcătoarele poliției...

— Dar astea ce-s ?

— Apoi ce să fie ? Eu îs sărac, musiu polițaiu, eu îs sărac... Și a venit un venerabil părinte la mine, mi-a dat punga aia — ochii lui se îndreptară cu jind spre ea — și a zis să vă urmăresc, de unde era să știu eu că dumneavoastră sîntereți polițaiu, de unde să știu ? și pă urmă să ascult ce ziceți și să-i trimit cele toate cîte le-oi auzi... Asta e tot...

— Și cine e, părințele, „venerabilul părinte" ? Nu are nume ?

— Apoi, musiu, vezi mata... Oi fi eu un nevrednic aruncat din mănăstire pentru păcatele mele, dar am jurat pă sfînta cruce că nu am a zice numele dumnealui la nimeni pentru nimic în lume... Aşa că nu mă face a fi şi strîmb-jurător pe sfînta cruce...

— Cuvioase Chiţicuş, mă faci să-ţi aduc aminte că eşti vîrît într-o delă cam mocirloasă ce pute urît, urît de tot, a trădare de ţară... Iar Văcăreştiul nu mai e mănăstire ca toate mănăstirile...

— Înţelege, musiu, că nu pot, sînt legat prin jurătură, prin jurătură pe sfînta cruce !

— Chiţicuş ! interveni şi Voiculescu înfigîndu-şi ochii în el. Chiţicuş ! Eu nu prea mă port cu mănuşi şi „cuvioase, sfinte părinte" ! Am acolo, ştii tu unde, o cămeruţă cu din cele ce fac pe unii să spună şi cîţi dinţi găunoşi a avut mă-sa mare în gură... Mergem acolo ?

Chiţicuş îi suportă privirea. Rînji.

— Musiu comisare, martirii întru credinţă au suferit atît fără să-şi calce jurămîntul domnului...

— Dar mata îl calci, interveni iar Postelniceanu.

— Eu, doamne iartă-mă, eu ? !

— Da ! Acum trei ani erai încă în mănăstire, nu-i aşa ? !

— Eram, păcatele mele cele multe şi cele grele...

— Şi ai jurat pe sfînta carte credinţă domnului şi ţării în faţa întregului sobor, în biserică, în faţa episcopului şi a lui dumnezeu ? Nu-i aşa ? !

Un moment se lăsă linişte. O linişte în care zumzăitul unei muşte mari şi captive ce se zbătea în geam părea vuiet. Afară zdrăngăni o căruţă trecătoare prin glodul întărit de soare, iar la poartă îusi gardianul de caraulă.

— Doamne, doamne ! murmură Chiţicuş şi-şi înălţă chipul bărbos spre tavanul proaspăt văruit. Se va fi simţit el ca în vechea-i chilie ? Doamne, doamne, ajută-mă pe mine, nechibzuitul, nestatornicul şi necredinciosul !

Şi iar liniştea pogorî. Lui Postelniceanu i se păru că aude şi caii bocănind în grajdul comisariatului. Îi fu chiar o clipă milă de frămîntarea fostului călugăr.

— Părintele... Părintele Eliodor Vîrcioveanu ! murmură Chiţicuş. Părintele Eliodor Vîrcioveanu ! urlă şi se trînti la pămînt într-o mătanie. Doamne, doamne, iartă-mă, doamne ! Păcătosul, Dooaamne ! şi hohoti îngheboşat pe duşumea.

— Nicolaide, cheamă un gardian şi să-l bage la beci ! Hai sus, părinte, hai sus !

— Să-l cureţe de ce are prin buzunare ! sări Caledonie. Dar ce să-l mai cureţe altul, lăsaţi pe mine !

Se apropie de Chiţicuş, dar acesta sări de la pămînt şi se feri. Începu să strige :

— Nu, nu ! Nu mă atinge, nu mă atinge !

— Stai cu tata binişor !

— Nu, nu mă atinge !

— Ce naiba ai acolo, de orăcăi aşa ?

Nicolaide îl apucase pe Chiţicuş pe la spate. Caledonie îi blocă picioarele şi-şi vîrî mîna în buzunarul apărat cu atîta îngrijire de cuvios. Şi începu să descarce pe masă un pămătuf de busuioc, o cădelniţă de aramă, o mică biblie catolică de format mic, un crucifix, un pocal de alamă argintat cîndva şi o mică răcliţă.

La fiecare mişcare Chiţicuş hăcuia de parcă ar fi fost sfîşiat încetul cu încetul. Cînd Caledonie scoase şi răcliţa, izbucni într-un vaiet imens, animalic :

— Blasfemie, blasfemie... Doamneeee !

Cînd îi dădură drumul se prăvăli peste acele obiecte de cult ca un nebun :

— Nu le atingeţi !

— Ce-ai fîrtate, că nu-ţi făcui nimic ?

— Nu le atingeţi !

— Chiţicuş !

— Lăsaţi-mă ! Şi începu să plîngă, să plîngă la nesfîrşit, obidit, dureros.

Cei patru polițai se priviră o clipă unii pe alții și deteră din umeri. În cele din urmă, Postelniceanu se apropie de fostul călugăr ce se aruncase și stătea peste obiectele acelea de cult prăvălit.

— Ce-s cu astea, Chițicuș cuvioase ? !

— Doamne ! murmură celălalt. Doamne !

— Ai dat iama prin vreo biserică, Chițicuș ?

— Doamne, doamne !

Îl lăsară un timp să se liniștească. Începu să vorbească singur, așa deodată, fără ca nimeni să-i mai zică ceva :

— Nu, n-am furat, n-am furat ! Am făcut multe păcate, dar asta n-am făcut-o ! Am înjurat, am trădat, am păcătuit... poate am și ucis, fără voința mea am ucis... Păcatele mele... Dar totul pentru un singur lucru, nu pentru dragostea de arginți, nu... pentru biserică... Ce vă uitați așa la mine ? Ce vă uitați așa... Sînt bețiv, sînt încercat de pohte trupești, dar sînt credincios... Sufletul meu e plin de lumină cerească și învățătură sfîntă... Da, da ! Nu credeți, știu că nu credeți... Un azvîrlit din mănăstire nu poate fi decît un blesfămitor de cele sfinte, nu-i așa ? Da, nu-i așa ? Ei bine, nu-i așa ! Am cerșit, am răbdat, am adunat bani, bani păcătoși pentru sfinte odoare. Sînt un păcătos neînfrînat și trebuie să mă pocăiesc. Trebuie să mă pocăiesc, înțelegeți ? ! Trebuie ! Le-am adunat să fug de lume, să fug de ispită... Să fug, să mă pocăiesc, să mă rog... Ce vă uitați așa la mine, asta e... Sus, în munți, în pădure, ca sfîntul Ieronim printre fiare... Da, trebuia... Răclița asta, doamne, doamne, are moaște, moaște de sfînt... Sfîntul Grigore din Naziamz... Doamne, doamne... Și biblia... ați spurcat-o prin atingerea voastră păcătoasă...

— Biblia-i catolică și tu ești ortodox, Chițicuș ! remarcă ușor ironic Postelniceanu.

— Ce ? Și ce dacă ? Tot nu știu a ceti. Tot nu știu a ceti...

— Bine, ia-ţi-le ! Băgaţi-l la beci... Om vedea ce-o mai fi ! Nicolaide, dă-l pe mîna unui gardian şi întoarce-te !

Chiţicuş îşi adună totul zănatec, ca un avar hulpav. Le îndesă în fundul buzunarelor cu grijă şi ieşi urmat de subcomisarul de galben. Ceilalţi rămaseră aşa, în tăcere. Caledonie umplu în cele din urmă golul.

— Mare ţi-i, doamne, grădina, mare ţi-i ! Auzi, să-şi poarte besearecа în buzunar, cu el ! Chiţicuş pusnicul, ha !

— Au existat totdeauna oameni bîntuiţi, Caledonie. Şi vor mai exista !

— Ha, mi-aduc aminte, interveni şi Voiculescu, am prins şi trimis la ocnă odată un tîlhar de drumul mare. Omora şi jefuia oamenii, ştiţi pentru ce ? Ca să facă pe boierul rătăcit prin crîşmele de mahala ! Exact, să facă pe boierul... Arunca banii pe fereastră, cu adevărat îi arunca... Strîngea lumea în jurul său şi arunca zece-cincisprezece galbeni pe fereastră... ţachi-ţachis, aşa !

— Ei, şi cîţi şi cîţi n-or fi ca ăştia ? ! Parcă Ghiţă Gulie sau Isidor, care mor de foame cu toţi ai lor, nu dorm pe laviţe acoperite cu zdrenţe şi le putrezeşte aurul în lăzi ? !

Dar Nicolaide se întoarse. Din uşă începu :

— Şefule, tare mi-i teamă că ăsta-i un fandosit... Am pus un gardian chiar la uşa lui.

— Bine, foarte bine... Ascultă, te duci acasă acum, îţi faci o legătură cu cele cîte ai nevoie, treci pe la prefectură după bani şi iei poştalionul de Iaşi. Acolo, vezi cum faci, Nicolaide, şi-mi ajungi la Tîrgu Ocna... Te duci la amicul meu, Ilicioiu îl cheamă, ţii minte ? e poliţai de Tîrgu Ocna... Lasă, mai bine îţi dau eu o scrisorică pentru el. Treci pe aici s-o iei, înainte de plecare.

— Tocmai la Tîrgu Ocna, domnule comisar ? !

— Tocmai... Mă interesează Popovici ăla... Adică nu ştii tu. În fine, tocmai !

— N-ar fi mai bine, şefule, să iau un cal de aici ?

Aş mai tăia drumul.

— Uiţi că nu mai eşti tînăr, Nicolaide ?

— Mă descurc eu, domnule comisar. Cu poştalionul fac o săptămînă numai pînă la Iaşi... Şi mai şi zdruncină de-ţi mută toate mădularele...

— Cum crezi !

Dacă ceva o supăra pe coniţa preoteasă acum, era aceea că plecau cam devreme la moşie în acel an din Capitalie. Şi în plus, la conac nu aveai ce să faci, pur şi simplu. Dumnealui se vîra cu nasul în cărţi. Şedea în pridvor şi citea cît ţi-i ziulica de lungă. Seara se vîra într-una din încăperi şi scria. Doar cînd mai venea cîte un vecin, mai stătea şi ea la taclale cu cocoanele şi coconiţele de cîte se petrec în lumea cea mare. E drept că atunci se simţea şi ea importantă că le putea spune cîte o fostără în iarna trecută în cetatea lui Vodă şi cocoanele şi coconiţele o ascultau cu gura căscată şi se minunau care mai de care de cîte aflau.

Şi coniţa Muscleanca oftă. Se dădu jos din caretă şi se uită către casele parohiale de la Radu Vodă supărată nevoie mare. Caii erau înhămaţi, vizitiul pe capră, cîte cele necesare la moşie pentru şederea de peste vară strînse la cufere, şi acestea urcate şi legate la locurile lor, pînă şi părintele urcase, dar îşi găsise taman atunci să vină călare şi cu grabă mare dumnealui Eliodor Vîrcioveanu. I-a spus ceva despre un cuvios călugăr, iar bărbatul dumisale s-a scoborît fuga şi a intrat la odăi cu Vîrcioveanul.

Acum dumneaei şade ca proasta-n ploaie şi aşteaptă. Nu, asta nu se cuvine. E şi puţin fruasată căci nu i s-a adresat decît un zburător „Sărut mînuşiţele !".

Se dă jos din caretă şi porneşte către scară. Urcă, deschide uşa dinspre încăperi. Nu-i nimeni. Probabil au urcat dumnealor către odăile din spate. Îi găseşte în salon şezînd amîndoi cu capul în mîini. Părintele Vîrcio-

veanu îi spune ceva în şoaptă peste masa din mijlocul încăperii. Cînd a intrat a tresărit şi s-a oprit. A schiţat un zîmbet palid. S-a sculat din jilţ :

— Sărut încă o dată mînuşiţele frumoasei preotese a amicului Musceleanu şi rog de iertăciune pentru că i-am răpit pentru cîteva clipe iubitul soţior. Numai trebi arzătoare, scumpă madame, m-a făcut să greşesc în asemenea mod faţă de o încîntătoare fiinţă ca domnia voastră, credeţi-mă !

„Miaună ca o pisică ce se aşteaptă a fi mîngîiată, dar se ţine verde şi zdravăn moşneagul !" gîndi coana preoteasă, apoi tare :

— Sînteţi, părinte Vîrciovene, aşa de dulce la limbă încît e greu cuiva a fi supărat pe mata, zău aşa ! Voiam numai să ştiu dacă mai şedeţi ?

— Apoi...

— Eu zic, interveni Musceleanu, dragă nevastă, s-o iei mata înainte. Vin şi eu călare. Pînă la moşie te ajung eu... Căci mai am ceva de vorbit cu părintele... Nu te superi, nu ? !

— Vai, se poate, dragă bărbăţele, se poate ? ! Atunci eu plec. La revedere, domnule părinte !

— La revedere şi încă o dată mă rog de iertăciune pentru răpirea părintelui Musceleanu...

Şi Eliodor Vîrcioveanul, bătrînul cotoi, sărută lung mîna preotesei, făcînd-o a se înfiora. O conduse apoi el însuşi pînă la uşă. Cei doi tăcură îndelung după aceea pînă ce auziră pocnetele din bici şi zdrăngănitul roţilor caretei pe pietrele de rîu cu care era pietruită curtea parohială.

— O fi auzit ceva, părinte ?

— Nu, nu cred !

— Dacă vrem să izbutim ceva, trebuie să ne grăbim.

— Să ne grăbim ? Da, dar cum ?

— Ziceai de un anume poliţaiu...

— La naiba, doamne iartă-mă, e un ins nesigur. Puţin ţăcănit... Şi nu mi-i dator cu nimic...

— Să-l facem !

— Cum ?

— Dumnezeu ştie ! Dar trebuie !

— Uşor de zis, dar greu de făcut !

Un ciocănit în uşă îi făcu să tresară.

— Iar ? ! făcu Vîrcioveanul.

— Da, intră !

Slujnica deschise uşa :

— Părinte, vă cată, ăla...

— Nu-s acasă... Dar care ăla ?

— Ăla de mai fu acu cîteva zile pe aici, de-aţi zis sfinţia voastră să nu-l mai las a intra... Dar o ţine una şi bună că vrea a vă vedea cu o treabă... O ţine una şi bună... I-am zis că v-aţi duserăţi la moşie cu coniţa, dar nu vrea să plece. Zice că a văzut careta, dar sfinţia voastră nu era în caretă... Şi nu, şi nu că să-l primiţi... Ce-i zic ?

— Cum îl cheamă, femeie, cum îl cheamă ?

— Păi nu v-am zis ? Popovici, Niculai Popovici ! Aşa zise că-l cheamă. Niculaî Popovici... Îl bag ?

— Adă-l încoa' !

Uşa se închise.

— Vorbeam de lup şi lupul la uşă... Hîm ! C'est très bien. C'est très bien ! murmură Vîrcioveanul.

Uşa se deschise din nou. În prag apăru slujnica şi Popovici.

— Poftiţi, intraţi... Părintele vă aşteaptă...

Popovici rămase în uşă. Ochii îi scăpărau de tulburare. Părul rar era deranjat, iar el îşi bălăngănea mîinile. Voia parcă să articuleze ceva şi nu putea şi atunci dădea din mîini.

— Intră, dragul meu, intră, sări părintele Musceleanu, intră ! De ce şezi aşa în uşă ? Mulţumesc, femeie !

Îl introduse în încăpere, îl conduse pînă la un scaun, îi luă din mîini pălăria și i-o puse pe un scaun. Apoi închise ușa.

— Ce-i cu mata, domnule Popovici, ce-i cu mata? Parcă ești venit după ceea lume, nu alta! Vrei un pahar de vin? Uite, să ți-l prezentarisesc pe dumnealui părintele Vîrcioveanu, Eliodor Vîrcioveanu, directore la Culte. Dumnealui este Nicolae Popovici, părinte, de care ți-am vorbit deunăzi și de necazul dumnealui. L-a zvîrlit porcul ăl bătrîn din slujbă după ani și ani de muncă. A fi cinstit, în ziua de azi, în Principate, nu mai e de trai... Are copii, are nevastă și acu-i fără fonqție...

— Am... am fost și în armie... am... am... fost...

— Bea, bea... Să-ți revii. Auzi, Vîrciovene, auzi?! Pentru asta am luptat noi și la Revoluție și la Unire?! Pentru asta?! Să ne joace porcul ăla de Kogălniceanu cum vrea el?! Omul lui Cuza, omul lui Carol... Cu toți și cu nimeni... Numai prostii a făcut nemernicul! Și sfînta proprietate a ciuntit-o! Da, și de ea s-a luat, nemernicul... A jecmănit sfînta biserică, a jecmănit pe oamenii vrednici de moșia strămoșească... Aaa... Uite și pe omul ăsta, și să nu te tulburi?! Om simplu, muncitor, politai bun... Îl azvîrle așa ca pe o măsea găunoasă... Și mai zice că vrea binele oamenilor simpli?! Doamne, doamne!... Uite la mine... Am fost mădular la Frăție, am fost unul din autorii Unirii... Și mie mi-a înjumătățit proprietatea. Mai rău ca fanarioții, nu alta! Porcul... Abia suflă... S-a apucat de fabricat postav și mă rog... Vezi dumneata... A vînduț moșia și și-a făcut fabrică. Nu toată moșia, nu... Numai cît să nu i se ia la propria-i reformă... Doamne, doamne!

— Da, da... așa... așa... Copilașii mei... (Popovici se bălăngănea din tot trupul și murmura ca o litanie.) Dragii tatei copilași... Mîncați... Mîncați voi, tată, mîncați... Așa... așa... Ce nu face tata...

— Îl vezi?! Uite în ce stare a ajuns!

— E beat, tu nu-l vezi ? Asta iar se îmbată şi cînd om avea nevoie de el..., suflă peste masă enervat de-a binelea Vîrcioveanul.

— Taci, şuieră Musceleanu, taci !

— Nuuu... Taci ! Euuu nuu sînt beat ! Am băut ! Recunosc ! Am băut... Da, da ! Toţi banii ! Pentru copilaşii mei... Ce nu fac eu pentru ei... Toţi banii ! Da' beat nu-s... Am... cum zicea... domnul ăla... am...

— Care domn ? sări Musceleanu.

— Cum care ? ! Domnul ăla... Simpatic om... Dulce om... Ce scumpete !... Am fost şi eu la Bossel... Pfu... Ce eleganţie... Ce eleganţie... Scump om... şi dulceee !

— Care domn ? !

— Ei... Nu ştii mata... Păi cine mi l-a făcut conoscut ? Hîc ! Nu mata, sfinţia ta ? Dulce... Dulce ca... mierea... Daţi-mi puşca... Îl fac praf, praf îl fac pe porc... Praf... Uite aşa... Pun puşca la ochi şi bum ! S-a făcut praf... E bine ? Adică cum ? Eu să fac puşcărie... şi voi ? ! Nu, nu vreau... Nu vreau !... Mie mi-a dat recomandaţiune domnul ministru şi-l bag... pă Milăr în aia... mă-sii. Copilaşii mei... Praf îl fac... „Ai fost tu, Popovici, la ministru ? !" „Am fost ! Na ! Fă-mă poliţai, că iar mă duc ! Şi te face praf domnul ministru !" „Bine, băiatule, bine ! Cum zici tu ! Numai nu te duce, nu te duce la domnul Kogălniceanu că mă nenoroceşti !" „Ba mă duc, mă duc... Mihalache, schimbă-l pe Milăr că e prostovan, schimbă-l !" Şi domnul ministru mă ascultă pă mine, că el ascultă pă oamenii sărmani... Haha, sînteţi grozavi mătăluţă... Eu să mă duc la puşcărie şi voi să trageţi sforile, ai ?

Căzu cu capul pe masă şi adormi. Cei doi preoţi se priviră între ei.

— Asta ţi-i omul, Muscelene ?

— E beat !

Eliodor Vîrcioveanu se aşeză. Începu să-şi mîngîie barba şi îl privi lung pe celălalt.

— Am impresia, zise, că trebuie să găseşti pe altcineva. Altfel... Ştii că Patriarhia constantinopolitană...

— Ştiu, ştiu.... Am să caut.

— Ar fi cazul să cauţi... Şi mai repejor... Zilele trecute... M-am întîlnit cu her Holţ... de la consulat... ştii tu... Zicea că ai o datorie... Fii atent ! Pasiunea ta jurnalistică te cam costă, am impresia. Asta ca să schimbăm vorba, aşa... Vezi că l-ai cam supărat şi pe Nifon...

— Praf îl fac..., murmură prin somn Popovici, praf ! Pun puşca... Praf !

— Hai să-l ducem de aici ! zise Eliodor.

Îl ridicară, dar Popovici se trezi. Înălţă capul şi în momentul acela îi veni să verse. Deschiseră repede o fereastră şi-l aplecară în afară. Popovici vomită îndelung. În încăpere se risipi mirosul acru. Părintele Vîrcioveanu se zbîrli.

— Te las ! Vezi ce faci... Iartă-mi ieşirea de adineauri... Mă înţelegi... Şi eu sînt presat ca şi tine... A dracului treabă ! Iartă-mă, doamne !

Ieşi. Musceleanu privi lung spre uşa închisă. Se simţea, ca de atîtea ori în ultimul an, mărunt şi murdar. „Urîtă treabă, gîndi el, urîtă şi primejdioasă." Şi se tot întreba cum se lăsase tîrît în ea... Şi de ce ? Din ură, din spirit de contradicţie, de aventură... De ce ? Pentru bani ? E adevărat că fără banii aceia nu şi-ar fi putut tipări revista... Nu ! Atunci ? Împrejurările, da, împrejurările, vîltoarea îl ameţise şi numai ponoase trăsese... Şi povestea aceea cu gîscoşenia nevestei lui... Şi muierea aceea... Îl căutaseră şi-l găsiseră. Îl prinseseră la strîmtoare şi-l strîngeau... Şi ce avea el cu toată povestea asta ? !

Îşi frecă ochii şi murmură :

— Doamne, doamne...

Îi promiseseră un minister al cultelor sub un prinţ austriac. Hîm ! Şi-ar fi putut face reformele, toate cele care le gîndea şi pentru care se războia. Independenţa materială a preoţimii, pentru a nu-şi mai mînji mîinile

cu miluirile credincioşilor. Să fie judecător moral ca în vechime şi propovăduitor al luminii... Dar nu aşa ! Nu aşa ! Să îndemni un om la crimă ! Nu aşa !

Hîm ! Are vreo importanţă ? Îl mînjiseră şi acum juca cum i se cînta. Doamne, doamne !

Îl luă pe Popovici de sub braţe :

— Hai, omule, să te culci ! Hai, că te-ai îmbătat ca un porc...

— Eu, părinte ? ! Aşi ! Sînt cît se poate de treaz...

— Eşti pe naiba, doamne iartă-mă ! Eşti criţă ! Hai să dormi puţin...

— De ce ?

— Avem de vorbit !

— N-avem nimic de vorbit noi. Pușca şi-l fac praf... Haha, că deştepţi sînteţi, ai ? Eu la sare, voi la masă, ai ? !

— Bine, bine, vorbim după ce te-oi odihni oleacă... Hai, nu face năzbîtii ! Eşti om serios, ce zici ?... Mergem la culcare...

Îl trecu în camera alăturată şi-l trînti într-un pat. Popovici adormi imediat, cu gura deschisă, răsuflînd greu. Popa îl mai privi o clipă şi ieşi. Chemă slujnica să facă curat după borîtura beţivului.

— De ce nu mi-ai spus, fato, că e beat ? ! Dar mai bine c-a venit aici... oricum e mai bine... Fă curat ! Eu mă duc în bibliotecă. Fă o cafea mare şi amară, turcească, şi cînd s-o scula insul ăla, adu-l la mine !

Urcă în bibliotecă. Totul era acoperit deja cu pleduri pentru a nu se pune praful. Se aşeză aşa. Întinse mîna şi luă scrierile lui Ion Scărariul şi încercă să citească. Era însă obosit şi nu putea urmări ideile arborescent exaltante ale acestuia.

Cartea îi alunecă din mîini şi se gîndi la Vîrcioveanu. Cît de categoric şi scîrbos fusese în ameninţările lui !

Dar, obosit, adormi şi avu un coşmar netrebnic care-l chinui : se făcea că urcă în amvon şi o pîclă puturoasă

pătrunde prin uşa sfintei biserici, şi ea se învârtoşeşte printre credincioşi. El striga degeaba : „Închideţi uşa, închideţi uşa şi-o ferecaţi !“ căci nimeni nu-l asculta. Şi pîcla se răsucea, îi făcea pe oameni neoameni şi toţi acei neoameni aplaudau ca nebunii şi-l firitiseau cu „adevăr grăit-a sfinţia ta !“ şi hohoteau. El voise atunci să se smulgă, dar parcă nu putuse să se mişte din loc, nici un degeţel nu putuse a mişcare şi putoarea îl năpădea prin nări şi prin toată pielea. Neoamenii se învîrteau în jurul lui, parcă dărîmaseră zidurile sfintei biserici şi amvonul rămăsese aşa în aer, iar ei jucau în juru-i un danţ năzdrăvănit şi spurcat. Încercase, acolo, în vîrtejul acela, să se roage, dar buzele nu voiseră nici ele a se mişcare... Se trezi năduşit tot şi mai obosit. Îl dureau toate mădularele ca de truda unei munci din cele tare grele.

Sluga era în faţa lui şi se uita cu ochii speriaţi la el :

— Vă e rău, părinte ? întrebă ea.

— Nu, nu, am aţipit, atît, am aţipit... Doar atît şi am visat urît...

— Oţi fi mîncat ceva şi nu v-o fi priit, părinte !

— Poate, poate... S-a sculat insul acela ?

— S-a sculat, părinte, s-a sculat şi acum face temenele pe la toate icoanele din casă... Îi... (şi făcu semn de nebun). Zău aşa, îi aşa..., părinte. Se roagă pe nepusă masă...

— Bine, adă-l aici ! Spune-i să lase mătăniile şi să vină aici... Poftește-l cu băgare de seamă... Aaa, să nu uit, după aia treci pe la grajd şi zi-i lui Sfanţă să-mi pregătească un cal dă călărie...

— Prea bine, părinte !

Femeia ieşi şi părintele începu a-şi netezi sutana ce i se mototolise. Îşi repieptănă părul şi-şi refăcu coada. (Preotul, zîcea părintele Musceleanu, trebuie să fie o pildă faţă de credincioşi, căci ei pildă şi întărire caută la el ! şi de aceea, deşi pe acasă mai umbla aşa şi aşa, în faţa

oaspeților și închinătorilor întru domnul dumnealui se arăta mereu aranjat și chiar „aligant".)

În fine, Popovici își făcu intrarea bălăbănindu-se tot din picioare și mîini. Lung, deșirat și legat parcă din bucățele, se strecură prin ușă timid, ușor năucit.

— Niculai, Niculai, îl luă din ușă părintele, Niculai, Niculai mă făcuși de ocară și rușine... Să faci tu una ca asta tocmai față de sfinția sa ! Știi cine era ?

Tăcere. Popovici, în picioare, își ațintise privirea asupra unei icoane din cameră și parcă nu vedea și nu auzea nimic. Ochii îi scăpărau amarnic, plini parcă de o mînie nesfîrșită. Musceleanu se încrîncenă o clipă a frică, dar se liniști singur, spunîndu-și că nu are ce să se întîmple...

— Îți place icoana aceea ? întrebă, dar nu i se răspunse. E o icoană din școala cretană, să știi... O Maică a domnului îndurerată... Îndurerată, căci își știe soarta ce-i este hărăzită pruncului ei... și care mamă nu ar fi îndurerată dacă ar ști că fiul său va ispăși păcatele lumii întregi, oricît de slăvită îi va fi soarta... Dar pruncul vezi cît de vesel e în ciuda seriozității lui... Are misia divină în ochi și nu se teme. Orice om care are o asemenea misie nu trebuie să se teamă, nu, nu trebuie să se teamă de nimeni și de nimic... Nici tu nu trebuie să te temi...

— Să nu mă tem ? ! Ha ! Dar eu îs Hrist, părinte ? ! Ha !

Și privirea lui Popovici se întoarse de la icoană la preot, o privire intensă, o privire nebună. Carnea se încrîncenă iarăși pe Musceleanu.

— Dacă nu poți, nimeni nu te poate îndemna...! Ai, să fim serioși, domnule Popovici, am impresiunea că domnia voastră credeți că eu vă pot îndemna la a ucide... Vai, doamne, vai, doamne, ce sfîntă neînțelegere ! Decalogul spune clar, în sfintele porunci, să nu ucizi, să nu ucizi... Vai mie... Dar cînd cetatea e în vrajbă, Judita a găsit în ea forța să treacă peste precepțiunile sfinte și să smulgă capul lui Holofern, jertfindu-se pe sine !

Căci domnul, în nețărmurita-i milă, iartă supușilor săi toate greșelile lor. Și în balanța sfîntă, la ziua de apoi, sfintele munci se iartă și se măsoară în bine... Dar sfintele munci, sfintele încercări sînt pentru mucenici și nu pentru larve de om... păcătos... Eu atît am avut a spune!

Și Musceleanu se întoarse, luă cartea și se prefăcu a citi. Peste carte, privi nemișcarea insului. Ochii i se rostogoleau în cap, fruntea i se făcu strînsă între gînduri. Deschise gura de două ori pînă ce parcă îi reveni glasul.

— Adevăr grăit-a sfinția voastră, dar nu precepțiunile moralicești mă îndoiesc. Știu cît tîlhărește în țara asta Kogălniceanu, știu! Și tare l-aș mai dori în grija sfinților voastre pe năsălie... Nu, părinte, nu! Durerea mea e că am copii și nevastă... Cine va avea grijă de ei cînd eu voi tăia la sare, la ocnă? Frate-meu, Andreescu, e sărac, vai de capul lui! Abia își ține zilele lui, darmite și haita mea de guri nesătule... Din ce?! Din leafa aia nenorocită de profesore?

— O, domnule Popovici, coane Niculai, nu-i vorba de asta! Fii sigur că vom fi recunoscători, se poa'... Vei primi o mie de galbeni și o moșie de cîteva sute de hectare. Și atunci nu vei mai avea nevoie nici de fonc̦ie, fii sigur! Și n-ai să putrezești mata la ocnă, mata, care vei fi scăpat neamul de oropseala tiranilor. Om angaja advocați, ăi mai buni, de aci și din străinătate și te-om scoate... Ce nu fac advocații, ce nu fac...

— Apoi, atunci îi altă poveste...

— Numai să nu dai greș...

— Niculai Popovici să dea greș la tragere cu puș-cociul? Doamne iartă-mă, și mata, sfinte părinte, dar spui ocări pe seama domniei mele... Păi și la oaste, și la poliție am fost tot primul la tragere. Și de-n picioare, și de culcat, tot primul am fost... tot primul...

— Ce om de valoare au aruncat poliția afară, ce om?! Of, doamne, cît de multe păcate mai sînt pe lumea asta!

Şi Musceleanu îl bătu pe umăr, gîndindu-se la cît de fals e el însuşi, în vreme ce fostul poliţai se fudulea nevoie mare umflîndu-şi suptul piept şi înălţîndu-şi barbişonul de Napoleon al III-lea cît mai sus, ca o găină ce se adapă...

XIX

Şezînd în marginea prispei, Goanţă nu dormea şi privea pe gînduri patratul acela de cer ce se desfăcea printre acoperişuri şi unde toate stelele se îngrămădiseră să strălucească.

Trecuseră două săptămîni de cînd o cunoscuse pe acea Maria şi totul parcă se schimbase. Două săptămîni... Două săptămîni şi nu ştia cum şi ce să facă acum. O ştia vinovată şi nevinovată. Se ştia îndrăgostit pînă peste urechi, dar nu voia să-şi recunoască nici cît un fir de pai. Da, da, cum putuse femeia asta frumoasă să-şi năimească pe un gologan trupul şi sufletul ? ! Îi crăpa capul de ciudă şi obidă numai la gîndul că zeci, sute de bărbaţi o atinseseră pe aceea pe care, cum zicea Păuliş, vorbăreţul lui prieten, nu merita s-o atingi nici cu o floare pentru a nu o întina.

Şi totuşi, totul era adevărat şi nu era ! Se prinsese în horă cînd comisarul Postelniceanu îi vorbise de acea nepotrivire dintre Maria Porcăria cea descrisă în dela agiei, Maria Porcăria cea descrisă de Madama de la „Beleţea publică", zănatică, zurbagie, bălţată la gură şi spurcată în apucături, şi Maria Porcăria cea liniştită, tăcută, ba chiar sfioasă de la stabilimentul „Visul".

Acum, cînd ştia sigur că sînt două fiinţe diferite, o „substituţiune de persoană" cum zice comisarul, nu-i mai venea la socoteală.

A alergat ca un nebun ca să scoată chestia asta la iveală, iar acum ar vrea să fi greşit toată povestea asta.

Stă şi-şi mătură gîndurile de zecile de intenţii care ar putea fi o ieşire. Vrea să fi greşit undeva în toată socoteala lui, şi totuşi nu a greşit.

De două ori a suportat putoarea deschiderii coşciugului lui Suzanei Avelştoc şi acum este sigur că Suzana trăieşte, iar cea moartă este Maria Porcăria...

Îi crapă capul, nu alta. Înalţă ochii spre pătratul de cer spuzit cu stele şi murmură : „Doamne, cu ce am greşit, de mă încerci atît ? !“ Nu, n-a greşit în judecata lui, dar nu ştie pe unde să iasă. Comisarul Postelniceanu nu iartă şi nici n-ar putea să ierte... Şi atunci ce să facă ? ! Să mintă, să nu spună adevărul găsit de el ? Nu-l va da la iveală, tot ce va afla, mai devreme, sau mai tîrziu ? Şi el ce va face ? Ştie că odată încolţit un gînd în capul şefului, acesta nu se va lăsa fără să-l verifice el însuşi.

Ah, de-ar greşi undeva ! Dar nu e posibil... A spus Lixandru o dată, cînd se dusese în vizita lui aproape zilnică : „Seamănă, domnu' poliţai, muierea asta cu stăpîna mea ca două picături de apă... Pînă şi tăietura de la ureche, acolo unde i s-a smuls acum vreo doi ani un cercel... că şi dînsa să preumbla pă jos ca muierile alea din urmă... Şi l-a ispitit pe unul un cercel cu breliante şi i l-a smuls, cu ureche cu tot. Ei bine, şi dumneaei are urechea ruptă...“

Şi el, încîntat, prostul de el, a fugit la dela agiei. Era scris mare „Semne : N-are !“ A luat cîţiva din muşteriii „Beleţei“, dintre cei ce trecuseră şi prin braţele Mariei Porcăria. Nici unul nu-şi amintea lobul sfîşiat al Mariei. Nici moarta nu avea lobul sfîşiat. Era fericit. Cea pe care el o iubea nu era muierea publică Maria Porcăria... Atunci cine era ? Nu putea fi decît Suzana Avelştoc. Deci moarta nu era moartă...

Atunci s-a gîndit pentru prima oară că nu era bine că Suzana trăia şi făcea pe Maria Porcăria. De ce ! Şi-a

omorît sora geamănă ? ! Dacă a omorît-o de ce a omorît-o ? !

Începuse s-o descoasă, el îndrăgostitul, cu întrebări polițienești nesfîrșite și repetate. Îi ducea flori, că de altceva mai de doamne-ajută nu era în stare, și o întreba mereu același și același lucru :

— Ce-ai făcut mata, doamnă Maria, în zilele de 15—20 mai ?

Iar ea surîdea, stătea dreaptă, roșea ușor :

— Obișnuită-mi treabă, domnule polițaiu... Pe cinsprezece m-am certat cu patroana din cauza unui hodorog bătrîn... M-a dat afară și am căutat alt stabiliment. Pe șaisprezece am găsit la „Visul"... Chiar din seara aia am avut mușterii...

— Între 17 mai și 20 nu ați ieșit deloc ?

— Ba da, deși știți și dumneavoastră opiniunea mahalagiilor... Pe 17 am ieșit în oraș și m-am întîlnit cu sora mea, Suzana.

— Unde ?

— La Bossel...

— La Bossel ați putut intra ?

— Desigur, Dacă ai bani, poți intra oriunde... Iar Suzana era cunoscută ca o doamnă distinsă.

— De ce v-ați întîlnit ?

— A vrut ea... Voia să mă... să... să intru slujnică la ea... Mai bine decît... să intru slujnică la ea...

— Dar ce aveți la ureche ? !

Ea tresărise ușor, foarte ușor.

— A, nimic... nimic...

— Totuși...

— Știți... În treaba aia... mușteriii sînt de tot felul...

— Adică ? !...

— Vă rog...

— Adică ?

Ea se înroșise toată, scăpase ochii alături, pe lîngă el. Se îndreptase mai mult în scaun și surîsese stînjenită :

— O muşcătură...

— Aha ! făcuse el şi vrusese să pară mulţumit. Nu avusese curajul să-i spună că minte.

Şi poate că a făcut mai bine. Dintr-un punct de vedere... Acum îi pare rău că nu i-a spus pe şleau că minte. Şi-ar fi dat seama că ştie că ea nu e Maria Porcăria şi poate ar fi fugit. Aşa de simplu...

Dar în capul lui încolţise un gînd. Din păcate, un gînd bun. Luase iar strada Sfinţilor în răspăr şi se dusese la „Visul". Madama se înroşise toată. Începuse să-l ocărască, de astă dată, şi să ciocănească cu bastonul în podea, enervată. El îi ceruse să fie dus în camera Mariei. Avea acum altă chiriaşă, o fată cu părul ca spicul. Se îngălbenise văzîndu-l că intră. L-a crezut de muşteriu venit dis-de-dimineaţă. O dăduse jos din pat şi începuse să scormonească pe sub aşternuturi, pe sub pat, prin pernă... Începuse să ciocănească pereţii. Blonda îl privea adormită de pe un scaun.

— No, da şe cauţi mata, domnu' ? întrebase ea. El se răsucise, se îndreptase :

— Ai găsit ceva pe aici, cînd te-ai mutat ?

— Îhî ! O fost nişte foi...

— Şi unde sînt ?

— Dar de unde să mai ştiu io ? No, dar pe undeva, pe aici... Dar acum mi-e somn... Mi-e un somn...

El se repezise la ea. O scuturase. O pălmuise şi pe urmă îi păruse rău. Ochii femeii îl priveau cu surpriză şi dojană.

— Iartă-mă, zisese, trezeşte-te puţin ! Trebuie să-ţi aminteşti unde le-ai pus...

— No, domnu, pă undeva pe aici (mai picotise un pic, apoi cu greu deschisese ochii)... Vezi pă măsuţa aia... Pă după oglindă... Pă acolo trebuie să fie... Acolo bag toate, după oglindă, io... Da care-i baiul de fuji mata, domnu', aşa cu gura la suflet ?

Se întinsese leneş, în vreme ce Goanţă căuta printr-o

mie şi una de boarfe, vîrîte, acolo între perete şi oglindă. Dăduse peste condicuţă şi atît...

— N-ai mai găsit nimic altceva decît condicuţa ?

— Ba ! Mai o fost şi neşte bani, da' mi-am făcut o cîrpă cu ei... Uite-o, nu-i aşa că-i fainâ, domnu'... ?

— Este, este... Şi ce-ai mai găsit... ?

— Apoi şi-o cheiţă în făina de orez pentru boiu...

— Unde-i... ?

— Iacă, numai cît oţi clipi o dată şi v-o dau...

Femeia se ridicase alene şi, nesigur, se îndreptase spre aceeaşi oglindă. Desfăcuse sertarul măsuţei, îl răsturnase în pat, apoi începuse să împingă fundul de lemn cu degetele. Acesta glisase, dînd la iveală un spaţiu liber în care se odihneau cîteva monede de argint, două inele de argint cu pietre semipreţioase. Zîmbise apoi spre Goanţă şi-i întinsese o cheiţă mică de argint.

— Asta... O fost în făina de ovăz... O am băgat-o aici la fereală, că era fainâ...

— Şi n-ai mai găsit nimic altceva ?

— Apoi vă dau cuvîntul meu, domnu'... A, dar să nu mint... O fost şi nişte scrisorele, dar io cum nu ştiu a citi... le-am zvîrlit... No, da-i baiul aşa mare... ?

— Unde, dumnezeule, le-ai zvîrlit ?...

— No, asta să nu mă mai puneţi a şti, că e mult de atunci...

— Bine, bine, să mă ierţi că te-am trezit şi mai ales că te-am şi plesnit...

— A, nu face nimic, domnu' ! Şi apoi nu vă faşeţi griji, dau eu dă scrisorele şelea... Mata le aţi scris ? Că fain le aţi mai scris domnia voastră ! Am plîns şi eu şi Marghioliţa cînd mi le-a cetit. Tulai, doamne, că mult o aţi mai iubit domnia voastră pe acea Suzană... Faine vorbe...

Şi el, Goanţă, ieşise cu un gust şi mai amar : femeile astea, care trăiau din dragoste, visau o adevărată dragoste. Un punct în plus cîştigase, şi iar nu-i făcea plă-

cere că Maria nu era Maria, ci Suzana, căci care femeie și-ar fi împrumutat alteia scrisorelele ei de amor ?!

Și totuși, gîndise Goanță, de ce le-ar fi lăsat acolo și nu le-ar fi luat cu ea atunci cînd se mutase ? Și o altă întrebare : de unde era cheița și cum de o uitase și pe ea ?!

Și o nădejde vagă se redeschisese în sufletul polițaiului de la vopseaua de galben în ciuda acelei urechi sfîrtecate.

A doua zi, împreună cu un alt gardist, răsturnase cu susul în jos tot stabilimentul, spre groaza madamei și fetelor. Amenințase, înjurase, ciocănise pereții, răsturnase saltele și perini, cotlărise prin toate ungherele și ascunzătoarele pensionarelor, buzunărise haine, luase de-a fir a păr toată rufăria, întorsese fotelurile, scaunele și canapelele, dar nu mai găsise nimic. Înciudat, voia s-o șteargă, sigur de-o bumbăceală din partea șefului pentru hărmălaia, fără rezultat, făcută, cînd se apropiase de el muierea aceea blondă și-i dăduse un pachețel de scrisorele :

— No, asta cred a căta domnu' !

— Unde au fost, femeie ?!

— La Marghioliță, domnu'... Le ținea în sîn, să se fălească la fete...

— ?!?

— Da, cică cum le-ar fi primit ea...

Le smulsese aproape din mîini, încălecase și plecase în huiduielile muieretului mahalalei... Dar nu avusese răbdare să ajungă la cancelarie, ci se vîrîse într-o crîșmă, ceruse un sfert de vin și se apucase a le citi. Și nu erau decît scrisori de dragoste... simple scrisori de dragoste ale unui oarecare „C“ către Suzana. Dar nu apucase a le citi pe toate, că se pomenise lovit de ceva tare greu, dar moale în ceafă, văzuse negru în fața ochilor și se trezise așezat pe o masă, cu prișnițe de apă rece pe scăfîrlie și cu crîșmarul frecîndu-se pe lîngă el. Mai

acana, Postelniceanu și Păuliș stăteau de vorbă la o masă...

— Ce avut-au cu matale, musiu polițai, de te-au pocnit așa pe nepusă masă ? !

Capul îl durea îngrozitor. Se ridicase, dar totul se învîrtea cu el. În răsucirea aceea a încăperii auzise glasul lui Păuliș :

— Șefu', s-a sculat gogoriță asta de polițaiu... Băi, Goanță, bă, curînd o să punem mînă de la mînă să-ți luăm flori și lumînări la năsălie... Bine, mă băiatule, vrei, naiba, să te plîngem și să te pupăm rece ? Cum ai ajuns sub sacul de nisip de te risipiși pe podelele crîșmei ? Noroc că nenea State te cunoștea și te-a adunat de pe jos să-ți pună prișnițe.

— Chiar așa, musiu Păuliș, chiar așa... Mă dusesem după niște gheață în pivniță — am acolo o ghețărie — și cînd vin, dau de dumnealui răscrăcit colea. Am rămas cu gura căscată, că nu avusesem nici un mușteriu...

— Scrisorile... scrisorile..., bîiguise Goanță.

— Ce scrisori, mă ? !

— Scrisorile... Auăleu, mamă ! Scrisorile Suzanei...

— Care, mă ?

— Ale Suzanei... Dădusem de ele la „Visul"...

Le povestise totul printre gemete și comisarele îl mai luase și la rost că nu-i spusese nimic din tot ce știa, că nu raportiruise chestia cu urechea, cu desfăcutul mormîntului, cu scrisorelele și cheița, că se oprise aici la o crîșmă cu docomentele în loc să le aducă la Cantelarie, că dăduse drumul gardianului celuilalt să plece...

— Bă, pricopsitule, sărise Păuliș, dacă știau ăi de te-au bumbăcit așa bine, cîte știi tu și porți în tine, te pristăveau mă, nu alta, te pristăveau cît ai clipi din ochii ăștia ai tăi bulbucați. Te zbîlțîiau ca pe o fasole coaptă dă sămînță... Eu mai înțeleg că ești scump la vorbă, dar nici să taci ca pustnicul în pustiu. Neguțătoria asta de murdării e mult prea afurisită ca să greșești atît de

mult și să nu te zgîlțîie la țăcălie, iubițelule... Na, acum, de unde-l găsim pă ăl de te zdruncină la scăfîrlie să-i luăm scrisorelele ? !

— Erau numai de dragoste...

— Bă, dulce ca giugiucul mai ești, mă ! Crezi că te pocnea ăla așa, de fandoseală, pentru niște cuvintele de amor neroade, chiar dacă erau adresate unei moarte care nu e moartă, ci mai vie decît via care zace în lutul din care ne tragem ? ! Ori te-a pocnit ăla prea tare, ori te-a făcut mă-ta cu picioarele înainte și cu zgarda de gît, de-ai rămas zevzec într-o parte ! Cum de vii cu gogoriță d-astea ? Or fi fost ele scrisorele de amor la suprafață și cine știe ce belele la fund... Ehehe, pruncule, mănca-l-ar tăticul pe el de batîr !...

Postelniceanu nu scosese o vorbă. Îl lăsase pe Păuliș să-și termine toată polologhia. Își muta privirea cînd la ușă, cînd la masa la care șezuse Goanță. Terminase prin a scoate un carnețel și a-și face planul locului.

Apoi :

— Ești gata, Păuliș ?

— Gata, șefule !

— Arestuiește-l pe cîrciumar !

— Cum ? Pe nea State ?

— Da, Păuliș !

Se sculase el însuși și chemase pe unul din gardienii ce așteptau afară. Cîrciumarul protestase de pomană. Îl înhățaseră și-l luaseră la Comisariatul vopselei cît ai zice pîs.

— Ascultă, Păuliș, decît ai fi trăncănit atît și ai fi făcut gură, mai bine ai fi băgat de seamă că sacul cu nisip cu care a fost pocnit Goanță e un săculeț de făină, ori nen-tău State are și băcănie... Ia te uită colo pe raft... Nu-s la fel ? Uită-te și la nisip... E din lada aia de lîngă sobă... Ladă pentru aruncatul tutunului... Are tutun în ea... Și în nisipul din săculețul cu care a fost lovit Goanță sînt urme de tutun. Ori cine ar fi venit din

afară, ar fi luat săculeţul, l-ar fi umplut cu nisip de aici ? ! Îi trebuiau cel puţin 5—10 minute, nu ? Unde-i gheaţa adusă din gheţărie ? Lui Goanţă i-a pus apă din cofă, dacă ar fi avut gheaţă, i-ar fi pus-o, dar nu i-a pus-o, că nu avea... În plus de asta, nen-tău State poartă cisme pe al căror carîmb are o floare. Ei bine, atunci pe chei, cînd mă pocniră şi pe mine de m-au buzunărit, atît mi-amintesc, a ridicat piciorul şi avea o floare pe carîmb... Nu ştie prostul că atunci cînd te ocupi de aşa ceva trebuie să fii cel mai oarecare din toţi cei oarecare... Pe undeva, s-a speriat de norocul care a dat peste el cînd Goanţă s-a oprit exact la crîşma lui, căci altfel şi-ar fi aranjat mult mai bine treburile pînă la venirea noastră...

— Dar de ce ne-a mai anunţat ? ! Că doar el a făcut-o...

— Face parte din teatrul pe care ni l-a jucat. La cine te-ai gîndi ultimul că e vinovat ? La cel care face jelbuirea... nu ? ! Dacă mai ai ceva, mă întrebi în altă zi, pînă una-alta, făceţi-mi pustiul de bine şi vă puneţi a căuta peste tot scrisorelele, deşi nu cred că mai sînt aici... A avut destul timp să le alunge de la sine. Oricum, însă merită căutat... Eu plec să bat fierul cît e cald.

Şi plecase, lăsîndu-i pe Păuliş şi pe Goanţă să scotocească. Şi, pe toţi sfinţii din sobor, nicăieri nu e mai greu să căutăriseşti ca într-o băcănie... Sînt atîtea cotloane, lăzi, saci, sticle şi borcane, că lui Goanţă începuse să-i vîjîie capul mai rău la gîndul scotocelii decît la lovitura din ceafă cu care-l miluise nea State.

— Cine şi-ar fi închipuit — bolborosea Păuliş de unul singur — cine, sfinte, să se apuce State de asemenea năzdrăvănii. Nu, nu poate să fie el, nu, nu se poate... Om serios, cu prăvălie şi trei copii, cu acareturi frumoase de om gospodar... Să nu-ţi vină să crezi, nu alta...

Şi Păuliş îi turuia aşa înainte, vîrînd mîna pînă dincolo de cot prin făină şi mălai, sau mutînd sacii de aici

colo, tulburînd vinul în butoaiele din pivniță, desfăcînd zeci de cutii cu halva și zaharicale... Și cum aflase că-i fusese arestuit bărbatul, colac peste pupăză, mai venise și cocoana lui nea State și începuse să bocească. Copiii, după ea, începuseră să urle, se adunaseră și vecinii, prinseseră să se dea și cîinii și ieșise o halima de mai mare frumusețea, cum numai în cetatea lui Vodă de pe malul Dîmboviții se poate isca... Unii ar fi vrut să dea busna peste ei să-i miluiască cu toate cele — și poate ocările nu ar fi fost deajuns, pentru că el, State, va fi fost crîșmar și băcan, dar era un onorabil, ba chiar om cumsecade că dădea și pe credință cînd să ispăveau banii... De aci se iscase o altă vînzoleală — căci unii își mai amintiseră și altele — și numai așa scăpaseră cei doi gardieni de la ușă fără teamă de sforțare.

Numai că pe Goanță îl durea capul și așa, pînă ce Păuliș se îndurase de el și îi dăduse drumul să plece să-și pună cîrpe ude la scăfîrlie.

Dar din tot scotocitul nu ieșise pînă la urmă nimic. După cum avea să și zică la anchetuire State cîrciumarul, fuseseră arse scrisorelele... Intrase dumnealui în niște pătimiri de datorii pentru niște case ce le voia a le face în mahalaua Olarilor („că de, domnu' comisare, am două fete și trebe să le fac zestre de doamne-ajută, că-s fete de negustor, nu oarecine"). Și venise Ghideon Abramovici și-i zisese :

— Bă State, degeaba porți tu cap pe umeri... și ce umeri poți să ai, se mirase Ghideon. Tu ai la mine datorie. Eu îs om sărac și vai de capul meu. Să vinzi ațică nu-i mare socoteală, bre ! Și eu am datorie la alții. C-așa sîntem datori pînă la moarte. Dar eu la prieteni nu pot zice nu, doamne-ferește, nu, nu pot zice nu... Dar ce neguțătorie învîrt eu... ațică și ibrișin... Și cine cumpără acum ibrișin și ațică, mă rog ? Iacă colea un sărăntoc, ia colo un altul și se duce dracului, doamne iartă-mă, toată neguțătoria... Știu că mîine e sorocul datoriei și te rog să nu uiți ! Eu îs prieten cu tine, dar brînza-i pe

bani... Şi eu vreau banii, că mă luă altul de datorie... Aşa că îi ai ?

De avut îi avusese, dar de dat nu-i prea venise la socoteală, că mai avea de pus olanele la casele din Olari şi venea mîine-poimîine toamna... Aşa că încercase o cerere de păsuire.

Ghideon se scărpinase în barbă şi nu spusese nici da. nici ba. Se scărpinase şi o luase din loc. A doua zi însă se înfăţişase iar în anteriul lui cel murdar şi cu caftan deasupra-i, deşi era cald şi sfîrşit de mai. Se trîntise pe un scaun în prăvălie şi, cum nu erau muşterii, îi făcuse un semn din cap lui State. Se ştersese cu poalele caftanului pe frunte şi-i zisese :

— Auzi mata ? ! Ghideon e prieten prietenilor lui !... Iacă veni la mine cineva... un popă răspopit... Ei ce ? ! Şi Hristos al vostru tot ovrei a fost, ce ?, mare păcat să vorbească un popă cu un dreptcredincios a lui Iehova ? ! Nu ! Fii cu pace... Şi ştii ce mi-a zis popa ăla ? Că ar da ceva bani cuiva care i-ar face lui o treabă... Şi nu-s puţini bani cei pe care i-ar da... Ei, ce zici ? Şi tu ai nevoie de bani. Şi Ghideon şi-a zis, „iacă, bre, ce treabă deşteaptă mi s-a întîmplat... Tot avea State, prietenele meu, nevoie de bani. Face el treaba asta, ia banii, îmi dă datoria şi mi le plătesc şi eu pe ale mele... Şi iacă aşa îl servesc şi pe popă, şi pe State şi mă servesc şi pe mine"... Ei, ce zici, n-a gîndit bine Ghideon ? !

Şi cînd l-a întrebat cam care ar fi treaba aia, el a început să-i spună o poveste tărăgănată cum că popa ar avea o fată şi că un mocofan, un ăla, un panţalonar nu-i dă pace şi ar vrea să-i ardă cîteva, dar cum el e un omuleţ puţintel la trup şi mocofanul l-ar aranja dacă s-ar lua deschis la scatoalce, s-a gîndit că ar fi mai bine să dea nişte bani şi să-l sulugească altul pentru el.

State se gîndise că şi el are două fete şi nu i-ar place să vină nişte oarecine şi să se vîre în ciorbă. Se mai gîndise că tot nu-l dau arginţii afară din casă şi niciodată

nu este rău să mai culegi cîțiva de pe ici, de pe colo, mai ales cînd îți cad aproape din senin. Și cum Ghideon Abramovici îi mai dădu și timp de gîndire... se gîndi ce se gîndi și căzură în cele din urmă la înțelegere. Primi banii, numără datoria și tot îi mai rămăseseră și lui. Apoi, într-o seară, se pomeni cu Ghideon că vine să-l încasese de cealălaltă datorie. Merseră pe Cheiul Dîmboviței. Se așezară pe așteptatelea într-un loc de lîngă hanul lui Avraam. Ghideon, își amintea el, își tot trăgea nasul și îl supăra amarnic. Își aducea aminte că-l întrebase de ce nu ia o doftorie ca să nu-i mai curgă nasul, dar neguțătorul de ațică oftase și-i spusese că luase nenumărate, dar ce să te faci cu doftorii, că toți sîntără niște șarlatani...

— Ascultă tu ce spune Ghideon, nu fac decît să-ți ia sfanții și atît, zisese ovreiul și continuase să-și tragă nasul...

Dar cum se înnoptase, se traseră mai aproape de han unde erau două felinare de luminau ieșirea.

— Uite-l, zisese deodată Ghideon, ăsta e pantalonaru' pe care-l așteptăm ! Ăsta s-a legat de Săftica popii... Și îi arătase un tinerel (era comisarul vopselei de galben, dar State nu avea de unde știi). Se luaseră după el, cu pași tiptili, și cînd le fusese mai la îndemînă îl bulucise la scăfîrlie cu un săculeț de nisip pe care-l adusese cu el Ghideon.

Și se despărțiseră care la casa lui.

Dar nu se scurseseră nici două zile că venise iar Ghideon, care începuse tare a-l mai iubi.

— Ascultă, jupîne State, grăise el, știi în ce ne vîrîrăm amîndoi ? ! Nici că ai habar, nu-i așa ? Ascultă mata la Ghideon, care o fi el un amărît de neguțător de ațică, dar are ceva în capul aista... Știi mata pe cine bulucirăm noi, fir-ar ea de treabă să fie !, ei bine, pe comisarul culorii de galben ! Intrarăm la grea belelea, frate-meu... Al naibii popă ! Ca să vezi în ce ne vîrî... ! Fir-ar ea de

treabă ! Şi acum dumnealui mai vrea ceva. Zice că ne dă bani... Bani mulţi, s-o facem şi pe asta... Zice că ne lasă pe urmă în pace, dar s-o facem şi pe asta... Aşa zice... Dar să nu cumva să nu o facem, că ne pîrăşte la stăpînire... Ne pîrăşte că am lovit pă omul poliţiei şi ne sfîrşim zilele la ocnă...

Şi uite aşa fusese pus State, care avea prăvălia în capul uliţei Sfinţilor, să vadă mereu de cîte ori vine vreun poliţaiu la Stabilimentul „Visul". Ba i se mai şi plătise pentru toţi cei ce luau pe datorie şi rău platnici, în condiţiunea că-i va aţîţa pe mahalagii împotriva muierilor alea desfrînate... Şi el o făcuse... Apoi i se plătise şi mai bine ca să îmbete pe toţi poliţaii care or nemeri prin locanda lui şi să-i codlărească, iar de va găsi asupra lor nişte scrisorele de amor de la unul „C" să le ardă degrabă.

Ei bine, cînd a adus vinul cel fiert cu mac pe care-l pregătise pentru ocaziune lui Goanţă şi a văzut peste umăr acel înamorat „C", a simţit că nu mai are putere să aştepte ca poliţaiul să se îmbete sau să adoarmă şi l-a pălit cu un săculeţ făcut în grabă cu nisip din lada pentru stins ciubucele de foi... A luat hîrtiile şi a fugit în pivniţă unde le-a ars şi a împrăştiat scrumul.

După aceea a început a plînge că are copii şi nevastă şi o să i se ducă prăvălia de rîpă. Dar n-a scăpat de zdup...

După asta, comisarul l-a trimis pe Leoarcă să-l caute pe Ghideon, dar a venit fără nici un Ghideon... Îi spusese băiatul de prăvălie că de trei zile nu mai dăduse pe acasă şi nu ştia unde este. Comisarul îl chemase pe Corcovăţ de la Şcoala domnului Aman şi-l pusese să facă boiul jupînului Ghideon că de, îl ştia atît de bine, şi trimisese gardienii să-l caute prin tîrg, iar desenele lui Corcovăţ ajunseră la toate vopselele, cu rugămintea de a fi căutat dumnealui care pe unde s-o putea...

Şi alte boiuri ale neguţătorului de aţică zburară spre

barierele Bucureștilor și spre vămi, spre alte tîrguri din țară și alte locuri pe unde nici cu gîndul nu gîndești...

Dar degeaba, Ghideon era în prăvălia lui ! Spînzurat și învelit într-un covor de-al lui de Smirna... Se împuțise și puțenia făcuse să se bage de seamă. Cînd intrase băiatul să ia din magazie niște bumbi pentru prăvălie îl bufnise în nas putoarea și vrînd să știe ce naiba e, dăduse de el. Doftorul Cruțescu spusese că e mort de cam o săptămînă.

În vremea asta însă comisarele îl luase pe el, Goanță, cu scrisorelele... Nu uitase de ele. Îi cerea să-și amintească ce scria. Dar el abia de le citise oleacă. Ce să-și amintească ? !

Dar îi dădu dumnezeu mintea românului cea din urmă. Își aduse aminte de muierea aia, Marghioliță, ce se fudulea cu ele și le citise la toate alea de la stabiliment... Și, spre groaza neguțătoarei de amor, Marghioliță fu ridicată de poliția de galben și dusă la Cantelarie. Fata era îngrozită tare și nu zise nici pîs tot drumul. O aburcară apoi într-o odaie la catul de sus și n-o băgară la temniță.

Se smiorcăia aproape neștiut și rostogolea ochii în sus și în jos. Era tare speriată, dar și plină de curiozitate.

Însuși comisarul Postelniceanu veni și-i spuse că o arestuia pînă își amintea ce scria în cele scrisorele.

— Numai ? întrebase fata și rîsese... Și toți văzură cît era de tînără... Să tot fi avut vreo șaișpe ani.

— Numai ! răspunsese comisarele.

Și fata începu să le turuie, că le știa pe dinafară.

— Ho, ho ! Stai să le scriu...

— Sînt trei numai...

— Bine, bine... Zi-le...

Acum Goanță le știa și el pe dinafară. El, Postelniceanu și Păuliș le citiseră și le răscitiseră de atîtea ori, încît îi intraseră în minte.

Sunau : „Bucuresci 1865, nov. 25. Amorul meu ! E

cazul să-ţi glăsuie sufletul meu, înrobit de amor şi pătimire. Dorinţa mea cea mare e să te văd din nou. Trebuie ! Adună-ţi toate visele pentru a le prefigura împreună... Împotrivitorii dragostei noastre nu au decît să se scuture de supărare. Prinţesă a inimii mele, aşteaptă-mă ! Cu zarul sau fără zar se trece Rubiconul amorului nostru, Suzană ! Al tău C".

A doua : „Sighii 7 Oct. '68. Orice, înainte de toate, amorul meu ! Scăpaţi de oboseala drumurilor, am ajuns la Sighii. De Kogălniceanu, Bolliac, Bolintineanu şi ceilalţi mădulari ai Unirii, care au pribegit prin aceste locuri, ne amintesc străzile înguste şi pietruite ale tîrgului acesta transilvan, dar inima mea suferă căci nu eşti lîngă noi. Greşelile tale, greşelile mele, le-am uitat. Le-am uitat şi nu voiescu a mi le mai aminti... Trebuie atrase speranţele pentru a nu pribegi şi ele pe străzile nefericirii.

Beseareca noastră îmi stă aci în faţă. Veliţii, cîndva, pribegiţi de la Valahia, au măsurat-o cu gîndul. Toţi nemulţumiţii caută speranţa... Promite şi tu speranţă pentru sufletul meu încărcat de amor. Orice ! Oricînd ! Numai să cîştigăm. Pentru noi speranţa e doftoria cea dulce care însănătoşeşte trupul cuprins de fierbinţeală ! Tronul Principatelor să mi-l dea cineva, sau al unui imperiu, eu nu l-aş da pentru o clipă de amor cu tine, sufletul meu ! E mai important să am sufletul liniştit decît toată bogăţia lumii ! Acum îţi sărut fiecare deget, şi ochişorii ! Al tău C".

A treia : „Viena, aprilie 2, 1869. Iubito, ai greşit o dată, dar eu ştiu că femeile frumoase stîrnesc în jurul lor o patimă neînfrînată. A doua oară însă... prea mult mă pui la încercare şi încep să iert atît de greu... Nu se mai poate ierta, te rog a mă crede, amorul meu ! Dixit, amore ! Dar nu uita, căci prin a uita pui sufletul la încercare. Prusacul are o vorbă : Nu renunţa la ce ai pentru ce ţi se va da ! Termină odată, iubito, cu plîngerea

lipsei mele. Cu Kogălniceanul am vorbit şi mi-a promis revenirea curînd lîngă inima ta ! E tare cînd vorbeşte de Ţară. Şi ştie cît amor poartă inima mea. Prea multe nu-ţi mai scriu, curînd voi veni lîngă tine. *C*".

Şi Doamne, cîte dureri de cap le-a dat toată povestea !

— Cine naiba-i, şefule, „C"-îul ăsta că mi-a tărbăcit mintea cu amorul lui ? ! izbucni Păuliş. Şi ce naiba aleargă ăştia toţi pentru vorbele astea scrîntite de amor de preste munţi ? Zău, şefule, parcă ne-a luat cineva minţile şi ne scărpinăm în ticvă de uscăciune mare... Trei oameni serioşi stăm şi rătăcim prin vorbe de clacă...

— Lasă naibii vorbăria, Păuliş, n-au cheltuit unii atîta bănet şi nu au alergat după ele, dacă nu aveau ceva la mijloc... Undeva trebuie să fie o cheie.

— Unde ? Sfinte Sisoe... Dom'le comisar, dar dacă insului nu i-a fost la inimă să se ştie că amorul lui e la un stabiliment de muieri publice ?

— Ee !...

— Zic şi eu...

— N-are sens... Ascultă, Păuliş ! Hai, cu banii... mă rog... Dar să pocneşti doi poliţai pentru ele...

— Domnule Postelniceanu...

— Ce-i, Goanţă ?

— Dar dacă felul de a scrie pe rînduri era cheia ?

— Adică cum, mă Goanţă ? sări Păuliş. Nu eşti tu prost deloc... Cum să aşază aşa pe foaia de hîrtie, rîndul unu, rîndul doi ? Mă, în tine zace un poliţaiu la două răsuflături ! Şefu', insul ăsta nu moare în patul lui, cum află ăi mari, cum îl toacă, îl fac zeamă şi-i sorb gulia ca pe doftorie de deşteptăciune... Zău aşa ! Ia cheamă fetica aia la nenea... Dacă şi-a amintit ea toate zdrenţăria asta de amor, nu se poate să nu ştie şi asta...

Şi de aici le-a venit capul pe umeri... Mai bine zis de la acel „Cu zarul...".

Păuliş dădu din el. Tăcăluia înainte cîte toate despre

amor și prostia omenească, despre muiere pe care nu cu prea multe vorbe meșteșugite o încînți, ci punînd bine mîna pe ea... În fine, nedumerit, îl luă pe comisar la întrebări ce-i cu Rubiconul, ce-i aia, că el nu a auzit și nu vrea să moară fără să știe o asemenea vorbă. Postelniceanu rîsese și-i explicase despre Cezar și ale sale „Alea iacta est". Dar nu termină.

— Fiți atenți ! Aici ! Prinț... continuă cu esă în rîndul celălalt care se sfîrșește cu „Cu za" și cel de al treilea rînd de care vorbim are rul. Din ce an e ăsta ? Șaizeci și cinci.

— Hopa, șefu' ! Primele cuvinte... Asta e, primele cuvinte din... (Păuliș era ca un rac și înfierbîntat dintr-odată !). Primele cuvinte...

— Da, da ! Ai dreptate, Păuliș... Amorul meu... cazul.... dorința mea... trebuie... adunați împotrivitorii prinț Cuza. În 25 novembre 1865 ! Asta este ! Primele cuvinte...

— A doua, șefu : „Orice, scăpați de Kogălniceanu... Nu merge... Ba da ! Primele cuvinte... Orice, înainte de toate, scăpați de Kogălniceanu, Bolliac. Greșelile tale le-am uitat... Trebuie atrase bisearecа noastră... Veliții. Toți nemulțumiții... Promite și tu orice, oricînd, numai să cîștigăm pentru noi tronul Principatelor... Acum îți sărut, al tău... Nu, astea nu mai au rost. Grozav, șefu', grozav... A treia : Iubito, ai greșit o dată. A doua oară... nu se poate... nu se poate ierta... Dixit — ce-i aia „dixit", șefu' ?

— Am spus, în latină.

— Aha ! Am spus, dar nu uita... Prusacul are... nu renunță... Nu merge...

— Lasă-l pe „are" afară.

— Prusacul nu renunță... Care prusac ?

— Vodă nu-i din Prusia ?

— Aha ! Deci Prusacul nu renunță... Termină odată cu Kogălniceanu... E tare și știe prea multe... C". Hopa !

Or fi fost ei 'oţi, şefu', dar nici noi nu sîntem de dus pe albia prostiei... Înotăm, înotăm, dar tot dăm de capăt şi ieşim la mal mai frumoşi şi mai curaţi decît am fost vreodată. Ia te uită ce cacialmale ne pretinde Suzana aia Avelştoc ! Şi dacă trascăul ăsta de Goanţă nu s-o fi ameţit de tot şi halimaua lui îi iese întreagă şi fără prişniţe, poţi să mă potcoveşti, şefule, dacă nu cască gura conu Mihalache şi deschide punga Ministeriului pentru preaisteţii poliţai de la gălbenuş... Numai că trebuie să punem grabnic mîna pe domniţa aia pînă nu aburcă în vreun rădvan de doamne-ajută şi ne lasă cu gura arsă de sărutul Iudei...

Asta l-a scos din pepeni pe Goanţă. Auzi insul, s-o arestuiască pe Suzana-Maria ? ! Vedea roşu înainte şi s-ar fi aruncat ca berbecul la zid, dar îşi aminti că nu are fălnicia lui Păuliş şi că ar trebui să-şi sumeţească gîndul pentru a amîna cel puţin arestuirea, căci încă nu ştia cum o face mai pe urmă. Trebuia să gîndească întîi. Aşa că zise la nemereală, numai să zică ceva :

— Păuliş, tu numai te cam pripeşti, în ultima vreme. Uiţi că de nu-i asta, vine alta. Pe asta o cunoşti barem...

— Are dreptate Goanţă, interveni Postelniceanu, pe asta o cunoaştem, dar pe ceilalţi ? Şi în plus de asta, du-te mata, Păuliş, la Instrucţie cu o asemenea poveste... Ce mărturii ai ? ! Aproape nimic... Scrisorile arse... Listele furate... Ce documente ai să dai dovada vinovăţiei dumneaei ? !

— Urechea...

— Aidade ! Goanţă a făcut o gogomănie cît el de mare. A deschis un mormînt de două ori. Vei mai găsi oare pe moartă în groapă ? ! Du-te şi vezi ? Aşa, ca o plimbare...

— Grozavă plimbare, şefu', la dezgropat mortăciuni... Pfu ! Chiar e poruncă ?

— Nu, nu mai e nevoie ! A fost Leoarcă. L-am trimis eu, după povestea lui Goanţă de la nen'tu State. Pie-

troaie, frate, pietroaie de rîu ! Asta a găsit ! Cînd poliţaiul Goanţă a fost de două ori, putea veni şi un al doilea din partea-i şi cînd s-a dus al treilea a găsit pietroaie. Părintelui Carlo de la Cioplea, auzind de Goanţă, nu i-a mai venit în cap să mai ceară documentul de rînduială.

— Dobitocul ! bumbăci în dinţi Păuliş.

— Nu-i nici măcar dobitoc ! E om, Păuliş, e om ! Porunca sună clar că gardianul de la poarta Canţelariei Poliţieneşti să ceară tuturor celor care intră ţidula de liberă intrare... Cîţi din cei de zi cu zi ţi-au cerut-o, Păuliş ? !

— Păi, şefu', pe mine mă cunosc...

— Şi pe Goanţă îl ştia. Şi dacă s-a pomenit un nume cunoscut... a fost de ajuns. Părintele Carlo nu avea nici-o poruncă... doar...

Şi aşa scăpase Suzana nearestuită. Dar, iacă, trecuseră cîteva zile şi lui Goanţă tot nu-i venise în minte cum o ar putea scăpa. Nu, nu-i venise în minte...

Se sculă în picioare şi privi spre peticul de cer liber. Îi venea să înnebunească nu alta, căci în zadar îşi chinuia mintea să fie împăcat cu el însuşi, dar nu ştia încă ce să facă : Să-i spună Suzanei-Maria să fugă, să scape, dar nu era asta o mîrşăvie faţă de comisar, de Păuliş, de Nicolaide... şi de el însuşi ? Dar arestuită, ea, şi la ocnă, ea ? ! Nu, doamne, căile tale încurcate sînt pentru robul tău Goanţă !

XX

Poliţia de Tîrgul Ocna era chircită între două acareturi boiereşti pe uliţa Bărdacei. Doi tei înfloriţi atunci îşi lăsau mireasma drept în uşa deschisă vraişte. Nicolaide urcă cele cîteva trepte alergînd crăcănat după atîta călărit din zori şi pînă în noapte. Gîndea că Postelni-

ceanu avusese dreptate cînd îi spusese că nu mai e tînăr, dar el se încăpăţînase şi acum îl dureau toate mădularele, de parcă l-ar fi luat cineva la ciomăgeală.

Din uşă nu văzu nimic. În odaia din faţă nu era parcă nimeni şi era umbră bine. Cînd pătrunse înăuntru şi ochii începură să i se obişnuiască cu întunericul zări un ins trîntit într-un jilţ de lemn cu nădragii suflecaţi peste nişte picioare păroase, scufundate într-un hîrdău cu apă. În faţa-i, pe o masă de lemn cioplită din bardă, şedea un ulcior şi o cană.

— Bună ziua ! zise Nicolaide.

— Bună să-ţi hie inima, conaşuli ! Cari-i trebşoara matali ?

— Îl caut pe domnul poliţai Ilicioiu...

— Pe conaşu' ?

Şi insul se răsturnă mai bine. Întinse alene o labă tot atît de păroasă spre cană, sorbi şi apoi se răsuci aşa într-o doară şi strigă cît îl ţinură bojocii :

— Cocoaneee ! Cocoaneee ! Te cată şineva pi matali ! Vini acuşica, şezi matali colia şi ia o bărdacă de hin, că oi fi ostinit de drum... Scoate şi jiletca, că-i colbăită rău. O chiem io pi fie-mia şi i-o dau s-o curiţi oleacă... Ilincăă ! urlă iar, fa Ilincăă ! (un „Aăău !" se auzi de alături) Ia fă-te, fa, încoaşe !

Uşa se zgîlţîi şi mugi a scîrţîială la cheutoare şi o zvăpăiată de fetică îşi scoase nasul.

— Hău ! Şe striji aşa, taică, că nu-s fudulă la urechi ? Şe-i ?

— Iacă, apucă şi matali ca o muiere di soi şi eşti jiletca 'mnealui şi scutur-o bini de colbăiala drumului... Conaşul pă undi-i că-l cată... Dă matali şi o fugulliţă şi vezi pi undi-i.

— Da' şi-i aşa graba aista că doar n-or da tatarii... Mai bini ai omini şi matali omul cu o balercuţă de hin reşe cum îi al nostru... Iacă mă duc...

Cînd mai mult cu japca îi luase haina lui Nicolaide, în încăpere intră un tînăr îmbrăcat evropeneşte, subţiratec să-l fluiere vîntul nu alta. O bărbuţă tunsă scurt îi accentua figura ascetică.

— Iacă-l şi pi domnul Ilicioiu... Pi cari-l catai matali. Io o să vă las oleacă ca să cat şeva să ne-ndulcim sufleţelele...

Insul se ridică, îşi scutură picioarele prin aer să se usuce şi apoi o luă de-a dreptul pe lutul cu care era pămîntuită podeaua încăperii. În vremea asta Nicolaide şi Ilicioiu se priviră.

— Luaţi loc, domnul meu ! şi Ilicioiu trase un scaun lîngă masă. În vreme ce insul luase în braţe hîrdăul cu apă, iar fata haina, el ocoli masa şi se aşeză în locul uriaşului ce plecase, dar se pierdu în jilţ.

— Vă ascult !

— Domnule Ilicioiu, vin cu o scrisoare de la domnul comisar Postelniceanu...

— Aa ! O plăcere, în cazul acesta... Dar văd că a şi ajuns comisar. Ce-nseamnă, dom'le, capitalia, ce-nseamnă... Dar eu, în puchiosul ăsta de tîrg, ...mă culc odată cu găinile, mă scol odată cu cocoşii, mai vine nu ştiu care muiere de pe aici că i s-au furat ouăle de sub nu ştiu ce cloşcă năzdrăvană care nu se ouă şi ea ca toate găinile respectabile la cuibarul aranjat cu grijă şi obidă de dumneaei gospodina, ci în nu ştiu care bozii... În rest, mai mă iau după nu ştiu care ocnaş nărăvit căruia i s-a iscat c-a stat destul la pripoană, după opiniunea dumnealui, şi vrea să mai dea o tîră şi pe acasă să vadă dacă nevastă-sa îi tot cu dascălul de la biserica din deal... Şi iar în rest, domnule...

— Nicolaide...

— Domnule Nicolaide, şed colo pe prispă vara, sau pe prichiciul cuptoriului şi-mi prăjesc cînd o parte cînd cealălaltă... Viaţă, nu ? ! De asta a trebuit să mă duc pînă la Paris, să învăţ de la franţuji cum se fac copii pe

cuptoriu. În fine... Frate-meu, Postelniceanu, să vedem ce scrie... că doar n-oi fi bătut matale atîta groază de drum ca să-ţi torn eu care cîte mă dor...

Se aplecă peste hîrtia dată de Nicolaide şi începu a citi, cînd uşa se deschise şi fetica cea cu ochii vii lăpăi repede cu picioarele goale pe lutul odăii. Aşeză repede, cu mişcări cunoscute, un ştergar pe masă, cîteva străchini, un ulcior nou de vin, cîteva căni de lut. Şi iar lipăi afară, apoi înăuntru aducînd o pîine mare, de casă, fierbinte, o strachină de brînză şi o alta în care se lăfăia un cocoş mare perpelit în unt pe o parte şi pe alta...

— Domnule subcomisar, zise Ilicioiu ridicînd ochii, ia şi mănîncă... La Moldova obiceiul omenitului îi mai des decît dusul la biserecă ! Omeneşte-te fără grijă !

Termină scrisoarea. O împături şi o vîrî în buzunare. Rupse pîinea, îi întinse o bucată şi lui Nicolaide. Apoi frînse cocoşul în bucăţi mari. Turnă vin în căni.

— Noroc !

— Noroc să dea Domnul ! răspunse subcomisarul vopselei de galben al urbei Bucureştiului.

O clipă meştecară în tăcere. Apoi Ilicioiu îşi deşiră parcă gîtul din cămaşă şi haină, înălţînd capul, şi strigă :

— Ilincăă !

Îndată, uşa se deschise şi fătuca îşi vîrî năsucul în vînt prin uşă.

— Aău ? ?

— Unde-i ta'c-tu ? Să vină şi 'mnealui aici !

— Acuşica ! Îi la porşi, dă lăturili !

— Da' mata nu vii să iei o bucăţică cu noi ?

— Nuu ! făcu fătica din cap şi închise uşa.

— Aşa-i naiba pe aici, domnule Nicolaide... Muierea nu mănîncă cu bărbaţii cînd au oaspeţi... De, cîte bordeie-s atîtea şi obiceie...

— Măi, să fie...

— De... Asta e, n-o să schimbăm noi lumea. Dar ia zi, ce-a făcut Popovici ăla de ai bătut mata atîta cale pînă aici ?

— Ee ! și subcomisarul dădu din mînă a lehamite. S-a vîrît într-o chestie urîtă și afurisită. Se pare că vrea să omoare pe domnul ministru Kogălniceanu...

— Cum ! ?

— Așa cum ați auzit, domnule Ilicioiu. O chestie foarte încurcată... Prea bine nu o cunosc nici eu, anchetuirea o face domnul Postelniceanu.

— Apoi nu trebuie să mă prea mir... Călca în strîchini de cînd era pe aici. Tot felul de strîchini și de-a celor mari și de-a celor mici... Un neisprăvit... Își ridicase tot tîrgul în cale-i și nici măcar pentru o cauză oarecare, ci așa, din sminteală... Îți dai și matale seama, dacă s-a pus tot tîrgul pe jelanie la Prefectură...

Dar ușa se deschise cu același scîrțîit prelung al cheutoarelor. Insul cu spălatul pe picioare intră pășind apăsat, în cisme acum și cu cămașă înflorată.

— De Popovișii voroviți 'mneavoastră ?

— Da, tată socrule, ia loc și matale ! Iacă, dumnealui îi de la capitalie, de la Postelniceanu, cel de care ți-am vorbit eu... Îi comisar acu și anchetuiește o tărășenie în care se vîrî și fostul dumneavoastră amic.

— Amiși-l-ar ăl di sus, di chilipirjiu !

— Dar ce naiba făcea ?

— Șe fășea ? ! Doamne iartă-mă ! Era ușchit rău, domnu', ușchit rău ! Ei, da' noroc, să-mi umezesc și eu oleacă gîtlejul și vă zic, vă zic tot șe știu și știu eu multi că l-am avut la odăi la mini...

Răsturnă în gîtlej o cană de vin, își șterse barba și mustățile cu palma, apoi rupse o bucată de pîine și un copan din cocoș, mușcă și începu să vorbească cu gura plină :

— Ușchit, dom'le, ușchit, dacă nu chiar năbun de-a binilea... Cît era ziulica de-a lungă șădea lunjit la umbră.

Şi numa' că-l vediai aşa deodată că se scormonea sub chipiu, săria în pişere şi o lua la dial au la valie, cum i să năzărea, şi se duşea pe unde îl mîna ţăcăneala 'mnealui. Intra peste oamini în casî, începea a-i ocărî după cum i se făşea dumnealui... Pe unii îi mai şi plesnea. Mă rog dumnivoastră, întreg nu era aişi, la dovliac. Nici nu vorovia ca oamenii cînd îl apuca, bolborosea, făşea spumă la gură, să-ntunieca la privirie şi-i sticlea ochii ca la mîţe noaptia... Dacă mai lua şi vrio stacană de hin, apoi nu mai era de-nţeles cu 'mnealui... Pînă o făcut-o di boacnă rău di tot... Iacă, nişte neguţători să'ceau cu nişti vitie la Ardeal şi 'mnialui era în strechie... S-a luat după oamini şi nu, şi nu, că şică nu ar fi avut dumnealor ţidulă în regulă de treşire la Ardeal. Îi bati pi oamini, li ia hitile, îi vîră la poprialî... Să faşe jalbă la stăpînire, hine prifectul, subprifectul, mă rog dumneavóastră toată liota ălora mari de la judeţ, dar ţi-ai găsit cu şine să stai de voroavă ? ! Şi atunşi ies toate cîti şele le-a făcut dumnialui p-işi : că lua bani di la tîlhari ca să nu-i prinză, că-i dijmuia pi oamini ca pi dracu', că umbla după muieri ca apucatu', că nu plătia la cîrşiumari diloc zîcînd că 'mnealui ari casî grea şi ei parali multi... Ce să zic, că şi la mini se scofîlşia tot pînă scotia banii di odaie. Numa zic şi-am văzut cu ochii mei cum l-a bătut pi unu aşa di pomană, şică îl dieranja cînd 'mnealui voia a sî odihni... E, şi cîti, şi cîti...

Socrul poliţaiului de Tîrgu Ocnii turnă alt rînd de căni cu vin dulceag, ronţăi cu sîrg şi mişcări iuţi şi grăbite de şoarece, o pipotă şi două aripi. Se şterse lung şi apăsat cu dosul palmei la gură.

— Apoi, domnu', mari-i ograda domnului şî încă unu mînă, nu scoboară hrînşionu' din şer doară pentru atîta ! Dumnezeu ştie şe patimă avia dumnealui di se frămînta aşe. M-am dus odată, că m-au chemat dumnealui să-i duc niscai apă din şea fierbinti, cu rugăciunie, ca să si

speli pe pişere că era ostenit, şi şe crezi matali că făşea dumnealui acolo în odaie ? Să plimba la dial şi la vali ca apucatu' şi-şi frămînta bărbia...

— Nevastă n-avea ?

— Ba cum să nu, şi copii avea, vezi matali, da' şedeau dumnealor la Bacău, iar dumnialui îi sticleau ochii după fetili noastrie. Dar, ia spunie, pentru asta te ostenişi matali să vii pînă la noi ? Te pomineşti că o ajuns jalba noastră tocma' la Vodă, la Bucureşci...

— Ei, iacă pînă acolo o fi ajuns, dar nu pentru asta am venit eu... În fine, dacă nu e cu supărare, nene, cu cine stătea el şi bea mai cu deosebire ?

— Aaa ! Era sgîrcă rău... Bea numai atunşi cînd era cu pohtire, sau de samsarlîc pe la crîşmari. În orişe caz, în însoţire era mai mult cu Lae a lui Guţă Prichişi, dascălul de la besearecă, şi cu Biţă Ciorbagiul. Dar mai mult îi firtisea dumnealui că aveau amîndoi muieri nurlii şi vin dulşe de Cotnari la boloboc... Şi bătea, mamă doamne, şi la nuri şi la boloboace nişte clopote de se auzea şi la Ardeal zbăngăiala lor...

Insul începuse să bată cîmpii şi pentru Nicolaide nu mai era interesant, dar din politeţe îl lăsă să meliţe înainte. Simţi că pentru acest socru al poliţaiului de Tîrgu Ocna a povesti la o cană de vin era o plăcere... Îl privi pe Ilicioiu. Era pierdut în jilţul acela, absent, moale şi indiferent.

Dascălul Guţă Prichici se nimeri a fi un om liniştit, morocănos şi gură strînsă. Ochii îi sclipiră un pic atunci cînd auzi ce voia Nicolaide, dar dădu din umeri şi-şi adînci şi mai mult mîinile în mînecile anteriului jegos, mare şi larg în care înota. Nu era vorbăreţ, ba chiar mofluz, dar avea o voce de aur şi ţinea mai mult el slujba la biserică, îi sporovăi în ureche socrul lui Ilicioiu, vorbăreţul, care se oferise a-l însoţi. În cele din urmă, la insistenţa subcomisarului, bălăbănise între dinţi

ceva din care trebuise a înțelege cum că fostul polițai Popovici fusese un chinuit, un nemulțumit de el și de lume. Și îi trimise repede a vorbi cu cucoana dumnealui, Caliope. Se strecură apoi prin ușă din odaie, murmurînd ceva cum că omul nu e lăsat niciodată în pace. Nicolaide nu avea să afle niciodată dacă cel nelăsat în pace era el sau Popovici, dar nu avu vreme de gîndire că în încăpere și intră coana Caliope, cu douăzeci de ani mai tînără decît mofluzul. Și începu să tăclăluiască toate cîte cele : că nu i-a știut a fi veniți, că nu e pregătită, că să i se ierte boiul cam mototolit, dar abia de s-a sculat din pat și dezordinea din casă... Se interesă de au fost omeniți și se repezi a scoate dulceți și apă rece pentru domnii ce vin prima oară la dumneaei în casă și se cuvine a fi tratarisiți, aceasta fiind legea omenească și strămoșească. În fine, după ce răscoli, preocupată nevoie-mare, toată casa și răsăriră pe masă niște dulceți de cireșe amare și apă rece, se așeză pe un scaun oftînd din rărunchi și întrebă cam care ar fi ocaziunea.

Trăncăni multe vrute și nevrute, considerațiuni și amintiri despre dumnealui Popovici, din care Nicolaide a trebuit să înțeleagă cum că polițaiul fusese un om țăcănit care-i făcuse nițică curte dumneaei, dar se oprise cam la asta, că sărea de la una la alta și cînd ți-era lumea mai dragă se oțăra nevoie mare și, dacă mai și bea, făcea urît, dar altfel nu era om rău... Era fricos și supărat că nu i se recunoscuseră toate cîte le făcuse pentru țară și orînduire. Numai că dacă altcineva ar fi zis cumva altminterea și el se întorcea așișderea... Numai cînd îl ajungea strechea devenea neom și urla cît îl ținea gura. Atunci toți se fereau de el, că se zvonise în tîrg că, pe vremuri, cînd era în armie, la o băutură ucisese un om, din prostie, din nebunie, nimeni nu are habar, dar așa se vorbea... În orice caz, se pare că pentru asta fusese dat afară de la armie. Oricum, ceva era adevărat odată ce chiar subprefectul venit în anchetuire

o zisese așa și pe dincolo, nu pe șleau, dar oricum lăsase a se înțelege...

După „săru' mînușițele" de rigoare, poposiră la Biță Ciorbagiu, un ins uriaș, burtos și satisfăcut de sine și de lume. Cum ajunseseră pe la ora prînzului, îi năpădi cu cîte toate bunătățile pămîntului, la o masă așternută frumos în livadă.

Lui Biță îi plăcea să vorbească de sine și de negustoria sa cu cherestea și sare. Vorbea măsurat și sfătos. Ținu să atragă atenția că toate autoritățile trăgeau la el, iar el îi primea cu bună-voie și chiar „comitență", întrucît el avea cele mai bune vinuri și cea mai bună pastramă din ținutul Ocnei. Le vorbi, nu glumă, în cîte feluri se poate face o pastramă bună de capră și de oaie, că nu ține să ții oi și mai bine să cumperi de la mocani pastrama, lîna și brînza, că te scoate mai ieftin și el știe asta, și e mai bine să-l asculte pe dumnealui...

În fine, despre dumnealui Popovici știe puțin, că l-a omenit, și l-a omenit bine, ca să nu-i șadă în calea neguțătoriei. Îi făcea ochi dulci și nevestei, știa el, dar s-a făcut că nu vede, pentru că e bine să te ai bine cu autoritățile, chiar dacă sînt niște tîrîie brîu cum a fost polițaiul de Tîrgul Ocnii...

De dat în stambă se dăduse și în fața lui, urlase și orăcăise de nerecunoștința autorităților față de el, care-și dăduse sufletul pentru ocîrmuire... Dar dumnealui Biță intervenise și-l pusese la punct arătîndu-i cu cîtă grijă orînduirea păzește pacea și propășirea nației, sfînta avere a cetățeanului drept și muncitor.

Conul Popovici îi dăduse pînă la urmă dreptate și chiar îl iubise și mai mult pentru adevărurile grăite. Ba începuse a-l vizitarisi mai des și a-l asculta de toate cîte le spunea dumnealui. Nu se ținea țanțoș — va fi desigur scuzat de socrul domnului Ilicioiu — cu nasu' în buchii și de fusta muierii, ca noul polițaiu. Mă rog,

avea el, Popovici, o betegeală a sufletului şi un of împotriva ălora mari, dar dacă ştiai a-l lua pe departe, toate erau uitate şi deveńea un om cumsecade şi de înţeles...

Se zvonise în tîrg că era cam zapciu cu averile oamenilor, dar, mă rog, care ins fonctionar nu facea aşa, că de, leafa-i mică, nevoile mari şi trebuie omul să strîngă parale albe pentru vremi negre, dar el îl înţelegea. Trimitea mai tot ce cîştiga acasă, că avea familie grea, bine sorocită de dumnezeu cu trei copii şi o soacră, başca nevasta... De, dacă nu s-ar fi încăpăţat şi el şi Corcoleală — care Corcoreală, ăl cu vitele de trecut peste munţi, în Ardeal — poate că ar mai fi fost acolo tot în fonctie...

A doua zi, dis-de-dimineaţă, Nicolaide porni spre Bucureşti fără a fi ştiut mai bine cine era Popovici...

Lorenz, arendaşul de la moşia Tîlpanu ştiuse pe cine alesese a recomanda cocoanei Mavrodi. Ghiţă Cristea devenise de neînlocuit pentru toţi ai casei. Era săritor nevoie-mare, voinicos aşişderea, inimos de mamă-mamă. Şi cum mai era şi destul de bine făcut la boiu, se găsiseră destule a suferi în taină de inimă arsă.

Oricum, Ghiţă se făcea a nu şti nimic şi-şi vedea de treaba lui, care, la drept-vorbind, nu era prea bine hotărîtă. Şi cum omul se cam plictisea de-a binelea, încerca să se facă a avea treabă, şi asta era cel mai greu. De obicei, o însoţea pe coniţa pe unde umbla dumneaei — şi umbla cucoana, nu se juca — ba la Teatrul cel Mare, ba la cocoáne în vizitearisealá, ba pe la conace să-şi mîntuie plictiseala prin crînguri de flori... Dar nu reuşea de loc să se apropie de biblioteca răposatului boier Mavrodi. Încercase de cîteva ori, dar o ţîfnoagă de fetică, ce-i surîdea mereu la întîlnire, se reprezise să-l ia în primire cu amor şi Ghiţă, de teamă să nu se dea în stambă, trebuise a se scurge pe lîngă uşă.

Dar sorocul dat de Postelniceanu se apropia și el nu știa cum să-i facă vînt duduiei care parcă nu avea ce face decît să umble după el. Îl bătu gîndul la un moment dat cum că o fi pusă de cineva să-i facă zile fripte, dar parcă tot nu-i venea a crede, că prea era tînără fetica — să tot fi avut vreo cinșpe ani — ca să se vîre în ceva așa necurat.

În disperare de cauză, Ghiță Cristea își făcu păcatul cu ea primind-o în camera lui de slugă boierească, dîndu-i să bea vin cu mac pînă o liniști bine de tot. Apoi o închise în încăpere și pe aici ți-i drumul, neamule!

Era noapte, o noapte întunecoasă, și se porniseră ploile de vară. Streșinile buluceau apele de pe acoperișuri, iar Ghiță tresărea la fiecare scîrțîit al dușumelelor. Afară bubuia și fulgera de mamă-doamne, iar el căta pe apucate drumul în tîrlici. (Să fi știut maică-sa la ce avea să-i folosească!)

Ajunse în dreptul ușii, își scoase cheia pe care i-o făcuse comisarul după un tipar tras de el după cheia cea adevărată, o vîrî în broască și o răsuci. Deschise ușa și aceasta scîrțîi îngrozitor, de i se încrîncenă pielea. În fine, Ghiță intră și o trase după el. În bibliotecă mirosea a aer stătut și a bucoavne prăfuite. Închise ușa la loc cu cheia.

Un moment, stătu în cumpănă: să aprindă acum lumînarea cu care venise — dar, dacă se va vedea de afară că umblă careva prin încăpere? — sau să tragă perdelele mari de postav? — dar dacă se împiedică de ceva și răstoarnă acel ceva de trezește toată casa?

Pînă la urmă, se hotărî în a aștepta fulgerele și la lumina lor să înainteze pînă la ferestre ca să le acopere bine.

În fine, își aprinse lumînarea și se apropie de rafturile pline de bucoavne. Se îngrozi cînd văzu cîte sînt și cînd știa el cît timp împuținat avea... Se apucă cu

cele de sus. Lua bucoavna, o răsturna cu foile în jos și o scutura bine, se uita la coperți dacă nu aveau care-cumva vreo ascunzătoare, o punea la loc. Lua alta... Uite așa, îi trecură prin mîini cam vreo cincizeci de bucăți, cînd simți parcă în spate o răsuflare. Se înfioră de-a binelea. El nu credea în povești cu morți și stafii, dar acum răsuflarea aceea era rece și îl trecură toți fiorii. Se scutură de sila temei lui. Își ținu răsuflarea și-și ațintì urechile la a auzi orice zgomot. Nu, nu se înșelase, cineva respira în odaie alături de el, și încă foarte aproape, căci se auzeau fîșîiturile hanțelor pe piept. Își dădu seama, așa, în cîteva clipe, care lui i se părură nesfîrșit de lungi, că celălalt este în spatele lui, poate aplecat ca și el. Se răsuci fulgerător și bucoavna pe care o avea în mînă lovi ceva. În momentul acela se stinse și lumînarea, iar Ghiță se pomeni a se lupta cu cineva pe întuneric.

Primi și el cîteva lovituri în stomac de-i veni să urle, dar parcă se lumină în cap că trebuie să-și țină gura și să pocnească pînă-l va lăsa pe celălalt lat, înainte de a da el și înainte de a trînti ceva care să trezească toată casa. Își strînse pumnul cît putu de bine și se repezi spre acel cineva cu toată forța lui, dar pe întuneric nimeri în gol și se trezi cu mîna prinsă de încheietură și răsucită atît de tare încît nu putu să nu icnească.

— Taci, mă ! se auzi apostrofat, în vreme ce o mînă i se puse la gură, încleștîndu-i fălcile. Reuși să le deschidă cît de cît și mușcă. Mîna cedă și se auzi un slab aolit, urmat de o vorbă care-l făcu să tresară :

— Dobitocul ăsta mai și mușcă, șefule ! Ar trebui să-i pilim dinții, că-i turbat rău ! Potolește-te, Ghiță, că-ți dau o scatoalcă de toată frumusețea și te pupă-mă-ta rece !

În capul lui Ghiță se făcu lumină. Glasul era al lui Păuliș.

— Dă-mi drumul la mînă !

— Bine, dar potolește-te că-s eu, Păuliș, și cu șefu' !

Se făcu lumină. Postelniceanu îl ținea de încheietura mîinii și zîmbea.

— Ești al naibii, Ghiță, știi să primești pumnii fără să crîcnești...

Ghiță începu să-și frece încheietura și se uita mofluz...

— Hai, hai, pruncule, zise Păuliș, am venitără să te ajutăm, nu să ne batem ! Dacă am văzut că nu avem veşti de la tine, am crezut că nu ești în stare să intri aici, așa că am picat și noi, s-o facem și pe asta !

— N-am putut... Se ține una de mine ca scaiul... Am îmbătat-o sus...

— Spre adînca ei părere de rău, ai ? Cu amor, pruncule, cu amor...

— Mai termină... Cu vin și mac...

— Te-ai dat naibii, n-am ce zice, nu calci cele zece porunci și nu-ți dorești femeia altuia... Sau ești bleg, sau e ea chioambă, sau vrei să mergi la monastire. Vine muierea cu un gînd și tu-i dai altele decît cele dorite de ea...

— Gata, Păuliș, gata, avem treabă... Ți-am mai spus eu ție, îți merge gura ca moara neferecată a Frusinicii din bariera Vergului...

— Da' eu n-o iertam, jupîne, chiar de-ar fi făcut-o mă'sa scoabă, fără un picior și chioară pe cealălaltă parte...

— Bine, bine, știm noi cîtă bărbăție stă ascunsă în tine și zace acolo...

— S-a împuțit, șefule, s-a împuțit de cîtă e și nefolosită...

Păuliș avea chef de vorbă și nu aveai ce face. Că-și șoptea toate, nu-l prea deranja, dar o ținea una și bună, în vreme ce mîinile-i scuturau cărțuliile și bucoavnițele.

Postelniceanu, în vremea aceasta, ridica, răsucea şi pipăia mobilele, scoarţele şi pereţii. Lui Ghiţă îi părea că ceva îl nemulţumeşte pe comisar, căci toată vremea pufnea şi icnea.

— Am tot timpul impresiunea, zise el în cele din urmă, că mereu ne ia cineva înaintea noastră, că noi venim mereu pe un loc curăţat şi oferit tocmai pentru că e gol.

— Ce-ţi veni, şefule ?

— Iacă aşa... Căutăm mereu şi mereu ne scapă ceva printre degete... Din cîte spunea Leoarcă, răposatul Mavrodi i-ar fi dat o avere pentru a putea intra aici, iar noi sigilăm, cînd intrăm, nu găsim nimic, sigiliul e intact, dar o fereastră e întredeschisă. Nimerim tustrei odată în încăpere aşa, din întîmplare, deşi întîmplarea asta pare a fi cam aranjată...

— Ce vrei, şefule, să spui că noi ne-am întîlnit aici trimeşi de cineva ?

— Da ! Un ins oarecare l-a oprit pe Ionescu pe uliţă şi i-a spus să-mi spună mie că Ghiţă e-n mare primejdie. Şi nătărăul nici nu l-a întrebat cum îl cheamă, nici nu l-a luat la ochi, nimic, a zis mulţumesc şi gata... Băieţi, eu zic să ieşim, că tot nu vom găsi nimic. Tocmai în seara asta şi fătuca aceea acceptă să vină la Ghiţă în cameră şi, nu-i aşa, Cristea, are chiar chef de băutură...

— Adevărat, domnule comisar. Cînd am văzut că se ţine belea după mine, am tot încercat ba să-i închid uşa, ba s-o trimită cucoana undeva, dar mereu îmi scăpa printre degete. Astă seară nu ştiu ce avu că o apucă drăgăleala şi zise că vine, cum se întunecă, la mine în odaie, dar că ei îi place şi să fac rost de ceva băutură pentru a petrece de pomină. Aşa că...

În momentul acela, Postelniceanu sări asupra celor doi şi-i prăvăli în lături... Biblioteca începuse a se zgudui şi un imens vas de bronz aşezat deasupra se prăvăli

vărsîndu-şi lichidul arzînd chiar pe locul unde se aflaseră cei ce răsfoiseră bucoavnele.

— Stingeţi focul, băieţi ! urlă de astă dată comisarul culorii de galben şi ţîşni afară, smulgînd din ţîţîni aproape uşa încuiată. Ghiţă şi Păuliş se priveau uluiţi în lumina flăcărilor ce începuseră să cuprindă covorul şi o măsuţă făcută zob, căci se afla chiar în apropierea bibliotecii.

— Ei, 'tui mama mă-sii, bine aranjatarisită poveste... Mai scăparăm o dată cu viaţă, Ghiţă !...

Apucă un pled şi începu să acopere focul, în speranţa înăbuşirii flăcării. Dar pledul se aprinse şi el.

— E păcură ! Apă ! Adu apă, Ghiţă, adu apă... că se-ntinde... Mama ei de treabă, se întinde şi se stinge greu.

Urletul lui Postelniceanu, apoi zgomotul celor doi ce încercau a stinge focul trezi toată casa. Slugile se buluciră în uşă, cineva vroi să deschidă un geam... Afară ploua de mama focului... Doamna Mavrodi coborî şi ea maiestuoasă într-o rochie de noapte din tiul. Păuliş urla acolo încercînd să domine năvala.

— Închide geamul, băi ăla, închide geamul ! Faci curent şi aţîţi focul... care dumnezeul mă-ti eşti... Aduceţi apă... Sau pămînt...

Se repezi spre o imensă floare ornamentală aflată în cameră. Luă hîrdăul, dar mîna albă a doamnei Mavrodi îl apucă de braţ. Se smulse.

— E o plantă rară, domnule...

— Să fie, cucoană, dar ia foc şandramaua...

Răsturnă pămîntul peste flăcările ce începură imediat a se înnăbuşi. Între timp, se aduseseră şi nişte hîrdaie cu apă şi focul fu stins de-a binelea.

— Ce dumnezeu a fost asta, domnule poliţai ? întrebă doamna Mavrodi trîntită într-un fotel şi ţinînd în mîini flaconaşul de săruri pe care o slujnică grijulie îl adusese.

— Ce să fie, cocoană, iacă, cineva a vrut a arde casele dumneavoastre şi de nu eram noi aici, nu prea văd cine şi cum s-ar fi opus...

— Tot nu pricep...

— Da' matale crezi că eu pricep mai mult ? O fi ştiind domnul comisar mai multe şi vă va spune, se spălă pe mîini Păuliş întocmai ca Pilat. Dar iată-l că vine...

Postelniceanu apăru ţinînd de hanţe o flecuşteancă de fetică. Ghiţă făcu ochii mari pentru că el o ştia pe aceea închisă în cameră la el beată şi adormită cu mac. Se dădu la fund, în gloată, pentru că acum îi venea să bolească de ciudă. Fetica îl dusese de minune şi el prinsese momeala ca un nătărău.

— Hoolala ! o auzi pe cucoană exclamînd încîntată Monsieur le comissaire ! Quel événement, monsieur, me donne la possibilité, cette possibilité de vous voir ? Alors ?

— Bonjour, ou bonsoir... madame...

— C'est la même chose, mon cher... Dar ce s-a-ntîmplat pe aici, dragă domnule comisar ? continuă doamna Mavrodi în limba franceză.

— Un denunţ, minţi pe jumătate Postelniceanu la iuţeală, un denunţ că se va încerca să se dea foc casei dumneavoastră şi, după cum se vede, întemeiat. Ne-am gîndit imediat că primul loc pe care anumite persoane l-ar dori a-l vedea arzînd ar fi biblioteca...

— De ce biblioteca ?

— Se pare că ea ar ascunde ceva deosebit, căutat şi dorit spre a fi distrus încă de pe vremea cînd răposatul dumneavoastră soţ mai trăia.

— Acel ceva pe care voiaţi şi dumneavoastră... şi ceilalţi să-l găsiţi, nu-i aşa ?

— Exact, stimată doamnă !

— O fi, dar eu nu pricep... Cheia era la mine, dumneavoastră aţi pus sigilul pe uşă, cum ar fi putut cineva

să intre ?! Şi totuşi s-a intrat şi s-a dat foc.

— Pentru că nici dumneavoastră şi nici noi nu am cunoscut pînă acum că în această cameră se putea intra printr-o uşă secretă, ascunsă în bibliotecă de raftul cu cărţi, iar în salonul galben — îi zic eu aşa pentru că are tapiseria galbenă — salonul de lîngă dormitorul soţului dumneavoastră prin tapiseria aceea franceză...

— A, Dafnae...

— Exact, doamnă, transformarea lui Dafnae în dafin, după tabloul lui Poussin...

— Sînt de-a dreptul încîntată, domnule comisar, văd că vă pricepeţi şi la arte frumoase...

— Vă înşelaţi, doamnă, dar orice străin, la Paris, trece şi pe la Louvru. E o vizită de rigoare şi întîmplarea face să fi remarcat acel tablou.

— Oricum, o notă bună în plus pentru dumneavoastră... Dar fetiţa asta ce făcu ?

— O simplă bagatelă, doamnă Mavrodi, o simplă bagatelă criminală. Pe raftul cu bucoavne vechi exista un vas de bronz, poate vă amintiţi, un vas de bronz în care, pentru orice eventualitate cineva — poate chiar răposatul dumneavoastră soţ — îl umpluse cu păcură... Ea trebuia să-i dea foc şi numai să împingă puţin biblioteca dezechilibrîndu-l şi făcîndu-l să se prăbuşească în încăpere. O măsură de siguranţă, dacă vreţi, simplă şi eficace. Din păcate pentru ei şi din noroc pentru noi şi dumneavoastră, am fost aici şi am putut stinge focul înainte de a arde totul... Ptiu, asta este ! Păuliş, sări deodată Postelniceanu, unde eşti Păuliş ?

— Aici, şefu' !

— Păuliş, asta este ! Sub covor... Vasul trebuia să cadă exact pe ascunzătoare...

Se repeziră amîndoi, uitînd de tot spectacolul pe care îl dădeau în faţa slujitorimii. Începură, cu mîini fremătînde, să dea de o parte pămîntul umed ce se formase peste păcura scursă pe covor, apoi ridicară ce mai

rămăsese din el şi, în momentul acela, flăcările răbufniră prin podea. Cineva le împinse o căldare de apă şi ei o turnară stingînd în parte pîrjolul. În podea era un chepeng. Îl deschiseră şi fu nevoie de altă căldare pentru a stinge păcura strînsă înăuntru şi care mai mocnea încă. O groază de hîrtii arseseră. Cu mîinile pline de pămînt, zgură şi păcură Păuliş adună de pe fundul ascunzătoarei nişte rămăşiţe carbonizate în mare parte şi murdare în totalitate.

- Voiră să se uite la ele, dar nu avură parte căci fătuca, profitînd de clipa de neatenţie, se răsuci zvîrlugă şi vru să se fofileze printre oamenii cîştigaţi, întru atenţia ascunzătoarei şi să fugă. Se vîrzoliră toţi, ceea ce făcu ca nebunia să crească, şi dacă cineva nu s-ar fi aruncat şi ar fi prins picioarele fetei, trîntind-o la pămînt, mai mult ca sigur că ea ar fi reuşit să iasă în ploaie. Acel cineva era Ghiţă Cristea, cel trimis de la moşia Tîlpanu de Lorentz, arendaşul, ca slugă merituoasă.

În noaptea aceea, nimeni nu avu parte de somn şi odihnă la Cantelaria poliţiei vopselii de galben a comunei Bucureşcilor. Comisarului Postelniceanu i se năzări să-i adune pe toţi amploiaţii mai cu osebire din poliţie şi să le ţină o omilie poliţienească de mai mare frumuseţea, ţintuindu-i în scaune şi pe bănci, de începuse să-i cam mănînce fundul de nemişcare. Dar nu-i mai mira nimic acum, căci se obişnuiseră cu năzdrăvăniile dumnealui care duseseră buhul poliţiei vopselii de galben în tot tîrgul de capitalie al Principatelor, iar prefectura se uita cîş de mult timp la năzdrăvănii.

Începu dumnealui comisarul Postelniceanu prin a le arăta amploaiaţilor că tărăşenia cu moarta Suzana Avelştoc este mai deosebită de alte cîte au mai avutără dumnealor de rezolvarisit prin implicaţiunile sale politiceşti. Aceasta făcea ca tîlharii pe care îi aveau în

opoziţiune să fie mai deosebiţi de potlogarii obişnuiţi pe care-i urmăriseră pînă atunci. În afacerile politiceşti, unde greşeala costă prea mult pentru a fi trecută cu privirea — ţinu să sublinieze dumnealui — duşmanul poliţiei este deosebit de hain, mintos, îşi şterge urmele cu mare băgare de seamă şi pentru a prinde ceva din firul intenţiunii lui trebuie ca poliţaiul să gîndească bine şi să-şi frece mintea. Pentru ei, cei de la culoarea de galben, faptul că anchetuirea le fusese lăsată era o dovadă de încredere din partea domnului ministru Kogălniceanu care intervenise personal pe lîngă prefectură pentru aceasta.

Au făcut multe lucruri bune, dar şi foarte multe greşeli, greşeli mai ales în faptul că le-au scăpat o seamă de dovezi pentru vinovăţia tîlharilor.

Situaţiunea la momentul cînd i-a adunat pe toţi, din cele puţine pe care le cunosc ei, este că se pregătesc o seamă de atentate la viaţa unor oameni politici, ziarişti şi chiar a lui Vodă, pentru a provoca dezordinea orînduirii, aducerea unui prinţ austriac pe scaunul Principatelor, prinţ care ar urma să cedeze casei de Habsburg ţările române, adică, ceea ce Austria nu a putut prin forţa armelor, să poată obţine printr-o simplă lovitură criminală. Scopul politicesc este ca toţi românii să fie sub sceptrul austriac, aşa că românii ardeleni să nu mai aibă a lupta pentru unire şi formarea statului unit românesc.

Subliniind implicaţiunile întregii poveşti, el, Postelniceanu, nu a vrut decît a arăta lor, amploiaţilor Poliţiei vopselei de galben, cît de importantă este misia lor de a încurca afacerile duşmanilor ţării pentru binele naţiei române şi pentru a le atrage atenţiunea asupra băgării de seamă cu care trebuie ei să lucreze întru cîştigarea acestei lupte.

Nu se permite într-o asemenea luptă înfrîngerea, pentru că înfrîngerea ar atrage după sine distrugerea

românilor ca națiie și popor. Știu cu toții, a continuat comisarul, că în Ardeal românilor le este acum interzisă pînă și folosirea limbii lor și că ocîrmuirea face tot felul de presiuni pentru ca ei să nu mai fie români, ci orișice alceva, unguri sau nemți, n-are importanță, numai români să nu mai fie...

În aceste condițiuni, moartea Suzanei Avelștoc, sau nemoartea ei — Goanță se pare a avea altă idee — a avut meritul de a-i pune pe cărarea care a dus la aflarea acestei afaceri politicești. Suzana Avelștoc a fost și — poate — este o trimsă a Austriei care trebuia să adune și să întețească nemulțumirile existente în țară. Ea era ajutată de boier Mavrodi. În ce măsură au lucrat amîndoi, nu pot ști încă, întrucît au reușit amîndoi să-și șteargă urmele, ultimul chiar după moarte, prin mijlocirea unei așa-zise fiice adoptive pe care o ținea ca pe un fel de slugă. Ioana, căci așa se numește, a mărturisit tot : cu doi ani în urmă, ea a fost adusă de la o moșie a boierului. Acesta a chemat-o la ea, într-o zi, și i-a spus că ea este o fiică a sa nelegitimă și de acum vrea să aibă grijă de ea. Dar ea trebuie să știe că nu poate recunoaște acest lucru în acel moment pentru a nu afla soția sa, doamna Mavrodi, căci el depinde prin avere de dumneaei. Dar dacă ea îl va asculta, va avea numai de cîștigat... De fapt, el i-a și pus o zestre frumușică la un prieten al său, Marmoroș, care are prăvălie cu băcănie în Lipscani. A dăruit-o apoi cu diverse rochițe, flecușteț e. Într-o altă zi, la cam două luni după prima lor întîlnire, a chemat-o din nou, în bibliotecă de astă dată, și i-a arătat un vas de bronz. I-a spus că acolo este un lichid care arde, și ea nu trebuie decît să-i dea foc și să miște biblioteca pentru ca acesta să se prăbușească peste o ascunzătoare pe care o avea în podea... Dacă lui i se întîmpla ceva, ea avea misiunea de a incendia ascunzătoarea, căci altfel s-ar fi putut descoperi din actele pe care le avea acolo că este fiica lui și

Doamna Mavrodi, cu siguranţă, ar fi pus popreală pe toţi banii, iar el, mort fiind, n-ar mai fi putut face nimic pentru înzestrarea ei. Aproape că şi uitase de toată povestea, dacă n-ar fi văzut pe Ghiţă dînd tîrcoale bibliotecii. Ea îl iubea şi credea că el are o altă întîlnire, aşa că îl urmărea mereu. Cînd a văzut că iubitul ei tot se învîrte pe lîngă uşa încăperii, i-a venit în cap că este pus de cocoană să umble acolo şi să dea de actele acelea. I s-a părut curios că Ghiţă o invită la el în cameră aseară şi s-a ferit a bea, mai ales cînd a simţit că miroase într-alt fel. S-a prefăcut a dormi... Cînd vajnicul nostru poliţai a ieşit şi a răsucit cheile în uşă, ea a înţeles situaţiunea şi, în ciuda ploii şi tunetelor, a deschis fereastra. Între fereastra odăii lui Ghiţă — ultima pe un coridor, unde sînt la rînd odăile celorlalte slugi, pe o parte şi pe cealălaltă, ceea ce ar fi făcut întunecos coridorul dacă nu s-ar fi croit în capăt o ferestruică — ei bine, între fereastra odăii lui Ghiţă şi acea ferestruică, pe dinafară e un brîu de zidărie. Cuprinsă de supărare şi spaima că Ghiţă a vrut să scape de ea pentru a se duce la o altă slujnică care-i făcea ochi dulci lui, a ieşit din cameră şi pe ploaia aceea a străbătut cei vreo cinci stînjeni şi mai bine şi a intrat pe ferestruică. Primul lucru la care s-a uitat, pentru că acolo îl zărise de mai multe ori, a fost spre bibliotecă. A văzut lumină pe sub uşă. Apoi aceea s-a stins şi s-au auzit zgomotele luptei. Şi-a închipuit multe. Atunci şi-a amintit că boier Mavrodi îi arătase uşa secretă, mai bine zis ferestruica secretă pentru că n-are mai mult de un cot pe alt cot mărime. A dat la o parte goblenul, a deschis ferestruica şi ne-a văzut pe noi căutînd ceva. Şi-a amintit de zisele „tatălui" său în legătură cu înzestrarea ei. A fugit repede pînă la bucătărie unde a aprins o lumînare şi s-a întors. A urcat pe ferestruică, a luat şomoiogul pregătit de mult acolo, l-a aprins şi l-a aruncat în vasul de bronz. A coborît şi a început să zguduie

biblioteca. Poate că ar fi avut vreme să și fugă dacă, speriată de bufnitura vasului și de flăcări, nu s-ar fi încurcat în goblen, și atunci el, Postelniceanu, a reușit s-o prindă plîngînd înspăimîntată și încurcată, încercînd să scape de greul covor.

Dar ceea ce au reușit ei să salveze din ascunzătoarea de sub covorul din bibliotecă sînt numai niște note ale boierului Mavrodi privind niște sume de bani primite sau date unora sau altora. Nu este clar dacă au o legătură carecumva cu anchetuirea pe care o fac. Va cere ajutor celorlalte poliții de vopsele pentru urmărirea acelora totuși.

Comisarul vopselei de galben a vorbit apoi despre cele aflate de la dumnealui comisarul Voiculescu de la Albastru și i-a dat poruncă lui Ionescu să steie, de acum pînă la rezolvarea cazului, pe lîngă casele domnului ministru Kogălniceanu. Se va muta la hanul lui Zamfir Birtașu de la cel de al treilea rond al șoselei. Va face pe negustătorul ipohondru care umblă noaptea. În ipohondria lui, va umbla prin preajma caselor ministrului și va urmări pe oricine va veni dinspre hanul lui Zamfir... La nevoie, va putea să ceară ajutorul celor doi gardieni ce vor fi trimiși la Cantonul barierei.

Lui Goanță îi dădu poruncă să continuie anchetuirea asupra Mariei Porcăria — sau Suzanei Avelștoc — cum zicea el...

Păuliș se va face și el boier venit la capitalie cu oarecare treburi, dar care îi place mai ales a bea mult. Se va aranja cu odaie la Miculcea și va încerca să fie în mare amiciție, dacă se poate, cu un ins pe numele lui Nicolae A. Popovici, mutat de curînd la acel han, după cum a fost anunțat în dimineața aceea de polițaiul Caledonie. La nevoie va putea și el cere ajutorul gardienilor de la Canton.

Leoarcă va pleca cu o scrisoare a dumnealui, comisarului, la domnul gazetar Bolliacu, de a cărei viață va

răspunde cu orice preţ. Va afla şi raportarisi, cu ajutorul celui pe care-l va apăra, unde se află cei de pe lista asta. Şi-i înmînă numele Vîrcioveanului, Musceleanului şi ale celorlalţi... Porunca suna ca îndată ce va afla ceva despre ei să anunţe printr-un om de la tipografie pe Nicolaide sau pe el însuşi.

Corcovăţ primi poruncă să mai lase desemnurile şi să se mute prin preajma Bolintineanului.

Şi iacă aşa, trimiţînd în dreapta şi în stînga gardienii, abia de mai rămaseră cîţiva să se ocupe şi de celelalte cîte s-or mai ivi. Dar asta nu păru a-l îngîndura prea mult pe domnul comisar al vopselei de galben.

Spiridon îl privea pe jupînul cu oleacă de teamă cum se duce în sus şi în jos prin prăvălie, cu mîinile la spate şi umerii căzuţi. Nu-l prea ştia aşa încîrtoşit şi nu-şi mai aminti a-l fi văzut. Jupînul Răducanu era un om altfel, aprig el la mînie, dar şi trecîndu-i repede. De vreo două zile însă parcă dăduse strechea în el. Cu nimic nu-l mai mulţumeai. Iacă, în ziua aceea, el, Spiridon, măturase de două ori prăvălia şi locul de la stradă, îl udase bine şi îl măturase, şi dumnealui se uita tot chiorîş la el. Chestia cu măturatul era cea mai bună cale de a descreţi fruntea jupînului, căci acesta era un om tare ordonarisit şi-i plăcea ca toate să lucească, de la talgerele şi ocalele balanţei pînă la ciubotele lui, ale lui Spiridon-sluga. Să mai spunem că o dată pe săptămînă îl punea să-şi taie unghiile de la mîini şi că îl înnebunea cu spălatul pe mîini şi pe faţă şi pe gît în fiecare zi ?! Zicea dumnealui că nu e plăcut pentru muşteriu să te vadă cum bagi mîna în făina ce-o cumpără, sau în zahăr, îngălată şi cu copite negre. Aiurea, dar ce era să facă ?! Îşi storci pe ascuns un coş de pe faţă şi-şi şterse mîinile pe fundul nădragilor.

Nu, nu era a bună cu jupînul ! Măsurase încăperea

de sute de ori şi părea a nu avea de gînd să se potolească.

Noroc că zdrăngăni clopoţelul de la intrare. Era musiul Ilarie, cîrnăţarul, şi mai mult ca sigur că venise după miroase...

Aşa şi era, jupînul ceru o oca de miroase şi-i făcu cu capul dinspre partea băcanului care se tot mişca în sus şi în jos tot cu mîinile la spate, de parcă nici n-ar fi văzut muşteriul :

— Ce-are musiu Răducanu ? Pare că i s-au înecat toate corăbiile...

Spiridon dădu din umeri.

— Aşa-i de azi de dimineaţă... Şi ieri, şi alaltăieri fu la fel...

— Ce-ai, jupîne, ce ţi s-a întîmplat ? se întoarse musiu Ilarie către Răducanu.

— Supărări, nene, supărări...

— Nu merge deverul, ai ?

— Nu, nu prea merge... Dar asta ca asta, altu-i baiul. E, fiecare cu ale lui...

— Ai nevoie de bani ?

— Am, cum să n-am... Ai văzut mata om care n-are nevoie de aşa ceva ? Şi încă de mulţi, asta e, de mulţi, de mulţi prea mulţi... Ei, dar lasă... Om trăi şi om vedea... Mata cum îţi mai merge ?

— Prost, musiule, prost... Parcă nimeni nu ar mai mînca în mahalaua asta, parcă nimeni, musiu Răducanu ! Ce-o fi cu oamenii ăştia, zău că nu-mi vine a înţelege ?! Zicea Sandu Măcelaru' că nici el nu are vînzare cine ştie ce... S-or ţine, musiule, numai cu ierburi, ca vacile ?! Mama ei de treabă ! Ştii cît vîndui ieri, musiu, ştii cît ? De cinci parale, auzi ? de cinci parale... Dacă o ţin aşa o săptămînă, mă duc dracului cu totul, musiu, mă duc... Am două sute de cîrnaţi făcuţi şi nu-i ia nimeni... Mă costă mai mult gheaţa ca să-i ţin pe vremea asta...

— Ei, toți o ducem prost, jupîne, nu numai dumneata..., încercă să termine pălăvrăgeala Răducanu.

— Ei, prost toți ! Safta brutăreasa a adus ieri două căruțe pline vîrf cu făină. Asta-nseamnă că nu-i merge deloc rău, deloc rău... Și... matale vorbești că toți... Nu, nu ! Uite, chiar mata... ai luat de la mine zece părăluțe acum, nu ? Ei vezi... de două ori cît am luat eu ieri...

Răducanu nu-i răspunse. Se opri din mers și se așeză pe un sac de mălai. Îl privi lung pe musiu Ilarie și mîji a rîde. Apoi dădu din mînă, ca și cînd ar fi alungat o muscă inexistentă :

— La naiba, nene, dar mata știi cu cît iau eu ocaua de miroase ? Habar nu ai. Așa că ce să mai vorbim...

— Cum ce să mai vorbim, cum ce să mai vorbim, musiu ? Pă mine crezi că mă costă puțin ? ! Vai dă capul copilașilor mei ! Mata ți-ai trimis băiatul la Viena, la austrieci, la învățătură, iar eu îi pun cît e ziulica de lungă să dea la mașina dă tocat. Păi, treabă-i asta ?...

— Mai bine făceam și eu așa. Acum, după cum o duc, cred că o să se întoarcă să-ți vîndă dumitale ocalele de miroase... Da !

În momentul acela, clopoțelul sună și toți întoarseră capul spre ușă.

— Aaa, musiu Smădeanu... Ce onoare ! Ce mai faci și mata, coane Matei ? Nu te-am mai văzut de un car de ani, zău așa, unde ai dispărut ?

— N-am dispărut nicăieri, jupîne, dar n-ai avut mata ochi pentru a mă vedea, atîta tot...

— Să poa', să poa'... Sînt atît de înghesuit de nevoi, musiu, că ce să mai zic. Iacă, ieri nu am vîndut decît de cinci parale, înțelegi matale, de cinci parale, nici mai mult, nici mai puțin, de cinci parale... Am o groază de cîrnați la gheață. Și numai gheața mă costă zilnic cinșpe parale. Ei, ce zici ? Și eu vînd de cinci parale... Ieri de cinci parale am vîndut...

— Ei, lasă, coane Ilarie, că n-oi vinde în fiecare zi

numai de cinci parale, c-ai fi închis de mult prăvălia, nu-mi spune mie. Alaltăieri, de exemplu, cît vînduşi ?

— Ei, alaltăieri mai merse, ce să zic... De vreo doi galbeni, ce să zic... Alaltăieri, însă ca alaltăieri, dar ieri numai de cinci parale, pricepi mata ?

— Ei, vezi... Mai sînt şi zile proaste. Se mai întîmplă, de, că aşa e negustoria. Dar de aci pînă la închisul mustăriei e atîta cale că nu face să te sinchiseşti, zău aşa... Ei, dar pe mine te rog să mă ierţi, am ceva de vorbă cu jupînul. Orvoar, musiule !

— Orevoar, coane, şi să ştii că atunci cînd oi avea nevoie să-mi fac boiul pe hîrtie n-o să te ocolesc...

— Să nici cumva să mă ocoleşti... Mai ales că am acum nişte maşinării franţuzeşti de ieşi ca la oglindă, nu alta ! Şi apoi eu nu-s pictor domnesc ofiţial ca alde Szathmary ca să cer nişte preţuri de boierie... Zic să nu pierzi ocaziunea, jupîne. Ei, dar cer iertăciune şi ţi-l răpesc pe musiu Răducanu, că am o vorbă cu dumnealui...

Se îndreptă către odaia din fund, urmat de Răducanu, mai pleoştit decît înainte. Ochii îi scăpărau de nelinişte :

— Spiridoane, ai grijă de prăvălie, să nu te-nşele careva !

Intră în urma Smădeanului cu capul înainte, cu umerii prăvăliţi parcă şi mai mult.

Şi cum nu se făcea pentru un negustor cu stare să stea de vorbă cu o slugă, musiu Ilarie îşi puse pălăria pe cap, îşi luă punga cu mironase şi ieşi.

Atîta aştepta şi Spiridon. Se lăsă pe vine, se băgă cu capul sub teşghea şi scoase de acolo un ciob de oglindă. Îl şterse de fundul nădragilor, îl propti apoi pe un raft lîngă borcanele de zaharicale şi începu să-şi stoarcă coşurile de pe faţă. Făcea asta cu o plăcere vizibilă, deşi cîteodată se schimonosea, căci cîte unul fie

că nu era îndeajuns de copt, fie că era prost așezat, rezista la apăsarea degetelor lui Spiridon și se încăpățîna să nu-și arunce în afară murdăria, ceea ce-l făcea pe flăcău să fie și mai dur și să tresară de durere. Tocmai se învrednicea cu unul mai plin decît toți la un loc încît plesni aruncînd puroiul și sîngele pe borcanele de dulciuri, cînd ușa odăii din fund se deschise și, în fugă, aproape, ieși jupînul. Văzu, se strîmbă, aruncă un „Iar ?!", trecu val-vîrtej pe lîngă el, urcă pe scăriță pînă la raftul de sus, dădu de o parte niște alde alea și scoase pușca dumnealui și niște cartușe. Coborî, mîrîi „Șterge acolo, că te aiuresc eu pe urmă !" și intră în odaie.

Spiridon simți că-i cam îngheață sîngele în vine. Jupînul nu-l ierta cînd îl prindea curățindu-și fața începu prin a ascunde ciobul de oglindă. Apoi șterse cu palma dîrele și le frecă apoi de dosul nădragilor cu înzecită treabă.

În fine, ușa odăiții se deschise, apăru întîi un pachet, apoi Smădeanu care ținea pachetul. Spiridon bănui că acolo trebuie să fie pușca. Apoi jupînul, care se înseninase. Cînd îl văzu pe Spiridon se înăspri la privire. Îi făcu din mînă semn că „ți-arăt eu ție !" și-l conduse pe Smădeanu plin de plecăciune pînă la ușă. Din nou sună clopoțelul și jupînul ieși în prag cu vizitatorul. Îi făcu semn din ușă după ce acesta se depărtase. Apoi intră, închise ușa își frecă mîinile cu satisfacțiune.

— Ai noroc, zise, că azi sînt vesel... Am vîndut pușca pe bani buni și jidovul ăla de Isidor n-o să mă mai poată alunga de aici ! Mama lui de tîlhar !

Intră în odaia din spate, își luă pălăria și haina și ieși.

— Vezi, Spiridoane, lasă naibii buboaiele alea în pace ! Ai grijă de prăvălie. Eu mă duc să dau o datorie și mă întorc. Mai așază sacii ăia și postavul, că stau tare urît și îngrămădiți...

Ieşi însoţit de clinchetul clopoţelului de la uşă. Spiridon se lăsă iar în genunchi sub tejghea şi-şi scoase ciobul de oglindă. Avea ceva vreme să-şi termine curăţirea...

XXI

Duminică 1 iuniu 1869, dintr-o trăsură de piaţă, descinse la scara hanului lui Miculcea boier Chezarie Nica. Ănunţat dinainte, jupînul îl primi cu temenele pînă la pămînt, ca pe vremea fanarioţilor, cu urări de bun venit şi şedere frumoasă în cetatea lui Vodă.

Din căruţă se trase jos cu greutate o gogeamitea lada pe care doi flăcăi din prăvălia jupînului abia o cărară spre cameră, sus, sub privirile atente ale boierului.

— Permiteţi, mărite, zise hangiul, să vă ofer o bardacă de vin din cinstea casei ?

Boier Chezarie se sumeţi, îşi mîngîie mustaţa făloasă şi hohoti :

— Apoi cum, zise el cu voce groasă şi tare ca să se audă de toţi gură-cască din jur, apoi cum, după toată zdruncinătura şi hîrtoapele drumului, o bărdacă ar spăla poate gîtlejul prăfuit... Sigur jupîne, sigur numa' ca pînă om termina-o pui una la rece şi din parte-mi !

Fudulindu-se tot, boier Chezarie se aşeză la o masă în faţa hanului, sub un umbrar de pomi. Fuga-fuguliţa se schimbă ştergarul, se şterse masa şi o bărdacă bună fu adusă. Boierul şi jupînul se aşezară ca prieteni de o viaţă, aproape îmbrăţişaţi. Boierul, cel puţin, părea şi un picuţ afumat. Din cînd în cînd, îl pupa cu zgomot mare pe hangiu, iar acesta nu mai putea de bucurie şi se gudura nevoie-mare.

— Greu să te mai recunoască cineva sub giubeaua asta şi în caftan, coane Păuliş, murmură Miculcea printre

hohote de rîs. Să fiu al lui Nichipercea, de unde ai făcut rost de imineii şi brîul ăsta ?

— De la teatru, taică, doar îl cunosc pe directorelo teatrului... Cu el am fost de le-am ales... Naiba, în tîrgul ăst' sînt cunoscut ca o gloabă de sacagiu ! Lustruit, puteam să fiu cunoscut, dar cu fustangiul ăsta de anteriu... crapă ochii insului uitîndu-să la el şi zice : „Iată, mă, un naftalangiu, ce-o fi căutînd la Capitalie ? Din ce fund de ţară o fi apărut cu marafeturile astea de pe vremuri ? !" Şi tot punîndu-şi întrebări, uită să se mai uite şi la boiul meu...

— Las' că eşti şi roş în obraz, jupîne, de te crede careva ofticos sau tare sănătos...

— Tot de la teatru o am. Boia de obraz calitatea întîia, nu alta... Da' să-l vezi pe Ionescu făcînd pe slujnicarul peste drum, la Birtaşu'. E de pomină, nu alta... Cum era el de fraged, acu-i la haină neagră şi la pantalon vărgat şi strîns pă picior, de zici c-o să-l fluiere vîntul... Ei, dar să lăsăm astea. Zi-i, ce-i cu nefrefelnicul ăla pentru care te bîntui cu prejmuirea mea ?

— Cine, Popovici ? E destul de liniştit. L-a vizitarisit de vreo două ori un ins, a ieşit şi cu el ieri. La una din vizite, insul a venit cu un pacheţel. Prea multe nu pot să-ţi zic pentru a nu părea prea curios...

— Cine-i insul ăla, îl cunoşti ?...

— Cum să nu ? Unu, Matei Smădeanu, îl ştiu c-a mai venit pe aici. Îi place sub umbrar... Bea cîte o bere şi o ia din loc. Chiar l-am întrebat pe domnu' Popovici dacă-l cunoaşte şi de unde-l cunoaşte... A îngăimat ceva şi a întins-o.

— Bine, bine, nu e prea grozav, dar mă rog... În pachet ştii cumva ce avea ?

— Nici aici nu prea am ce a-ţi zice, dar părea a fi o puşcă căci era mai lată la un cap pachetul şi subţire la celălalt... Şi era cam greu pachetul... De aceea cred că era o puşcă. O mai ţinea şi ca pe o puşcă, în palmă,

în cumpănă, la mijloc, cam în dreptul apărătoarei trăgaciului...

— Asta-i bună... Bună... Bună...

— Da. Şi în ziua cînd a adus pachetul, Smădeanu a venit de două ori. O dată a şi urcat în cameră cu domnul Popovici... Ce-or fi făcut înăuntru nu ştiu, dar a doua zi Ana, fata care face curăţenie prin camere, a găsit uşa închisă şi cheia luată. De atunci mereu ia cu dumnealui cheia de la odaie. O dată i-am zis să nu se ferească de hoţi, că avem noi grijă de asta, dar dumnealui a dat din umeri, s-a urcat sus, apoi a scoborît şi a lăsat cheia. Am trimis-o pe Ana să facă curăţenie şi cînd a venit a început să se plîngă că-i şcîndura plină de fire mici de fier, mici, mici ca praful... Probabil că a ascuţit ceva insul cu o pilă. În fine, cam asta e tot ce ştiu... Dacă-mi mai amintesc ceva, îţi mai zic eu. Numai să-mi mai amintesc.

— Bine, jupîne, bine... Şefu' să ştii că-ţi este recunoscător. Aşa mi-a zis a-ţi spune. Ei, dar cred că e vremea a mă duce sus...

— Te cam grăbeşti, dom' poliţai...

— Sst ! Ai uitat că sînt boier Chezarie ? Nu, lasă că ştiu eu...

O nouă pereche de pupături zgomotoase... Îmbrăţişări tot atît de împleticite... Boier Chezarie se sprijini din plin pe umerii hangiului şi începu a urca greu scările. Începu chiar a lălăi ceva ce trebuie să se fi chemat cîntec în capul lui de beţiv. Lumea ar fi frumoasă, spunea chipul lui, dacă nu s-ar bălăngăni atît de mult încît pasul pe scară să fie căutat îndelung şi mereu greşit.

Miculcea chemă două slugi să-l ducă pe dumnealui sus în camera ce i se oprise. Dînd însă atenţie deosebită oaspetelui, strigă în urma slugilor :

— Atenţie, flăcăi, că dumnelui e firav de felul lui ! şi dădu în a lehamite din mînă. Zise apoi iar tare să-l audă toţi gură-cască :

— Ce mi-i, doamne, doamne, şi cu boierii ăştia de spiţă veche,.. Li s-a subţiat de tot sîngele în vine... După o balercă, gata, la pămînt !

— Era gata afumat, jupîne, era afumat bine, ascultă la mine...

— Ei, aşi... Nu părea...

— Ba era, interveni un altul... Dar cine este, nene, nu mă lăsa să mor prost, pe dumnezeu, cine este insul ?

— Cum, nu ştii ? ! Vai, păcatele mele, nu ştii cine e insul ? ! Boier Chezarie Nica. Însuşi boier Chezarie Nica.

— Hăhă, se rînji unul din gură-cască, cîţi boieri nu-s în ţara aista... şi toţi mari şi fuduli, dar ăsta... parcă-i de la teatru'...

— Ţi-ai găsit, sări jupînul hangiu ca ars, nu alta. Să nu te mai aud a zice una ca asta despre dumnealui, să nu te mai prind pe aici, auzi ? !, să nu te mai prind pe aici... Auzi, boier Nica e ca la teatru ! Bă neisprăvitule, ştii tu cine e boierul, ai ? ! E os domnesc, os domnesc... şi nu de pămîntean de-al nostru pricăjit, ci de la Istambul... urmaş al ultimului împărat de la Bizanţ, bă nătărăilor, dacă oţi fi auzit voi de acea împărăţie...

— Auzit, auzit, cum să nu, sări cel care fusese ameninţat cu neprinsul pe la crîşma de sub umbrarul şoselei lui Kiseleff, auzit... Dar ce-ai mata de te stropşişi aşa, că doar nu i-am dat cu nimic în cap ? ! Ţi-o fi rudă, ai ?

— Aş vrea eu, dar nu mi-i, asta e, din păcate, dar mi-e prieten şi eu nu vreau să vorbiţi voi de el aşa, pricepi ? Şi-apoi, ce te pricepi tu la dever ? !, ce te pricepi ? ! Acum pot să dau înscris la gazete că hanul meu a fost vizitarisit de ultimul urmaş al împăratului de la Bizanţ şi să vezi cum vin toţi mofluzii noştri să miroasă aer împărătesc... Hehe, ce ştiţi voi ?

Şi mulţumit de sine şi de perspectivele hanului său, Miculcea urcă plin de el scările ce ducea înăuntru.

— Al naibii pezevenghi, a nemerit zaharisitul ăla pe

aici, și să vezi că de mîine scumpește ocaua de vin, mama lui de pezevenghi, cică din nu știu ce vii împărătești vizantine ar fi adus...

— Ee, dacă vinul o fi bun... Dai un ban și stai în față, nu ? !

În vremea aceasta, Păuliș își blestema gîndul prost de a face pe beatul. Cît fuseseră în ochii jupînului, slugile-l duseseră cuviincios, dar îndată după aceea, îl apucară ca pe un sac, îl tîrîră pe scări în sus, apoi îl trîntiră lîngă ușă, deschiseră și luîndu-l care de unde se putea îl azvîrliră în pat. Ieșiră și închiseră ușa. Abia acum poliţaiul se sculă, se așeză pe marginea patului și începu să-și frece noada care-i luase în răspăr toate scările pînă la odăile de sus unde fusese găzduit. Înjură, se sculă obidit și, încurcîndu-se în fustele anteriului și în vîrfurile răsucite ale imineilor, ajunse pînă la ușa care-l despărțea de odaia lui Popovici. De alături nu se auzea nici un zgomot. Își suflecă atunci poalele și desprinse de lîngă picior un simplu cuțit.

Se duse la ușă. O deschise cu băgare de seamă, trase cheia din broască, închise iar ușa și răsuci cheia pe dinăuntru.

După aceea începu cu pași mari să numere distanța dintre pat și ușă. Făcu același lucru pe peretele din față. Cînd ajunse cam acolo unde trebuia să fie și patul din odaia alăturată, făcu un semn cu unghia pe zid. Luă apoi cuțitul care avea un vîrf lung și ascuțit și începu să scobească peretele. Învîrtind lama începu să se facă o adîncitură, apoi o gaură.

— Haha, făcu pentru sine Păuliș, zidul ăsta e din lemn ! De minune !

În mai puțin de o jumătate de ceas, reușise să străpungă peretele despărțitor, atît însă încît să nu fie mai mare de un vîrf de cuțit, dincolo.

Se uită apoi împrejur și ochii i se opriră asupra cufărului. Îl trase icnind pînă în dreptul găurii, îl răsturnă

pe partea care era mai îngustă. Se dete îndărăt și privi admirativ. Fluieră satisfăcut. Nu se vedea nimic. Se trînti apoi în pat și începu să aștepte.

— A fi comisar la București, în poliție, e ori foarte greu, ori foarte ușor ! exclamă Postelniceanu în fața lui Nicolaide, la cîteva zile după reîntoarcerea lui de la Tîrgul de Ocna. Dacă ședeam lesne ca Păsăritu' și îmi înfundam turul pantalonilor în scaun și capul pe spetează, iar voi alergați după hoții de cireșe sau scroafe cu și fără purcei, era bine, dar dacă dai din tine, te preumbli pe toate căile tîrgului, îți frămînți mintea și vrei a face o treabă ca lumea, atunci sar fuguliță o seamă de inși plini de glavă și le pîrîie pe la încheieturi și te zbicesc din toate părțile : ba că n-ai făcut bine așa, ba că n-ai făcut cutare, ba că dumnezeu știe ce treabă e amînată... Ei bine, am început deja a mă gîndi la demisiune. Nu mai pot să înghit la nesfîrșit hîrbuirea lor de griji pentru mine.

— Dar ce s-a-ntîmplat, domnule comisar ?

— Ce să se întîmple ? Vin de la Prefectură. M-a chemat domnul subcomisar să-mi spună că s-a plictisit de anchetuirea asta care ține de mai bine de două săptămîni, că am lăsat alte anchetuiri pe mîna agenților — și ce pildă crezi a-mi da ? ! un pricăjit de furt de zarzavaturi la grădinile Ghiculeștilor... Ia spune, mata știi de povestea asta ceva ?

— Știu, că am avut și reclamațiune. I l-am dat lui Stamatache să-l urmărească. Mi-a și raportarisit : niște țigani au sărit împrejmuirea și au furatără niște porumbi și niște cartofi. Sînt deja la popreală. Trebe numai trimiși în judecată.

— Dar cu odoarele de la biserica Manea Brutaru ?

— Anchetuirea a făcut-o Leoarcă. Aveți dela pe masa dumneavoastră. N-a ieșit de aici nimic deosebit. Un ins s-a lăsat închis în besearecă, unde era și o moartă. A

umblat toată noaptea, spre groaza mahalagiilor care au văzut o lumină plimbîndu-se pe dinăuntru. A forțat un dulăpior în care popii își țineau odoarele și a furat niște potire — din care trei erau de argint aurit — un crucifix, cîteva sfeșnice. Pe urmă a spart un geam de la besearecă și a aruncat toate pe geam afară unde-l așteptau complicii. Dimineață, cînd au venit rudele moartei la priveghi, dascălul a deschis besearecа. El s-a amestecat printre rudele răposatei și pe urmă a ieșit. Pe aci ți-i drumul... Asta e. Cînd la slujbă popa Gregorie a văzut că nu-i cădelnița, că o furară, am uitat a vă zice că s-a furat și cădelnița... Atunci ne-a chemat... Asta e. De unde să scoatem hoții ?

— Dar văd că ați aflat multe. Cum ?

— Simplu, dom' comisar, de la geam. E un gemulet mic încît nu poate trece decît un copil, ori un copil nu o să stea noaptea într-o besearecă cu un mort... apoi lumina aia care s-a tot plimbat prin înăuntru, în sfîrșit, dacă hoțul ar fi intrat pe gemulet, nu se poate să nu fi lăsat ceva scame din haine în marginile de sticlă.

— Dar de ce să se lase închis în biserică cînd era vînzoleala la moartă ?

— N-ați prea fost la priveghiuri, domnule comisar, zău, n-ați prea fost ! Oamenii sînt plictisiți. Unii șed de vorbă, dar mai toți se uită plini de curiozitate să vadă cine a mai venit, dacă o plînge pe răposata și așa mai departe... De obicei, se cam cunosc între ei dar nici un străin n-ar fi fost repede observat...

— După cum văd eu, Nicolaide, voi credeți că trebuia să fie neapărat un străin. Nu m-ai prea făcut a te crede. Ascultă, trimite pe careva să vadă cine a fost și seara și de dimineață la priveghi... Un străin ar fi fost primul care ar fi sărit în ochii celor plictisiți, cum zici mata... Lumina de noapte din biserică mă face și pe mine a crede că s-a lăsat închis noaptea înăuntru. A spart geamul

pentru a fi cu mîinile goale dimineaţa. Urme în jurul geamului aţi găsit ?

— Plouase spre dimineaţă...

— Bine, trimite cum ţi-am spus pe careva şi să vină cu lista la mine. Să afle cam tot despre cei care apar în listă şi seara şi de dimineaţă, nu uita !

Intră apoi în odaia lui şi se aşeză să citească raporturile agenţilor. Tresări cînd văzu scrisul lui Caledonie.

„Cinstitului comisar al vopselei de galben. Cu onoare vă pot raportarisi că numitul Popovici şi numitul Smădeanu s-au întîlnit la rond ieri zece zile a corentei luni şi au mers în pădurea Băneasa unde au încercatără o puşcă trăgînd la ţintă într-un copac. Apoi mulţămiţi, s-au cinstit cu dulceţi la o cafinea de la şosea. Au venit apoi la han la Miculcea. Aici s-au despărţitără, dîndu-şi mîna. Popovici au urcat sus la dumnealui cu puşca. Eu l-am luat la ochi apoi pă Smădeanu care s-a dus la dumnealui la prăvălie. Aci s-a întîlnit cu un grecotei, Movidarachis. Apoi a ieşit grecu şi a ieşit şi Smădeanu. S-au despărţitără, iar Smădeanu a mers în strada Reteveiului, la unu Răducanu, ce ţine o prăvălie cu băcănie, şi a ieşit ţinînd o pungă în care să vedea ceva gras, căci să mîzgălise cu grăsime hîrtia. S-a dus acasă şi spre seară a ieşit din nou, cînd s-a dus în Pasaj, unde a stat la palavre cu un ins şi cu un altul. Au băut şnaps şi au pălăvrăgit cîte în soare şi pă pămînt... Pe la unş'pe ceasuri din noapte s-a dus iar acasă. Al dumneavoastră, cu supuşenie Caledonie, cap de masă la poliţia vopselei de albastru".

— Nicolaide ! strigă comisarul.

Uşa se deschise şi subcomisarul şi intră. Parcă ar fi aşteptat dincolo de prag.

— Tocmai veneam la dumneavoastră. Un ins bălţat rău ţine să vorbească cu dumneavoastră, numai şi numai cu dumnevoastră...

— Cine e ?

— Nu știu... A, ba da, a zis că-l cheamă Nica... Chezarie Nica...

— Bine, bine... Să intre... Dar stai, ai pe cineva pe aici ?

— Am, pe Corcoduș. Voiam a-l trimite cum ați poruncit dumneavoastră.

— Lasă, acum ! Trimite-l să-mi afle tot ce poate afla despre unul Răducanu din strada Reteveiului.

— E în culoarea de negru asta, domnule comisar...

— Știu, dar n-are importanțiune ! Neofițial să-mi afle. Treaba lui cum, dar să nu-mi vină cu mîna goală. Și acum adă-l pe Nica ! zise Postelniceanu.

Neînțelegînd zîmbetul comisarului, Nicolaide îl conduse pe ins în odaia șefului. „Doamne, doamne, gîndi el, ce-o fi cu velitul ăsta de umblă ca la bal masché ? !"

— Aferim, meștere, șezi ! hohoti comisarul de cum îl văzu.

Boier Nica își dădu jos calpacul și-l așeză pe podea. Abia acum Nicolaide își dădu seama de ce rîdea comisarul.

— Șefu', se auzi glasul Păulișului din anteriu și caftan, șefu', greu mai îi să faci pe biv velitul... Transpir al naibii cu înhăimureala asta...

— Păi cin' naiba te-a pus, doar nu eu, să te împodobești așa, ca un curcan în călduri ? Zi-i, ce te făcu să vii așa repede pe la noi ?

— Șefu', se îngroașe gluma... Ăla a făcut rost de o pușcă... A venit asearâ — am văzut că mi-am făcut o gaură-n perete — cînd a venit. Și-a scos drăcia din dulap și a început s-o șteargă și s-o mîngîie. Zicea Miculcea că i-a adus-o unu Smădeanu...

— Știam !

— Cum ? ! Și eu care dădeam de ceasul morții cum să vă aduc vestea ! Ptiu ! degeaba port, șefu', hăimuria asta, că n-am aflat și eu ceva mai de doamne-ajută... Credeam că vă las cu gura căscată și tocmai mă gîndeam

cum să fac să alung muștele. Ptiu... Știați că are pușcă... Păi de ce nu-l arestuiți ? !

— De ce ?

— Cum de ce ? ! Vrea să-l împuște pe dom' ministru Kogălniceanu, nu ne-a spus comisarul Voiculescu ?

— Ascultă, Păuliș, nu face mai pe prostul decît ești ! Ce am la mînă că vrea așa ceva ? A tras, l-a împușcat ? Nu ! Atunci, de ce ? Că are pușcă ? Am aici dela lui de la Prefectura de Bacău. Are țidulă de purtare a armei. Nu am de ce să-l arestuiesc, nu am nici o motivațiune...

— Atunci să-l lăsăm să-l împuște, nu ? Ca să aveți motivațiune !

— Dar tu ce păzești acolo, velitule ? ! De ce crezi că te-am trimis acolo și cheltui banii prefecturii ținîndu-te la han pe masă, băutură și odihnit ? Ai ? Pentru ochii tăi frumoși, ai ? Nu, Păuliș, ci pentru a interveni la timp. În plus, ți-am mai zis... Dacă nu e neisprăvitul ăsta pe care-l cunoaștem, pot pune pe altul și atunci ce mai facem ? ! Ai ?

— Bine, șefu', am priceput ! Își luă calpacul și și-l puse iar în cap. N-o să-mi scape din ochi, mînca-l-ar tata, nici de-ar face pe naiba în patru !

— Și ascultă, Păuliș, nu mai veni aici ! Te pot lua la ochi. Ești și așa destul de bălțat îmbrăcat... Lasă-ți rapoartele la Canton. Sînt oamenii noștri acolo. Te plimbi așa și tu, și dacă vezi că nu e nimeni prin preajmă, lași să-ți cadă hîrtiile. Bine ?

— Asta-nseamnă să mai și scriu, șefu', și eu cu scrisul... nu prea avem casă bună. Parcă mi se strîmbă mîna, nu alta... Și cînd te gîndești cîți bani strică tata pe mine la școala de la Sfîntul Gheorghe Nou... Și nu știu decît chirilicească...

— Bine, bine, așa să le scrii, cu chirilicească... Acum fugi la locul tău și să nu te mai prind pe aici că te mîngîi cu bîta, auzi ? Aoleu, vezi nu uita, Nicolaide, de ulița Reteveiului...

Cînd cei doi plecară, Nicolaide distrîndu-se de făţuirea prietenului său, celălalt înciudat de multe cîte i le zisese comisarul, dar şi de anteriul care-l împiedica afurisit de mult la mers, Postelniceanu se lăsă pe spate în jilţ şi se întrebă dacă nu greşea lăsîndu-i în libertate pe toţi aceşti Popovici, Smădeanu, Suzana Avelştoc, Musceleanu şi ceilalţi... Oare ce-ar fi făcut maestrul Corbeaux într-o asemenea situaţiune ? !

Goanţă făcu atunci prostia lui cea mare. Se duse la Maria Porcăria. O găsi în grădină, îmbrăcată toată în alb, şezînd pe o bancă, lîngă o tufă mare de trandafiri roşii ca sîngele. Era tare gînditoare şi dusă parcă pe ceea lume. Tresări cînd el îi puse mîna pe umăr.

— Suzana ! şopti el.

— Vă înşelaţi, domnule, mă cheamă Maria.

— Nu mă înşel, doamnă, nu, nu mă înşel ! Dar asta e altă poveste... Aş vrea să vă vorbesc...

Maria tresări din nou :

— Să-mi vorbiţi ! Ce să-mi vorbiţi ? Vă ascult...

Goanţă se lăsa cînd pe un picior, cînd pe altul. Nu ştia cum să înceapă. Şi cînd se gîndea ce simplu fusese totul în mintea lui, cum adunase toate vorbele pentru această întîlnire. În timp adunase vorbele, dar acum parcă îi luase dumnezeu mintea şi-şi auzi glasul, ca de undeva, din afară...

— Doamnă... Inima-i bătea nebuneşte. Simţi nevoia să se aşeze şi el pe bancă. Îmi daţi voie, zise şi se aşeză, îmi daţi voie să mă aşez şi eu ?

— Cum să nu ! Vă rog chiar...

— Doamnă...

— Da !

— Doamnă...

— Ei ?

— Nu ştiu cum să încep..., şi-şi trecu mîna pe frunte.

Deşi nu era prea cald — noaptea plouase — el simţi broboanele de sudoare adunîndu-i-se pe frunte.

— Vă ascult, domnule Goanţă !

— Doamnă Suzana...

— V-am spus, mă numesc Maria...

— Bine, doamnă, dacă dumneavoastră vreţi, aşa am să vă spun...

— Dar nu pentru că vreau eu, ci pentru că aşa mă cheamă.

— Prea bine ! Voiam... Înainte de toate... voiam... Doamne ! Ei bine, voiam — Goanţă respiră adînc — să vă spun că vă iubesc !

— Pe mine, domnule ? !

— Da, doamnă... Şi acum că v-am spus, vă mai zic : fugiţi ! Luaţi-vă ce credeţi şi fugiţi ! Din Principate să fugiţi !

— Să fug, de ce să fug ?

— O, doamne, cît aş fi vrut să nu fiu eu cel ce anchetuieşte acum şi aici... Doamnă, vă rog să mă înţelegeţi, nu cred că faceţi bine jucînd aici ca la teatru. Ştiu tot... şi din păcate ştie ceva şi comisarul Postelniceanu. E o trădare din partea mea, dar ce să fac ? ! Vă... iubesc... Fugiţi, fugiţi cît mai e timp !

Goanţă înălţă capul. Privirea femeii nu spunea nimic. Era goală, nici o sclipire, nici o expresie. Goală. Privea parcă undeva, dar parcă fără să vadă. Goanţă îi prinse mîna. O mînă rece, moartă. Nu se retrase, nu acţionă în nici un fel.

— Doamnă Suzana, v-am spus, fugiţi ! Mai e timp, fugiţi ! Mă auziţi ? Doamne, doamne, ce aveţi ? Răspundeţi ceva... Orice... Ştiu, sînteţi Suzana Avelştoc, supusă austriacă, agentă a poliţiei vieneze de siguranţă... Ştiu asta şi totuşi vă iubesc... Fugiţi, am spus... Mă auziţi ?

— Vă înşelaţi, domnule, sînt Maria, zisă şi Porcăria, femeie publică pînă mai ieri...

— Nu mă înşel, doamnă, din păcate pentru mine nu mă înşel. Nu vă spune nimic un oarecare „C" care vă dădea dispoziţiuni din Ardeal prin scrisorele de dragoste în care vă cerea să scăpaţi Principatele de domnul Unirii ? ! Ca apoi să puneţi la cale o seamă de atentaturi împotriva unor autorităţi româneşti şi să pregătiţi venirea pe tron a unui principe austriac ? !

— Unde ? auzi Goanţă un murmur înăbuşit.

— Cum ?

— Unde, unde aş putea să fug, omule ?

— Oriunde... înapoi în Austria, în Rusia, în Imperiul Otoman...

Se lăsă linişte. O linişte aşa de adîncă încît se auzeau scîrţîiturile cumpenii unei fîntîni şi piuitul păsărilor. O suferinţă nesfîrşită începu să se aştearnă pe chipul femeii. Rămăsese dreaptă, nemişcată. Nu-şi retrăsese mîna din mîna lui Goanţă, dar o lăsase moale, în poală. Închise un moment ochii, şi, fără să mişte parcă buzele, îşi începu destăinuirea.

— În breasla asta, domnule poliţai, nu există întoarcere şi nici fugă. Moartea e singura scăpare, mai ales dacă ai dat greş... Şi eu am greşit... Ştiu de acum prea mult pentru a nu înspăimînta prea multe fiinţe suspuse şi chiar puterea unui imperiu. Da, ai dreptate, sînt Suzana Avelştoc..., supusă austriacă, dar nu sînt austriacă, ci italiancă. M-am născut într-un sătuc de lîngă Parma, Suzana Bertolli mă numeam. Sora mea geamănă se numea Ana Maria Bertolli. Povestea noastră e cît se poate de simplă... Sărace şi frumoase, muritoare de foame şi dorite... Ce puteau face nişte fete, printre altele şi orfane ? Am ajuns în case publice. Sora mea era cam certăreaţă şi aşa am schimbat mereu oraşul şi casa pînă am ajuns în capitala imperiului chezaro-crăiesc. Aici eu m-am îmbolnăvit şi un bătrîn libidinos, muşteriu de al meu, m-a luat în casa lui... mai mult ca să nu se mai mişte pînă la casa publică şi în plus pentru că era mai

ieftin şi era mulţumit de mine... De unde să ştiu eu că Johann Avelştoc era mai-marele agenţilor poliţiei cezaro-crăieşti ? Oricum, el a început să-mi dea misii oarecare : duceam scrisori, dar curios, atunci, toţi cărora le duceam acele scrisori se omorau, după primirea lor... Într-o zi însă a venit un amploiat de la poliţie şi i-a înmînat şi lui Johann o scrisorică. El m-a chemat, ne-am urcat într-o trăsură şi am mers la Primărie şi apoi la biserică şi ne-am căsătorit. După aceea, el s-a dus în camera lui şi s-a împuşcat. Aşa am devenit Suzana Avelştoc, cu o casă la Viena, ceva bani şi datorii mai multe decît făceau toate celelalte... Dar într-o zi am fost chemată la poliţie. Un ins foarte curtenitor mi-a zis că ştie cît de greu o duce văduva fostului său şef şi că s-a gîndit că ar putea să mă ajute. Urma să facă în aşa fel încît eu să cunosc un oarecare general bătrîn şi nu prea, care deja îşi dorise a mă cunoaşte. Sarcina mea era numai să aduc la cunoştinţa înaltei poliţii ce şi cu cine vorbea generalul. Pentru asta urma să primesc o sumă destul de mare pentru a-mi plăti datoriile lăsate de Johann. Puteam oare a face altfel ? ! Doamne, doamne... prin cîte am trecut... Bătrînul general era un om bun, cinstit în felul lui, sau cel puţin faţă de mine. Mă iubea... Dar a fost arestat la un moment dat, şi eu am fost trimisă aici...

— De ce ?

— De ce ? ! Ai spus tu însuţi. De la proclamarea dualismului austro-ungar, Transilvania a trecut la Ungaria. Relativa autonomie a românilor s-a dus de-a dura, iar ungurii sînt călare pe ei să fie cetăţeni loiali. Dar de la unirea celor două principate româneşti, ei cată încoa', şi asta supără orînduirea maghiară, şi dacă îi supără pe ei, îi supără şi pe austrieci... Ei bine, cînd generalul Klapka a mai încheiat, în numele revoluţionarilor unguri, tratatul acela cu domnul vostru prin care se recunoştea — se pare — autonomia naţională a românilor din Ardeal,

mergînd pînă la unirea cu Principatele, în schimbul ajutorului dat cauzei revoluționare, ministrul împărătesc s-a speriat de-a binelea. O părelnică unitate între români și unguri într-o revoluțiune ar fi fost prea de tot... Și dacă ministerul s-a pus pe gînduri, a și născocit ceva. Domnul vostru, Cuza, a făcut și o gafă, a zis în public că dacă românii nu-l mai vor, el nu va face opoziţiune... Ei, de aci le-a venit gîndul lor cel bun... Am fost trimisă să-l ajut pe boier Mavrodi, vechiul agent al Austriei în capitala Principatelor, pentru a strînge pe toți cei care erau nemulțumiți de Cuza. Lucrul a fost ușor, că și Alexandru Ioan se înconjurase de o groază de parveniți și preferați, care mai de care mai deochiați... Pe de altă parte, nemulțumise pe mulți cu reformele lui și mai ales pe foștii lui tovarăși liberali, imitîndu-l pe Napoleon al III-lea.

Ne-a fost ușor să-i adunăm, să-i garnisim cu bani și cîte și mai cîte... Sub motiv că le punem la dispoziţiune o bibliotecă deosebită, se puteau aduna la mine și vorbi în lege.

Dar am dat greș pînă la urmă. Bătrînul vulpoi, Ion Ghica, cel ce face politică în multe capitale și știe destul de multe, cînd Mavrodi a adus vorba de un principe austriac, a sărit ca apucat de diavol: „Ascultă, Mavrodi, ori ne crezi proști, ori tu prea isteț, de vii cu o așa propunere ? ! De ce nu unul rus, sau unul turc ? Ai ? !“ „Stai, a zis și Mavrodi, am avea aici, lîngă noi un sprijin sigur și de nădejde...“ „De nădejde zici, am impresia că nu ești nici isteț, nici nu ne crezi proști, ci că ești tu un mare gogoman, asta e ! Atît de nădejde ne-ar fi că ne-ar înghiți care mai de care mai repede — din sprijin, nu de alta, din sprijin — și n-ar putea nimeni nici a face o protestaţiune, că de, e o afacere de familie, de familie dinastică... Și ce importanță ar avea că Țarul, sau Împăratul de la Viena, sau Sultanul ar domni de la Petersburg, Viena sau Stambul asupra Principatelor Unite ? ! Nu, fraților, dacă vrem domn străin ca să nu se mai bată

familiile noastre cele cu prea mult os domnesc şi de aceea schiloade, apoi să fie cît de mai departe, că vorba românului, ce e mai răruţ, e mai drăguţ !" Aşa s-a ajuns la Carol de Prusia, deşi el era cam la a treia mînă... Mavrodi nu a insistat decît după primele refuzuri. În cele din urmă, am luat-o-de la capăt. Iar la strînsul nemulţumiţilor, iar la a arunca bani şi promisiuni în stînga şi în dreapta... Nu, voi românii sînteţi prea loviţi de soartă în a fi aşezaţi aici în cîmpul de bătaie al intereselor marilor puteri şi aţi învăţat să vă fofilaţi printre lovituri. Nu le opriţi, ci le lăsaţi să curgă pe lîngă voi şi să se îndrepte către cei de alături care tocmai vă pregăteau şi ei o lovitură... E un fel de joc al săriturii peste loviturile soartei... Şi poate că numai de aceea mai existaţi... Am înţeles asta, am înţeles că nu puteţi fi înfrînţi... Am priceput lecţia, am început să vă iubesc şi-am căutat să fug.

Oamenii voştri politici se ceartă şi se muşcă precum dulăii, dar numai pînă nu apare lupul — aveţi o veche pildă istorică în acest sens — mi-a povestit-o unul din istoricii voştri.

L-aţi adus pe Carol ca domn al Principatelor pentru că e prusac, ori Prusia vrea unirea Germaniei sub sceptrul său. În atare condiţiuni, aţi gîndit voi, întrucît unirea românilor ar fi de o parte o întîie înfăptuire de exemplu în Europa pe care unirea germanilor l-ar putea urma. Apoi, pentru asta, Prusia se ciocneşte de imperiul cezaro-crăiesc, ori pentru unirea Ardealului cu Principatele voi vă ciocniţi tot de imperiul cezaro-crăiesc... Undeva, gîndurile voastre au fost bune, dar nu a ieşit gîndul vostru. Cumva aţi simţit tentaţiunea unei germanofilii politice între Prusia şi Imperiu. O parte din oamenii voştri politici cred că prinţul Carol nu mai poate avea vreo misie în slujba naţională, el nu mai poate servi interesele naţiei voastre căci o Prusie prietenă cu Imperiul nu va mai sluji unirea ardelenilor cu Principatele... Acea

parte a devenit acum republicană, mai ales că acest Carol jenează prin hrăpăreaţa lui poftă de avere şi alte aşişderea dorinţe... Alţii sînt nemulţumiţi că prusacul — moşierii loviţi de reforma agrară a lui Cuza şi biserica ce n-a uitat secularizarea, mai ales biserica Constantinopolitană — nu a şters din legile ţării cele două acte ale lui Cuza. În fine, al treilea grup, foştii cuzişti, ar voi readucerea, chiar peste voinţa lui, a fostului domn al Unirii, care avea cel puţin meritul de a fi român şi erou naţional. Ei, motivaţiunile unora sau altora sînt tare diferite şi multe...

În orice caz, domnule Goanţă, noi am încercat, adică eu şi Mavrodi am încercat să adunăm iar la un loc toate nemulţumirile, dar atragerea de atenţiune a lui Ioanache Ghica n-a mai fost uitată. Venirea lui Kogălniceanu la putere, căci, chiar dacă nu e primul-ministru, el domină guvernul actual, mi-a reamintit povestea aceea cu dulăii şi lupul... Am înţeles că lupta noastră nu are sorţi de reuşită, căci voi, românii, puteţi să fiţi păcăliţi numai atît cît vreţi voi să vă lăsaţi a fi păcăliţi. Se aruncaseră însă prea mulţi bani, milioane, domnule poliţaiu, milioane de dinari, şi poliţia imperiului nu m-ar fi putut ierta pentru risipă. Şi am încercat să-l fac pe Mavrodi să înţeleagă, dar el nu şi nu... Că se poate aranja a se scăpa de Kogălniceanu, că promiţînd şi plătind în stînga şi-n dreapta, se va găsi coada de topor...

Atunci, profitînd că sora mea se afla în Bucureşci, că nimeni nu prea ştia de existenţiunea ei, că ea nu ştia ce era „norocul" meu, m-am dus la ea şi i-am zis că aş avea chef a face cîteva săptămîni vechea meserie. Ea a început a hohoti a rîs, cum că a fi „doamnă" înseamnă a posti şi multe altele, căci sora mea era mult veche în bresla aceea... A fost în cele din urmă gata să fie ea Suzana şi eu Maria... Lipsind şi slugile, ea a putut intra în noul rol. Eu voiam ca după cîteva zile să fac iar gură mare, aşa cum era în obiceiul Mariei, să mă bat cu

„fetele" pentru a fi pînă la urmă azvîrlită. Nemaiavînd unde mă duce, aş fi plecat oriunde în lume ca Maria Porcăria, muiere publică din Bucureşci... Sora mea ar fi căzut repede în a recunoaşte că ea nu e ea, dar cine ar fi avut îndrăzneala a spune ceva din adevăr ?! Poate ar fi rămas, poate ar fi plecat, dar eu aş fi fost departe şi cine ar mai fi luat la ochi o femeie publică ?!

Dar am greşit iar... Am uitat să-i vorbesc de pisicile mele. Şi cînd mi-aţi spus că ea e moartă şi sfîşiată, am înţeles... Uitasem să-i vorbesc de pisicile mele... Erau ca sălbaticele... Le iubeam şi mă iubeau... Dar trebuia să le închid cînd veneau la mine oameni străini. Nu puteau a suferi ca cineva să se apropie de mine. Se zburleau toate şi se repezeau la acela... Cînd plecam, eu le închideam în dormitor. Şi am uitat, domnule poliţaiu, jur că am uitat... Şi ele au simţit că ea nu sînt eu... Poate s-au îndoit o clipă, dar apoi s-au aruncat asupra ei... Sau poate nu au simţit, dar ea nu le-a mîngîiat cum făceam eu, sau ştiu şi eu ce s-o fi întîmplat ? Jur însă că numai am uitat... jur... Crede-mă, nu am voit ca sora mea să moară, ci numai să-mi facă un timp de a mă pierde !

Oricum, acum nu mai are importanţie... Dar moartea ei îmi era propice. Oriunde aş fi fost căutată, numai în pielea ei nu. Zăpăcită de faptele acestea, am uitat scrisorile... Le păstrasem pentru că mă gîndeam a-mi folosi cine ştie unde, dar le-am uitat la stabilimentul acela... Întrebările domniei tale, domnule poliţaiu, în legătură cu urechea mea, dezgroparea surorii mele şi toate celelalte au atras nu numai dumitale atenţia ci şi lor... Ai înţeles nu numai dumneata ci şi ei... Eu însămi nu mai puteam să şterg nişte urme decît prin ei. Şi totul a fost luat de la capăt. Crîşmarul acela a fost plătit să distrugă scrisorile... şi dumneata le-ai dăruit din neştiinţă şi întîmplare. Le căutase el mergînd mereu la „Visul", dar nu le găsise... Apoi, eu sînt femeie, sînt şi

bolnavă, n-aș fi putut să fac a dispare hoitul surorii mele. Era proba dumitale că eu sînt eu și nu ea... Și atunci a trebuit să cer ajutorul lor.

— Cine sînt „ei" ăștia de care tot pomenești ?

— Mă vei crede oare ?! Nu știu... Numai legătura mea o cunosc. Un ins... oarecare... Ghideon... Să nu-l mai căutați... L-am omorît... (Își cuprinse fața în mîini îndoindu-se peste genunchi.) A fost primul om pe care l-am omorît eu. Eu, înțelegi ? L-am lovit în cap cu un săculeț cu nisip și apoi l-am spînzurat... L-am tras de picioare, înțelegi, și, deși leșinat, se zvîrcolea, înțelegi ?! Se zbuciuma tare, deși era amărît, bolnav și bătrîn... Doamne, doamne ! Ave Maria gratia plaena benedictum... (Se ruga înainte mormăindu-și rugăciunea, așa adunată peste genunchi, cu capul în palme. Printre degete i se prelinse o lacrimă mare a durerii de groază din lacrimile multe adunate în căușul palmei. Goanță, deși golit parcă de toate și îngrozit, o privea nemaiștiind ce a zice. Mîna aceea care fusese pe mîna ei așezată îi atîrna acum aiurea, în gol, fără nici un dumnezeu. Și-o trase încet și parcă nici n-ar fi vrut să respire.)

— Fugi ! se auzi, de parcă n-ar fi avut alt cuvînt pe limbă. Fugi !

— Unde ? murmură femeia.

Se lăsă liniște apoi. O liniște bălăbănită în descumpănire. Apoi :

— Fugi ! Oriunde și oricum...

— De ce ? De ce să mai fug ?

— Așa, de tine și de lume...

Ea nu răspunse, ci își înălță chipul mascat de durere. Îl privi și repetă :

— De ce și unde ?!

Pornită nu știe cum din el, vorba îl potopi :

— Merg și eu cu tine, să fugim, departe de aici, oriunde, să fugim amîndoi... Hai, trebuie să fugim... Ai nevoie de mine...

Şi cuprins de nebunie, bărbatul se uită pe sine. Simţi că acum ar putea născoci năuca lui clipă de uitare de sine. Acolo, în genunchi, ţinîndu-i mîinile într-ale luî, şoptindu-i cele adunate în vreme de două săptămîni şi făurite în nopţile de neodihnă. Crezu atunci în acea nebunie şi se păru a cîştiga... O mînă a ei se desprinse încet şi tandru şi prefiră părul des şi negru al poliţaiului Goanţă.

Lui Ionescu, Lae Ionescu, misia aceea îi convenea cel mai bine. Era pentru întîia oară în viaţa lui de slujbaş amărît, cu cinci sfanţi pe lună, cînd putea a bea cît îl ducea burta, a mînca aşişderea şi a lenevi în pat la amiezi. Era ceva necunoscut şi i se părea a fi desprins din Halima, dar după două, trei zile începu a se plictisi amarnic şi începu a gîndi cu jind la zilele şi nopţile cînd se freca printre oameni de toate felurile. Tovarăşii lui de la Canţelarie nu-l prea iubeau, ştia asta, gîndi el trîntit în patul hanului lui Birtaşu ziua în amiaza mare, pentru că era prea plecat la poruncile celor mai mari lui, dar pe el nu-l interesau astea, cu numai un sfanţ în plus pe lună şi era ceva, cîteva parale şi era ceva. „Cu ăi mari nu trebuie să te pui în beţe, îi spuse cîndva taică-său, vechi slujbaş al ocîrmuirii, că ei ţin pîinea şi cuţitul şi nu le place să fie alţii mai cu glavă decît ei !". Şi aşa şi făcuse... Şi se şi înţelesese cu toţi cei mai mari ai lui, chiar şi cu Păsăritu, pe care-l ştiau toţi că-i ciripesc aiurea gîndurile, dar el era prea mărunt să i le gonească.

Îi părea rău că nu-l iubeau, că nu-l înţelegeau, dar ce să-i facă, asta era treaba... Nu avea nici alte speranţe, nici alte gînduri. Pentru el, slujba asta era destul de bună şi oricum n-ar fi găsit alta mai de soi. Chiar dacă nu curgea, mai pica pe ici, pe colo, cîte o răţuşcă, cîte un pui, mai cîteva ocale de fasole, ba cartofi de la cîte un negustor sau alt mahalagiu care avea ceva pri-

copseli de aranjat cu poliția. Și mai închidea și el ochii, mai deschideau și ei punga și se aranjau lucrurile că de, oameni erau și oamenii se înțeleg pe oameni... Ăi mari se făceau, sau nu, a nu pricepe că, de, Ionescu era cel care se ducea pentru ei și pînă în pînzele albe — și ei știau asta. Uite, așa își ducea el viața lui de mărunt slujbaș al poliției și ocîrmuirii. De la vopseaua de galben veneau și plecau comisarii, dar el, Ionescu, era de mult de prin cinzeci, și rămînea acolo. Îl știau toți prăvăliașii, toți geambașii, toți precupeții. Îl știau de om de treabă cu care se pot înțelege, cu care se poate cădea la o învoială și îl căutau toți. Măriri nu aștepta el, decît prin cine știe ce minune, prin cine știe ce răsucire a firii. Lingea și peria nu pentru măriri, ci pentru pîinea, sfînta pîine cea de toată ziua... Fusese omul Manului, Clinceanului, al Păsăritului. Va fi și al Postelniceanului și al oricăruia va veni după el... Avea nevastă și doi copii, o casă într-o rînă — chiar se gîndea că o să trebuie să bage mîna în buzunare pînă la fund și să scoată tot ce are ca să nu se pomenească cu acoperișul peste ei, așa cum zicea, avea doi copii și o nevastă și ei cereau mîncare și hăimureală. Ce ar fi putut face ? ! Oare n-ar fi băut și el ceva, n-ar fi umblat și el cu ceilalți prin crîșme ? Dar putea ? Casa îi era într-o rînă, nevasta aștepta cu burta la gură al treilea... Că doar Dumnezeu știe cum se face că omul cu cît e mai sărac, cu atît îl bîntuie sfîntul cu mai multe odrasle... Ei, așa să fie, oricum acum îi era bine. Ba mai pusese și ceva de o parte, nu mare lucru, niște de-ale gurii, să le ducă acasă după ce o scăpa din misie. Ba își mai aranjase și o pricopseală de treabă cu Birtașu și, dacă treaba va merge, își putea chema țiganii din Cărămidarii de sus la făcut cărămizi.

Se răsuci pe o parte. Nu putea deloc să doarmă ziua. Ministrul venea mereu pe la zece-unș'pe ceasuri, iar el se plimba toată seara prin preajma porților de la casele

Kogălniceanului privind în stînga și în dreapta. În afară de o noapte, cînd doi inși trecuseră prin fața porților, nu văzuse nimic deosebit. Erau doi inși, unul cam așa la vreo patruzeci de ani, iar altul la mai puțin de treizeci de ani... Duhneau a băutură de la zece coți și se hlizeau și se îmbrățișau de mai marè dragul. În fața la Miculcea s-au pupat, s-au îmbrățișat, și-au strîns mîinile cu duioșie, mă rog toată cacealmaua de amor a bețivanilor. Apoi ăl mai în vîrstă a intrat în han, iar ăl tînăr a luat-o spre oraș bălăbănindu-se și iscînd toți cîinii gospodarilor de prin împrejurimi. Dar hărmălaia s-a depărtat încet-încet, iar de la Miculcea a ieșit un alt ins, a intrat la Canton. Aici s-a aprins lumina. Apropiindu-se, Ionescu, a recunoscut înaintru trupușenia lui Caledonie de la Albastru. În spate, tolăniți pe o laviță, Gîlmă și Baroasă răsuceau cîte un tutun... („Hehe, gîndise Ionescu, de cînd cu Postelniceanu, care cum îi trăznește face. Să fi mirosit vreunul a țigară pe vremea Păsăritului! Pufăitorii umblau pe atunci într-un buzunar cu tutunul și în altul cu mărarul. Pufăiau o răsucită, mestecau o gură de mărar!").

Se sculă. Era amiază și trebuia a se face că pleacă, de ochii lumii, către treburile pentru care venise la Capitalie musiul Ostropel Bănică, adică el, fonctionar la primăria din tîrgul Giurgiului. Se dete jos din pat și începu a se îmbrăca, trăgînd pe el hăimureala aia din vremea revoluțiunii de care făcuse rost Păuliș plin de mărinimie. Își trase nădragii strîmți, strîmți care îi făceau picioarele și mai fuse, apoi cămașa cu lavalieră, redingota lungă pînă deasupra genunchilor, strînsă pe trup în partea de sus, largă în partea de jos. Se privi în oglinda agățată pe perete. Arăta mai slăbuț decît fusese vreodată, dar dacă ăsta era jocul, el trebuia să-l joace oricum.

Plecă spre Bossel, unde trebuia să lase raportul său, sub șervetul mesei, după ce-și va bea paharul de vin

zilnic. Un alt poliţai se aşeza apoi la masa lui şi îl lua. Ăsta era jocul şi el trebuia să-l joace oricum pentru cei cinci sfanţi pe lună...

Ca în zilele acelea, nu fusese niciodată atîta zarvă la Cancelaria poliţiei de galben. Veneau şi plecau oamenii stăpînirii cînd în sus şi cînd în jos. Nicolaide nu mai dormise ca lumea de vreo două zile tot anchetuindu-i pe cei cîţiva arestuiţi, State, Isidor, băiatul de prăvălie al lui Ghideon, răspopitul Chiţicuş.

Dar toţi parcă habar nu aveau de nimic. Repetau tot şi acelaşi lucru. Numai Isidor făcea gură mare, protestuia cît e ziua de lungă, o ţinea una şi bună că el e negustor cinstit, îl blestema pe Ghideon că l-a vîrît în toată treaba asta pe de pomană.

Comisarul Postelniceanu aproape că nu mai părăsea cancelaria. La el veneau acum rapoarte peste rapoarte că-şi risipise oamenii prin toate colţurile.

Ceva îi spunea lui că ziua se apropie, că prea cei mari se risipiseră ca potîrnichile : Musceleanu era la moşie, părintele Eliodor Vîrcioveanu plecase din Bucureşci într-o vizită la nişte prieteni din Urlaţi, vicarul Nifon se retrăsese pentru „rugăciune" la Mănăstirea Snagovului, Agamemnon Kruzakis părăsise ţara spre Constantinopol, Pentacopolis era la Brăila, cu comerţul lui... Numai plebea rămăsese, Popovici, Smădeanu, acel Răducanu...

Pusese a-i urmări peste tot. Dar numai diavolul acela de Smădeanu se mişca mereu. Începuse de un timp a se vizitarisi cu mărimile politicii. În ultimele două zile, spre exemplificaţiune, vizitarisise pe C. A. Rosetti la redacţiunea *Românului*, pe Brătianu acasă, pe Ioanache Ghica tot acasă, se întîlnise în pasaj cu Vasile Creţulescu şi cu Gheorghe Cantacuzino, la Bossel cu Dumitrache Ghica-Broscoiul şi poetul Bolintineanu. Ba făcuse şi o „lălăială" pe la Bătrînul Diavol. Postelniceanu se dusese el însuşi să afle ce voise. Bolliacu strîmbase din nas şi-şi schimonosise faţa într-un rîs :

— N-avu parte a-mi spune, se hlizi Bătrînul Diavol, că-l luai cu bastonul. Auzi, măgarul, să mă ia pe mine cu cognomenul... Păi asta o mai înghit eu la prieteni, nu la orice firţingău zăvozit...

Da, se apropia ziua, aşa că dublă gvardiile, luase legătură din nou cu Sarandi şi se sfătuise cu el pentru a fi cît se poate de atent şi ceru ajutor de la prefectură în caz de nevoie... Pătrunse, după lungi peripeţii, pînă la şeful casei militare şi de pază a lui Vodă, rugînd a se lua măsurile de cuviinţă în situaţiunea dată. Şeful casei domneşti, un colonel muiat în fireturi aurite, îl primise amabil la început, apoi se zburlise tot spunînd că-şi ştie misia mai bine decît el, poliţai de vopsea. Postelniceanu înghiţise în sec şi se retrăsese spunînd că el şi-a făcut datoria a-l pune în gvardie, salutase şi plecase.

La Canţelarie îl aştepta altă pleaşcă : consulii Franţei şi ai imperiului chezaro-crăiesc veniseră ei înşişi să protesteze şi să intervină pentru punerea în libertaţiune a supusului lor Isidor Crossenbaum. El, comisarul Postelniceanu, îi primi cu amabilitate, vorbind o franţuzească ce-l încîntase pe consulul francez care-i aprecie accentul parizienesc. Le explică pe cît putu a fi el de clar că interese superioare şi raţiuni de stat duseseră la arestuirea dumnealui neguţătorului Isidor. Ori, dacă ancheta va scoate la iveală nevinovăţia dumnealui, el însuşi va cere scuzele pentru greşeala făptuită, iar domnul Crossenbaum va fi pus în libertaţiune.

Consulul frîncesc păru a fi mulţumit de explicaţiune, dar cel chezaro-crăiesc se crezu dator în a atrage atenţiunea domnului comisar al vopselei de galben că va fi obligat să prezinte protestul său mai sus şi să anunţe şi pe ministrul austriac de pe lîngă Înalta Poartă în legătură cu arestuirea supusului Isidor. Considera domnia sa a fi această arestuire o atingere a drepturilor supuşilor înalt-prea măriei sale împăratul, mai ales că nu se ţine seama deloc de intervenţiunea sa personală pen-

tru liberarea deplină și neîntîrziată a acestui distins membru al coloniei chezaro-crăiești din București.

Postelniceanu, care știa el ce știa, era cît pe aci să izbucnească față de aroganța insului, dar se abținu și zîmbi verde:

— Domnule consul, iau act de protestațiunea dumneavoastră, dar în Principate, la mine acasă, primesc ordine numai de la mai marii mei, chiar dacă aceasta vă nemulțumește atît de mult. Țin să vă asigur însă, domnule consul, că dreptul domnului Isidor Crossenbaum nu va fi încălcat...

— Aș putea să știu ce învinuire i se aduce, comisare? aproape strigase enervat consulul cezaro-crăiesc.

— Pentru aceasta vă rog să vă adresați autorităților superioare mie care vă vor da, sau nu, după cum vor considera a fi necesar, răspunsul cerut prin întrebarea dumneavoastră. Cît despre mine, vă rog să mă credeți sînt în imposibilitatea de a vă da un răspuns pe măsura dorinței formulate de dumneavoastră, domnule consul. Vă rog să mă credeți, eu sînt atît de mic, în scara orînduirii românești, încît nu am măsura de a vă spune mai nimic!

Franțuzul rînjise mai tot timpul la această dispută și din cînd în cînd îi făcea semne amicale cum că l-ar fi făcut praf pe celălalt. „Nu-l prea înghite pe austriac!" gîndi Postelniceanu și-i conduse, plin de reverențiozitate, pînă la ieșire.

Îi așteptase să plece, apoi încălecase de grabă și fugise la minister la conul Mihalache. Dar acesta era la Vodă și trebui să-și piardă ceva timp pînă la reîntoarcerea ministrului. Îi spuse toate cîte erau pe inimă, dar conul Mihalache Kogălniceanu îi luă piatra de pe inimă:

— Lasă-i, frate, să protesteze cît i-o ține gura... Și la Papa de la Roma, dacă le-o fi cu osebire... Nu pune la inimă, s-au cam obișnuit dumnealor să fie stăpîni în

țară românească ca lupul la stîna fără cîini. Bine le-ai zis și vezi-ți de treabă !

Și cum tocmai se anunțaseră dumnealor consulii la protestuire, îl lăsă liber pe comisar. Acesta ieși prin spate, încălecă și reveni la Cantelarie.

În ziua aceea de 5 iuniu a anului 1869 se pare că trebuia să audă însă numai din cele neplăcute.

Apăruse Goanță. El și Nicolaide ședeau în odaia comisarului dărîmați amîndoi. Subcomisarul sări în picioare la intrarea Postelniceanului.

— Hai dincolo, puțin ! zise și aproape îl împinse pe ușă.

— Ce-i ? Ce naiba s-a mai întîmplat...

— Ai răbdare, dom'le, am să-ți spun imediat ce e. Treci întîi dincolo !

Postelniceanu ieși, urmat de Nicolaide. Acesta din urmă îi făcu semn să se așeze. Se așeză și el.

— Ascultă, zise, te rog să fii înțelept și înțelegător ! Să nu te zburlești !...

— Știi ce ? ! Lasă toate bazaconiile astea și spune ce naiba s-a mai petrecut ?!

— Suzana Avelștoc a murit... s-a sinucis... !

— Iar ?! Dar Goanță unde-a fost ?!

— Lasă-l... Povestea e mai încurcată decît am fi crezut... Băiatul ăsta s-a îndrăgostit de aia...

— Ce ?! și lui Postelniceanu nu-i venea să-și creadă urechilor.

— Cum ai auzit... S-a îndrăgostit de Suzana Avelștoc...

O clipă se lăsă liniște. Postelniceanu începu să dea din cap în stînga și în dreapta.

— Mamă-doamne, mamă-doamne ! Asta nu mai e poliție, ci strînsura inamoraților Bucureșcilor. Mai acum o săptămînă Păuliș, mai acum două unu îmi doarme în caraulă, căci noaptea fusese nu știu pe sub ce uluci... Acum al treilea se-ndrăgostește de-o muiere publică,

pe deasupra şi făcătoare de matrapazlîcuri deochiate şi puturoase de la o poştă... Ia zi, Nicolaide, nu ai gînd şi tu să-ţi laşi nevasta şi copiii şi să fugi cu vreo precupeaţă ? Ai ?, că prea le ţii parte... Ionescu mai e la Zamfir Birtaşul ? E singur ? Dar Păuliş nu şi-a dus-o şi pe Smărăndiţa lui Dinu la Miculcea ? Hai, răspunde, subcomisare !

Niciodată nu vorbise atîta Postelniceanu şi Nicolaide înţelese că e albastru de mînie. Îl lăsă de aceea să-şi toarne toate cele cîte le avea pe suflet şi nu îndrăzni nici să-i zică s-o ia cu binişorul, că tuna şi fulgera de se dusese buhul prin toată clădirea Cantelariei.

Luă un pahar, îl umplu cu apă şi-l puse înaintea comisarului. Acesta tăcu deîndată. Privi paharul, îl privi pe Nicolaide. Apoi bău şi-şi lăsă capul pe mîini. Tăcerea se bălăngăni între ei.

— Iartă-mă, frate Nicolaide, se auzi într-un tîrziu. Iartă-mă, dar parcă prea din toate părţile se dă în mine... Zi-i ! Ce-a mai făcut nenorocitul ăla de Goanţă.

Subcomisarul culorii de galben începu măsurat. Îi spuse toate cîte le mărturisise Suzana Avelştoc lui Goanţă, cum acesta din urmă, la un moment anume, crezuse că ea va fugi cu el în lume, cum alergase ca un nebun după o birjă şi cum în birjă se gîndise cu amar la maică-sa şi la fraţiorii lui şi de aceea întorsese birja şi-l căutase pe Păuliş acasă să-i spună unde erau banii pe care cu trudă şi de mulţi ani îi pusese de o parte, dar cum n-o găsise decît pe Smărăndiţa lui Dinu, îi lăsase acesteia o scrisoare. Acolo îşi cerea el iertăciune pentru trădare şi de la domnia sa comisarul de galben, dar pînă să se întoarcă la Suzana trecuse de amiezi. Cu sufletul la gură se repezise pe scări în sus şi aci o găsi moartă. La început crezuse că doarme, dar la urmă îşi dădu seama că ea era moartă căci luase otravă. Plînsese acolo ore întregi ca un copil. Apoi o chemase pe fata din casă şi-i zisese să o spele pe moartă creş-

tinește, s-o îmbrace și s-o ierte dumnezeu. Nu avusese curajul să vină chiar în acea zi la Cațelarie și nici a doua zi. Umblase năuc, nici el nu știe pe unde... Apoi se dusese și se îmbătase ca un porc și dormise ore în șir într-o groapă de la marginea drumului... Cînd își revenise, îl durea într-un asemenea hal capul încît nu mai știa ce să facă. Așa că se dusese acasă și zăcuse ca un nătîng pe prispă. Maică-sa, neputincioasă în pat, neștiind ce se întîmplă cu el începuse a-l blestema pentru că huzurește și-și neglijează fonctia bună și mănoasă pe care Dumnezeu s-a îndurat la rugămințile ei să i-o dea, în vreme ce ei mor de foame și lipsuri.

De groaza gurii maică-si se hotărîse a veni la Cantelarie în acea zi, gîndind că tot îl vor înțelege străinii mai mult decît cei ai casei.

— Înțelegeți de ce am ținut a vorbi cu dumneavoastră, domnule comisar, înainte de a vă povesti el toate cele cîte ?!...

Postelniceanu se văzu cu mîinile goale, după ce făcuse atîta zarvă cu noutățile lui polițienești în prima lui anchetuire mai de doamne-ajută, dar, hăituit cum era el, înțelesese hăituiala celuilalt și dădu din cap.

— Numai că vezi, grăi mai apoi, mi-a zburat și ultima „pasăre cîntătoare", cum obișnuia să zică maestrul Corbeaux... Ferească sfîntul sfinților să mai îmi facă vreunul o boacănă și nenorocitul ăla de Popovici să-și mai pună și planul în aplicare și numai să tragă în domnul ministru, că pot să-mi pun singur lanțul de gît !

Boier Chezarie Nica scobora pufăind și înjurînd în sine. Era un adevărat chin în a se descurca prin fustele anteriului, tot timpul fiindu-i teamă să nu calce carecumva pe poale și să se ducă de-a berbeleacul cît mi ținera de lung, spre hazul neamului din jur și obida dumnealui.

Făcu ochii cerc prin circiumă, își scoase calpacul, și-l puse sub braț; se scărpină în scăfîrlie, apoi și-l puse la loc. Crișma era aproape goală, numai în colțul dinspre curte ședeau doi inși și vorbeau aplecați peste masă. Boier Chezarie știa cine-s și tocmai la masa lor ar fi vrut a se așeza. Dar așa, hodoronc-tronc, nu se putea. Începu a se bălăbăni pe picioare și a vorbi cu el însuși mormăind verzi și uscate.

Se așeză la masa cea mare a hanului, în mijlocul crîșmii, și strigă cît îl ținu gura:

— Ei, băiete, cocorachi mu, ia fă-te înooa', bătuci-te-ar tatarii! Ei, mi-i sete, psihi mu! Să moară creștinul de sete în afurisita aiasta de crîșmă?! Băiete, blagoslovenia lui tac'tu mare, unde ești, băiete?

În vremea asta își bălăngănea trupul pe banca de lemn, se scărpina pe burtă de zor, fără pic de fereală. Își scoase calpacul, privi înăuntru, apoi își vîrî mîna și scoase o gazetă, își puse din nou burduful acela pe cap, desfăcu gazeta, se apropie și se depărtă de foile scrise de parcă nu ar fi văzut bine ce scrie. O azvîrli cît colo și mai trase un strigăt cît îl ținu gura după necredinciosul ăla care își bătea joc de călători. Se întoarse apoi spre cei doi inși care se opriseră din vorbă și îl priveau hlizindu-se olecuță de bețiv.

— Nu-i așa, domniile voastre, li se adresă boierul, nu-i așa? Ca la Țara Românească la nimenea, la nimenea...

Se sculă împleticindu-se și se duse la masa lor fără vreo invitațiune.

— Nu-i așa, domniile voastre?! Băietee...

În fine, băiatul de prăvălie intră în fugă pentru poruncă. Veni la masa dumnealor.

— Uite și domniile voastre cum își scutură putoarea... a de a strîns-o sub nădragi de atîta șezut. Vin... vin la toată lumea... dar vin boieresc, cocorachi mu, nu pișoarca voastră... că boier Chezarie nu bea orice și nu îngădu-

jește, lua-te-ar benga între corniţe ! Îşi mîngîie mustaţa cu o mişcare lungă şi fudulă. Apoi :

— Da' eu pă domniile voastre... nu vă cunosc... De ce să beau cu voi ? A... da, da, da... Eu îs Chezarie Nica, biv vel spatar... după tata, că el a fost vel spatar su' Ipsilanti. Acu eu nu-s decît ducer prin mila măriei sale Ghica Vodă. S-au dusără vremile alea bune... S-au dusără... (Boier Chezarie oftă din rărunchi.) S-au dus...

— Vremea-i făcută să treacă, boierule ! zise ăl mai tînăr dintre ei.

— Bine grăişi mata ! Băietee ! urlă iar Chezarie Nica, ce faci, mă, că doar nu oi pritoci vinu' acu ? ! Mama lui dă bambuliu !

— Ai şi matali niţicuţă răbdare ! zise şi celălalt.

— Răbdare ?! Mama ei de treabă, de cînd boier Chezarie, urmaş de împăraţi de la Bizanţ, trebe să aibă răbdare ? ! Nu să mai ţine seama nici de cinuri. Auoleu... Dar domniile voastre cine sînteţi şi ce căutaţi la masa mea ? Ai ?!

Ăl mai tînăr rîse :

— Domnia ta eşti la masa noastră.

— Io ?! S-avem cu pardon... Io-s Chezarie Nica şi unu-i Chezarie Nica ! Ştii tu bre, pantalonarule, ce-i aia Nica în limba strămoşilor mei ? Nu, nu-i aşa ? Pricopsiţilor, chivernisiţilor, fonfăiţilor ! Ce ştiţi voi, mă ?!

Boier Nica îşi scoase iar calpacul, se scărpină în cap şi şi-l puse la loc. Între timp, băiatul adusese vinul şi turnă în căni, apoi se trase mai alături, să nu supere. Boier Nica îşi bău dintr-o răsuflare cana şi făcu semn a o umple din nou.

— Acum putem a zice şi noroc, că pînă acum mi să cam uscase beregata. Aşa că noroc, fonfăiţilor, pantalonarilor...

— Trebuie să înţelegem, boier dumneavoastră, că e cinstea dumitale ? întrebă cel mai bătrîn din cei doi.

(Celălalt îi făcu un semn discret pe care Chezarie îl observă, dar făcu pe prostul.)

— D-apoi cum ? Ai auzit domnia ta ca boier Nica să bea vinul plătit de altul ? Hîm ! Auzi întrebare ?!

— Ei, să lăsăm asta, zise cel tînăr, ce te aduce prin Bucureşci, boier dumneavoastră ?

— Ia, d-alde alea rele... Iacă o pricină cu nişte ţărănoi proşti şi răi. Pricină la tre... tre... cum naiba îi zice, că mi se-ncurcă limba în gură cu pantalonăriile voastre a ăstora tineri ?!

— Tribunal.

— Aşa, aşa, trebonal... Mama ei de treabă... Iacă, li s-a iscat dumnealor cum că blestematul ăla de Cuza le-ar fi dat alt hotar şi eu cică l-aş fi călcat. Mama lor de porci... Ei, dar hai să mai bem o ulcică ! Le arăt eu lor...

— Şi nu l-ai călcat, boier Chezarie ?

— Ei, aşi ! Şi ce dacă ! Era moşia mea strămoşească... De la răposatul Şerban Cantacuzinul, fericit moş al meu. Şi să găsiră ăia, Cuza şi cu scîrnăvia aia de Kogălniceanu, să-mi ia mie din moşie ca să le dea spurcaţilor ălora... Nu le-ar fi ţărîna uşoară cînd or da ortul popii... că schilozi or fi la suflet. Zi şi mata dacă nu e aşa ?

— Ba aşa-i ! Numai că sărmanul domn Cuza nu fu vinovat, ci numai a avut sfătuitori răi şi proşti...

— Aşa o fi, că mata ştii mai multe că, după cum se vede, pari a fi de aici, de la tîrgul Bucureşcilor.

— Aşa-i, şi domnia ta ai minte luminată dacă ai observat asta.

— Păi, cum altfel ?! Nu-ţi şi ziceam că mă trag de la împăraţii de Bizanţ, ori ăia au stăpînit o lume şi ca să stăpîneşti o lume, numai slab de minte nu puteai să fii ?

— Drept zici, drept zici, domnia ta ! Şi au fost mari pentru că au avut sfetnici mari. Pe cînd sărmanul Cuza,

cum a intrat în cîrcă cu Kogălniceanul, a făcut-o de oaie...

(„Ce naiba are ăsta cu Kogălniceanu de îi e atît de urît ? În schimb îl adoră pe Cuza... Ia să-l pun puţin pe foc !“ gîndi Chezarie.)

— Ei, pe naiba, zise tare, pe naiba... Cum ţi-i turcul şi pistolul... Spune-mi cu cine te aduni ca să-ţi spun cine eşti...

— Ba nu-i adevărat ! şi cel tînăr se înroşi la faţă de supărare, nu-i adevărat ! Cuza a fost un domn drept şi bun cît nu l-a avut pe Kogălniceanu ca ministru. El, Kogălniceanu, l-a îndemnat la toate cele cîte mîrşăvii s-au făcut. Cuza era un om bun şi drept. Era bun ca pîinea caldă, dar cam aplecat la ce i se şoptea. Numai asta, şi şarpele ăla a ştiut să-i şoptească cîte a voit el. De aceea l-a şi îndepărtat de la sine pînă la urmă. Numai că a plătit el singur pentru tot, iar hapsînul şi autoritarul Kogălniceanu şi-a schimbat stăpînul şi o duce tot bine...

— După cum bag eu de seamă, domnul meu, dar nu mi-aţi zis cum vă e numele...

— Smădeanu, Matei Smădeanu.

— Ei bine, stimabile, după cum bag eu de seamă, aveţi domnia voastră un mare of la inimă împotriva acestui Kogălniceanu.

— Şi cum să nu am, dom'le, şi cum să nu am ?! Auzi la domnia sa, că am eu un of... Dar cine nu are, stimabile, cine nu are ?! Dumneata nu ai ? Nu ţi-a luat moşia şi a împărţit-o la mitocani, la sărăntoci ?

— Ba, aşa-i... aşa-i...

— Păi vezi ?! Vezi ? Şi eu să nu am ?! Eu de ce n-aş avea ? Ai ? Nu sînt şi eu om ?!

— Ba cum să nu ?! îi cîntă în strună boierul.

— Vezi ?

— Dar, pă şleau, ce ţi-a făcut matale, stimabile ?

— Hehe ! Multe, dom'le, multe, că doar am fost şi io în administraţiune... Mama lui de pezevenghi... E, stimabile, un pezevenghi... Dar acum cu iertăciune, mulţumim pentru cinste, dar mai am o vorbuliţă cu amicul meu Popovici, că nu-ţi făcui cunoştinţă, iacă, dumnealui îi Nicolae A. Popovici, căpitan de muzică.

— De muzică, căpitan ? Adică cum ?

— Adică d-ăl de conduce muzica la armîe, nene... Dar ce, nu ai văzutără niciodată ?! Merge înainte şi dă din băţ, un băţ mare cu măciulie, şi după el merge muzică şi cîntă... Hehehe, chestie frînceascâ, stimabile, chestie frînceascâ... Ei, dar te las, nene, şi mi-a părut bine a vă cunoaşte, dar eu trebe să plec azi la provincie şi aş vrea să mai zic ceva cu amicul meu.

Se sculară amîndoi, dădură mîna cu boierul şi o luară în sus spre camera cu nr. 14, unde-şi avea odaia dumnealui Popovici.

Boier Chezarie înjură în gînd. că dracii îl cam trăseseră pe sfoară grozav, bîndu-i banii şi neaflînd nimic. De ochi străini, o luă şi el agale la deal, încurcîndu-se în poale, pe scară în sus, cam împleticit că, de, era sau nu afumat ?!, şi intră în odaia dumnealui. Aci lăsă mahmureala de o parte, trase cufărul şi aţinti urechea la gaură.

Unul din cei doi se mişca prin cameră şi îi vorbea celuilalt. Cel ce vorbea era Smădeanu :

— Nu trebe să te temi, stimabile ! Nu ai de ce, zău că nu ai de ce... Pezevenghiul trage din greu, că-i ministru de interne, locţiitor şi la Externe şi la Războel. Trage din greu, stimabile... Vine tîrziu totdeauna, pe la 10—11 ceasuri. Pricepi ? Ţi-am arătat careta dumnealui ieri. Îi uşor de văzut de departe... după caii murgi şi vizitiul ăla mare şi mustăcios, Stan Cobzarul, că îl cunosc de cînd hăul. L-a adus de la Moldova, scîrnăvia... Apoi ţi-am zis, te vîri după tufişurile din faţa caselor Cantacuzinilor şi aştepţi. Atîta tot... Numai să stai pitit...

Cînd ajunge la rond, caleașca va încetini... Mata iei la ochi și tragi. Pă urmă arunci puşca și cartușele și vii liniști la odaie. Te culci și habar nu ai de nimic. Nu știu de ce ai avea a te teme. Din cîte aflai, e chemat azi la Vodă... așa că o să vie tîrziu. De vrei... mergem amîndoi la preumblare. Îți arăt un' să te așezi chiar. Ce zici?

— Și banii?!

— Banii! Fii fără grijă... Mîine îi ai... O mie de galbeni. O mie, și cu zimții întregi, fii sigur... Mergi?

Boier Chezarie nu mai aşteptă. Ieşi ca o furtună, închise camera, se uită în stînga şi-n dreapta. Nu, nu era nimeni. Coborî scara, ieşi din han şi o luă agale, de acum spre casele Cântacuzinilor. Bătu în poartă. Nişte zăvozi mari ca nişte viței se iţiră de dincolo de zid.

— Care eşti, bă? auzi dincolo.

— Poliția! Deschide repede!

— Puțintică răbdare, coane... Poliția... Auzi... Să-i zic boierului numai!

— Las-o baltă, amice, deschide poarta şi-i zici p'ormă...

Poarta se deschise în cele din urmă scîrțiind şi un zdrahon de slugă îşi vîrî capul prin deschizătură.

— Ce vrei mata, boierule! Ziceai că-i poliția...

— Deschide amice, poarta şi lasă întrebările!

— Apoi cum să deschid poarta, dacă eşti mata olecuță de hoț şi tîlhar, ai?!

— Uite țidula, frate-meu, dar deschide, odată...

— Poți să dai matale cîte țidule vrei, că eu nu ştiu a ceti...

— Uf, doamne, doamne...

Cu coada ochiului, boier Chezarie îi văzu pe cei doi ieşind din han şi traversînd şoseaua spre casele Cantacuzinilor. Se întoarse către portarul Cantacuzinilor şi şuieră:

— Să nu zici, fir-ai al naibii, nimic că te mănîncă oona, mă !

Cu coada ochilor îi văzu apropiindu-se, ţinîndu-se braţ la braţ şi învîrtindu-şi bastoanele de promenadă.

— Mda, grăi, îmi pare nespus de rău că dumnealui conul Miticuţă nu-i acasă ! Oricum, (acum vorbea tare, să-l audă musiii) transmite-i mata, băiete, că văru-său Chezarie Nica ot Bîrsăneşti îl salută şi o să-l vizitariască decuseară... (apoi încet, şuierat :) Pleacă-te, mă, pleacă-te ! Na două parale şi pleacă-te mult şi zi-i tare „sărut-mîna", dar tare !

Se căută în pungă şi, cu un gest teatralicesc, boier Chezarie întinse paralele promise. Sluga, mirată tare, se plecă, luă paralele şi trînti un „Sărut-mîna, cocoane !" de s-ar fi auzit şi în Giurgiu mai dihai decît cîinii...

Încîntat, boierul întinse şi mîna şi omul, de vrute şi nevrute, o sătură sgomotos cît pentru patru parale, dar baierele pungii celuilalt nu se mai deschiseră, ci se întoarse ţanţoş şi o luă la vale. Cei doi se opriseră tocmai în dreptul unor tufişuri.

— Ia te uită, dom'le, pe cine-mi văd ochii ?! făcu boier Chezarie. Ziceai parcă, musiu Smădeanu, că eşti cu fugulita. Aţi ieşit domniile voastre la preumblare ? Ca să vezi...

— Mata, boierule, tresări insul, ce caţi pe aici ?!

— Iacă, ce să cat ? Am fost la văru-meu Miticuţă Cantacuzino, dar, bătu-l-ar norocul, nu-i acasă... Umblă şi ăsta de cum se face ziuă, traista-n tîrg...

— Păi numai dimineaţă nu prea mai e...

— Cum asta, nu sîntem nici la amiezi ?!

— Păi...

— Păi ce, dom'le, boierul trebuie să fie boier... Numai sărăntocul se scoală cu cîntatul cocoşilor...

— Ei, s-au mai schimbat vremurile şi obiceiele, stimabile ! Boierii noştri sînt acum mai fuduli de băgătură în seamă, decît de măreţia cinului lor. Ei, dar îmi pare

rău că trebuie să vă las și să plec, dar călătorului îi șade bine cu drumul, așa că la revedere și de toate cîte cele, numai bune să fie !

— Mai merg și eu cu tine, zise Popovici. O să ne ierte domnul... domnul...

— Nica...

— ...domnul Nica.

— ...ot Bîrsănești...

— Ot Bîrsănești...

— Așa, bre, și să știi că eu nu sînt domn, ci boier. Boier sadea... Ba mai mult, și o țîră os împărătesc, așa că nu mă domni mata pe mine !

— Ei, lasă, boierule, nu te supăra și măria ta, interveni Smădeanu, așa e vorba rumânului... Iacă, amicul meu Popovici nu a vrut cu nimic să te supere.

— Cum ? N-a vrut să mă supere ?! Atunci ce mă lasă așa ca prostu-n ploaie ?! Te pomenești că vreți să scăpați de mine, ai ?!

— Vai, să poate, boierule, să creadă domnia ta una ca asta ?! Să poate ?! Iacă, dacă nu ai nimic cu supărare și treabă, 'ai cu noi să mai mergem oleacă...

„Să ține scai, afurisitul de velit", gîndi Smădeanu care avea atîtea de spus încă lui Popovici. Simțea el că acesta ar fi vrut a da îndărăt. Dar dacă ar fi cinstit cu el însuși, atunci și el s-ar tot duce... Nu e ușor numai să te gîndești de a ridica viața unui om, chiar dacă el se numește Kogălniceanu, dar care mai este și ministru și chip politicesc de prim rang. Abia aștepta să termine și să fugă, să fugă cît mai departe, iar dacă nu ar fi fost acest velit nenorocit care n-avea ce face și bîntuia ulițele Bucureșcilor, sigur că acum el ar fi fost departe.

Dar, doamne dumnezeule, cum să scape de căftănitul ăsta de boier ce-și azvîrlea la fiecare pas picioarele pe sub sutana veșmîntului ca un cal năbădăios ? ! Insul era atît de lipicios și vorbăreț — el boscorodea acum — că, cu greu, nu s-ar fi năclăit. Se lăsă păgubaș să-i

mai spună ceva lui Popovici, deşi ar mai fi avut unele să le pună la cale. Opri o trăsură de piaţă, le strînse mîinile celor doi şi sări în ea. Seara voia să-l prindă departe de Capitalie...

„Cinstitului Domn comisar al Vopselei de Galben, dumnealui Postelniceanului. Întocmai şi potrivită poruncii pe care o am primit de la domnia voastră — suna raportarisirea lui Păuliş, scrisă cu dureri de cap şi picioare în apă şi adusă în fuga mare de la Canton de un gardian şi de la Cantelarie de însuşi domnul subcomisar Nicolaide la casele Suzanei Avelştoc, unde era comisarul pentru a patra oară în mai puţin de o lună — cu osebită onoare am a vă aduce la cunoştinţă cele ce se urmează a le spune : Şefule, înşii ăia, Smădeanu şi Popovici, pun la cale năzdrăvănia chiar în seara asta. Eu nu-l scap din ochi pe amărîtul ăla de Popovici. Smădeanu, nu-l căuta, că şi-a luat zborul, a plecat la provincie... Curge treaba, şefule ! Fără grijă, nu face nici o boacănă dulceaţa de fost poliţaiu de Tîrg al Ocnii. Mata, şefule, mai strecoară cîţiva boboci să măcăie pe aici şi pune-l în atenţie şi pe Ionescu, că se plimbă dumnealui ca la promenadă. Cu cinste şi onoare, al domniei voastre prea-supusă slugă, Păuliş — şef de masă".

— Poftim, zice Postelniceanu, care devenise frămîntat şi nervos de apropierea scadenţei, poftim a început a-mi da şi sfaturi dumnealui Păuliş ! bufni comisarul, uitînd parcă de Lixandru Cotigă pe care-l ancheta din nou, către subcomisar. Ce zici de el ? Citeşte şi mata, frate ! A început a-mi da şi sfaturi !

— Am citit ! De aceea v-am şi adus-o aşa repede...

— Bine ai făcut ! Ei, acum şezi aici, să auzim ce mai zice flăcăul nostru. Deci, Lixandre, v-a chemat pe voi la dînsa...

— Da, dom' comisar. Ne-a chemat, pe mine şi pe fetica asta, şi ne-a zis : „Îmi pare rău că trebuie să ne

despărțim și vreau să vă mulțumesc pentru tot !". Chiar așa a zis, „să vă mulțumesc pentru tot", poat' să vă zică și fetica, dacă nu mă credeți... Și a mai zis : „Uite, pentru că ați fost slugi credincioase — și noi numai la moartea ei nu ne gîndeam — pentru că ați fost slugi credincioase, aș vrea a vă dărui de amintire bună cu cîte ceva". A scos din mîna ei, pă urmă, un ineluș și l-a dat feticii, i l-a pus în mînă și a sărutat-o. Îmi venea să plîng, pe dumnezeii mei, cocoane, îmi venea să plîng... A scos și o pungă și i-a pus-o în mînă. A zis : „Să îți fie de zestre, zice, și să nu mă uiți, măcar tu să nu mă uiți". După aia, se întoarce spre mine și mă dăruie și pe mine. „Uite, zice, Lixandre, chiar așa mi-a zis, pe nume mi-a zis, uite, Lixandre, aici niște bani să-ți iei pămînt și să te faci gospodar la casa ta, ca să nu te mai slugărești pe la alții... Și mai ia și ăștia, ca să mă înmormîntezi și pe mine creștinește !" a zis, „Cum ?, am zis și eu, cum să vă înmormîntez, că mai e pînă atunci ? Doară sînteți tînără... Cum să vă îngrop eu, doamne ferește ?" am zis. Dar dumneaei s-a făcut a rîde, a rîde rău. „Ei, a zis. se întîmplă multe, Lixandre, se întîmplă multe în viața omului !" și ne-a făcut semn a ieși și noi am ieșit. „Ce are, am zis eu feticăi, adică Saftei, ce are ?!". „O fi vrut a pleca !" a zis ea. Nu-i așa fa ? — și Lixandru se întoarse spre Safta ce bocea încetișor. Ce te bocești acum, mai bine vorbește ! (Fata făcu un „Da !" din cap.) Vedeți ? Așa a zis... Pe urmă, ne-am dus fiecare la trebile noastre, că aveam destule... Pe la amiază a venit domnul polițaiu Goanță. Dar acum îl cunoșteam, că venea destul de des în ultima vreme, destul de des venea. Era cu o trăsură. A zîmbit către mine și a urcat sus. Eu eram jos, în fața caselor. Udam florile cînd l-am auzit urlînd. Jur, dom' comisar. urla, urla urît de tot... M-am făcut la început că nu aud. Dar pă urmă am urcat. Dumnealui era acolo. în cameră, Cocoana ședea în jilț și parcă dormea. Era numai cam

palidă. Domnul poliţaiu şedea la picioarele ei, îi ţinea mîinile şi plîngea... Plîngea ca un copil năpăstuit... Zău că aşa era ! Mi-a zis, cînd m-a văzut : „A murit, Lixandre, a murit !“ şi pe urmă a mai bolborosit dumnealui ceva, dar n-am priceput, că se îneca în plîns...

— Bine, bine, evită Postelniceanu povestea aceea cu Goanţă care-l şi enerva, îl şi înduioşa, dar îi crea şi o oarecare jenă faţă de el şi de cei din jur, bine, dar după cîte ştiu şi eu... la amiezi nu se prea udă florile mai ales pe un soare aşa de arzător...

Asta nu-l scoase din fire pe Lixandru prea mult. Zîmbi scurt şi într-o parte, a neplăcere.

— Apoi, domnu' domnia voastră nu cunoaşte prea bine viaţa de slugă, şi să deie domnul a nu o cunoaşte ! Între curţi şi ogrăzi, sluga mahalageşte jupînul şi conaşul pînă la măduvă. E, poate, oleacă, o mică răzbunare a slugii. Nevinovată răzbunare... zău aşa, domnu' ! Şi apoi, cum trăiam noi între aste ziduri... şi cum ne cerea cocoana să nu prea şedem a vorbi cu unul şi cu altul...

— Vrei să spui cum că pîndeai cam ce se petrecea ?

— Cam aşa ceva... Domnul poliţaiu venea mereu cu flori la coniţa cea nouă, ori un bărbat cînd aduce flori la o muiere înseamnă că-i cam bate clopotele, nu ?! Ori eu şi Safta eram mereu, mai mereu, de faţă la venirile şi plecările dumnealui. Aşa că eram gata a face orice pentru a şti. Şi pentru a şti, trebuia să fiu de faţă. Ori cum aş fi putut fi de faţă la venirea şi plecarea dumnealui poliţaiului Goanţă decît avînd ceva treabă acolo, în faţa easelor ?! Mai era şi povestea aia cu despărţitul de noi şi muritul cocoanei... Măturasem eu şi iar măturasem, aşa că mă apucasem a uda florile, că altceva nu vedeam ce face pe acolo...

Lixandru avea chef de vorbă şi Postelniceanu, năduşit iar de căldură mare, începu a fi mînat din urmă de timp. Aşa că-l întrerupse :

— Gata, gata... Mulţumesc, zise, dar ia spune mata, flăcăule, dar a o înmormînta, cine v-a îngăduit ?! Nu ştiaţi că trebuie anunţată poliţia pentru o chestie din astea ?

— Ba cum să nu, dar nu fusese domnul poliţaiu Goanţă ? ! Domnia lui a zis : „Acum totul s-a sfîrşit pentru ea... A fugit din lumea asta.. Fie-i ţărîna uşoară ! Nu mai e nimic de făcut, fie-i ţărîna uşoară ! Îngropaţi-o creştineşte !" şi a plecat. Şi noi am îngropat-o după legea ei, la Cioplea. A zis şi popa ăla de acolo : „Iar, mă ?!". Să spună şi fetica, Safta, că-i aici... N-a zis aşa, fa ?

— Aşa o zis ! scînci Safta, bocind încă în colţul basmalei.

Postelniceanu, dumnealui comisar al vopselei, se sculă în picioare, se întinse uşor.

— Bine, bine ! Închideţi casa şi nu daţi voie la nimeni să mai intre. Se va hotărî ce se va face cu ea. Hai Nicolaide, că avem treabă amîndoi astă-seară !

Era 11 iunie 1869, spre orele opt, şi nu apucase a se însera de tot.

XXII

La aceleaşi ceasuri opt seara ale zilei de 11 iunie 1869, conul Mihalache Kogălniceanu se afla în clădirea Ministerului din Lăuntru, cum mai continua a se zice, deşi, oficial, denumirea se schimbase.

Se afla în biroul dumisale cu prinţul Mitică Ghica, primul ministru, care asigura ad-interimul şi la Lucrările Publice şi Justiţie.

Obosiseră amîndoi tot certîndu-se în legătură cu articolele pe care conul Mihalache, Michel, cum îi spunea primul ministru, continua să le scrie şi să le publice în *Adunarea Naţională*, „foaia ceea rău famată şi scîrboasă",

cum o considera tot guvernul, cu excepția Kogălniceanului.

Veneau amîndoi de la Vodă, unde șezuseră la masă, la prînz. Și acolo se certaseră în jurul politicii pro-austro-ungare pe care o dorea prințul și Mitică Ghica, și chiar Boierescul...

Dar conul Mihalache, nu și nu, că știe dumnealui mai multe, că interesele națiunii sînt tocmai în opozițiune cu o asemenea politică: „Uitați pe frații noștri ardeleni?!" întrebase el cu dojană în glas, iar ei, adică prințul Carol și Ghica, replicaseră că nu, tocmai că nu, dar numai o politică de înțelegere cu împăratul de la Viena ar putea îndulci situațiunea lor, acolo, în imperiu.

Ba Vodă se arătase a fi supărat de protestațiunea consulului austriac în legătură cu acțiunile „comisarului ăla de la galben care-și vîră nasul în o mie de povești și nu rezolvă nici măcar una... A ajuns, domnii mei, să iște dumnealui și supărări în afară, nu numai pe la Prefectură... Ce păzești, Mîchel, acolo la Interne? Zvîrle-l naibii!"

Conul Mihalache replicase că își asumă toată răspunderea pentru acțiunile lui și că știe despre ce este vorba, iar în curînd va prezenta Măriei Sale un raport cît se poate de larg despre o afacere ce privește chiar casa domnitoare.

„Aidade!" făcuse Prințul cu grosolănia lui cunoscută.

Kogălniceanu înghițise în sec, căci nu prea era obișnuit să nu fie luat în seamă cînd spunea o vorbă. Se blestemă în gînd pentru momentul în care acceptase să-l slujească pe prusacul ăsta năbădăios și arogant.

Acum ședea și-și rumega pe îndelete nemulțumirile, privindu-l pe Ghica frecîndu-și mîinile ce-i înțepeneau mereu dacă ședea prea mult în aceeași poziție. De fapt, primul lucru pe care-l făcea cînd deschidea gura, era să se plîngă că-i amorțesc degetele și picioarele. Și acum

se sculă din jilț și începu a se preumbla în sus și în jos prin birou.

— Eu nu pot să te înțeleg, Michel, nu pot să te înțeleg, zise Beizade Mitică — numele sub care era cunoscut în acea vreme — ei bine, nu pot să te înțeleg, ce ai tu împotriva unei apropiațiuni de Chezaro-crăime ? E dorința prințului, principala piață a grîului nostru — știi, și eu am vîndut anul trecut la Ungaria treizeci de mii de băniți, Michel, chiar eu... Ei ? ! Spune de ce ? !

— V-am mai zis, domnule prim-ministru, interesele noastre, interesele noastre naționale sînt în totală opoziținne cu cele ale împăratului de la Viena. Această opoziținne, știți dumneavoastră, și Măria Sa, este acea majoritate covîrșitoare românească din Ardeal... O apropiere de Chezaro-crăime ar fi văzută, de aceea, ca o trădare.

— Politicește poate ai tu dreptate, Michel, dar economicește... dar economicește... Piață bună, aproape... Treci numai munții și gata ! Michel, Michel, ne cunoaștem de atîta timp... Ce naiba ? !

— Domnule prim-ministru...

— Ce naiba, dragă, de azi-dimineață m-ai turbat cu acest „domnule prim-ministru" în sus, „domnule prim-ministru" în jos... Ne cunoaștem de o viață, Michel, ne-am certat, ne-am înjurat, ne-am pupat... Zău... Spune și tu dacă n-am dreptate cu chestia asta de amiciție ? ! E un mare stat, Michel, un mare stat puternic și aproape... pe care am putea conta la nevoie ca o contraponderațiune la Înalta Poartă...

— Da, atît de mare și de aproape, beizade Mitică...

— Ei, vezi ?

— Ce ?

— Ți-au mai venit oile acasă...

— Crezi ? !

— Da ! Mi-ai zis beizade Mitică...

— Păi cum ?

— Așa !

— Te supără ? !

— Între prieteni ? !

— Nu te supără ?

— Aşi, aşa crezi tu, Michel ? ! Dar parcă voiai a zice ceva...

— Ce ? !

— Cum, ce ? ! Ceva cu Chezaro-crăimea...

— Aa ! Da ! Atît de mare şi aproape, atît de puternică şi aproape... Numai să întindă o labă şi te înghite... Beizade Mitică, Poarta e prea slabă ca să mai zică ceva. Ţarul capătă şi el ceva la sud sau la răsărit ca să tacă. Prusia şi Franţa sînt prea ocupate una cu alta ca să le mai pese de provinciile dunărene ale Sultanului — că ei tot aşa ne văd... — iar Anglia, negustorească cum e, se va zbîrli numai atît cît să capete nişte înlesniri economiceşti în provinciile împărăteşti...

— Italia ? Dar Italia ?

— Italia, cu unirea ei şi cu aliatul Napoleon al III-lea prins în vrajbă nemţească, va tace chitic să nu dea prilej Împăratului de la Viena...

— Hai şi tu, Michel, prea le vezi în negru...! Interese majore cer păstrarea acestui statu-quo de tampon al nostru. Mie mi-i teamă mai mult de panslavismul ţarului şi dorinţa lui de legătură cu slavii de sud.

— Aşa o fi, nu zic ba, beizade, dar ceea ce am eu la mînă îi cu Chezaro-crăimea nu cu ţarul...

Şi Kogălniceanu se aplecă, oftînd, scotoci într-un sertăraş al mesei lui de lucru şi scoase carneţelul Suzanei Avelştoc.

— Uită-te prin astă... Şi ai să vezi...

Beizade Mitică luă carneţelul, îl răsfoi, se minună, tuşi uşurel în pumn, apoi se trînti în fotelul din faţa lui Kogălniceanu. Îşi scoase un trabuc englezesc şi şi-l aprinse. Tuşi, trase din nou, apoi mormăi aşa ca pentru sine :

— Nu vrei unul ? şi-i întinse un trabuc...

— Nu, mulţumesc !

— Nu te supără ?
— Nu, nu...
— Prinţul ştie ?
— N-am apucat să i-l arăt.
— De unde-l ai ?
Gînditor, Kogălniceanu tresări :
— Ce ? Ce să am ?
— Carneţelul.
— Care ? !
— Cum care ? Ăsta ! (Beizade Mitică Ghica bătu cu el de marginea fotelului de cîteva ori.)
— Aaa !... De la Postelniceanu, comisarul de galben...
— Aha ! Acum înţeleg... Şi el ?
— El ? Anchetuirea aia...
— Aha ! Acum pricep...
Primul ministru trase un fum lung şi privi risipirea rotocoalelor în văzduh.
— Acum pricep, repetă el, de aia i-ai dat mînă liberă şi el a supărat pe toată lumea fără să se formăluiască. Bun, bun... Şi ce crezi că va zice Vodă ?
— Va trînti un „Merde !" şi cam atît... Va zice că e un aranjament de-al meu ca să-l lămuresc a nu merge cu Împăratul de la Viena. Nu-l ştii ce căpăţînos e cătîrul ? !
— Sst ! Michel, unii pereţi au urechi. Ce naiba, ştii doar...
— Puţin îmi pasă ! Nu eu l-am chemat, ci el pe mine aici...
— Îţi pasă aşa puţin a fi ministru ?
— Da şi nu... Da, căci, ţi-o spun pe şleau, beizade, am venit pe băncile ministeriale să fac opoziţiune la intenţiile voastre, ştii tu care, cele cu reforma agrară. M-ai boscorodit tu destul atunci...
— Hîm !
— Ce-i ? Şi acum ?

— Ai fost un tîlhar, dar zău, Michel, de ce vrei să ieşti iar supărarea de atunci ? !

— Nu vreau, dar ai întrebat...

— Am întrebat ? ! Nu, nu te-am întrebat de asta...

— Dar eu ţi-am răspuns. Secundo : A vă opri de la boacănele în politica din afară... Ca acum... cu Chezaro-crăimea...

— Eşti chiar aşa de convins ?

— Altfel cum ?

— Ştiu eu...

— Nu-ţi ajunge ? !

— Ba da, dar...

— Prinţul, ai ? ! Uiţi, domnule Ghica, uiţi că eşti prim-ministru al Principatelor române şi nu al lui Vodă ?

— Ba mai curînd şi mai întîi al lui Vodă. El m-a chemat...

— Him !

— Ce ai ? Nu-i aşa ? !

— Nu, nu prea...

— Adică ? !

— Adică... Prinţi şi voievozi au fost, sînt şi vor mai fi. De fiecare dată cîte unul, dar neamul ăsta al nostru românesc e singur şi unul şi mereu acelaşi. Slujim ceea ce e mereu şi nu ceea ce e trecător...

— Vorbe...

— Vorbe ? !

— Da, vorbe frumoase... Ştii, Michel, să ieşti vorbe frumoase.

— Da, ştiu. Ştiu că ştiu... Dar nu-s numai vorbe...

Se lăsă tăcere. Beizadea Mitică îşi fuma trabucul clipind din ochi des şi mărunt. Îi intra fum. Kogălniceanu îl privea cu ochi mijiţi.

— De ce fumezi ? întrebă.

— Nu ştiu, aşa... de fandoseală. Să am a face ceva...

„Primul Ministru al românilor are nevoie de a avea

a face ceva!" hohoti în gîndul său, într-un rîs nervos, Kogălniceanu.

La aceleași ceasuri opt seara, dumnealui Nicolae Popovici privea pe geamul camerei dumisale de la hanul Miculcea. Abia venise din tîrg, unde se întîlnise cu Smădeanu. Se dusese cam îndoit, că toată dimineața vorbise că vrea a pleca. E drept că fusese și velitul cela și nu mai scăpau de el. Dar Matei îl așteptase în colț, peste drum. Fuseseră în Pasaj, se plimbaseră și băuseră ceva amîndoi. Îl înnebunise el, Smădeanu, cu dumiririle din seara aceea. Se despărțiseră și el se întorsese pe jos, prin ploaie. Acum era leoarcă. Hainele îi abureau în cameră pe spătarul unui scaun și el privea pe geam. Fereastra odăii numărul 14 de la „Otel" Miculcea dădea în curte.

Norii erau joși, negri, îmbibați de ploaie. Se duceau și veneau alții. Cum nu se întunecase bine, dumnealui Popovici privea coviltirile căruțelor din curtea hanului.

Începu a i se face frig, cum stătea așa, în cămașă și izmene, și alea jilave.

Se retrase de la geam, luă pledul de pe pat și și-l înfășură în jurul trupului. Fiind slab, pledul era îndestulător.

Se ridică, așa înfășurat cum era, și se duse la dulap, deschise cu cheia își scoase pușca și cartușele. Le dezveli și le trînti pe pat. Rămase în picioare și le privea năuc.

— Ce naiba fac, ce naiba fac ? ! se întrebă singur.

Se așeză și el pe marginea patului. Luă pușca în mînă și începu a se uita la ea. Era nouă-nouță. Sistem Fouché. O groază de bani... Strălucea în umbră. Numai acolo unde el și Matei pilișeră numărul de fabricațiune se întindea o pată urîtă. O desfăcu și se uită în zarea geamului prin țeavă. O închise, o duse la ochi și luă drept țintă coșul zidirii din fața geamului. O cîntări apoi de cîteva ori în palmă și-și murmură:

— De ce ? De ce ?

Scoase apoi un cartuş „fulminant", cum ţinuse a spune Smădeanu cînd i le adusese, îl cîntări în mînă, desfăcu din nou puşca şi-l introduse pe ţeavă. Ochi din nou spre coşul din fereastră şi apăsă uşor cocoşul. (Îndărătul găurii sale din perete, boierul Chezarie se trase uşor înapoi şi-şi puse mîinile la urechi în aşteptarea bubuiturii.)

Surîse. Se sculă şi puse arma într-un colţ al încăperii. Tîrînd pledul după el, se duse la scaunul pe care şedeau hainele şi le încercă cu mîna. Erau jilave... încă jilave. Reveni spre pat şi se trînti cît era de lung. (Dindărătul găurii sale, velitul îl privi lung. Capul îi era drept în dreptul ochilor săi. Un om ridat, îmbătrînit, slab, cu porii plini de puncte negre şi rare şuviţe de păr asprit şi murdar. Boier Chezarie se retrase oleacă şi începu a-şi freca ochii cu amîndouă mîinile. „Ptiu ! îşi zise, grea misie să te proţăpeşti cu nasul în zid şi ochii la gaura cheii !")

Şi tot la ceasurile opt seara, Matei Smădeanu se afla pe drumul Tîrgoviştei. Nu prea ştia el bine unde are a se duce, dar voia a fi cît mai departe de Capitalie cînd nebunul acela de Nicolae Popovici va atenta la viaţa ministrului din Lăuntru al Principatelor, la ticălosul acela de Kogălniceanu care nu a mişcat o mînă în ajutorarea domnului Cuza.

„Ticăloşii şi potlogarii se fandosesc la mărire şi se pierd mici şi neînsemnaţi la vreme de nevoie !" cugetă dumnealui înfofolit în pătura muradră a cupeului de piaţă angajat pentru a-l duce acolo, nici el nu ştia...

Se înfundă în perini şi privi spatele muscalului a cărui haină mare de postav aburea uşor în ploaie.

La ieşirea din Bucureşci, norii se mai răsfiraseră, dar acum părea a se face iar de plouat. Undeva, la orizont scăpărau fulgere albăstrui. Tunete prelungite de ecou...

— Ce nevoi, doamne iartă-mă, v-o fi potopit acum la drum, cocoane ? ! auzi Smădeanu.

— Multe, mari şi mărunte ! se auzi vorbind şi răspunzînd muscalului care-o mîrîise acolo pe capră.

— Ar trebui să poprim pe undeva, că să sperie caii, jupîne...

— Dă-i înainte, că doar te plătesc ! Te plătesc bine, doar...

Se lăsă linişte şi roţile trăsurii scrîşneau pe pietriş. Apoi vizitiul se întoarse într-o parte.

— Nu zic că nu mă plătiţi, conaşule, dar ăştia-s cam sperioşi şi în curînd drumul se strică dacă mai plouă mult... Şi-apoi oricît aţi plăti dumneavoastră, conaşule, io nu vreau să omor caii, nu-i aşa, băieţii tatii ? ! (Se lăsă în faţă şi-i bătu pe crupele lucioase.) Că doar atîta am... Nu zic a nu vă duce, dar îi noapte curînd şi o să plouă tare, zic să ne oprim pînă-n zori pe undeva, printr-un sat careva, că este şi hanuri în unele...

— Bine, bine ! grăi Smădeanul gîndindu-se că n-are unde a se grăbi pentru că nu are unde a se duce. Plecase numai din Bucureşci, numai pentru a nu fi în tîrg la vremea cînd... nenorocitul acela...

Prin ploaia turbată, pe la acele opt ceasuri din seară, Stan Cobzarul, vizitiul Kogălniceanului mîna spre casă. Era obosit, şi de n-ar fi fost ploaia, i-ar fi lăsat pe cai la pas, căci ştiau ei drumul, iar el ar fi aţipit acolo pe capră.

Oricum, grea treabă a fi vizitiu al lui conu' Mihalache, care-i mereu cînd ici, cînd colea, ba se întîlneşte cu unul, ba cu altul. Se scoală dis-de-dimineaţă, se culcă hăt în noapte, de te întrebi cînd mai are vreme să se şi hodinească. Iacă, în acea zi de miercuri 11 iunie s-a sculat cu noaptea în cap, abia se luminase de ziuă, să fi fost vreo şase ceasuri, cînd l-a trimis pe un fecior de curte cu vorba să înhame caii la caleaşcă ca pe la şapte să fie

gata de drum. Și chiar așa, pe la șapte, s-a scoborît dumnealui și au plecat la Cotroceni, la Vodă. Pe la opt, cînd au ajunsără, taman că venea și beizade Mitică, primul ministru. Și au intrat amîndoi la Vodă. El s-a pus pe taclale cu Lae Prepeleacu, vizitiul caleștii lui Beizade. Dar a venit Sarandi, poliţaiul Kogălniceanului, cu poruncă să se ducă pînă la Minister după niște hîrţoage. S-a dus și s-a întors. Apoi Sarandi a venit din nou și l-a trimis acasă. S-a dus, ce era să facă... A bușumat caii, le-a dat ovăz, i-a băgat în grajd și s-a așezat și el la masă. Voia să tragă, ca tot omul, un pui de somn, dar iar s-a pomenit cu Sarandi călare că să lase tot și să se întoarcă la Cotroceni pentru că, cică, ar fi vrut domnul ministru să plece la minister...

Așa că iar a înhămat și iar s-a dus și s-a pus pe așteptat. Era singur, căci Lae plecase. Și tare îi mai era urît să tot aștepte... Tare îi mai era urît... Să stai așa, ca prostul, pe capră și să aștepţi, pînă s-a învoit boierul să scoboare pentru a merge.

Acum sumanul îi era ud în spate și îi era frig pe de o parte, pe de alta îi era cald. Era iunie de, dar în aceeași vreme și ploua... Se pornise ploaia așa, din senin, către prînz, și o ținea cînd năvalnică, cu tunete și fulgere, cînd mocănește, rară dar neîntreruptă.

Își frămînta mintea de va avea timp să mai șteargă caii, că prea erau uzi sărmanii. El i-ar băga în grajd și i-ar schimba, dar tare îi mai plăceau murgii ăștia conașului... Și era mai mult ca sigur că într-un ceas numai și o să vină careva să-l cheme din nou pentru a-l aduce acasă pe boier...

De cum intră pe poartă, îl și zări pe Ioan grăjdarul că aștepta cu pledurile să le puie pe cai, și ce bine mai făcuse, că fumuiau de ploaie și zăduful alergăturii.

— Bă Ioane, nu mai pot de șale, bă ! zise Stan și se întinse cît era el de mare și voinic.

La orele opt ceasuri din seara zilei de miercuri 11 iunie, o birjă opri în faţa Cancelariei Poliţiei vopselei de galben şi din ea coborî chiar dumnealui domnul comisar de albastru Voiculescu, urmat de comul Caledonie, grăsanul Caledonie, şeful său de masă.

Postelniceanu, care tocmai venise şi el şi abia descălecase, îi ieşi în cale şi îl pofti în încăperea lui din Cancelarie.

— Nu-i timp a şedea, se zăvozi Voiculescu, astă-seară se va petrece chestia pe care o ştim noi... Caledonie, aci de faţă, îţi poate spune că insul ăla Smădeanu şi cu Popovici s-au întîlnit iar în pasajul Român şi s-au sfătuit cum o au a face.

Postelniceanu surîse blînd :

— Ştiam asta, dar oricum vă mulţumesc, domnule Voiculescu.

— Ştiaţi ?

— Da ! Am doi oameni postaţi acolo, unul la Miculcea şi altul la Zamfir Birtaşul, peste drum... De dimineaţă, cei doi au fost în recunoaştere, ştim unde se va aşeza şi Popovici pentru a trage. Are o puşcă sistem Fouché, cartuşe fulminante. Smădeanu, nu-i aşa, a şi plecat din oraş ?

— Ai nevoie de întăriri ?

— Pe nea Caledonie, dacă mi-l dai...

— Cu plăcere. Dar, ce naiba, nu faci nimic ?

— Ce rost ar avea... Mai am timp...

— Cum mai ai timp ?

— Simplu, am vorbit cu Sarandi, şeful pazei domnului ministru. Se pare că domnul Kogălniceanu mai întîrzie la Minister. A trimis careta acasă. În plus, oamenii mei sînt deja la locurile lor. Nicolaide e şi el la Canton.

Parcă mai liniştit, comisarul Voiculescu se aşează jos, pe un scaun. Postelniceanu se aşează şi el, alături.

— Se pare, domnule Voiculescu, zise, că numai cu dumneata mă înţeleg din toată poliţia Bucureşciului...

— Pe naiba ! Facem un drum împreună, dar cam atît... Nu-mi placi, domnule Postelniceanu, ţi-o spun sincer, nu-mi placi !... Nu-mi placi că eşti grăbit şi leneş în acelaşi timp. Te joci cu jarul şi ai să te arzi... În fine, vrei să faci cam multe şi deodată. Nu-mi placi... Într-un fel te admir... într-un fel... Eşti calm, mult prea calm, dar n-ai să faci mulţi purici aici. Ştii, poliţia se fereşte de cei cu prea multe idei. Te joci cu jarul şi o să te arzi... Aici sîntem în Orient şi greşeala se plăteşte cu capul !

Se sculă.

— Noroc, zise, noroc la vînătoare, dar fii atent să nu prinzi vînatul prea tîrziu... La revedere !

Ieşi. Pe geam îl văzu urcînd în birjă. A plecat înainte pentru a se feri de ploaie. Din cupeu îi făcu un semn cu mîna Postelniceanului.

Comisarul vopselei de galben se răsuci pe călcîie şi se rezemă de zid. „Da, da, n-ar trebui să întind coarda prea lung pentru a avea dovezi !“ gîndi el în timp ce-l privea pe Caledonie trîntit pe un scaun, cu burta uriaşă ieşindu-i printre nădragi şi jiletcă, cu cămaşa deschisă la bumbul de jos. Îşi trăsese pălăria peste ochi spre a se apăra de lumina opaiţului cu gaz ce atîrna de tavan.

— Ţi-e somn, Caledonie ? întrebă comisarul.

Celălalt dădu un bobîrnac pălăriei, dar nu-şi schimbă poziţia. Doi ochi împăienjeniţi de somn se înălţară către Postelniceanu.

— Nu, aştept poruncă !

Şi-şi trase la loc pălăria.

— Poţi să fii atent, Caledonie ? !

Alt bobîrnac.

— Da ! Apoi iar îşi trase pălăria peste ochi.

— Atunci, fii !

Două bobîrnace în bor şi pălăria prea mică pentru capul lui sboară pe spate. Caledonie se ridică, se-ntinse.

— Poruncă !

Spre ceasurile nouă, la „otel" Miculcea se stîrnise o halima întreagă. Un ins beat turtă, ud leoarcă, cu o pălărie înfundată pe cap, în cămaşă, dar tîrînd prin noroi poalele unei haine şi a unei jiletci, lălăind cît îl ţinea gura un cîntec de inimă albastră, urca, împleticindu-se, scările spre odăile de sus. Hangiul şi vreo două slugi încercau în zadar să-l oprească, dar insul era puternic precum un bivol şi se împingea înainte, printre braţe şi sudalme. Nu şi nu, că dumnealui a auzit, şi dacă a auzit aşa e, că nu iese fum fără a face foc, şi dacă a auzit şi e aşa, apoi nimeni cu nimic şi niciodată, da' niciodată, nu-l va opri pe dumnealui să-şi vadă pe bunul dumisale prieten şi proteguitor Chezarie Nica, iubi-l-ar tata, dar şi ce măgar sadea şi afurisit... Să vină el în tîrgul Bucureşcilor şi să nu dea la el, ci să-şi ia odaie la han ! „Unde e, unde e ? să-l pocesc şi să-l iubesc !" urla cît îl ţinea gura.

Miculcea era îngrozit şi încerca să-l oprească pe nebun. Nu de alta, dar dacă ăsta-l căuta pe boier, înseamnă că exista şi atunci, beat cum era, ar fi putut să strige cît îl ţinea gura că Chezarie nu e Chezarie şi totul să se ducă de rîpă...

Pe drum, beţivul dădu de Popovici care voia a se scoborî. Se smulse din braţele slugilor şi se avîntă într-o îmbrăţişare zănatecă :

— Aaa, conul, hîc, Popovici, conul Popovici... Ce fericire... Hîc !

Popovici voi să se ferească, dar beţivul îl năpădi, se propti în el. Şi cum era mare şi greu, aproape că îndoi picioarele sfrijitului.

— Nu te cunosc ! zise Popovici.

— Să poa', coane Popovici, să poa' ? ! prelungi cuvintele cu dojană celălalt. Să poa'... Dar lasă că mă cunoaşte do' Smădeanu... Mă cunoaşte dumnealui... că sîntem amici vechi şi de demult... Să poa' ? !

— Să mă lăsaţi în pace ! sări fostul poliţai, să mă lăsaţi în pace şi tu şi Smădeanul tău ! Să mă lăsaţi, auziţi, să mă lăsaţi !

Se prefiră printre braţele beţivului şi coborî în fugă ca un apucat. Urla în jos pe scări să fie lăsat în pace. Acum cel puţin să fie lăsat în pace.

Scena îl înnebuni şi mai tare pe hangiu. Dacă ăsta îl cunoştea pe Popovici, pe Smădeanu şi pe Chezarie cel adevărat, era de groază... Aşa că-şi asmuţi slugile şi mai tare pe el.

Dar ţi-ai găsit, beţivul avea pumni grei şi-i învîrtea cu rost de speriase slugărimea care, de teamă, se învîrtea numai în jurul lui ca ogarii în jurul ursului.

Înspăimîntat, Miculcea dădu fuga jos şi se întoarse cu un ciomag. Se pregătea să-l altoiască pe ins, dar rămase cu bîta în mînă.

— Potoleşte-te, omule, se auzi chemat, în şoaptă, ăsta-i Caledonie, nu-l recunoşti, Caledonie de la Albastru ? !

Era boier Chezarie care ieşise repede după clientul lui. Abia atunci îşi dădu seama Miculcea de unde-l cunoaşte pe beţiv. Dar boierul îl şi luase în braţe şi coborau amîndoi pe scări. Caledonie era agăţat de-a binelea de Chezarie. (Adevărul e că şi băuse ceva, ca să duhnească, şi cum nu mîncase nimic în ziua aceea, băutura i se urcase un pic la cap şefului de masă de la Poliţia vopselei de albastru.)

Ajunşi jos în crîşmă se pupară şi se îmbrăţişară cu sîrg, în văzul lumii. Dar de pomană, că Popovici dispăruse.

Chezarie Nica îşi aşeză tovarăşul pe un scaun şi ieşi în fugă afară. Tot mai înjura caftanul şi anteriul că-l încurcau rău la mers. Afară ploaia turna şi mai vîrtos. Fugi împleticindu-se pînă la casele Cantacuzinilor şi se vîrî sub streaşina porţii. Pe drum, nici ţipenie. „Unde naiba s-a vîrît ăla ?" se întreba boierul uitîndu-se în sus

și în jos pe șosea. Dar nu termină gîndul că-l văzu pe ins apărînd de după curțile hanului. Era în pelerină și probabil înarmat, căci pe sub poalele negre părea a ține ceva greu în mînă.

— Hîm, își zise velitul, înseamnă că mai e o ușă la han, și jupînul nu mi-a zis nimic despre ea...

O oră a stat Popovici în ploaie pînă să treacă și caleașca Kogălniceanului spre oraș.

Spre orele zece din seară, veni un aprod de la Ministerul din Lăuntru cu poruncă de la domnul ministru ca Stan Cobzarul să pună caii la caleașcă și să vină la Minister.

— Iar ? făcu Stan către Ioan. O să-mi nenorocească armăsării cu plimbărisirile astea prin ploaie. Ioan, zi și tu ! Asta-i vreme de scos așa cai ?

— Ce să-i faci, dacă e poruncă, e poruncă...

— Poruncă, poruncă, dar nenorocește caii !

— Ce-s ai tăi, de ești așa cu grijă ?

— Las' naibii prostiile din capul tău, ce, ție nu ți-s dragi murgii ăștia ? ! și Cobzarul le mîngîie grumazul. Caii, cunoscîndu-l, nechezară ușor.

Să fi fost vreo zece, zece și jumătate ceasurile cînd Stan ieși la galop cu murgii spre a merge la Minister. Da, da, văzuse un ins stînd ca prostu-n ploaie și chiar se mirase mult...

Caledonie poftise a mînca și nu se încurca. Ceruse o droaie de bunătățuri, și se pusese pe treabă că era hămesit. Îl văzu pe Popovici intrînd și se sculă împleticit, se repezi la el, să îl ia în brațe. Dar din nou se fofilă sfrijitul, dar destul de tare ca dumnealui Caledonie să-i zărească arma din mînă prin fîlfîirea pelerinei.

— Coane Popovici, să poa', nu mă ții mata minte pe mine, hîc, scuze... Să poa', doar îs amic cu conu Smădeanu, hîc, scuze...

— Lasă-mă, dom'le, în pace, nu te cunosc, nu cunosc nici un Smădeanu, nu cunosc pe nimeni ! Lasă-mă !

Făcu ceva pe sub manta, scoase apoi mîna dreaptă și-i dădu beţivului un brînci. Acesta se împletici și în hazul celor din crîșmă, se uită cum slăbănogul o luă la fugă în sus, pe scări, spre odăi.

— Al dracului moftangiu ! făcu Caledonie și se adună după masa unor muşterii. Hîc ! Scuze, stimabililor, scuze... Al dracului moftangiu ! Scuze !

Se îndreptă spre masa lui sughiţînd și împleticindu-se, în vreme ce Miculcea se crucea cît de bine juca pe beatul jupînul poliţai.

Dar nu se aşezase bine și abia de luase un dumicat, că intră impozant înăuntru, în crîșmă, fudul nevoie mare și destul de ud, velitul. Beţivul se înălţă din nou și se repezi către boier, împleticit :

— Ce minunăţie, ce minunăţie ! Pă cine văd eu ? ! Pă cine văd eu ? ! Chiar boier dumneavoastră, logofete Chezarie...

Velitul dădu din umeri amuzat. Primi îmbrăţișarea, apoi merse la masa hulpavului și se aşeză. Primi poftirea și începură a mînca. Caledonie vorbea, dădea din mîini. Cînd interesul celor din jur mai scăzu, se aplecă peste masă, îl îmbrăţișă pe boier Nica și-i șopti la ureche :

— Azi e bîlciul ! M-a trimis Comisarul. Vezi că în spate mai e o uşă ! Hai noroc ! Hîc ! Scuze, amice, dar eu am cam băut și vine-napoi...

Îi aplică apoi nişte pupături răsunătoare pe obraz. Continuă în șoaptă printre sforăitoare fraze urlate :

— Fii atent, iau eu uşa din spate. Mă duc să mă... șșșt ! Ne întîlnim la tufișuri... Acolo e aranjată tărăşenia. Scuze ! Dom' Ghiţă ! Dom' Ghiţă... tot ce bea el, plătesc eu... E amicul meu ! Eu plătesc ! E clar ? Eu plătesc, dom' Ghiţă ! Te... te... Mă duc... Mă duc... Ce mai...

Dădea din mînă ca un apucat și parcă tot călca în gropi. Se mai aplecă odată peste masă să-l pupe pe velit,

înmuindu-şi haina în toate mîncărurile. Velitul se feri, beţivul se dezechilibră şi se prăbuşi în blide. Se adună încet, cu mii de scuze, şi începu a-şi scutura poalele şi piepţii hainei.

Boierul rînjea.

— O să mi-o plăteşti, amice ! şuieră Caledonie, cu gîndul la petele de pe haine.

Dar tocmai săriseră două slugi la semnul lui Ghiţă şi-l ajutară să stea drept şi să meargă la umblătoare.

Comisarul Postelniceanu se răsuci în jilţ. Chemă un gardian şi-l trimise să-i aducă o birjă. Rămase gînditor la cele ce voise a înţelege Voiculescu. Prea voia multe... Nu, nu avea nimic şi cum era să dorească multe ? ! Ce avea ? Nimic ! Exceptînd carneţelul ce era la domnul ministru şi de declaraţiile popii Chiţicuş şi ale lui State, nu avea nimic. Un advocat bun putea să răstoarne totul. Chiţibuşurile legii erau îndeajuns de multe pentru a se prefira printre ele şi a le încurca după dorinţă. Vorba acea, legea-i o barieră în care se opresc boii şi peste care sar căţeii. Şi implicaţiunile politiceşti ale acestui caz ?... Cine ştie ce şi cum se va face... pentru a nu se face nimic.

Nu era el cel ce scotea poate castanele din foc pentru altul ? Pentru cine, habar nu avea... Dar prea i se puseseră bete în roate. Prea nu mişcase nimeni. Doar Voiculescu... Dar şi el, mai mult dintr-o patimă a opririi cercetării Musceleanului, cu ani în urmă. Prefectura îi promisese oameni... şi uitase... Prin ordinul ministrului, îl lăsaseră liber de alte afaceri poliţieneşti şi apoi i se trîntise în cap că-şi uitase îndatoririle şi că-şi făceau de cap tîlharii în vopseaua lui.

— Birja, domnule comisar !

— Cum ? ! Aa, da ! se dumiri el. Se sculă, îşi puse redingota. Ieşi. Afară ploua torenţial.

— Cîte ceasuri or fi ? se întoarse el.

— Să fie vreo zece, domnule comisar ! Nu mai mult, să fie vreo zece ceasuri.

— Da, da ! Nu pot rata, nu trebuie a rata, zise el gînditor.

— Aţi spus ceva ? întrebă gardianul.

— Îmî ? Nu, nu, nimic !

Se urcă în birjă.

— La Ministerul din Lăuntru, birjar ! În galop, ai auzit ? În galop !

Ploaia ciocănea în coviltirul birjii şi Postelniceanu gîndi că nu-şi putea acum îngădui a pretinde Kogălniceanului să se joace cu viaţa lui ! O întîrziere cît de mică a lui Păuliş sau a lui Caledonie, şi ministrul ar putea fi rănit, sau, doamne fereşte, mort !

— Michel, pentru Dumnezeu, nu pricepi că asta e dorinţa prinţului şi noi nu putem lupta cu ea ? În definitiv, dragă, de ce l-am ruga să nu-şi spargă capul ?... Prietenii tăi, liberalii...

— Prietenii mei ? Aşi, beizade ! Eu n-am prieteni, eu sînt „Calul de dialog" al lor... Nu, nu-s prietenii mei...

— Ei, vorba vine...

— Nici una !...

— Mă rog, Michel, ziceam că liberalii abia aşteaptă să se poticnească prusacul. Acum vor republică... L-au adus pe ăsta şi acum îl vor jos.

— Cu părere de rău, domnule ministru, şi eu vreau o republică, dar acum, aşa ceva nu e posibil... Ar fi o gafă... o gafă pe care o aşteaptă de mult lupii din jurul nostru. Auzi, republică într-o Europă monarhică ! Greşeală de calcul. I-am şi spus lui Rosetti şi lui Brătianu că asta ar fi sentinţa de moarte a statului românesc şi că momentul e cum se poate mai prost ales. Un conflict franco-german e gata să izbucnească şi libertatea de mişcare a imperiului de la Viena şi a Ţarului este deplină.

Va fi greu şi pentru Poartă să reziste neciopîrţită şi zguduită.

Un ciocănit în uşă, îi făcu pe cei doi să tresară. Un fecior intră timid :

— Domnule prim-ministru, domnule ministru... Comisarul poliţiei culorii de galben, Postelniceanu, cere să fie primit de urgenţă.

— Să intre ! răspunse conul Mihalache.

Dar nu se retrăsese bine feciorul, că Postelniceanu se şi strecurase printre acesta şi uşă.

— Să trăiţi, domnule prim-ministru, să trăiţi, domnule ministru ! Cu îngăduinţa dumneavoastră...

— O ai întotdeauna, comisare, o ai întotdeauna ! zîmbi conul Mihalache care, în ciuda trupuşeniei sale era un impetuos, ori comisarul îi era parcă frate, un frate mai mic, mai tînăr şi.... mai frumos, da, mai frumos...

Mitică Ghica, ce se plimba prin cameră tot frecîndu-şi ceafa şi mîinile ca să nu-i mai amorţească, se întoarse brusc. Voia să-l cunoască şi el pe acest Mihai Sabin Postelniceanu, de care auzise atîtea, şi rele şi bune, e drept mai mult rele pentru că ajunsese astfel în gura prinţului şi, cum el voia mereu să gîndească în felul celor mari, mai mari ca el, pentru că era mai bine şi mai folositor, odată ce vorba era zisă, o luă aşa cum este.

Întrucîtva fu dezamăgit : comisarul vopselei de galben nu era un năpîstroc cu lapte la gură şi cu ifose.

— Domnule ministru, vă rog a-mi permite să vă raportarisesc că un individ are intenţiunea de a atenta la viaţa dumneavoastră. Pentru asigurarea vieţii voastre, vă rog a-mi permite să vă însoţesc şi a stabili eu drumul pe care-l veţi parcurge spre casă...

— Cum ? ! făcu beizade Mitică, nevenindu-i a crede. Se trînti într-un fotel şi se uita cu ochii bulbucaţi la comisar. Aida-de, dom'le !

Politicos, Postelniceanu se întoarse către primul ministru :

— Cu părere de rău, domnule prim-ministru, situaţiunea este reală şi întrucît avem impresiunea că este o conjuraţie, am cerut Prefecturii poliţiei Capitaliei să dubleze paza şi pentru celelalte excelenţe şi în primul rînd a dumneavoastră, domnule prim-ministru...

— Vai de mine, şi pe mine vor... Beizadea nu avu curajul să termine vorba.

— Nu avem cunoştinţă de asta, dar, oricum, noi am luat măsurile... Pentru domnia sa, domnul ministru Kogălniceanu, lucrurile sînt sigure, cunoaştem şi atentatorul. E un oarecare Popovici, Nicolae Andreescu Popovici. Îl cunoaşteţi şi dumneavoastră, domnule ministru, căci a fost cu jelbuire la domnia voastră.

— Aa ! Vag... Da, da... Parcă mi-l amintesc... Dar ce are, frate Postelnicene, cu mine, că, dacă-mi amintesc eu bine, i-am şi soluţionat întîmpinarea...?

— Nimic deosebit, domnia voastră. E numai un om uşor influenţabil, puţin scrîntit, iertaţi-mi expresiunea, puţin scrîntit, care a căzut în mîinile unui grup de indivizi de adunătură diversă, legaţi prin nici eu nu ştiu ce obligaţiuni de grupul Avelştoc-Mavrodi. Concluziunea noastră, a mea şi a amploiaţilor mei, este că dumneavoastră, domnule ministru, sînteţi acuzat de mînă forte şi staţi în calea aducerii pe tronul ţărilor române a unui prinţ austriac...

— Auzi, beizade, auzi ? ! Ce părere mai ai ? Apropiere de Chezaro-crăime, ai ? !

Se lăsă linişte. Mitică Ghica încetă o clipă să-şi mai frece mădularele amorţite şi-şi bulbuca ochii de teamă, în ciuda demnităţii pe care o afirma.

— Bine, bine, comisare, mă dau pe mîna dumitale pentru a ajunge în noaptea asta acasă... Aşteaptă-mă, te rog, alături ! Mai am unele socoteli politiceşti de vorbit cu excelenţa sa, domnul prim-ministru !

Postelniceanu se retrase. Erau orele zece din seara zilei de 11 iunie 1869.

La aceleași ceasuri, în aceeași seară a aceluiași an, sfinția sa părintele Musceleanu încerca să-și găsească liniște în citirea Bibliei... episodul lui Holofern și al Judithei. Se plimba prin încăpere și încerca a citi. Dar cuvintele bolborosite cu sîrg se spulberau fără sens. Lăsă cartea sfîntă și se tolăni cu mîinile sub cap și gîndurile neliniștitoare îl năpădiră. Din odăile alăturate se auzea zvon de glasuri. Invitase oaspeți în ziua aceea. Așa voise, să aibă oaspeți în acea zi sorocită.

Și, fără să vrea, gîndurile îi zburară la cel pe care-l pîndea în acele clipe moartea. Și nu trecuseră decît zece ani de cînd erau pe aceeași baricadă a unirii. Acel politician și scriitor admirat... Își aminti cu cîtă emoțiune așteptau să vină de la Iași cuvintele rostite de el în Adunările Ad-hoc, copiate și aduse de un călăraș la București, unde le umplea inima de o tresărire mîndră tuturor acelor tineri din casa Ariceștilor... Sau cum se smulgea gazeta *Steaua Dunării* dintr-o mînă în alta pentru a se vedea cu ochii cuvintele magnifice din articolele aceluia...

Și acum ? ! Acum el e sluga prusacului... Oare ? se îndoi o clipă Musceleanul, dar alungă de la sine, repede, ca ars, îndoiala.

Încercă să-și amintească alte scene din viață, altele, care să-l liniștească, ziua cînd primise interdicția și amenințarea cu caterisirea... Sau vorbele Brătianului : „Kogălniceanu se face frate chiar și cu dracul ca să treacă lacul dorințelor lui politice !“, sau ale lui Ghica : „Mihalache se teme atît de tare pentru el și pentru opera-i politică, încît nu are nici măcar o fărîmă de mîndrie !“ „Sluga prusacului ! bolborosi Musceleanul. Îl ține și pe ăsta în brațe, cum l-a ținut și pe Cuza, chiar și cînd potlogărea cu camarila-i !“ Parcă-l auzea cum îi spunea odată lui Rosetti : „Frate — drace-frate ! completă în gînd popa — frate, din două răuri trebuie să-l luăm pe cel mai mic...!“ „Auzi, la el, continuă să se învrăjbească singur, cu bună știință, părintele Grigore, românii nu tre-

buie să aibă mîndrie, fofilatul să fie politica lor națională, fofilatul printre marile puteri ! Hîm !"

Se ridică pe marginea laviței. Și totuși, dacă n-ar fi rămas atunci, în șaizeci și doi, în sapă de lemn, n-ar fi ajuns acum unde e : să facă masă mare, cu oaspeți mulți, de — cum zice francezul — alibi... Nu, n-ar fi făcut-o ! Dar atunci venise Vîrcioveanu și Kruzachis, comersantul de covoare, și-i ziseseră : „Părinte Muscelеanu, știm că o duci greu, dar cum admirăm de mult toată lupta dumitale bisericească, uite, comunitatea grecească și mai ales eu, subliniase Kruzachis, care-s urmaș de împărat, vrem a sluji cauza sfinției voastre. O să dăm noi banii să mergi înainte cu biserica dumitale..." Și îi dăduseră bani, la început mai puțini, după aia din ce în ce mai mulți... Apoi îl ajutaseră să ajungă și fonctionar mare în Ministerul Cultelor și Instrucțiunii. Apoi fusese cea dintîi palmă : „Părinte, zisese Kruzachis, știm că ți-ai luat și o moșioară din banii noștri, dar noi nu facem din asta o nemulțumire... Nu, noi vrem ca oamenii noștri să fie bine situați cu averea. Așa se înmulțesc banii pentru cauzele cele bune ! Fericitul patriarh al Constantinopolului, ai cărui bani sînt, este chiar mulțumit de buna și înțeleapta folosință a daniei lui. Crede însă acum, preafericitul, că ajutorul sfinției tale a ajuns la soroc.. Uite ce te roagă chiar el... (Și se uita în ochii lui cu dojană !) Valahii ăștia sus-puși au luat pilda necredinței de la franțuzii ăia papistași și vor a sărăci sfînta biserică de bunurile sale pe care sfinții voievozi le-au dăruit spre creșterea și fala bisericii domnului nostru Isus Hristos. De aceea, noi te-am ruga ca în fonctia cea mare pe care ți-am adus-o, să faci pe cît posibil a te opune unei asemenea acțiuni tîlhărești... Iar de nu vei putea, să ne dai de știre nouă care vor fi sfintele monastiri și metoace ce vor fi călcate de slujbașii stăpînirii... Ce zici ?" Și surîsese negustorul de covoare.

El răspunsese atunci mîndru : „Domnule, eu sînt înainte de toate român şi după aceea preot !“ Kruzachis surîsese : „Noi mai lăsăm timpul să curgă... Dar nu uita că la mirul hirotonisirii ai jurat credinţă Domnului. Şi apoi, dacă eşti român... poate-ţi vor da românii banii ce ni-i datoreşti sfinţia ta...!“

O clipă se gîndise a se duce la domnul Cuza şi să-i mărturisească totul, dar îi fusese ruşine. Îi fusese ruşine şi cînd domnul Odobescu, ministru atunci, îl chemase şi-i zisese : „Părinte Muscelene, noi te cunoaştem a om drept şi înaintat... Se poate ? ! Matale iubitor de ţară şi frumos, să te opui a lua odoarele şi documentele atît de necesare ţării acesteia ? Să lăsăm poporul să moară de foame pentru ca patriarhul de la Constantinopole să-şi împodobească mitra cu nestemate ? ! Unde e spiritul de dreptate din luptătorul unirii ? !“ Se înroşise tot, fusese cît pe aci să mărturisească, dar în ultima clipă bîiguise ceva cu biserica universală a lui Hristos care e deasupra neamurilor şi popoarelor, de jurămîntul lui de a nu fi decît o slugă de credinţă a cuvîntului Domnului...

Şi se plătise de trădare cu arginţii dăruind săraci, scoţîndu-şi foaia şi adunînd odoare...

După căderea lui Cuza, crezuse a scăpa, şi nu fusese aşa. Dar patima arginţilor nu-l lăsa, mai ales cînd îi intrase în vine o altă patimă ce măcina arginţi : patima icoanelor. Le strîngea care de unde putea şi cu cît putea. Veniseră Mavrodi, boier Mavrodi, şi Vîrcioveanu din partea vicarului Nifon, amicul lui, cu o danie — zice-se spre ajutorarea bisericii. Dar el ştia că erau arginţii unei noi trădări. Nu, nu era o trădare, se minţi iar.

Se sculă. Nu voia să mai gîndească. Se sculă şi ieşi în camera alăturată, la oaspeţi.

— Aaa, părintele nostru ? ! răsunară urletele de beţivi ale oaspeţilor. Unde ai fost, părinte, unde a fost gazda noastră ?

— Să mă rog, taică, să mă rog ! minți și-și mușcă limba Musceleanu. Să mă rog pentru patimile și păcatele mele cele multe, cele grele...

Oaspeții, boiernași de țară, surîseră îngăduitori. „De, e popă, e sfînt !“ Și apoi îi beau vinul și-i mîncau pîinea și carnea...

La orele zece, excelența sa, domnul consilier imperial Rudolf Krantz, îl primi pe Herbert Kruzinski, meșter pantofar la Sibii Ardealului. Nimeni nu știe care a fost prilejul unei asemenea onoare și poate nici nu s-ar fi știut de una ca asta, dacă a doua zi meșterul pantofar nu ar fi fost găsit mort în propria-i cameră dintr-un hotel din Budapesta, iar un imprudent — căci altfel cum s-ar putea numi ? ! — ziarist nu s-ar fi apucat să facă investigații de capul său. Ziaristul a dispărut în aceeași zi, după ce apucase să dea numai o notiță. Confrații săi au făcut însă din asta un caz ce a ajuns pînă în parlamentul de la Buda... Un ordin de sus, tocmai de la curtea imperială, a potolit însă totul, dar onoarea consilierului imperial i-a cerut acestuia să urmeze pilda pantofarului.

La aceleași ore de taină, în stăreția mănăstirii Snagovului, în odaia pe care sfîntul vicar al mitropoliei Ungro-Vlahiei și-o păstrase sieși prin poruncă pentru loc de reculegere și rugăciune, prea-sfinția sa Nifon îl privea pe sfinția sa Vîrcioveanul, care se ghemuise lîngă foc. Era ud pînă la piele căci bătuse drumul Snagovului călare.

— Și zici, sfinția ta, că Musceleanul l-ar fi găsit ? !

— Întocmai... Un nebun... Un nebun destul de mare ca să ridice mîna la mai marii săi ! Fost polițai, așa că știe a trage cu pușca bine. Nu poate a da greș...

— Mda ! Mda !

— Și apoi, prea-sfinția voastră, dacă se duce Kogăl-

niceanu, se duce tot guvernul... El e mîna tare... Şi cum prusacul nu e iubit...

— Mda ! Mda !

Vicarul îşi mîngîie barba înspicată. Gînditor, zise în cele din urmă :

— Încep a mă teme totuşi, Vîrciovene, încep a mă teme. Păcătos, păcătos, dar Kogălniceanu era un ins... Un ins cum nu mai avem aici şi acum !

— Prea tîrziu, prea-sfinte ! Acum e prea tîrziu ! Vîrcioveanu îşi întoase faţa de la foc şi rînji rău. E pe năsălie poate, e pe năsălie... Părinte Mitropolit...

Nifon nici nu zîmbi. Îşi mîngîie barba cu mişcări lungi şi lente. Îl privi pe Vîrcioveanu şi începu a-şi pişca marginea buzei cu degetele sale lungi, semn că ceva nu-i este la îndemînă.

— Da, da ! murmură de cîteva ori. Da, da ! Întortocheate sînt căile tale, doamne ! Numai de n-am greşi, Vîrciovene, numai de n-am greşi...

Se sculă, spre uimirea celuilalt de a nu-i vorbi de episcopatul promis, şi ieşi. Se duse în trapezărie, ceru o pană şi o foaie de hîrtie. Scrise ceva, împrăştie cenuşă, împături hîrtia, o sigilă cu propriu-i sigiliu şi-l chemă pe cuviosul Visarion, cunoscutul călăraş al Snagovului, cel ce era în stare să omoare şi cinci cai sub şa de năprazmică alergătură.

— Du asta la Prefectură şi spune-le să nu ceară mai mult, căci este sub taina spovedaniei !

Se reîntoarse în odaia de taină şi se destinse într-un jilţ, sub ochii întrebători ai Vîrcioveanului.

— Da, da ! făcu el şi începu să-şi mîngîie din nou, lung şi leneş, barba. Da, da ! Oricum, nu ai a te teme, sfinţia ta, la Rîmnic o să-ţi fie bine, sau poate la Buzău... Unde îţi doreşte inima...

Ochii celuilalt străluciră, gîndind la episcopiile acelea

mănoase, dar un zîmbet nelalocul lui al vicarului îl făcu să tresară : greşelile mai marilor bisericii se ascundeau în monastiri...

La orele zece seara, Popovici coborî scările. O luă apoi prin pridvorul rîndului de odăi de jos ale hanului. La uşa din dos, culcat, beat mort, adormit cu tresăriri, rezemat chiar de uşă, şedea beţivul.

Popovici fu nevoit să-l tîrască mai încolo, ca să poată întredeschide uşa. Celălalt mormăi ceva de neînţeles şi se întoarse pe o parte. Dar după ce fostul poliţai ieşi, se sculă. Aşteptă o clipă să se piardă în noapte zvonul de paşi. Îşi înălţă gulerul la haină şi ieşi şi el.

Afară ploua şi Caledonie, beţivul, se scutură. O să răcească de mamă-mamă pe o asemenea ploaie, dar nu avea ce face. Se scurse prin uşă, deşi era atît de corpolent.

În vremea aceasta, pe uşa cealaltă năvălea boier Chezarie. Trecea şoseaua şi se ascundea în tufişurile din faţa caselor Cantacuzinilor. Zărise el acolo un locşor.

Se vîrîse şi se ascunsese bine, cînd îl văzu pe Popovici apărînd de după colţul hanului. Îşi trăsese peste frunte pălăria şi era înfăşurat în pelerina neagră.

Spre Canton pîlpîia o lumină palidă. Alta mai mare, la Zamfir Birtaşul. Ştia că îndărătul fiecăreia este un poliţai.

Începu să aştepte. Ploua cu ghiotura. Fulgere se frîngeau pe cerul negru şi jos. Casele Kogălniceanului, peste drum, erau întunecate. La fel şi cele ale Cantacuzinilor. „Oamenii sînt paşnici în Bucureşci !" gîndi velitul. Dar parcă pentru a-l lua peste picior, vîntul aduse o picătură de zvon dinspre crîşma Birtaşului. Acolo era petrecere în regulă cu lăutari şi vin roşu. „Fă-mă, mamă, cu noroc şi aruncă-mă în foc !" gîndi boierul la adresa lui Ionescu amploiatul, care şedea, probabil sub un boschet şi bea,

netrebuind decît a sta cu ochii spre drum şi să iasă să pună mîna pe oţărîtul ăsta de Popovici, dacă ar lua-o într-acolo după ce va trage, în vreme ce el stă în ploaie şi aşteaptă să se arunce asupra lui, să-l îngenunche, să-l lovească, oricum, numai să nu ocheasca bine.

Ionescu era într-adevăr sub un boschet. Auzea muzica, dar nu bea. Avea o cană în faţă plină ochi, dar nu bea, că nu voia să se facă şi să nu fie sigur pe el cînd o fi nevoie. Ştia din proprie belea ce înseamnă să fii băut în misie. Tîmpla sa stîngă purta şi acum urma. Îi era frig şi trempura. Umezeala de dincolo de boschetul acoperit al hanului venea în palele vîntului.

La Canton, Goanţă şedea sub streaşină şi aştepta sosirea caleştii ministrului şi apoi împuşcătura. Ar fi vrut el să fie acela care să pună mîna pe insul acela. Poate-l va slobozi cu o împuşcătură.

Cineva îi puse mîna pe umăr. Era subcomisarul Nicolaide :

— Plouă, plouă afurisit de tare. Mai du-te, Goanţă, înăuntru şi te mai încălzeşte ! Stau eu aici de caraulă...

— Nu, vă mulţămesc, domnule subcomisar, vă mulţămesc... Îmi face bine răcoarea asta. Înăuntru e prea cald. Zăpuşeală...

Nicolaide dădu din umeri şi reintră în Canton.

Corcovăţ, la Vistierie, ţinea un adevărat logos birjarului, celui mai bun birjar pe care-l găsise, Mitică Busuioc. Îl cunoştea de mult, că erau vecini şi avea caii cei mai buni din mahalaua lui.

— I-o cinste pentru tine, bă Mitică, i-o cinste să duci chiar pe domnul ministru Kogălniceanu cu birja ta, bă, o cinste cum neam de neamul tău de birjari n-a pomenit, ascultă la mine... Ieşi om din asta, bă ! Numai vezi cum faci, să fii ca vijelia, dar să ţii drumul...

— Apoi, lasă, coane Corcovăţ, poveştile astea. Ştiu eu să ţin hăţul în mînă, că doar nu fac de azi-de ieri treaba asta ! L-am dus eu şi pă vlădica cînd au fost la noi la besearecă de hram. Numa' să vrei să întrebi... Şi cai ca ai mei nu mai pomeneşti mata în tot Bucureşciul, ce crezi ? !

Şi Mitică Busuioc începu a-şi meşteri şi sumeţi mustaţa lui uriaşă şi a-şi umfla bojocii plin de îmbătoşare.

Leoarcă aranja străjile de gealaţi veniţi de la Prefectură. Erau nişte inşi uriaşi şi boccii — unii zic că ar fi fost chiar foşti ocnaşi — da' puternici nevoie mare. Pe piepturile lor pocneau mundirele. Erau însă atît de căpăţînoşi că Leoarcă-şi blestema zilele cînd îi dăduse în grijă comisarul. Parcă vorbea la pereţi, nu la oameni... Le tot zicea să stea acolo, în uşa hanului, şi să arestuiască pe un ins cu bărbuţă, slab, ogărît şi înhămurit în negru.

— Priceput-aţi, mă ? Ai ?

Ei dădeau din cap şi se uitau la el, ca la calendar vita.

— Mă, e un ins care vrea — începu iar Leoarcă — să-l omoare pe domnul ministru Kogălniceanu, mă ! Stă aici în hanul ăsta ! E un ins, mă, slab, mă, ogărît, mă, cu bărbuţă ca la ţapi, mă, înhăimurit, mă, în haine negre ca un cioclu... Aţi priceputără, mă ?

Şi ei se uitau la el cum dă din mîini şi încearcă să le vîre în cap cele cîte. Leoarcă năduşise de-a binelea, iar ei zîmbeau a rîde ca dobitoacele.

Şi Leoarcă o luă de la început :

— Mă, e un ins care vrea, mă...

În cele din urmă, unul din ei nu mai răbdă. Rîse tare şi gros :

— Domnu' agent, apoi dumneavoastră mai ştiţi şi alt cuvînt decît mă ? Am numărat, de vreo şapte-opt ori l-aţi repetatără !

Toţi gealaţii bufniră în rîs, îl înconjurară pe Leoarcă şi începură a-l bate peste spate uşor, amical. Leoarcă era aşa de fericit că-l pricepuseră că nici nu prinse că îşi bătuseră joc de el. Îi rîndui pe fiecare la locul lui, după porunca comisarului.

— Nu uitaţi, le zise, arestuiţi pe oricare o veni la han după ce veţi fi auzit bubuitura puştii.

XXIII

La ceasurile zece jumătate continua să plouă. Subcomisarul Nicolaide ieşi din Canton după ce poruncise poliţaiului Nicolau, care era înăuntru, să stingă lampa. Ieşi şi se apropie de Goanţă care sta rezemat de perete şi-şi rumega gîndurile şi amărăciunile.

— Urîtă vreme ! zise. S-a pornit şi vîntul !

Goanţă nu răspunse nimic. Privea înainte în întuneric şi tăcea. Nicolaide simţi că începe să se plictisească de aşteptarea aia lungă şi fără nici un rost. Era şi puţin înfrigurat. Mantaua îi era jilavă şi vîntul îi sfichiuia cu fire de ploaie.

— Parcă n-ar fi vară ! se auzi singur.

Un mormăit îl făcu să tresară. Era Nicolau, care ieşise şi el din Canton.

— Ştiţi, zise acesta, că dom' şef a avut dreptate cu hoţia aia de la biserică ? Am găsit odoarele la unul dintre rudele moartei aceleia !

— Da ? ! întrebă aşa, oarecum, Nicolaide.

— Da ! răspunse Nicolau.

Şi iar tăcură. Subcomisarul privi înainte, în ploaie. Un fulger îi descoperi rondul al doilea de la Şosea : faţă în faţă — casele Cantacuzinilor şi hanul lui Miculcea ; casele Kogălniceanului şi hanul lui Birtaşul. Le despărţeau drumul şi lungile grădini. La mijloc, rondul de flori.

În fața caselor Cantacuzinilor un pîlc de tufișuri. Pe marginea șoselei copacii, plantați de Mayer cu decenii în urmă, crescuseră acum destul de mari pentru a ascunde zeci de oameni.

— Grozav loc pentru tîlhari ! gîndi subcomisarul. Și noapte, și ploaie... Numai de nu l-ar scăpa Păuliș din ochi... Ar fi deajuns ca insul acela să sară un gard spre una din grădini și greu să mai dai de el...

La zece ceasuri și jumătate domnul ministru Mihalache Kogălniceanu ieși din biroul său de la Minister. Îl însoți pe primul ministru Mitică Ghica pînă la peron, la caleașca dumisale. Beizadea Mitică plecă însoțit de o gardă trimisă de prefect la cererea Postelnicearului.

Domnul ministru reintră în birou, după ce se interesă dacă Cobzaru a venit cu caleașca lui. I se răspunse că da.

— Poate să plece, zise.

— Mă iertați, domnia voastră, interveni comisarul vopselei de galben, ar fi mai bine să plecăm cu ea.

— Păi, frate Postelniceanu, ziceai altfel, mai adineauri...

— Întocmai, domnule ministru, numai că e bine să plecați cu Stan pînă la Vistierie, unde ne așteaptă o birjă de piață. Asta așa, dacă e pus vreunul să vadă cum plecați...

— Aha ! Pricep, pricep ! Bine, frate, mă las pe mîna dumitale ! Așteaptă numai să-mi iau niște hîrțoage ce le am de aranjat acasă...

Greoi, Kogălniceanu urcă scările. Postelniceanu rămase, cuprins de emoții.

— Acum i-acum ! își zise. Începu a se preumbla prin fața scării de onoare a ministerului în așteptare.

Apăru în fine Kogălniceanu, înhăimurat nevoie mare. Era urmat de Sarandi, cu o teașcă de piele umplută de hîrțoage.

— Ce vrei, zise ministrul, zîmbind la privirea mirată

a comisarului, bolile mele se supără al naibii la umezeală, flăcăule! Ei, acum?

— Acum, răspunse Postelniceanu, acum o să-l rog pe Sarandi să-mi dea mie teașca. Să încalece și să meargă pînă la Vistierie la cam trezeci de pași în fața calești, ca de obicei. Acolo, după ce vom urca noi în birjă, adică domnia voastră, domnule ministru, și cu mine, s-o ia într-o goană pînă la Canton și să-l anunțe pe subcomisarul Nicolaide că vine caleașca...

Cam pe la unsprezece ceasuri din noapte, Stan Cobzarul opri caii în fața Vistieriei, potrivit poruncii. Ministrul și comisarul coborîră și se urcară într-o birjă. De sus, de pe capră, văzu cum birjarul vru să sărute mîna ministrului și cum acesta se ferise.

— Stai, taică, eu nu-s vlădică! zisese Kogălniceanu și urcase.

Postelniceanu așezase el însuși pătura peste picioarele ministrului, a cărei trupușenie începuse deja să nu-i mai îngăduie a se apleca. Apoi venise la el.

— Nene Stane, zisese, mergi dumneata spre casă singur, dar la pas.

— Pă vremea asta?! întrebase vizitiul.

— Pe! Ce să-i faci... Asta e! Pe la Rondul al doilea, fă-te, rogu-te, cît mai mic... mai ales de-oi vedea un ins că-ți iese în cale, lasă-te jos de tot, să nu te nimerească din greșeală. Noroc!

Se întorsese și urcase lîngă ministru. Un polițai, altul, care fusese acolo cu birja aceea, se urcase pe scara birjei, spre partea dinspre drum.

Cam la aceleași ceasuri, în boziile din fața caselor Cantacuzinilor boier Chezarie auzi un tropot de cai. Apoi dinspre Canton cîntecul unui pitpalac. Începu a se dezbrăca de caftan. Își scoase de la cismă un jungher și-și tăie anteriul la umeri și pe lături. Se îmbibase de ploaie

şi devenise atît de greu ! Pe dedesubt, mundirul îi era uscat şi se felicita singur la gîndul că dacă nu s-ar fi înhăimurit atît, ar fi înţepenit de-a binelea şezînd atîtea ceasuri pe vine, în ploaie. Dădu hanţele alea deoparte şi se pregăti pentru a sări asupra insului aflat la numai doi metri în faţa lui, ascuns şi el în tufişuri.

Nu tot atît de fericit şi uscat era şi Caledonie, aflat şi el numai la vreo douăzeci de paşi mai departe, după un copac, aşteptînd ca acela să ducă puşca la ochi pentru a se avînta şi el. Înjura în gînd de toţi sfinţii, mai ales că iubea şi mahoarca de tutun şi nu putea de loc să aprindă o răsucită.

Venirea lui Sarandi îi scoase pe cei de la Canton din amorţeală.

— Ei, cum îi ? întrebă acesta.

— Ce să fie ?

— Insul e acolo ? Aşteaptă ?

— Da !

— Caleaşca trebuie să vină...

— Ştiu ! Nicolau, dă-i drumul !

Şi în noapte se auzi cîntecul de pitpalac. Apoi toţi trei începură să-şi mîngîie pistoalele încărcate din buzunare.

Auzind calul lui Sarandi, Popovici îşi mîngîie puşca pe sub manta. „Trebuie să fie însoţitorul !“ gîndi. „Acum trebuie să apară şi careta !“ Îşi vîrî puşca sub braţ şi-şi frecă mîinile să şi le încălzească. Apoi se ridică uşor deasupra tufişurilor şi aţinti drumul. Nu se auzea decît ploaia, vuietul vîntului şi tunete îndepărtate. Ieşi dintre tufişuri. (În spate, Păuliş avansă repede pentru a fi la distanţa unui salt.)

În fine, clipele lungi părură a se frînge. Pe caldarîm se auziră tropot de cai şi zdrăngănit de roate. „Careta !“

fulgeră în capul lui Popovici. Şi dintr-odată, teama începu să urce în el zvîcnind prin vine. Se răsuci cu totul în jurul lui pentru a privi încă o dată dacă nu e nimeni. Un fulger apropiat îl orbi. Văzu careta venind. „Şi diavolul e cu mine !" gîndi el. „Lumină de fulger pentru a vedea bine şi ochi bine !" Tunetul îl zdruncină însă. „Să ucizi ? De ce ?" „Pentru banii... pentru arginţii trădării ?", îşi răspunse întrebîndu-se. Tot trupul începu a-i tremura. „Iar mă apucă, iar mă apucă !" gîndi cu teamă. „Dar de ce merg caii la pas ? Prin ploaie ? Ca să-l ochesc mai bine ? Totul parcă e un făcut !"

Scoase puşca de sub pelerină. Prin ploaie se auzi ţăcănitul încărcătorului. (Păuliş se încordă pe vîrful picioarelor.) O duse la ochi şi ţinti caleaşca ce venea zguduindu-se pe pietrele caldarîmului. Aştepta un fulger să-i lumineze. Un fulger... Şi nu mai venea... Doar teama îi bubuia la tîmple. „Trebuie să mă stăpînesc ! Trebuie să mă stăpînesc !" Trebuie să mă stăpînesc !" îşi tot repeta fostul poliţai de Tîrgu Ocna.

„Acum !" Careta se apropiase. Era la treizeci de paşi şi venea încet, încet, crescînd în faţa ţevii. Douăzeci de paşi... De încordare, năduşeala brăzda faţa suptă a lui Popovici. Ar fi vrut să se şteargă. Cincisprezece paşi... Zece...

Şi veni fulgerul. Fulgerul care-i străpunse creierii în sus şi în jos. Careta era goală. Da, da. Careta era goală. (În ultima clipă, Păuliş se oprise a nu sări. Acum înota în noroiul dintre tufişuri, cu mîinile şi faţa biciuite de crengile în care-şi rupsese saltul.)

Popovici îşi lăsase puşca în jos, abia după ce careta trecuse. Pur şi simplu, de uluială uitase s-o mai coboare. Prin capătul ei îl văzuse pe vizitiu trîntindu-se de pe capră în jos, între cai, pe oişte. Şi imaginea aceea a omului prăbuşindu-se i se repeta la nesfîrşit în faţa ochilor.

„Doamne !" murmură. „Doamne ! Ce era să fac ? ! Doamne... doamne !" „Oricum, Smădeanu, dacă m-a ur-

mărit, trebuie să-mi dea banii ! își zise. Nu poate să zică cum că eu n-aș fi vrut a o face... !"

Își aminti de pușca din umăr așa, deodată. Și-o trase repede sub pelerină. „Doamne", murmură iar. Abia acum simțea cît e de ud și de transpirat în același timp. Îl lua cu frig.

Porni spre han. Mergea repede și aplecat înainte...

Ionescu, la hanul lui Zamfir Birtașu, aștepta bubuitura. A văzut și el careta trecînd prin fața hanului, la pas, fără birjar. Și bubuitura n-a venit. Era descumpănit. Nu știa ce să facă. Fugi spre casele Kogălniceanului în cele din urmă. Caii s-au oprit singuri. Cînd ajunse, îl văzu pe Stan Cobzarul adunîndu-se de pe oiște și ieșind pe sub cai, de-a bușilea. Îl ajută.

— N-a tras ? întrebă.

Stan Cobzarul era prea înspăimîntat ca să răspundă ceva.

Nici Păuliș, nici Caledonie nu știură ce să facă. După plecarea insului, au ieșit din ascunzătorile lor și se uitară după silueta gîrbovită a celui ce se îndepărta.

— Ce facem, Caledonie ? De ce n-a tras ăsta ? !

— Da' naiba știe ! primi răspunsul. Știu atît că nu știu ce să fac și sînt ud pînă la piele...

— Iar eu îngălat ca un purcel. Am căzut în gol cînd am văzut că insul nu trage, ci stă așa, cu pușca la ochi... La nici un pas de el... Dar unde naiba se duce ? Hai după el ! Ăsta așteaptă ceva... Ce caută spre Canton ?

Și se luară după el.

Împușcătura care nu a venit îi nedumeri și pe cei de la Canton.

— La vezi, Nicolau ! zise subcomisarul. Mergi și vezi ce e...

Polițaiul se desprinse de sub streașina Cantonului și o

luă la întîmplare. Şi deodată, în faţă, îi răsări un ins subţiratec. Îl recunoscu după desemnul lui Corcovăţ. Nici măcar o îndoială, era Popovici. Îl luă din scurt deci :

— Ce cauţi, dom'le, la ora asta pe aici ?

— Îm ? — Insul tresări. — Poftim ?

— Te-am întrebat ce cauţi la ora asta pe uliţi...

— O birjă, da, da, o birjă ! tresări din nou Popovici cu gîndul la careta goală. O birjă pentru jupînă-meu A băut colea la Zamfir Birtaşu de nu-l mai ţin picioarele... Iată asta caut, o birjă, un muscal...

— Pe-aici ? La ora asta ? Greu de găsit ! răspunse Nicolau. Greu de găsit ! Mă rog...

Se întoarse. Cu coada ochiului îl văzu cum se îndreaptă spre hanul lui Miculcea. Apoi reveni sub streaşină.

— Popovici, dom' Nicolaide, Popovici... Se duce la han. Ce facem ?

— Nimic ! Aşteptăm pe comisar ! Treaba noastră-i să-l apărăm pe domnul ministru... Dacă mai e unul pe aici ? !... Afară de Popovici ăsta ?

Nedumeriţi erau şi gealaţii Prefecturii. Îl văzură pe ins că revine la „otel", că intră pe uşa din faţă, dar, cînd îi zăreşte, o şterge repede. Ei nu s-au băgat. L-au lăsat să iasă. Doar li se spusese să intervină numai după ce au auzit împuşcătura. L-au urmărit oţăriţi cum se dă după colţul hanului. Şi Leoarcă îl văzu trecînd pe lîngă el şi, intrînd pe uşa din dos, urcă la odaia lui cu nr. 14. Îndată ce închise uşa, se repezi în camera alăturată a boierului Chezarie. Păuliş îi spusese ceva de un cufăr şi o gaură. O găsi repede, pe întuneric, căci celălalt aprinsese opaiţul şi un fir de lumină se scurgea prin ea. Îşi potrivi ochiul şi-l zări cum s-a aşezat pe marginea patului, cu capul rezemat de ţeava puştii. Apoi cum s-a sculat, cum a aruncat arma şi cartuşele cît colo, cum s-a dezbrăcat şi s-a vîrît în aşternut suflînd în flacăra opai-

ţului. Şi cum nu mai vedea nimic, îşi aţinti urechea. Dincolo de zid, insul se freca în aşternut. Nu-şi găsea locul şi nu putea adormi. Patul scîrţîia la fiecare răsucire, cu toate că era atît de slab. „Pat de otel, gîndi Leoarcă, descleiat şi tăvălit !"

Abia pe la două noaptea adormi nenorocitul.

Domnul ministru Mihalache Kogălniceanu ajunse la casele dumnealui pe la ceasurile unsprezece şi jumătate din noapte. Îl găsi pe Cobzarul şezînd lîngă intrare, ghemuit. Între timp, caii fuseseră deshămaţi de către grăjdar.

— Să trăiţi, domnule ministru ! auzi Cobzarul pe Ionescu salutînd.

— Să trăim, să trăim ...Dar cine eşti, frate, matale ?

— E omul meu, răspunse Postelniceanu în locul lui.

— Da ? ! Văd că m-ai împînzit cu oamenii tăi, comisare ! Dar ce-ai Cobzarule ? ! Stane, ce-i cu tine ? Te-a rănit ăla ?

— Nu, domnule ministru, se vîrî Ionescu în vorbă, e numai speriat, măria ta, e numai speriat...

— Ei, lasă ! Cobzarule, uite aici un leac de sperietură ! zise conul Mihalache şi scoase o monedă de aur. Se aplecă şi i-o lăsă să cadă în braţe vizitiului. Se îndreptă apoi cu un oftat :

— Greu, frate, greu cu burduhănia asta a mea, greu ! Urcă în sfîrşit în odăile sale, salutîndu-i pe toţi.

— Ionescule, zise comisarul de galben, rămîi aici şi faci de caraulă cu Sarandi. Ţi-l trimit eu... L-aţi arestuit pe ăla ?

— Nu, şefule, că n-a tras !

— Trebuia arestuit ! Foarte rău, foarte rău... Hai, Corcovăţ, hai !

Sări în birjă şi o porni spre Canton.

La ceasurile trei, Popovici fu arestuit. Sculat din

somn şi arestuit. Îşi bulbucase ochii cu spaimă, dar nu opusese nici o vorbă. Se îmbrăcă şi îi urmă pe poliţai la Cantelaria culorii de galben şi mărturisi tot.

Două zile mai tîrziu, cititorii care deschideau *Monitorul,* „diar oficiale al României", puteau afla de izbucnirea unui incendiu la Focşani, sau cum o furtună năprasnică dezvelise „tot noul edificiu al spitalului judeţean, vătămînd chiar frontispiciul" la Turnu Măgurele, sau cum că Ghiţă Ciocan şi Andrei Radu erau inculpaţi în faţa tribunalului civilo-comercialu din Brăila pentru furt de cai de la Ianache Cireaşă..., cum că Primăria Bucureşcilor nu primea petiţiuni şi reclamaţiuni decît la ceasurile „10 dimineaţă şi 12 la amiază", cum că domnul locotenent-colonel Baruţ era numit prin înalt decret „directore la Ministerul de răzbel", sau că doritorii îşi puteau cumpăra „brichete" pentru încălzitul „locomobilelor" de la prima soţietate C.R. de navigaţie cu vaporul pe Dunăre...

Ei bine, la „partea neoficială", şi Postelniceanu, comisar al vopselei de galben, citi următorul anunţ : „În noaptea de 11 spre 12 iunie, un individ, anume N. Popovici, zis Andreescu, ascuns în apropierea casei domnului ministru de interne cu o puşcă cu două ţevi, pîndea să asasine pe D. ministru la întoarcerea sa din oraş. Gratzie însă prevederilor poliţiei şi unor circumstanţe independente de voinţa sa, acel individ nu a putut executa această criminală faptă.

Prins şi arestat, el a mărturisit înaintea procurorului faptele mai sus expuse. S-a mai dat mandat de depunere şi contra preotului Gr. Musceleanu şi lui Smădeanu cu care s-a aflat în strînse relaţiuni.

Instrucţia se urmează cu activitate."

— Ei, ce zici, şefu' ? întrebă Ionescu plin de fudulie. Nu-i grozav ? Eu l-am dat la ziar, nu-i grozav ? !

— Grozav, grozav, Ionescule ! zîmbi Postelniceanu şi gîndi că poliţaiul ăsta şi cu el vrea a se pune bine.

— Numai că, şefu', au scos ăia de acolo a mai frumoasă vorbă. Aşa trebuia să se sfîrşească: „Pentru această îndeplinire a misiei, domnul ministru de interne a expus toate mulţumirile sale domnului comisar al vopselei de galben...". Şi au scos-o, tîlharii, au scos-o! Au zis că e destul şi atît! Am dat-o şi la *Buciumul* şi la *Voinţa Naţională*, peste tot...

— Bine, bine, Ionescule, dar nu trebuia... Nu, nu trebuia!

— Cum, şefu', cum să n-o dăm?!

Postelniceanu dădu a lehamite din mînă şi ieşi. Ştia el de ce... Cu o zi înainte îl chemase Kogălniceanu. Spre seară îl chemase şi-i spusese cu durere aproape despre convorbirea ce avusese loc la prînz între consulul chezaro-crăiesc, domnitor şi el.

— Aştia doi vor să şterg cu buretele tot, după ce au atentat la viaţa mea, mama lor... Ei, frate, politica asta... politica asta... Cred, Postelnicene, că ar cam trebui să-ţi prezinţi demisiunea. Nu te uita aşa! Povestea e cu cîntec. Va trebui să pleci undeva... cît mai departe... M-am gîndia la... Mai sînt încă ministru la Externe. Ce-ai zice la Paris... la reprezentanţa noastră diplomatică?! Ei? Crede-mă, nu te uita aşa... Nu vreau să ţi se întîmple ceva rău, aşa, din întîmplare... Poate pricepi... Şi cînd te gîndeşti că va trebui să dau vina pe alţii...

De priceput, pricepea. Dar pe undeva se simţea descumpănit. Nu se aştepta ca dumnealui, conul Mihalache, să se plece la bătaia vîntului domnesc.

Intră în odaia lui de comisar, scoase o foaie de hîrtie albă şi începu a-şi scrie demisiunea din postul de comisar al vopselei de galben a urbei Bucureşcilor.

XXIV

Monsieur Michel Duclos, ziaristul de la *Le monde illustré*, fu primit, la 14 mai 1878, la Ministerul Afacerilor Străine, de către domnul ministru Kogălniceanu. O primire oficială, fără fast, cu care ocaziune se înmînă susnumitului gazetar ordinul Steaua României „pentru buna propagare a luptei românilor pentru independenţă", după cum scria în decretul de acordare a ordinului.

După înmînarea oficială, domnul ministru şi monsieur Duclos s-au retras în biroul domnului Kogălniceanu pentru ca, în tihnă şi nederanjaţi de nimeni, excelenţa sa să poată răspunde unor întrebări ale gazetarului francez.

— Ei, comisare, zîmbi ministrul, cred că acum poţi s-o mai dai şi pe limba românească, după ani şi ani de frîncească...

— Aţi uitat, domnule ministru, de Montaureanu, şi el e român...

— Cine mai e ăsta ?

— Desenatorul meu de front...

— Aoleu, da, mi-a zis ceva Urechia despre el. În orice caz, aţi făcut treabă bună, fraţilor, pe acolo.

— Domnule ministru, vă rog să mă credeţi, nu spun vorbe mari, dar noi, românii, oriunde am fi vînturaţi de soartă, sîntem cu ţara, orice ar fi... Nu-s vorbe mari şi de fanfaronadă, credeţi-mă !

— Te cred, te cred ! Timpul vîntură oamenii, frate, îi vîntură în sus şi în jos, dar rădăcinile rămîn rădăcini... Ehehei, comisare, comisare... Şi cum trec anii... Cum trec...

— Opt ani, domnule ministru, opt ani...

— Da, da, opt ani... Opt ani... Trece vremea ! (Şi ministrul oftă.) Ce să-i faci, frate Postelnicene, ce să-i faci...

— Îmi mai ţineţi minte numele, domnule ministru ? !

— Se poate ? De fapt nu m-ai lăsat nici tu să te uit. Ai dispărut dintr-odată de la reprezentanţă, fără demisiune, fără... Dar ce s-a întîmplat, frate ? De ce te-ai dat la fund, aşa, deodată ? Ai dispărut şi gata ! Pînă adineauri, cînd te văzui, şi chiar şi adineauri, nu eram sigur, te credeam mort, sau oricum... Ce s-a întîmplat, acolo, la Paris ?

— Ce să se întîmple ? Ce s-a întîmplat şi cu Goanţă, sărmanul Goanţă, cîteva zile după demisiunea mea. Ştiam şi eu prea multe... mult prea multe... Şi unele calești au şi cîte patru cai şi roţi grele... Mai scapă omul o dată, de două ori, iar a treia oară trebuie să fii nebun să mai speri a scăpa, domnule ministru. Iar dacă mai ai prieteni şi pe la Prefectura poliţiei, mai afli cîte ceva... despre niște prieteni care te caută, aşa că e mai bine să urmezi sfatul cîte unui amic ca monsieur Corbeaux şi să te faci pierdut în lume. O scrisoare, un coleg la Dijon — mare şi tare — şi am devenit Michel Duclos, născut la Lille şi locuind la Marsilia timp de cinci ani, gazetar de profesie. Reîntors la Paris, m-am angajat la *Le monde illustré*. Aci l-am întîlnit pe Montaureanu, alt român plecat după covrigii din coada cîinilor parizieni şi adunînd numai găurile. Nu m-am putut opri să nu vorbesc românește cu insul şi m-a aflat patronul. Şi iacă aşa am ajuns, şi mi-a convenit să ajung, pe frontul Plevnei. Aici...

— Da, da, ştiu... De-ai şti, frate Postelnicene, ce zarvă a fost la comenduire cînd au început să vină scrisorile tale şi desenele amicului tău. Cerchez parcă înnebunise, Arion făcea spume, Carol se lua cu mîinile de cap... Nimeni nu pricepea nimic. Toţi credeau a fi înşelăciune turcească... A trebuit să pierdem oameni cînd cu Griviţa a doua ca să priceapă capii oştirii că informaţiunile erau bune şi că cineva ne ajuta de acolo, din redute... Ai fost mare, mare de tot... De n-ar fi fost veste de la tine, nu

ne-ar fi trecut în cap atacul de despresurare al turcilor, mai ales cînd aşteptau ajutoare din Anatolia !

— Ajutoare ? ! Nu aşteptau nici un om... Era praf aruncat în ochii domniilor voastre. Turcii abia-şi mai trăgeau nădragii, iertaţi-mi expresiunea... Arme nu, proviant nu... Şi nu aşteptau nici un ajutor. Sultanul personalmente coborîse din perinile seraiului să consfătuiască cu ambasada englezească. Îşi temea capul în acele momente... mai ales că lucrurile sînt iar tare tulburi la Poartă. Era atît de speriat că ar fi purtat tratative şi cu papa de la Roma, numai să se potolească totul şi să se poată reîntoarce la cadînele lui... Nu, nu aşteptau ajutoare. De fapt turcii au încercat ieşirea aceea disperată la poruncă imperială. Erau trupele lor de vîrf şi trebuiau să apere Istambulul... Dovadă că după predarea trupelor de la Plevna nici nu au mai avut cu ce opune rezistenţă cît de cît în luptele de după aceea.

— Da, da, ai dreptate, comisare...

— Vă rog...

— A, da, monsieur Duclos... Ai dreptate... zidurile mai au urechi uneori... Chiar închiderea lor la Plevna nu a fost decît o încercare de lungire a conflictului. După intrarea noastră în luptă, baza de aprovizionare a ruşilor se apropiase, superioritatea numerică se răsturnase. Cu apărarea nu cîştigi victorii. Aşteptau numai intervenţia marilor puteri pentru a-i salva.

— Ceea ce pare a se şi întîmpla... şi aşa...

— Mai mult ca sigur.

Un moment de linişte se lăsă între cei doi. Apoi monsieur Duclos reînnodă convorbirea.

— Domnule ministru, aş vrea să vă rog ceva. Din anumite motive — le cunoaşteţi şi dumneavoastră — nu vreau să mă demaschez. Aş vrea să ştiu ce mai e cu băieţii mei. Cu Păuliş, cu ceilalţi... Cum s-a încheiat toată povestea...

— Hîm ! Te-ai legat de povestea aia...

— Mai mult decît credeți !

— Zău ?

— M-am însurat acum vreo doi ani cu doamna Mavrodi.

— Cum ? !

— Exact. Ne-am reîntîlnit la Paris. O simplă întîmplare...

— O simplă... întîmplare ? ! și ministrul surîse cu înțeles.

— Mai mult ca sigur, excelență.

— Cine-mi ești. cine-mi ești, monsieur Duclos...

— Cred că mă bănuiți de pomană, excelență, a fost o veritabilă și reală întîmplare. În țară nu am văzut-o decît de două ori. Pe cuvîntul meu... Dar știți cum e cînd ești printre străini. Și dușmanul îți aduce o mică parte din țară și îi ești recunoscător. O simplă întîmplare...

— Și dacă mai e și tare frumoasă... fie dușmanul cît de rău... ai ? !

— Mă rog... Cum vreți, excelență...

— Ei, lasă, lasă, nu te acuz cu nimic, frate, nu te acuz, ci te invidiez... Era a naibii de frumoasă acea doamnă. Scuză-mă, acea doamnă e soția dumitale acum, frate ! Să-ți fie cu noroc !

— Mulțumesc, excelență !

— Da, da. Te-ai cam molipsit tare de curtoazie franțuzească. În fine, m-ai rugat ceva... Popovici prins, a recunoscut totul... numai că ceilalți, nimic. Erau prea deștepți ca Ciuflea, judecătorul de instrucție căruia i s-a încredințat cazul, să afle ceva. Nici nu strălucește el prin inteligență, au mai fost ele și niște intervențiuni de sus, așa că totul a căzut... A căzut atît de frumos încît unii au ajuns să mă acuze și că am înscenat eu totul pentru popularitate... De fapt, frate, căderea se cam datorește și ție. Ai dispărut... Știai cel mai mult. Apoi Goanță, agentul tău, săracul, fie-i țărîna ușoară, a dispărut și el...

dintre cei vii. O caleașcă l-a călcat, după cum cunoști. Amicul Nicolaide, acum comisar la Prefectură, care a anchetuit moartea lui Goanță, nu a găsit nimic, sau n-a voit să găsească nimic care să ne ducă la vizitiul ce-a mînat caii acelei calești. Păuliș al tău, gura aia mare, a zis cîte în lună și pe pămînt la proces, iar pe urmă m-a așteptat acasă, la întoarcere, ca să-mi spună că așa și pe dincolo... vrea să se însoare și el. Am înțeles că era cam speriat. Băiatul ăla mare și gras de la Albastru, cum îl cheamă...

— Caledonie...

— Așa, Caledonie, a spus tot ce știa, dar nu știa nici el prea multe. Acum s-a lăsat de meserie. S-a făcut actor. Auzi ? Actor... De fapt, ai și greșit cu carul, frate, ai greșit mult în afacerea aia. Ai lucrat numai cu cîte unul singur. Fiecare de capul lui și îți raportau numai ție...

— Dar rapoartele mele ?

— Rapoartele tale ? ! Aa, da ! Au dispărut ! Curios, dar au dispărut chiar din dosierele mele... Pînă și carnețelul cu scoarțe aurii... Și el a dispărut ! Și de ele nu știau decît doi oameni, Sarandi și beizade Mitică ! Dar care din ei ? Ei, tocmai asta nu știu ! Dacă nu amîndoi deopotrivă...

— Și martorii ?

— Martorii ? ! Care martori ?

— Popa Chițicuș, State, Isidor...

— Cum ? Au fost și martori ? Acuma aflu.

— Au fost ! Și erau închiși în arestul comisariatului...

— Hîm ! Martori și mărturii... Și eu n-am știut, frate ! Doar de Isidor... Acum face negustătorie la Levant... Hîm ! Auzi, dom'le, erau și martori...

Un moment de liniște se lăsă peste cei doi. Se bălăngăni în ritmul răsuflării precipitate a Kogălniceanului... Apoi ministrul se ridică, ocoli biroul și-i luă mîna domnului Duclos.

— Oricum, ai făcut treabă bună, frate ! Și atunci, și acum ! Asta-i misia poliției, să previe actul criminal ! Și

voi ați făcut-o ! Cum ați putut, dar ați făcut-o ! Aoleu, era să uit ! Știi cine a fost, atunci la proces, cinstit și cu sine ? Ionescu !. Numai el ! Și am gustul amar că tocmai pe el l-au zvîrlit apoi, după plecarea mea de la guvern, din poliție... Pe motiv de mită. Hîm ! Frumoasă poveste, domnule Duclos, nu-i așa ?

Un zîmbet înflori pe obrazul gras și bătrîn al ministrului. Dar era un zîmbet trist, obosit și cumva nedumerit.

— Afurisit ghem al ispitirilor povestea noastră, frate! Pe unii i-a ispitit puterea, pe alții averea, pe alții politichia... Și pe mine m-a ispitit a știre care și cum și de ce ! Numai că ghemul a fost atît de strîns și încîlcit ! Ufff...

Stănești-Argeș 1978 — București 1979.

Lector : CONSTANTINA PALIGORA
Tehnoredactor : CORNEL CRISTESCU

Bun de tipar : 30.XII.1983. Apărut : 1984
Comanda nr. 2 448.
Coli de tipar : 12.

Comanda nr. 30 430
Combinatul poligrafic „Casa Scînteii"
Piața Scînteii nr. 1, București,
Republica Socialistă România

colecția aventura

Adrian Adamache

„Era un mărunt conțopist la Prefectura poliției și se trezise într-o seară chemat de Vodă Cuza, el și cu încă unul, Ilicioiu, de la Iași, și trimiși la Paris să facă dreptul la Universitate, apoi să șadă pe la Prefectura poliției franceze să învețe... «Voi trebuie să învățați să faceți poliție cu mintea și nu cu bîta!» le zisese Vodă și din caseta personală le dăduse banii. «Vi-i dau pe toți, a mai zis Vodă, să vă ajungă în toți anii, că eu și cu Mihalache — și-i zîmbise Kogălniceanului care era și el de față — avem de rezolvat lucruri mari aici în țară și nu se știe niciodată ce-o să mai fie...»“

Lei 14